

15 Aars Erfaring med de forbryderiske Aandssvage paa Livø.¹⁾

Af H. O. WILDENSKOV,
Reservelæge ved den Kellerske Aandssvageanstalt.

Den danske Aandssvageforsorg har som Maal at modtage alle de aandssvage, der henvises til den, hvilke komplicerende Defekter Patienterne end medfører. Den eneste Undtagelse danner undervisningsduelige blinde og døve, der først bør forsøges under vedkommende Specialforsorg. Eftersom dansk Aandssvageforsorg udviklede sig, viste det sig, at de bestaaende Anstalter ikke kunde løse Opgaven. En Del af de aandssvage var i Besiddelse af saa udtalt Vagabonderingstendens, at det ikke var muligt at holde dem internerede under de aabne Anstaltsforhold. Var disse Individider tillige i Besiddelse af forbryderiske Egenskaber, vil man forstaa, hvilken Fare for Samfundet de frembød. Som upaavirkelige for Straf hørte de ikke hjemme paa Fængslerne, og Celleindespærring paa de bestaaende Anstalter mulig for Livstid maatte anses for ganske inhumant, da det tilmed drejede sig om Toppen — de bedst begavede af de aandssvage —.

Med klar Forstaaelse af disse Mangler begyndte Professor *Chr. Keller* Kampen for at afhjælpe dem. Maalet var Ø-Anstalter. Efter flere Aars Kamp overgik Livø den 1. April 1911 fra Project til Virkelighed. At Professor Kellers Opfattelse var rigtig, fremgaar af Livø's Vækst, idet den be-

¹⁾ Holdt som Foredrag paa den 7de nordiske Abnormkongres i Trondhjem Juli 1926.

gyndte med 20 Alumner for nu trods økonomisk haarde Tider at rumme 95 Alumner.

Jeg har ment det af Interesse at fremkomme med et Opgør over de 15 Aar Livø har bestaaet, idet jeg mener, at Tidsrummet er stort nok til en Bearbejdelse af Tallene.

Der har ialt været indlagt 225 Patienter. Aarsagerne til deres Indlæggelse har været forskellige. 176 led af Vagabonderingstendens, idet jeg hertil har regnet gentagne Rømninger fra den Institution, de var anbragt paa. Noje forbundet med Vagabonden er Tyven; det er indlysende, at den omstørfende aandssvage, der er uden Eksistensmidler, let fristes til Tyveri, fra simpelt Tyveri stigende til Indbrudstyveri. Gruppen Tyveri naar da ogsaa højt op med ialt 124 Tilfælde. Jeg skal bemærke, at hver af de 124 ikke nøjes med et enkelt Tyveri, men en Del har utallige paa deres Samvittighed. Den næste store Gruppe er Sædelighedsforbryderne, som maa opdeles i Underafdelinger: Voldtægt eller Voldtægtsforsøg 23 Alumner, Uterlighed mod Børn 26, Exhibitionisme 7, Crimen bestialitatis 9, activ Homosexuel 1. Blandt denne Gruppe dominerer Forbrydelserne mod Børn, ikke paa Grund af pervers Konsdrift, men fordi den aandssvage lettere kan komme i Kontakt med Børnene, han forventer mindre Modstand og ringere Risiko for Opdagelse og Straf. Af Brandstiftere findes ialt 35, der har tilstaaet 49 Idspaasættelser. 3 Alumner har forøvet Attentater mod Jernbaner. Under Bedrageri figurerer kun 6, hvilket ikke kan forundre, Lysten mangler maaske ikke, men det skorter paa Evnen, der hører dog nogen Fiffighed og Intelligens til at bedrage de mere normale Medmenesker.

Med Hensyn til Alderen er det Ungdommen, der præger Livø, de yngste har været 14 Aar, den ældste 54 Aar ved Indlæggelsen. Tegnes Aldersfordelingen ind i en Kurve, viser den næsten lodret Stigning fra 14 til 18 Aar, naar her sit Maximum, for derefter at falde ligesaa stejlt til 24 Aars

Alderen. Ialt har over $\frac{3}{4}$ ved Indlæggelsen været mellem 14 og 24 Aar, et Punkt, jeg senere skal vende tilbage til.

Hvor kommer Alumnerne fra? Fra Brejning Anstalten er indlagt 93, fra de andre Anstalter 39. Naar Brejning figurerer med saa stort Tal, skyldes dette ikke alene, at den er Moderanstalten, men for en stor Del den Bestemmelse, at Alumnerne de første Aar skulde passere Brejning til Observation, et Krav, der senere maatte frafalde paa Grund af Brejnings Pladsmangel. Resten 93 er tilgaaet Livø udefra, fra Arrester, Fængsler, Sindssygehospitaller og Værgeraadsinstitutionen. Jeg skal standse lidt ved den sidste, der altid har øvet Tiltrækning paa mig udfra den Forudsætning, at de aandssvage let miskendes og undergives Værgeraadsforsorg. En Opgørelse viser, at ialt 81 har været undergivet Værgeraadsforsorg, af disse er 38 ofte først efter Aars Forløb blevet erkendte og inddraget under Aandssvageforsorg, de resterende 43 er, trods hyppigt aarelange Ophold paa Institutioner, ikke blevet erkendt, men er paa anden Vis kommet til Livø. Medens Værgeraadsfolk tidligere slog mange Kors for sig ved Talen om aandssvage, er der i de senere Aar foregaaet en betydelig Ændring, der er nu endog etableret Samarbejde med Aandssvageforsorgen, hvorved en Del Tilfælde sikkert tidligere klassificeres paa rette Vis.

Er Livøalumnerne nu aandssvage? Fra Anstalterne er overført 132, efter Observation paa Sindssygehospitallerne 38, af Retslægeraadet er 46 erklæret aandssvage, ialt bliver dette 206, om hvilke der er afgivet sagkyndig Erklæring. Ikke mindst virker Opholdet paa Livø som en sagkyndig Observation. Ved denne har det vist sig, at 1 var sindssyg, 6 var Psykopather. Af disse er de 3 overflyttet til Sikringsanstalten paa Sjælland. Det har vist sig umuligt at have Psykopather paa Livø; med deres relativt uskadte Intelligens, deres oratoriske Evner og deres egocentriske, amoralske Optræden bliver de en Kilde til evig Uro. Medens de aandssvage mangler Foreregenskaber og derfor sjældent foranstalter større Optøjer, er Psykopathen den fødte Fører for dem, han samler

dem til Massemytteri og Arbejdsnedlæggelse og sætter dem ustandseligt op mod Opsynet. Der er derfor kun to Alternativer overfor dem. Skal de forblive paa Livø, maa denne miste sit frie Præg og det faatallige Opsyn forøges mægtigt, eller man maa fjerne dem fra Øen. Det sidste er sket, hvor tilstrækkeligt langt Observationsophold har vist, at de er umulige at have. — Paa ialt 68 er der foretaget Intelligensprøve, af disse viser over $\frac{3}{4}$ Quotient beliggende mellem 50 og 70, som ventet en ret høj Quotient, der fordres en relativ Intelligens for at udfolde den forbryderiske Activitet, Livø-alumnerne har bag sig.

Jeg kommer nu til det interessante Punkt: hvorledes det er gaaet de Alumner, der er udskrevet. Det har aldrig været Prof. Kellers Mening, at en Anbringelse paa Livø skulde være ensbetydende med et »Her lades alt Haab ude«. Den anbragte Alumne maa have et Maal at stræbe mod, og Maalet er social Tilpasning. Har han da bekæmpet sine Tilbøjeligheder, sit impulsive Sind, har han udført sit Arbejde tilfredsstillende, da bør hans Ønskers Maal — Udskrivning — imødekommes under tilbørlig Hensynstagen til hans Forhistorie, thi det er givet, at man lettere udskriver Vagabonden og Tyven end Sædelighedsforbryderen. Anvendtes Parolen: ingen Udskrivning, vilde dette for det første medføre en total Sprængning af Rammerne; hvorledes med 95 Pladser skaffe blivende Ophold til de 225, der har passeret Livø? Vinkede ikke den attraaede Udskrivning, tror jeg næppe, de almindelige disciplinære Straffe vilde holde et saa stort forbryderisk Samfund i Tømme, som sket er, Opsynet maatte forøges og Livø miste sit frie Præg til Fordel for det lukkede fængselsagtige.

Naar vi vender os til de udskrevne Alumner, maa jeg først med et Par Ord omtale de vanskelige Tider. Livøs Eksistens falder jo i Krigs- og Efterkrigstiden, og Dagens store Spørgsmaal: Arbejdsløsheden, influerer stærkt her. Det er givet, at naar 60,000 normale Arbejdere ikke kan finde Arbejde, er det tifold vanskeligere for den aandssvage,

der lige kommer fra et aarelangt Ø-Ophold. Det er da blevet en Regel først at udskrive en Alumne, naar Plads er skaffet til ham, men dels indskrænker Arbejdsgiverne Arbejdernes Antal, f. Eks. Landmændene ud paa Efteraaret, dels lokker den aandssvages velkendte Selvtillid ham til at opgive Pladsen i sikker Forvisning om, at en Dygtighed som han nemt kan faa bedre Arbejde; i begge Tilfælde fører Kampen ham let ud paa Landevejen, og derfra til Forbrydelsen er kun en kort Vej. Vi kender paa Brejning denne Strom om Efteraaret, der aflægger Besøg paa Anstalten, eventuelt for at faa Rejsepenge, ofte kun et Paaskud for at komme til den attraaede Hovedstad. Hermed vil jeg ikke hævde, at Aarsagen til Recidiv ligger i disse Forhold, men at de bidrager til at mindske Modstandskraften hos Recidivisterne, betragter jeg hævet over Tvivl.

Udskrivning fra Livo foregaar paa følgende Vis: Har en Alumne opholdt sig i længere Tid paa Livo, gennemsnitlig 3 Aar, og har opført sig tilfredsstillende, forespørger Anstalten den anbringende Myndighed, om den har noget at indvende mod forsøgsvis Udskrivning paa Betingelse af, at den aandssvage, saafremt Forsøget ikke lykkes, straks føres tilbage til Livo. Er den aandssvage indlagt ifølge Dom, forespørges Politimesteren, denne lader Forespørgslen gaa videre til Amtet, der gaar til Justitsministeriet, der atter forelægger Spørgsmaalet for Retslægeraadet. Udskrivningen kan ske direkte fra Livo, med Familiepleje som Gennemgangsled, eller Alumnens flyttes først til Brejning, for eventuelt at gaa videre derfra.

Ialt er der foretaget 161 Udskrivninger, af disse passerede 54 gennem Brejning-Anstalten, 22 forblev paa Brejning, 15 anbragtes fra Livo i Familiepleje og 82 blev direkte udskrevet. De udskrevne havde begaaet følgende Forbrydelser: Brandstiftelse 21, Overfald 5, Vagabondage 134, Tyveri 89, Voldtægtsforsøg 11, Uterlighed mod Born 15, Exhibitionisme 3, Crimen bestialitatis 5 og Jernbaneattentat 1.

Efter bedste Evne følger Anstalten de udskrevne Alum-

ners Færd, dels tilgaar der Oplysninger fra Pladserne, dels mindre behagelige fra Myndighederne, en Del aflægger Besøg, og ikke faa Oplysninger kan de Besøgende give om deres Kammerater. Herved faas nogenlunde Oplysninger til Journalen. Dog mangler Oplysninger om en Del, men man kan vel gaa ud fra, at der som Regel vil blive afkrævet Anstalten Erklæring af Retsmyndighederne, hvis der er begaaet nye Lovovertrædelser. Som Eksempel paa, hvor vanskeligt det er at følge Alumnernes videre Bane, kan jeg nævne en Livødreng, der tog til Amerika, gjorde Verdenskrigen med og for et Aar siden aflagde Anstalten Besøg; om yderligere to vides det, at de er taget til Amerika, en Del tager paa Langfartshyre. Medens en Del glider ind i fastere Arbejde som samfundsnyttige Borgere, fører en Del udskrevne et tilfældigt Liv, Hovedstaden lokker nogle, hvor de dels ernærer sig ved at sælge forskellige Smaating ved Dorene, ved tilfældigt Løsarbejde, en udvikler sig til Plattenslager, en er forfalden til Spiritus og tyranniserer Hjemmet, en forlod sin Plads medtagende sin Husbonds Hustru og skal nu være Alfons i København o. s. v.

Ialt er 58 blevet genindlagt paa Livø. 4 blev indlagt som subsistensløse af Politiet. 40 har vagabonderet og i Forbindelse hermed har 24 begaaet Tyveri, 2 har begaaet Voldtægtsforsøg, og 2 har vist Uterlighed mod Børn. Disse sidste 4 er jo ubetinget de alvorligste; da imidlertid 34 af 66 Sædelighedsforbrydere er udskrevne, kan et Recidiv paa 4 (c. 12 pCt.) næppe kaldes uventet. Dette er i al Korthed Listen over Recidivisternes Bedrifter. Ialt har 16 været udskrevet 2 Gange, af disse 6 ialt 3 Gange og to ialt 4 Gange. 13 af Recidivisterne var anbragt paa Brejning, men gjorde sig her skyldig i Vagabondage og Tyveri, saa de maatte returneres til Livø.

Recidivisternes Alder og Intelligensgrad synes ikke paa Forhaand at afgive Holdepunkter for Spørgsmaalet Recidivmulighed, man maa her som tidligere nøjes med Forhisto-

rien og det Skudsmaal, Alumnen skaffer sig under Anstaltsopholdet.

Er der nu Mulighed for at støtte den udskrevne og derved hindre Tilbagefald. Gennem Familiepleje med hyppigere Tilsyn kommer vi ikke til Maalet, den ene forlader Pladsen nogle Timer efter Anbringelsen, den anden $\frac{1}{2}$ Aar efter, ganske uafhængig af Tilsyn, kun tilskyndet af Impulser. En anden Vej er Justitsministeriet gaaet overfor de ad retslig Vej indlagte, idet Tilladelse til Udskrivning gives, paa Betingelse af at Alumnen enten umyndigerklæres eller stilles under det lokale Politis Tilsyn. Hertil kommer den saakaldte Interneringslov af 1925, der udtaler: En Person hos hvem mangelfuld Udvikling har givet sig Udslag i strafbare Handlinger kan underkastes Sikkerhedsforanstaltning saa vidt og saa længe saadanne Foranstaltninger maa anses for nødvendige. Der skal af Retten beskikkes den sagsøgte en dertil villig og egnet Tilsynsværge. Tilsynsværge skal bistaa den sagsøgte, dels holde sig underrettet om hans Tilstand. Bestemmelse om Ophævelse eller Lempelser i Foranstaltningerne træffes af Justitsministeren. Jeg formoder, at for Fremtiden vil største Delen af vor Tilgang til Livo blive effektueret efter Interneringsloven, og dermed vil Alumnen have Tilsynsværge. For en Del tidligere Alumner har Justitsministeriet krævet Umyndiggørelse og Tilsynsværge. Imidlertid er denne Proces, der foregaar ved Domstolene, meget langvarig. Vi har nylig haft et Tilfælde, hvor Umyndiggørelsen har taget et Aar, det kan næppe undre, at den aandssvage bliver utaalmodig af den lange Ventetid og mulig eksploderer af Utaalmodighed. En Tilsynsværge lyder smukt, men efter det Kendskab, jeg har til disse, fører de næppe effektivt Tilsyn, virker ikke tilstrækkeligt respektindgydende, ofte er det Familie. Jeg vurderer derfor den anden Fremgangsmaade at stille Alumnen under det lokale Politis Tilsyn for langt mere værdifuld og effektiv, i Virkeligheden en delvis Efterligning af det amerikanske Probation. Det er jo givet, at Alumner nærer en ganske an-

den Respekt for Politiet end for en Onkel, det virker som en stadig Advarsel for ham, og forsvinder han, kan Politiet straks sætte sit Efterlysningssystem i Bevægelse. — En anden ikke mindre effektiv Forholdsregel ligger i Bestræbelserne for at hindre Vagabondage, der som nævnt let fører til Forbrydelse. Bliver en Livoalumne arbejdsløs, søger han ofte paa sin begyndende Vagabondbane til Brejning for at faa Penge. De er da blevet støttet med Renterne af et lille Legat, Smaabeløb paa 10—20 Kr. Nu er dette Beløb ganske utilstrækkeligt, nærmest parodisk, til at hjælpe en Mand paa Fode. Prof. Keller fremlagde derfor i November 1925 Forslag om at indhente Ministeriets Bemyndigelse til at hjælpe disse Alumner, ved midlertidig at optage dem i Anstalten til de faar en Plads. Betalingsforholdene har hidtil virket hindrende, skal de ad vanlig Vej bringes i Orden, Betalingskommunen findes og foresporges, vil der hengaa altfor lang Tid, idet Hjælpen kun virker, hvis den ydes straks. Anstaltsindlæggelsen kan imidlertid ikke foregaa paa vanlige Vilkaar, men Alumnen maa have Ret til, saa snart han kan skaffe sig en god Plads at tage bort fra Anstalten, han bevarer altsaa en delvis Selvstændighed, men saa længe han opholder sig paa Anstalten, maa han underkaste sig dennes Disciplin og udføre det Arbejde, han sættes til. Denne Bestemmelse er først begyndt at virke i Slutningen af Vinteren, da de Arbejdslosets Strøm var i Aftagende, men en Del tidligere Livodrenge har dog faaet forelagt Spørgsmaalet: Vil du blive her paa Anstalten paa de og de Betingelser? Nogle har sat deres fulde Selvstændighed højest og er draget videre med en Afvisning af Tilbudet, andre har imidlertid accepteret, tilbragt Foraaret i Anstalten og begynde nu at drage ud i Pladser.

At man med god Ret kan ofre mindre Beløb for at hindre Alumnernes Genindlæggelse paa Livo, fremgaar af en Opgørelse, jeg har foretaget over 40 Livoalumner, som gennemsnitlig har været udskrevet i $5\frac{1}{2}$ Aar; regnes Udgif-

ten pr. Alumne paa Livø til 2000 Kr. aarlig, betyder denne Udskrivning en Besparelse paa $\frac{1}{2}$ Million Kroner.

Jeg skal til Slut kort komme ind paa, om mit Materiale belyser Spørgsmaalet, om Livoalunnerne er strafmodtagelige. Man maa da erindre, at disse Alumner er abnorme, let paavirkelige med ringe Modstandsevne, ringe moralske Hæmninger mod de forbryderiske Paavirkninger, de er udsat for i det Milieu, de lever i ude i Samfundet. Resultatet kan sikkert opnaas hos mange af dem ved kun at fjerne dem fra det uheldige Milieu, men medens man hidtil var ude af Stand til at fastholde dem paa Anbringelsesstedet, lykkes dette paa Livø under frie Former. Som jeg har gjort opmærksom paa, er største Parten af Alumnerne i den kritiske Pubertetsalder fra 16—21 Aar, og jeg tror, Livøopholdet i denne Periode under frie og sunde Livsvilkaar er i høj Grad egnet til at bringe dem paa ret Kol. Selvfølgelig kan man ikke se bort fra Straffemomentet, der ligger i den relative Frihedsberøvelse. Livøopholdet og Truslen ved Udskrivningen om øjeblikkelig at blive ført tilbage til Livø i Tilfælde af Lovovertrædelse virker tilfredsstillende paa de mindre impulsive Individer, de, der har begaaet Forbrydelsen under daarlig Paavirkning og uden Vidende om Følgerne. Den impulsive erethiske aandssvage, der er kommet ind paa Forbryderbanen, vil derimod let genoptage denne, naar han med sin Ustadighed, sin manglende Arbejdslyst gennem Vagabondstadiet kommer i daarligt Selskab, med ham bør man da være tilbageholdende med Udskrivning og i Tilfælde af Udskrivning effektuere et saa effektivt Tilsyn som muligt.

Jeg haaber nu, det maa være lykkedes mig at bibringe Dem et Indtryk af Eksperimentet Livø, et Eksperiment, der er lykkedes saa godt, at Livø er gledet ind i Samfundets uundværlige Forholdsregler mod de forbryderiske Aandsvage.

Om Affattelsen af Straffedomme, belyst ved en ældre Dom.

Af TROELS G. JØRGENSEN.

I Ørstedes Juridisk Arkiv Nr. 6 S. 79 findes gengivet følgende af Landsover- samt Hof- og Stadsretten den 23. April 1805 afsagte Straffedom:

»Det er under nærværende Sag med egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder tilstrækkelig godtgjort, at Arrestanten Skipper Peter Hansen Nissen for at skille sin Svigermoder Anne Boline Spisemester Søren Thomsen Steenholdts Hustrue ved Livet, har den 13. Februari sidstleden hjemme i hendes Huus bibragt hende Rottekrudt eller Arsenicum album, som han blandede i en til hende tillavet Portion Røræg, hvoraf hun og virkelig spiste, hvilket ved den i saa Henseende afholdte Obductions Forretning er befundet at have været Aarsag til hendes efter omtrent 24 Timers Forløb paafølgende Død. Saa har han og tilstaaet, at han, i Hensigt at paaføre sin Svigerfader, fornævnte Steenholdt, Døden, har blandet Skedevand i et til denne bestemt Glas Viin, hvoraf Steenholdt tog en Mundfuld. Ligeledes er der tilvejebragt den allerstærkeste Formodning for at Arrestanten forinden havde bibragt meerbemeldte sin Svigerfader Rottekrud i et Pulver, og at dette har befordret Sidstnævntes paafølgte Død.

Det er saaledes fuldkommen beviist, at Arrestanten har myrdet sin Svigermoder, og at han har attenteret at myrde sin Svigerfader, men alleene bragt til Formodning, at han virkelig har skilt denne sidste ved Livet.

Betreffende Straffen for Arrestanten, der er over Lav-alder, da har Actor formeent, at han maae blive at hen-rette paa den i Forordningen af 16 October 1697 bestemte Maade, eller at Sagen endog qualificerer sig til, i Overens-stemmelse med den allegerede Forordnings Slutning, at re-fereres Kongen til Straffens yderligere Skiærpelse. Men ligesom Forordningen ikke udtrykkelig taler om Mord paa Svigerforældre, saaledes kan det heller ikke med Vished skjønnes, at de Grunde, der have bevæget Lovgiveren til at nedskrive denne strenge Straffelov, passe sig paa saadant Mord, efterdi det ej er afgjort, at Lovgiveren blot har seet paa Handlingens moralske Afskyelighed, men det meget vel lader sig tænke, at han har taget Hensyn til den større Leylighed, de i Forordningen nævnte Forhold give til Mord. Der lader sig altsaa ingen tilforladelig Slutning drage fra de i Forordningen bestemte Tilfælde til det in Qvæstione værende, og den udvidende Fortolkning, der især er be-tænkelig, hvor der spørges om qualficerte Livsstraffes An-vendelse, kan altsaa ikke in casu finde Sted. Endnu mindre kan det Arrestanten overbeviiste Mord henregnes til dem, Forordningens Slutning har Hensyn til, thi Mord paa Svi-gerforældre kunde dog fra ingen Synspunct ansees grovere end Mord paa Ægtefælle. Heller ikke kan den af Actor paa-beraable Forordning af 7. Febr. 1749 komme i Betragtning, thi det af Arrestanten forøvede Mord har aldeles ikke de i denne Forordning bestemte Criterier. Ligesaa lidet kan han blive at straffe efter 6—9—12, som Actor end videre har allegeret imod ham, thi om end Forbryderens Animus lucrificiendi antages at være den Grund, hvorved fornævnte Lovsteds Straffebud er motiveret, saa er det dog i al Fald ikke, imod Arrestantens Benægtelse, beviist, at han ved det begaaede Mord har søgt egen Fordeel, skiondt al Sandsyn-lighed taler herfor. Derimod maa 6—9—1 samt Forord-ningen af 6 Febr. 1694 ansees fuldkommen anvendelig paa Arrestanten, der end videre bliver pligtig at betale Actio-

nens Omkostninger. Under Sagens Forelse er ingen For-sømmelse begaaet.

Thi kiendes for Ret: Arrestanten, Skipper Peter Hansen Nissen, bør miste sin Hals og hans Hoved sættes paa en Stage.

Saa bør han og have sin Boeslod forbrudt, samt Jord til Kongen, om han nogen eyer.

Endelig betaler han de af Actionen lovlig flydende Omkostninger. At efterkommes under Adfærd efter Loven.

Denne Dom skyldes ifølge Voteringsprotokollen Ørstedes Pen, og den er i hele sin Form stemmende med den dengang sædvanlige Affattelsesmaaade for Domme i Straffesager.

Det har altid Interesse at se, hvorledes en bestemt og-saa i Nutiden foreliggende Opgave er blevet løst paa et tidligere Tidspunkt. Sammenligningen vil skærpe Opmærksomheden for de Forhold, der faktisk har været og som bør være de bestemmende for Ordningen. Jeg tager derfor denne ældre Dom til Udgangspunkt for nogle Bemærkninger om Affattelsen af Straffedomme.

Dommens Fremstilling af Bevisførelse og Faktum overrasker ved sin Korthed. Beviset siges at foreligge ved Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder, men der meddeles intet om Enkelthederne i Handlingens Udførelse eller i de lægekyndige Udtalelser, om Bevæggrunden, om Tilregneligheden eller om Arrestantens tidligere Vandel. Derimod udtaler Dommen sig ret udførligt om Sagens juridiske Side, idet der tages Standpunkt til Aktors forskellige Straffepaastande. Det forkastes at anvende Henrettelse efter Fdg. 16. Okt. 1697, der foreskrev Pinsler — højre Haands Afhugning og Knibning med Tænger — inden Henrettelsen og Anvendelse af Stejle og Stage, idet Fortolkningen holder sig nøje til Ordene. Endvidere forkastes Anvendelsen af Fdg. 7. Februar 1749, der foreskrev samme Behandling af dem, der »med fri Forsæt og beraad Hu uden nogen foregaaende dertil af den dræbte given Aarsag eller Anledning,

alene i Tanke at gøre en Ulykke« har dræbt »nogen mødende eller forekommende uskyldig Person, voksent Menneske eller Barn«. Endelig forkastes det at anvende D.L. 6—9—12 om Stimænd, hvorimod 6—9—1 anses fuldkommen anvendelig, naar den straffer den, der med oplagt Raad farer til anden Mands Hus og der dræber ham eller Hustru.

Naar Dommen giver Sagens Faktum og Bevisligheder i saa stor Knaphed, kan hertil findes forskellige Grunde. Offentliggørelsen af Domme til Læsning for andre Jurister var dengang i sin Vorden; den hævdvundne Form havde derfor kun det nærmestliggende praktiske Formaal at udtale Resultatet af det oplyste. Med den afgørende Vægt, der lagdes paa Tilstaaelsen, vilde der derhos sjældent blive Brug for nærmere Oplysning om Bevisførelsen. En anden Grund kan findes deri, at Straffene gennemgaaende var fastsat af Loven med ringe Adgang for Retten til fri Udmaaling. Derved maatte det blive uden Interesse at angive alle de nærmere Omstændigheder, der kunde faa Indflydelse paa Straffens Beregning. Dette fremgaar netop for denne Sags Vedkommende modsætningsvis af Kollegialtidende for 1805 S. 385, hvori det meddeles, at Sagen har været foredraget Kongen, der har resolveret, at det skal have sit Forblivende ved Højesterets stadfæstende Dom. Idet det ved Beretningen herom drejer sig om at begrunde denne Afgørelse, meddeles der nemlig en Række Oplysninger paa Grundlag af Indberetning fra Protokolsekretærerne i Højesteret om Domfældtes Alder, Vandel, Undersøgelsens Gang, hans nærmere Fremgangsmaade, hans Bevæggrunde og hans ugrundede Sigtelser mod Hustruen for Medskyld. Hvad Tilregnelighedsspørgsmaalet angaar, saa lagde dette kun i ringe Grad Beslag paa Domstolenes Opmærksomhed, hvad Ørsted selv berører i sit Tilbageblik paa denne Tid (Liv og Tid I S. 220): »Et mærkelig Træk til Oplysning om den forskellige Retning i Straffelovenes Anvendelse den Tid og nu, er det, at der da saa yderst sjældent var Spørgsmaal om Fritagelse for Straf paa Grund af den Paagældendes

Sindsforfatning.« Naar man læser Stampes Betænkning til Fdg. 18. Dec. 1767, der efter Ørstedes i Arkivet ytrede Formening mulig havde afløst Fdg. 7. Febr. 1749, kan man ikke nære Tvivl om, at der blev trukket meget snævre Grænser for den Sindsforstyrrelse, der kunde begrunde Straffrihed. Forordningen fastsatte i Stedet for Henrettelse livsvarig Frihedsberøvelse forbundet med aarlig Kagstrygning m. v. for Mordere, for hvem forstnævnte Straf ikke var afskrækkende, og disse beskrives i Betænkningen (Erklæring II S. 158) paa en Maade, der gør det utvivlsomt, at der under for en stor Del maatte falde Personer, som i Nutiden vilde blive anset for sindssyge: »Derimod de melankoliske og tungsindede Mennesker, som ere kiede af deres Liv, og dræbe En, allene for at bane sig selv Veien til at miste det, kan ingen, i hvem det og maatte være, siges at være i Sikkerhed for.

Det er med dem, som med en gal Hund, der løber Adskillige forbi, og endelig, uden at giøe eller bieffe, og uden at vise nogen Vredes eller Arrigheds Tegn, stiltiende anfalder og bider En.

Da disse Mennesker allene dræbe, for at dræbes, og det altsaa er dem ligemeget, hvem det træffer paa, de ei heller selv have nogen Bevæggrund, som kunde bestemme dem til, hellere at dræbe En, end en Anden, saa er det umueligt, at nogen kan sige sig frie og sikker for dem.«

Som bemærket taler Dommen forholdsvis udførligt om de Straffebestemmelser, den vil anvende. Dette sker med Henblik paa Ankeinstansen for at godtgøre, at Spørgsmaalet har været overvejet forsvarligt, selv om højere Ret skulde finde en anden Bestemmelse anvendelig.

Naar man fra denne Dom, der blev skrevet samme Aar, som Landsoverretterne afløste Landstingene, gaar frem i Tiden til de Domme, der blev skrevne ved Slutningen af den skriftlige Procesmaades Tidsrum, ses der en væsentlig Udvikling i Retning af Udførlighed og detailleret Fremstilling. Denne Udvikling skyldes ikke nogen derom given

Forskrift, men er rent sædvansmæssig. Meget har det sikkert haft at betyde, at Dommene blev offentliggjorte i de privat udgivne Domssamlinger. Der kan ogsaa siges, at Udgivelsen af disse er et Udslag af samme Stigning i den juridiske Kultur, som giver sig Udslag i de bedre Domsfremstillinger. Saadanne maatte have Interesse under Voteringen i Dommerkollegierne, overfor Ankeinstansen, i Tilfælde af ny Tiltale og endelig til Belæring om Retternes Praxis og som Magasin for Kriminalhistorien. Hvis man f. Eks. sammenholder den foran gengivne Dom med Dommene i de den 29. Juni 1891, den 26. Juni 1903 og den 16. Februar 1914 ved Højesteret paadømte Sager, der alle angik Mord, om hvilke der forelaa Tilstaaelse, er Forskellen iøjnespringende. Disse senere Domme meddeler uden nogen overflødig Enkelthed en nøje Redegørelse for, under hvilke Omstændigheder det forbryderske Forsæt er opstaaet og kommen til Udførelse, hvorledes Forholdet er mellem Handling og Virkning, og Oplysninger om Mentaliteten hos Tiltalte. I Indiciesager kommer hertil Redegørelsen for de beviste Omstændigheder, der i Forening udgør Beviset. Denne Udvikling, der havde saa gode Betingelser under en rent skriftlig Procesmaade, maa vistnok siges at være fuldbåret, allerede da Højesteret i 1857 gik over til at give Præmisser til sine Domme.

Det er klart, at Fordringen om en udførlig Sagsfremstilling i Straffedomme foruden at være en i forskellige Retninger praktisk betydningsfuld Foranstaltning er en Retsgaranti af høj Værdi. Ikke paa det Punkt, at Sikkerheden for rigtig juridisk Vurdering af de givne Kendsgerninger derved forhøjes, men paa det særdeles vigtige Punkt at sikre den rigtige Opfattelse af Sagens Faktum og Bevisligheder. Naar der i en Revisionsberetning eller lignende gives en udtrykkelig Udtalelse om, hvorvidt en vis Ting er i Orden, er der derved skabt en betydelig forøget Sikkerhed for, at vedkommende Spørgsmaal er undersøgt med fornøden Omhu, og Fordringen om Dommens Udførlighed er netop

Gennemførelsen af et saadant Krav. Fejl i Straffelovens Anvendelse kan ses af Dommen, naar den har en positiv Fremstilling af det passerede, hvorimod de faktiske Urigtigheder i Sagsfremstillingen kun kan opdages ved Sammenligning med Sagens Akter og derfor er af en ganske særlig Farlighed. Denne Fejlkilde stoppes saa vidt gorligt, naar der forlanges positiv Omtale af alle de enkelte Omstændigheder, der har Interesse for Bedømmelsen af Skyldspørgsmaalet. Æren for denne Udvikling tilkommer Retterne, der uden Paalæg i noget Lovbud har oparbejdet denne Type for den velskrevne Straffedom og dermed har skabt en vigtig Garanti for Resultaternes Rigtighed. Udviklingen har tillige været af væsentlig Betydning for Tilvejebringelse af Ensartethed i Strafudmaalingen, hvorhos Domssamlingerne er blevet et Sted, hvor der kan hentes Oplysninger om Forbrydelsens psykologiske og sociale Aarsagsforhold.

Retsplejeloven har for Nævningesagers Vedkommende gjort en Forandring heri, idet Fremstillingen af, hvad der er oplyst om Tiltaltes Skyld, kun leveres ved Gengivelse af Spørgsmaalene til Nævningerne og disses Svar. Det kan ogsaa nævnes, at Rigsretsloven, naar den forlanger, at Dommen skal indeholde en kort Angivelse af de Grunde, hvorpaa Domsslutningen støtter sig, er anvendt saaledes, at hele Sagens faktiske Fremstilling er holdt udenfor Dommen og maa søges i Anklageskriftet og dets Bilag. Iøvrigt bestemmer § 924, at i Domsgrundene skal de Omstændigheder nøjagtig angives, der som beviste lægges til Grund for Domfældelsen, og det eller de Lovbud anføres, som bringes i Anvendelse. Da der her intet siges om, at der skal redegøres for, hvorledes Beviset fremkommer, og da § 896 hjemler, at Bedømmelsen af Bevisernes Vægt ikke er bundet ved Lovregler, kunde der spørges, om det ikke maa være Meningen, at en saadan Redegørelse nu er overflødig. Saaledes har man dog ikke opfattet Forholdet i Praxis, og det vilde ogsaa være højst uheldigt. Reglen om Bevisbedømmelsens Frihed, der for Resten ikke betød nogen

væsentlig Ændring i Retstilstanden, legaliserede Forholdets Natur som Kilde for Bevisreglerne, men den rummer naturligvis en vis Fare for, at den enkelte Dommers Bedømmelse bliver noget for individuelt farvet. Korrektivet herimod er netop Redegørelsen i Præmisserne for hans Bevisbedømmelse, thi derved stiller han sig blot for den sagkyndige Kritik. Der er da heller ikke noget til Hinder for at læse de citerede Ord saaledes, at de forudsætter Redegørelse for, hvorfor vedkommende Omstændigheder lægges til Grund som beviste.

Som foran bemærket maatte den skriftlige Procesmaade afgive en gunstig Jordbund for de udførlige Domsredaktioner. Til denne hører jo, at alle Forklaringer i Sagen er nedskrevne, og ligesaa besværlig den skriftlige Form kan være for Fremstillingen af en Sag, ligesaa værdifuld er Nedskrivningen til at sikre Bevisligheden og den rigtige Opfattelse af afgivne Forklaringer. Retsplejelovens System er da ogsaa stadig, jfr. §§ 824, 876 og 922, at det væsentlige af de i Sagen afgivne Forklaringer skal nedskrives, og der ligger megen Vægt paa, at dette overholdes, saaledes at Dommen derefter bliver i Stand til at give en virkelig dokumenteret Fremstilling af Bevisførelsens Resultat. Den Forskel mellem Nutidens Straffedomme og de ældre bliver der imidlertid, at Fremstillingen af Faktum normalt delvis vil blive givet ved Henviisning til den i Anklageskriftet indeholdte Angivelse af de nærmere Omstændigheder ved det paasigtede Forhold, hvorefter dette Grundlag udfyldes ved Tilføjelse af yderligere Enkeltheder. Man finder i Domsamlingerne, maaske især fra Aarene for 1922, da Landsretterne afgjorde Hovedparten af de noget større Straffesager som 1. Instans, en Del Domme, der ikke kan siges at fyldestgøre Kravene paa Specifikation og Udførlighed, saaledes som den ældre Procesform havde udformet disse, og saaledes som Publikum — baade det læge og det juridiske — med Rette vil fastholde dem. Naar der tales om Betydningen af at forsyne Dommene med Præmisser, tænkes i

Reglen paa Redegørelse for de juridiske Overvejelser, der fører til Resultatet, men der ligger i Virkeligheden i Straffesager større Vægt paa nøjagtig og udtømmende Redegørelse for Sagens Faktum og Bevisligheder.

Det er en Selvfølge, at det er Straffeloven, der afgør, hvad der skal gøres til Genstand for Omtale i Dommenes Fremstillinger. I saa Henseende vil den kommende Straffelov føre til, at der i forhöjet Grad maa lægges Vægt paa Forbryderens personlige Egenskaber, ikke blot paa den enkelte Handlings. Saaledes ved Begrundelsen af, om en Psykopat skal behandles med Straf eller med Sikkerhedsforanstaltninger, eller ved Afgørelsen af, om en Person ved en Række Overtrædelser har lagt saadanne Tilböjeligheder for Dagen, at han bør anbringes i Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring. Denne psykologiske Side har hidtil væsentlig kun haft Interesse for Strafadmaalingen, men naar den bliver bestemmende for selve Domfældelsen, maa den nødvendigvis indtages i Domsfremstillingen for derigennem at undergives den Kontrol, der er Garantien for Afgørelsens Rigtighed.

Skjerpet straff for sedelighetsforbrydelser?

Nogen bemerkninger om den norske straffelovkomité's forslag.

Av HÅRTVIG NISSEN, direktør for Botsfengslet.

Blandt de opgaver som var stillet straffelovkomiteen av 1920, var revisjon av kapitlet om forbrydelser mot sedelighet, særlig spørsmålet om skjerpelse av straffen for sedelighetsforbrydelser mot barn og unge mennesker.

Komiteens formann, professor dr. jur. *Skeie*, har i dette tidsskrifts 14de årgang (1926), hefte 2 og 3 gjort rede for komiteens forslag i dens innstillings første del, avgitt 1925. Kapitlet om sedelighetsforbrydelser omhandles i tidsskriftet s. 87—90 (hefte 2) og s. 185—206 (hefte 3).

I.

Komiteen reiser først spørsmålet om sedelighetsforbrydelsene har tiltatt i den senere tid. Den innleder sine drøftelser herav med den opplysning fra Botsfengslets daværende direktør, at på en bestemt tid i 1914 utsonet 37 eller 16 % av fengslets fanger straff for utukt med barn¹⁾.

Disse tall gir læserne straks et uhyggevekkende inntrykk av omfanget av sedelighetsforbrydelser mot barn.

¹⁾ Efterat jeg i anledning af nærværende artikel hadde fått utlånt fra Justisdepartementet den omhandlede opgave fra Botsfengslet av 1914, fant jeg at der er en feil i opgaven (37 istedetfor 27). Feilen skyldes forsåvidt ikke straffelovkomiteen, som tallet 37 staar i skrivelsen fra Botsfengslet. Men den spesifiserte opgave som fulgte med skrivelsen, viser bare 27. Det er dette tall som utgjør 16 % av Botsfengslets belegg den 23 mars 1914, da skrivelsen blev sendt. Belegget var nemlig den dag 174.

Det har en viss interesse for en fengselsdirektør å ha oversikt over hvorledes fangebelegget er sammensatt. Men som tallet står der ganske isolert, gir det et meget villedende billede av forholdene. Jeg forstår ikke at komiteen har villet innlede sin argumentasjon dermed.

Da ethvert sammenligningsledd mangler, forteller det intet om hvorvidt antallet av disse forbrydere er steget eller ikke, — antallet var 12 år senere (1ste januar 1926) 31 eller også da 16 %. Men viktigere er det at tallene er ganske ubrukelige som uttrykk for hvor stor del av dem som dommes for grovere forbrydelser (d. v. s. settes inn i landsfengsel), er dømt for sedelighetsforbrydelser mot barn. Det er nemlig her viktige faktorer, som komiteen ikke kan ha vært opmerksom på.

For det første er å merke at efter de for landsfengslene gjeldende innsettelsesregler skal de domfelle som før ikke har vært i landsfengsel, settes inn i Botsfengslet (bortsett fra de sjeldne tilfeller at dommen lyder på mere enn 6 års fengsel). Da de aller fleste sedelighetsforbrydere ikke har vært i landsfengsel før (de fleste er endog helt ustraffet), kommer følgelig nesten alle sedelighetsforbrydere med minst 6 måneders straff inn i Botsfengslet. Dernæst er å merke at sedelighetsforbrydere gjennomgående illegges betydelig strengere straffer enn de fleste andre domfelle. De samles derfor op i fengslet og utgjør følgelig en større procent av belegget enn av tilgangen. Det for den statistiske bedømmelse avgjørende er selvfølgelig hvor mange dommes for disse forbrydelser, ikke hvormange er i straff samtidig. Det går derfor ikke på nogen måte an å gi uttrykk for sedelighetsforbrydelsenenes omfang ved å meddele en opgave over deres prosentvise fordeling på belegget, ennå mindre ved bare å holde sig til Botsfengslet.

Jeg skal vise dette nærmere:

Mens der den 1. januar 1926 satt 31 sedelighetsforbrydere mot barn i Botsfengslet eller 16 % av belegget (195), var der i de 3 foregående kalenderår (1. jan. 1923—31. des.

1925) kommet inn 81 sådanne forbrydere eller bare 9 % av den samlede tilgang paa 871. Allerede dette forrykker bildet i vesentlig grad — det er stor forskjell på en tiendedel og en sjettedel. Ovennevnte dag satt der i Akerhus landsfengsel 8 sedelighetsforbrydere mot barn eller 3 % av belegget (249). I de tre forutgående kalenderår kom der inn i Akerhus 10 sådanne forbrydere eller 1,7 % av de 590 innsatte. Resultatet er at der den 1ste januar 1926 satt i landsfengslene 39 sedelighetsforbrydere mot barn eller 8,8 % av det hele belegg, som var 444. I de 3 kalenderår 1923—1925 kom inn 91 sådanne forbrydere eller 6 —seks— % av tilgangen (1461). Noget annet tall en dette siste — 6 % av tilgangen — går det ikke an å bruke, hvis man vil gi uttrykk for omfanget av sedelighetsforbrydelser mot barn ved opgaver fra landsfengslenes fangetall. Jeg har forresten allerede i mine »Statistiske undersøkelser vedkommende sedelighetsforbrydelser«, der er offentliggjort som innstillingens bilag 7, gjort opmerksom på (s. 253) at alle sedelighetsforbrydere under ett bare utgjør mellom 6 % og 9 % av tilgangen til landsfengslene, jfr. også side 247, hvorefter de i de 16 år 1905—1920 straffede sedelighetsforbrydere utgjorde 3,7 % av det samlede antall som var straffet for forbrydelser. I 3-året 1923—1925 utgjorde den samlede tilgang til landsfengslene av alle slags sedelighetsforbrydere 132 eller 9 % av de innkomne 1461 menn.

Før jeg går videre, skal jeg her føie inn den bemerkning at jeg har regnet ut den midlere straffetid for dem som satt i Botsfengslet den 23. mars 1914 og 1. januar 1926 for forbrydelse mot § 195 (utuktig omgjengelse med barn under 13 år). Begge dager satt der i fengslet 2 som var domt både efter § 195 og efter § 207 (blodskam), og som derfor hadde fått særlig hoi straff. Ser vi bort fra disse, var den midlere straff 2 år 4 måneder for de 13 som var i fengslet 23 mars 1914, og 2 år 10 mdr. for de 14 som var der 1 januar 1926. De siste var altså blitt straffet ikke litet strengere enn de første. Herav følger at om straf-

fene i 1926 ikke hadde været høiere enn de var i 1914, vilde antallet av sedelighetsforbrydere mot barn i Botsfengslet vist gunstigere forhold i 1926 enn i 1914.

Komiteen har innhentet fra det Statistiske Centralbyrå opgaver vedkommende voldtekt og utukt med mindreårige gjennom et lengere tidsrum, både over antallet av domfelle og over antallet av forbrydelser, beregnet også pr. million innbyggere. Den holder sig i sin utredning ikke bare til opgavene over domfelle, men opererer også med opgavene over summen av de domfeltes forbrydelser. Disse siste opgaver er efter min mening så upålitelige, at komiteen ikke burde ha brukt dem. Da de også er brukt — eller rettere misbrukt — i offentlig diskusjon om straffene for sedelighetsforbrydelser, finner jeg å måtte gjøre rede for, hvorfor jeg anser disse opgaver ubrukbare.

Både ved voldtekt og særlig ved utukt med barn viser komiteens opgaver betydelig større stigning i antallet av forbrydelser enn i antallet av domfelle. Ved utukt med barn skulde således efter statistikken stigningen i antallet av forbrydelser utgjøre ikke mindre enn 320 prosent (altsa mere enn firedobling) fra perioden 1892—1904 til 1914—1922, mens antallet av domfelle tilsvarende var steget med 134 prosent. Dette vil da bety at hver enkelt av dem som dømmes for sedelighetsforbrydelser mot barn, gjennomsnittlig har begått mange flere forbrydelser i tiden efter 1905 (da den nye straffelov trådte i kraft) enn før 1905. Nogen grunn til å forklare en sådan pludselig øket intensitet hos den enkelte sedelighetsforbryder kan vel ikke påvises. Jeg fannt å burde undersøke saken nærmere og fordelte antallet av forbrydelser pr. million på antallet av domfelle og fikk til resultat en rekke, som jeg finner å burde offentliggjøre:

Antall forbrydelser på hver domfelt.
(utukt med mindreårige).

1892.... 1,4.	1900.... 1,2.	1908.... 1,4.	1916.... 1,7.
1893.... 1,2.	1901.... 1,4.	1909.... 1,2.	1917.... 2,4.
1894.... 1,0.	1902.... 1,1.	1910.... 1,1.	1918.... 1,5.
1895.... 1,2.	1903.... 1,0.	1911.... 1,6.	1919.... 2,7.
1896.... 1,4.	1904.... 1,0.	1912.... 1,1.	1920.... 2,2.
1897.... 1,0.	1905.... 1,1.	1913.... 1,3.	1921.... 2,7.
1898.... 1,4.	1906.... 1,4.	1914.... 2,1.	1922.... 2,6.
1899.... 1,2.	1907.... 1,2.	1915.... 1,4.	

Det faller sterkt i øinene at den nye straffelov hadde vært gjeldende i 10 år, før tallene viste nogen nevneverdig avvikelse fra det forhold som hadde bestått i det store og hele uforandret fra begynnelsen av 1890-årene. Jeg måtte søke å få rede på grunnen til det eiendommelige forhold at der nettopp fra omkring 1916 faller rundt regnet dobbelt så mange forbrydelser på hver enkelt domfelt, mot hvad det gjorde i de mange foregående år. Enhver som kjenner noget til strafferetspleien, vet at der undertiden dommes menn som i stilhet har fått øve sedelighetsforbrydelser mot barn gjennom et lengere tidsrum, og som da, når forholdet tilslutt opdaget, dommes for et meget stort antall forbrydelser. Når så antallet av dem som domfelles, er 25—30 menn om året, vil allerede bare en eneste mann som den nevnte medføre stort utslag i opgaven over det gjennomsnittlige antall forbrydelser på hver domfelt. Skulde der i de senere år ha været nogen flere sådanne tilfeller enn i tidligere år? Forholdet måtte såvidt mulig undersøkes. Jeg gjorde en stikprove ved å finne frem alle dem som var kommet inn i Botsfengslet i de 10 år 1913/14—1922/23 for forbrydelser mot § 195 (utuktig omgjengelse med barn under 13 år) og § 196 (samme forbrydelse med barn i alderen 13, 14 og 15 år). For hver enkelt av de 152 det gjaldt, undersøktes fangebokens referat av dommen. Det viste sig da at det ikke kom noget ut av denne undersøkelse. I et meget stort antall tilfeller oplystes det nemlig at forbrydel-

sene var forøvet «flere ganger», »gjentagne ganger«, »en rekke ganger« i løpet av en bestemt tid. Men når dommen ga så litet nøiagtig beskjed, hadde da det Statistiske Centralbyrå sikrere opgaver? Jeg fannt å måtte henvende mig til Centralbyrået. Det viste sig da at også byrået hadde måttet bygge på et så ueksakt grunnlag for antallet av forbrydelser. For dog å få et sikrere system i omsettelsen fra ord til tallangivelse hadde man — og dette blir jo avgjørende ved statistikkens benyttelse — nettop fra omkring 1916 gått over til en ny omsetningsskala. Denne nye metode ledet, ifølge sitt anlegg, til betraktelig høiere tallangivelser for forbrydelsenes antall. Herav følger to ting, nemlig at det ikke går an å sammenligne tallene under den nye metode med tallene under den eldre metode, og videre at opgavene over forbrydelser for 1916 viser for lave tall. Men hermed er det også avgjort at disse straffelovkomiteens opgaver over forbrydelser ikke kan brukes.

Jeg holder mig derfor i det følgende utelukkende til opgavene over domfelte. Som jeg har fremholdt i innstillingens bilag 7, s. 248, er de absolutte tall så små at det synes tvilsomt om man i det hele tør slutte noget fra bevegelsen i dem.

Hvad nu angår de av komiteen benyttede opgaver over domfellelser, skal jeg først ta for mig opgavene over domfellelser for voldtekt, idet jeg her som senere særlig holder mig til de relative tall, domfellelser pr. million innbyggere. Disse forholdstall viser bl. a. at vi i 1890-årene flere ganger har hatt år med høiere tall enn vi hadde i 1922. I de 18 år under den nye straffelov er det bare 4 år (1909, 1915, 1920, 1921) som hadde høiere tall enn vi finner i 1890-årene. Der er femårsperioder både i 1860-årene, 1870-årene, 1880-årene og 1890-årene med paa det aller nærmeste like høie og endog høiere tall enn i periodene 1910—1914 og 1915—1919. Det er bare perioden 1920—1922 som viser høiere tall (dog ikke mere enn 4,0 mot 3,5 i 1881—85). Men 1920—22 kan som 3-årsperiode ikke

uten videre sammenlignes med 5-årsperiodene og burde derfor ikke vært tatt inn i en rekke av 5-årsperioder (regner vi ut forholdstallet for 5-året 1918—1922 får vi 3,2). Komiteen anfører at perioden 1914—1922 viser en stigning fra 1891—1904 på $33\frac{1}{3}$ %. Dette må jo opfattes som en uhyggelig sterk stigning. Tallet er riktig nok. Enhver kan se at forskjellen mellom 2,4 (1891—1904) og 3,2 (1914—1922), altså 0,8, utgjør $33\frac{1}{3}$ % av 2,4. »Det gjelder imidlertid på dette område som på andre«, siger komiteen, »at statistikens tall ikke uten videre kan betraktes som uttrykk for den virkelige forandring i kriminaliteten«. Komiteen utvikler derefter meget treffende en rekke forhold som må tas i betraktning (jfr. mine mere summariske bemerkninger herom i bilag 7, side 248). »Alt i alt er der vistnok grunn til å anta«, fortsetter komiteen, »at økningen i voldtekt . . . ikke er så stor, som statistikken synes å vise, men at den dog er meget betydelig«. Hvor stor reduksjon vi efter dette bør gjøre i den nevnte voldtektsstigning, blir en skjonssak. Men det kan vel ikke været noget å si på at vi setter tallet ned fra 0,8 til 0,4 pr. million. Det vil da si at der fra den ene til den annen av de to perioder var en gjennomsnittlig stigning på 1 — en — domfellelse for voldtekt i løpet av årets 12 måneder og fordelt på hele Norges rike fra Lindesnes til Norkap.

Efter dette går det ikke an, mener jeg, i statistikken å søke hjemmel for en vesentlig forandring i voldtektsstraffen. Man kan ikke frata domstolene deres frihet i straffetutmålingen på grunnlag av at der på hver million innbyggere faller nogen tiendedelers voldtektsøkning.

Antallet av domfellelser for utukt med barn (§ 195 og § 196) er efter statistikken steget betydelig. Antallet av domfellelser var i årene 1892—1904 gjennomsnittlig 5,3 pr. million innbyggere, i 1905—1913 var det 10,0 og i 1914—1922 12,3. Komiteen peker på at stigningen fra første til 3dje periode er ca. 134 % og utvikler så i det ovenfor citerte at der visstnok heller ikke er grunn til å anta at økningen

i utukt med barn er så stor som statistikken synes å vise, men at den dog er meget betydelig. Det kan ikke motsiges at komiteen har rett i at stigningen i domfellelser er betydelig — relativt. Men der er adskillig å bemerke.

1). Det faller sterkt i øinene at stigningen inntreffer samtidig med at den nye straffelov settes i kraft i 1905. Men derefter holder tallene sig i det store og hele konstante. Middeltallene er nemlig 10,9 pr. million i 1905—1909, 10,1 i 1910—1914 og 11,0 i 1915—1919. Rekken avsluttes også her med 3-årsperioden 1920—1922, som har tallet 13,6. Mens femårsperiodenes enkelte år regelmæssig har dels høie og dels lave tall, har 3-året 1920—1922 bare høie tall. Hvis komiteen hadde foretatt sin inndeling i 5-årsperioder fra 1922 bakover, vilde imidlertid de tre siste perioder vist følgende tall: 10,1 i 1908—1912, 12,3 i 1913—1917 og 11,3 i 1918—1922. Siste periode viser således et gunstligere resultat enn den nest siste, altså det motsatte av hvad komiteens tallrekke viser. Av det jeg her har utviklet, synes det utvilsomt at forholdene ikke har forverret sig, efterat stigningen først var inntrådt i 1905.

2). Siden stigningen inntreffer samtidig med at den nye straffelov settes i kraft, og tallene derefter holder sig i alt vesentlig på samme høide, synes stigningen å måtte skyldes loven selv. Til forklaring har komiteen pekt på at §§ 195 og 196 omfatter to forhold som ikke gikk inn under den gamle lovs kap. 18 § 19, nemlig utuktig omgjengelse med barn som har fylt 15, men er under 16 år, idet aldersgrensen ved den nye straffelov blev hevet fra 15 til 16 år, og at den nye lov rammer også utukt øvet av kvinner med gutter. Det er visselig riktig at det siste forhold spiller liten rolle. Men jeg tror ganske bestemt at komiteen tar feil, når den mener at bare »nogen prosent« av dem som er dømt for utukt med barn, er dømt for utuktig omgjengelse med piker over 15 år. Jeg har undersøkt forholdet for de 68 menn som kom inn i Botsfengslet i de 10 år 1913/14—1922/23, dømt efter § 196. I mange tilfeller er den fornær-

medes alder ikke noiaztig angitt, det står bare »under 16 år«. Men ialfall for 18 eller 26 % var alderen 15 år. Regnet i forhold til det samlede antall av domfelle efter §§ 195 og 196 utgjør da 15-åringene ialfall 12 %, muligens mere. Dette var forholdet i Botsfengslet. Men de som kommer inn der efter § 196 utgjør bare en mindre del av dem som har forbrutt sig mot § 196. Eksempelvis skal nevnes følgende opgaver fra de 7 år 1919—1925: i landsfengsel kom inn 39, i lokalfengslene 39, betinget domt blev 51. I 5-året 1921—1925 slapp 33 med betingelsesvis undlatelse av påtale. Det ligger meget nær å tro at antallet av domfellelser, hvori fornærmede har været 15 år, er større blandt dem hvis straff er ganske kort, enn hvor den er mindst 6 mdr. Man må visselig kunne gå ut fra at jo nærmere den fornærmedes alder ligger straffrihetsgrensen, desto mildere blir straffen. Dette kan ha sin grunn i at det synes mindre rimelig å straffe strengt et forhold som nogen uker eller få måneder senere vilde ha været straffrit. Videre må det erindres at dom efter § 196 forutsetter at piken frivillig er gått med på kjonsforbindelsen, og at forholdet er straffbart for mannen, selv om piken offentlig har butt sig frem til utukt. Men jo eldre og følgelig mere kjonslig utviklet pikene er, desto sannsynligere er det, at menn vil innlate sig med dem, desto flere piker vil det være som frivillig går med på forbindelsen, og desto oftere vil forholdet være det, som kjennes så godt, at piken endog har vært pågående. For hvert år straffbarhetsgrensen heves, vil antallet av de omhandlede forbrydelser få større omfang enn de hadde overfor den lavere aldersklasse. Vi har en paralell i det forhold at domfellelsene efter § 196 er meget talrikere enn efter § 195, enda § 196 bare omfatter 3 aldersår. En optelling av aldersforholdene blandt dem som er domt efter § 196, vilde sannsynligvis gi til resultat at 15-åringene utgjør en ennu større prosent av dem som har fått mindre enn 6 mdr. fengelse (betinget eller ubetinget), enn de utgjør av dem som har fått minst 6 mdr. Vi må videre være op-

merksom på at i motsetning til dem som dømmes efter § 196, kommer de fleste av dem som dømmes efter § 195, inn i landsfengslene (i 1919—1925 kom etter § 195 inn i landsfengsel 79, inn i lokalfengslene 9, mens 6 fikk betinget dom, i 1921—1925 blev 18 betingelsesvis fritatt for tiltale). Følgelig vil den prosent som domfellelser for forbrydelser mot 15-åringer utgjør av det samlede antall domfellelser for utukt med barn, bli adskillig høiere enn de 12 % som den i ovennævnte tilfelle var i Botsfengslet. Jeg er derfor med komiteens mindretall, ekspedisjonssjef *Arne Omsted*, enig i at forhøielsen av aldersgrensen fra 15 til 16 år må ha hatt større virkning enn flertallet forutsetter. Jeg tror virkningen er meget betydelig. Men hertil kommer at §§ 195 og 196 omfatter ennu et tredje forhold, som ikke gikk inn under den gamle lovs kp. 18 § 19, nemlig menns utuktige omgjengelse med gutter under 16 år. Denne utvidelse av begrepet er ikke nevnt av komiteen, men teller dog med. Vi kjenner godt disse tilfeller på Botsfengslet.

3). Efter det foran utviklede må tallene for årene efter 1905 reduseres ganske betydelig for å få rekker som skal kunne sammenlignes med tallene for 1905. Tallene før og efter 1905 er i det hele så litet skikket til innbyrdes sammenligning at det efter min mening vilde ha været riktigst av komiteen enten å undersøke hvor stor innflydelse den nye lovs utvidelse av begrepet utukt med barn har hatt på statistikken, eller — hvis den ikke fant å kunne sette igang en så betydelig undersøkelse — likefrem erkjenne at materialet er for uensartet til at der kan trekkes tilstrekkelig sikre slutninger av det.

Komiteen antar at man i praksis har henført under den mildere bestemmelse i § 212 mange tilfeller, som man før vilde ha straffet efter kap. 18 § 19 (særlig som forsøk på utukt) og finner det sannsynlig at denne reduksjon i strafffellelser inere enn opveier den økning i tallet («nogen prosent») som følger av at aldersgrensen for rettsbeskyttelsen blev forhoiet fra 15 til 16 år. Denne påstand får stå ved

sit verd. Den er ikke nærmere underbygget, og jeg finner derfor ikke grunn til å bygge på den. I motsetning hertil vet jeg at der er blitt henført under § 195 forbrydelser som man skulde trodd vilde gått inn under § 212, og som for 1905 vilde ha gått inn under lovbokens 6—22—3.

4). Hvis vi forsøksvis ikke reduserer tallene efter 1905 med mere enn 25 %, vil de årlige middeltall av domfellelser for utukt med barn gi følgende resultat pr. million innbyggere:

1892—1896 6,5	} 5,5	1905—1909 8,2
1896—1900 5,9		1910—1914 7,6
1901—1904 3,4		1915—1919 8,3

I tre-årsperioden 1920—22 vilde tallet blitt 10,2. Men som for sagt er dette ikke helt sammenligningsbart med de øvrige tall.

Under de nevnte forutsetninger skulde der da pr. million innbyggere være en gjennomsnittlig stigning av 3 — tre — domfellelser årlig for utukt med barn. Med en folkemengde på $2\frac{1}{2}$ million gir det en stigning av 7—8 domfellelser årlig.

5). Der er altså en relativ stigning. Men når det gjelder forbrydelsesgrupper som er små i forhold til forbrydelsestallene i det hele, må man ikke la sig blende av prosenttallene.

Utukt med barn utgjør heldigvis en liten del av de forbrydelser som øves år om annet. Vi har sett at sedelighetsforbryderne ialt var 3,7 % av samtlige forbrydere i 1905—1920. Av sedelighetsforbryderne utgjorde de som var straffet for utukt med mindreårige omtrent 30 %, således at disse forbrydere utgjorde omtrent 1 prosent av de ialt straffelte. Men så mange forhold som over sin innflydelse her, synes der ikke å være grunn til å frykte for en sterk sedernes fordervelse om der nu år om annet dømmes for utukt med barn 8 pr. million innbyggere mot 5 i tiden for 1905.

Det er efter min mening så meget mindre grunn til å

legge vekt på denne stigning, som jeg med ekspedisjonschef *Arne Omsted* mener at den meget godt kan forklares ved at stadig ferre av de omhandlede forbrydelser blir upåtaalt, en forandring i opfatning som skyldes den sterke opinion som i de senere år i stadig stigende grad er reist blandt almenheten likeoverfor sedelighetsforbrydelser, og som har fått uttrykk i offentlige moter og avisdiskusjoner. Jeg skal fra min egen praksis nevne et ganske betegnende eksempel fra en av småbyene. Det gjaldt forbrydelse mot § 195. Barnets unge mor vilde anmelde saken (og gjorde det), mens bestemoren, den eldre generasjon, frarådet hende å gjøre det av hensyn til den almindelige offentliggjørelse av saken, som straffesaken vilde lede til, og de uheldige følger dette kunde ha for barnet i fremtiden.

Efter foranstående mener jeg at der heller ikke m. h. t. sedelighetsforbrydelser mot barn kan søkes hjemmel i statistikken for radikale innskrenkninger i domstolenes frie straffeutmåling.

II.

I motsetning til komiteen mener jeg at den store frihet i straffeutmålingen som blev gitt domstolene ved loven av 1902, var et stort skritt i den riktige retning. Der blev derved åpnet adgang til å individualisere straffen ganske anderledes enn før, og til å følge den nyere tids syn at straffen skal bestemmes ikke bare efter forbrydelsen, men også efter forbryderen. Komiteen mener (s. 19—20) at den store frihet i straffeutmålingen ikke lengere er i kurs. I motsetning hertil henviser jeg til professor *Carl Torp* i hans betenkning av 1917, side 94—95, og til overdirektør *Viktor Almqvist* »Straffrätt och domarutbildning« i dette tidskrifts 4de hefte for 1926, se s. 296. Efter min mening har disse herrer rett. Så overordentlig forskjellige som tilsynelatende ensartede forbrydelser i virkeligheten kan være, må man ikke overdrive kravene til straffeutmålingens jevn-

het. Ennu mindre må man skjematisere straffeutmålingen gjennom høie minimumsstraffe. Der er visselig tilfeller hvor domstolene setter straffen lavere enn rimelig skulde være. Men det får man rette på gjennom påtalemyndighetens anke til Hoiesterett. Gjennem meddomsrettene skulde man få folkets mening om straffeutmålingen. Man kan undertiden se at de to lægdommere setter straffen i sedelighetsforbrydelser lavere enn fagdommeren. Vi ser videre jevnlig at domstolene i rene og klare sedelighetssaker, hvor det ikke samtidig gjelder nogen annen forbrydelse, setter straffen til 3, 4 og 5 år, hvilket i Norge er meget høie straffer for tidligere ustraffede personer. Gir ikke dette et tydelig fingerpek om at domstolene ikke mangler forståelse av at der må gripes særlig sterkt inn mot sedelighetsforbrydere? Men ligger ikke heri også uttrykt at når domstolene allikevel i mange tilfeller setter straffen lavere enn en skjematisk og overfladisk betraktning fra utenforstående skulde lede til, så har de også sine grunner derfor? For voldtekts vedkommende henviser jeg til det citat fra straffelovkommisjonens motiver av 1896, som straffelovkomiteen har gjengitt i sin innstilling s. 13, 1ste spalte. — Er det en utbredt mening at domstolenes avgjørelser ikke stemmer med den almindelige rettsopfatning, så får man søke å la domstolene forstå dette. Men man skal ikke gå til skrift som kan medføre store feilgrep til den annen side. Det er ilde å straffe for litet. Men det er verre å straffe for meget.

Spørsmålet om straffeutmålingen henger noie sammen med hvad man regner for straffens formål. Gjelder det å tilføie ugjerningsmannen et onde som såvidt mulig opveier det onde og den lidelse han har tilføiet en annen, da vil frihetsstraffen i det hele ikke strekke til overfor de grovere sedelighetsforbrydere. Skal man i disse saker utmåle straffen som en gjengjeldelse efter princippet »oie for oie og tann for tann«, så får straffeloven vende tilbake til de gloende tenger.

Som *Omsted* har fremholdt (s. 27) har tidligere tider

forgjeves prøvet de meget strenge straffer. Den opfatning som nu har trengt igjennem, er vel den at straffens formål er dels det å avskrekke andre fra å innlate sig på forbrydelser, dels det å bringe den straffede efter straffavsoningen tilbake til samfundet som lovlydig og nyttig samfundsborger, som ikke forgår sig påny. Man må si med *Torp* (l. c. side 95) at den største vekt må legges på denne straffens individualpreventive virkning. Men selvfølgelig må der straffes på en sådan måte at det går inn i den almene bevissthed at de og de handlinger medfører en så alvorlig risiko for straff, at man avholder sig fra dem. Intet menneske vil vel påstå at ikke vor gjeldende lov og praksis gjør det klart at sedelighetsforbrydelser er grove forbrydelser som man ikke må innlate sig på. Ikke destomindre øves der slike forbrydelser. Spørsmålet blir da om høie minimumsstraffer vil avholde fra sedelighetsforbrydelser folk som ellers vilde innlate sig derpå. De som mener det, skylder bevis for det. Jeg anser det helt utelukket at straffetruselens virkning stiger eller synker med en viss gradering av minimumsstraffen. Den som vil tilfredsstille et seksuelt begjær på forbrydersk vis, resonnerer nok ikke over straffen, ialfall ikke slik at han bestemmer sig for å øve forbrydelsen, hvor han regner med 2 år, men temmer sin lidenskap, hvis han vet at han får mindst 3 år. Er begjæret vakt, så resonnerer man nok ikke koldt over straffens størrelse.

Jeg mener derfor at en forhøielse av minimumsstraffene ikke vil ha nogen betydning for generalpreventionen.

Spørsmålet blir så om en sådan forhøielse vil ha betydning for individualpreventionen, altså forhindre tilbakefall, som ellers vilde ha inntrådt. Jeg gjør her opmerksom på at tilbakefallsforholdene er meget gunstige for dem som er straffet for de grovere sedelighetsforbrydelser. Det er meget sjelden at de påny straffes for sedelighetsforbrydelser. Jeg henviser til min inngående redegjørelse for disse forhold i innstillingens bilag 7, s. 255—262.

Jeg skal bare peke på at av alle de 112 forbryderbegynnere som kom inn i fengslene i 10-året 1905—1914 til avsoning av straff etter § 192 (voldtekt) og § 195 (alle løslatt innen utgangen av 1918), er bare 5 eller 4,5 % blitt straffet for ny sedelighetsforbrydelse innen utgangen av 1923. Av disse 112 var 79 løslatt før utgangen av 1913 og er således fulgt i 10 år etter løslatelsen. I denne tid blev bare 3 eller 3,8 % straffet for ny sedelighetsforbrydelse.

Det er sikkert nok at de aller fleste sedelighetsforbrydere straffes bare en eneste gang. I specialpreventivt øiemed er det derfor ikke nogensomhelst grunn til å forhøie minimumsstraffen. Man forhindrer ikke tilbakefallet hos de 4 prosent ved å forhøie straffen også for de 96 prosent som ikke faller tilbake.

Der er imidlertid de som forgår sig påny. De fleste finnes blandt dem som forgår sig mot § 212, ofte — eller kanskje oftest — mentalt defekte personer. Og der finnes også enkelte andre som det er overveiende sannsynlig vil forgå sig påny. Men overfor dem hjelper ingen forhøielse av minimumsstraffen. Det er ganske anderledes virkningsfulle midler som må brukes mot dem. De midler har vi i straffelovens forvaringsregler i § 39 og § 65. En rikeligere anvendelse av disse paragraffer overfor de farlige sedelighetsforbrydere er veien vi må gå. Det nytter ikke til noget å forhøie straffen også for dem som allikevel ikke faller tilbake. Enhver overflødig forlengelse av straffen er et samfundsmessig tap. Dette fik enda være, hvis offerets ulykke derved blev mindre. Men det opnås ikke. Ingen straff kan gjenoprette den voldte sorg og skade.

Et av komiteens medlemmer har s. 139 uttalt at der »hos fengselsmenn lett utvikler sig en tendens til ensidig å ta hensyn til forbryderen, mens hensynet til samfundet trer i bakgrunnen«.

Jeg tror å turde si at dette er ganske feilaktig. Der blir ved løslatelsen nettop lagt stor vekt på de samfundsmessige hensyn. Men når vi kanskje i flere retninger har en annen

opfatning av disse spørsmål enn de som står forholdene fjernt, er nok det begrunnet i at vi har et annet kjennskap til straffens — og særlig den lange frihetsstraffs — virkning på fangen, og en annen mening om hvad der kan opnås ved straff. Vi har visselig ikke mindre øie for forbrydelsens ofre enn andre, — de fleste av oss har da kone og døtre selv. Men vi har bl. a. øie for en ting som så mange ganske overser: Det er en uundgåelig følge at forbrydelsen i svert mange tilfeller har også andre ofre enn den fornærmede. Der er mennesker som ganske uforskyldt drives ut i nød og elendighet som følge av dommen. Straffen går ikke bare ut over den dømte. Den rammer kanskje ennu mere hans kone og barn og det jo mere desto lengere straffen er. Der er nemlig et meget stort antall gifte menn blandt sedelighetsforbryderne og mange i så ung alder at de har uforsørgere barn. Vi fengselsfolk får personlig kjennskap til hvad mannens straff betyr for dem som er avhengig av ham. Straffen må allikevel settes slik som retsopfatning og samfundshensyn krever. Men utover det må den ikke gå. Der må ikke straffes utover det formålstjenlige. Straffen vil da gå over fra å være et nødvendig onde til også å bli et unødig onde, hvad der ikke vil være samfundsmessig berettiget.

III.

Efter det syn på saken som jeg har utviklet foran, er jeg ikke i tvil om at mindretallet, ekspedisjonschef *Omsted*, har rett, når han ikke i den foreliggende statistikk finner noget avgjørende bevis for at antallet av sedelighetsforbrydelser (navnlig voldtekt og forbrydelser mot mindreårige) har tiltatt. Jeg er også helt ut enig med ham når han ikke deler flertallets opfatning av det påkrevede i å sette høie minimumsgrenser for straffen for de grovere sedelighetsforbrydelser.

Omsted tilføier at han i det hele ikke føler sig overbevist om at den er helt berettiget den klage som man ofte

hører gjentatt, om den stadig tiltagende sedernes fordervelse og stigende kriminalitet. »Jeg anser det tvertom berettiget å tro«, sier han, »at der gjennomgående er en fremgangslinje, om enn denne ikke er ubrutt, men viser større og mindre tilbakeslag«. Jeg er enig i dette. Når der i de sidste 10—15 år har vært talt og skrevet så meget om sedelighetsforbrydelsenes tiltagen, henger det visselig sammen med at der nu tales og skrives, ikke minst i pressen, om disse ting i langt videre omfang enn før. Der er ingen grunn til å tro at forholdene var så meget bedre før i tiden enn nu. Men der blev ikke skrevet og talt offentlig om det slik som nu. Følgelig blev forholdene heller ikke så offentlig kjent. Når disse forhold nu stadig publiseres og drøftes, tror man at situasjonen er blitt så meget verre enn før. Men grunnen er den at man før ikke visste om hvordan forholdene var. Hertil kommer så menneskenes almindelige tilbøjelighet til å generalisere enkelttilfellene og legge merke til det skjeve og det onde, det negative.

Det synes derfor all grunn til å anta — ikke en økning av sedelighetsforbrydelsene, men en skjerpelse i reaksjonen mot dem og en hyppigere anmeldelse av dem.

Dansk Kommissionsudkast til en Lov om Sterilisation.

Ved kgl. Ordre af 23. December 1924 blev der nedsat en Kommission med det Hverv at undersøge, om forebyggende Foranstaltninger og Indgreb i den personlige Frihed med eller uden den paagældendes Vilje ud fra Samfundshensyn, derunder ogsaa racehygiejniske Hensyn, kan anses forsvarlige og berettigede overfor Personer, der er degenerativt bestemte, eventuelt hvilke Foranstaltninger, der bør foretages, hvorledes de bør gennemføres, og overfor hvilke Personer de bør anvendes. Som Medlemmer af Kommissionen blev udnævnt Borgmester i København Viggo Christensen, Dommer, nu Rigsadvokat B. A. Goll, Landsdommer O. Haack, der beskikkedes som Kommissionens Formand, Læge Fru Estrid Hein, kst. Vicepræsident for Invalideforsikringsretten P. Holck, Kontorchef i Justitsministeriet L. N. Hvidt, Professor Dr. med. & phil. & bot. & zool. W. L. Johannsen, Overlæge ved de Kellerske Aandsvageanstalter Professor C. Keller, Overlæge ved Epileptikerhjemmet ved Nyborg L. C. Langkilde, Sundhedsstyrelsens Formand Læge G. Tryde, Inspektør ved Horsens Straffeanstalt J. C. H. Wandall og Professor Dr. med. A. M. N. Wimmer. Dr. med. Knud Sand, der var beskikket som Lægesekretær for Kommissionen, blev efter at være udnævnt til Professor i Retsmedicin under 2. November 1925 udnævnt til Medlem af Kommissionen. Som dennes juridiske Sekretær er beskikket Sekretær i Justitsministeriet cand. juris O. I. Kaarsberg.

Kommissionen, der traadte sammen d. 12. Januar 1925, vedtog som en kortere Betegnelse at benævne sig: Kommissionen angaaende sociale Foranstaltninger overfor degenerativt bestemte Personer. Den rettede meget snart sin Opmærksomhed paa Spørgsmaalet om Betimeligheden af, at der blev givet Lovregler om Adgang til Sterilisation af Personer, henhørende til de Kategorier, der falder ind under Kommissionens Virksomhedsomraade. Om dette Emne har Kommissionen i November 1926 afgivet en Betænkning til Justitsministeriet, der har ladet den offentliggøre*).

I denne Betænkning udtales det, at der vil kunne være Spørgsmaal om at hjemle en Adgang til at foretage Sterilisation af Mennesker ud fra forskellige Formaal, nemlig dels for at afholde det paagældende Individ fra at begaa Forbrydelser, der kan antages at være seksuelt betingede, hvorved der efter Kommissionens Formening ikke bør være Spørgsmaal om at paatvinge nogen en saadan Operation, men alene om at aabne Adgang til at faa et Ønske om dens Foretagelse realiseret; dels med det vidtgaaende Formaal at forbedre den hele Befolknings aandelige og legemlige Sundhed ved at sætte visse Grupper af samfundsmæssig værdiløse eller endog skadelige Individer ud af Stand til at skabe et Afkom, der kan forventes at ville blive lige saa værdiløst eller skadeligt for Samfundet som Ophavet; dels endelig af mindre vidtrækkende sociale og humane Grunde, idet man ikke tilstræber en egentlig Raceforbedring, men tilsigter en Adgang til at afskære Forplantning af Individer, for hvis Vedkommende Forholdene giver særlig Anledning til at befrygte, at Afkommet vil være slet udstyret til Kampen for Tilværelsen, udsat for Vanrøgt fra Ophavets Side og forudbestemt til at blive en Byrde for og en Trudsel mod Samfundet. For de to sidstnævnte Formaaes Vedkommende kan der blive Spørgsmaal om Ønskeligheden af at kunne sterilisere ogsaa uden den Paagældendes Samtykke.

*) Betænkningen forhandles fra G. E. C. Gads Boghandel i Kbh.

Efter at der af de paa disse Omraader specielt Sagkyndige indenfor Kommissionen er gjort Rede for de biologiske, særlig ogsaa arvebiologiske Forudsætninger for Spørgsmaalet og for de operative Metoder, der kan være Tale om at anvende i Sterilisationøjemed, og efter at der er givet Oplysning om Retstilstanden i andre Lande paa det heromhandlede Omraade, særlig ogsaa om de forberedende Arbejder til en herhenhørende Lovgivning, der for Tiden foreligger i de andre skandinaviske Lande, drøfter Betænkningen Betimeligheden af en Lovgivning i saa Henseende og udtaler, at man formener Tiden inde til at foreslaa Lovregler om Adgang til Sterilisation dels i forbrydelsesforebyggende Øjemed, dels i et vist Omfang af andre sociale og humane Grunde, medens man ikke formener, at Arvebiologiens Forskningsresultater endnu er saa vidt fremme og saa sikre, at der for Tiden kan tænkes paa at indføre en Adgang til at foretage Sterilisation med det vidtgaaende, ovenfor nærmere skildrede Formaale at forbedre den hele Befolknings aandelige og legemlige Sundhed. Endvidere formener Kommissionen, at der for Tiden kun bør foreslaas en Adgang, der er betinget af den paagældendes Samtykke — for det direkte forbrydelsesforebyggende Øjemeds Vedkommende endog af hans eget Initiativ — samt at en hertil sigtende Lov bør have Karakteren af en Forsøgslov og derfor begrænses til at være gældende for et vist kortere Aaremaal for derefter at optages til Revision.

I Overensstemmelse med disse Grundtanker indeholder Betænkningen da følgende

Udkast til Lov om Adgang til Sterilisation.

§ 1.

Personer, hvis Kønndrifts abnorme Styrke eller Retning udsætter dem for at begaa Forbrydelser og derved fremkalder Fare for dem selv og for Samfundet, kan efter egen Begæring underkastes Kastration eller andet Indgreb i Kønsganerne, naar Begæringen er godkendt af den i § 3 omhandlede Kommission.

Saadan Begæring kan kun indgives af Personer, der

har opnaaet Myndighedsalder. Den skal være ledsaget af en Lægeerklæring og indeholde saa fuldstændige Oplysninger som muligt om de for Andrageren bestemmende Grunde. Er Andrageren umyndiggjort i personlig Henseende, maa Begæringen være tiltraadt af Værgen. Lever Andrageren i ægteskabeligt Samliv, maa som Regel Ægtefællens Samtykke foreligge.

§ 2.

For den i § 3 omhandlede Kommission kan endvidere forelægges Spørgsmaal om at ophæve Forplantningsevnen hos psykisk abnorme Personer, der er anbragt under Anstaltsforsorg, og for hvis Vedkommende det, selv om de ikke frembyder saadan Fare for Retssikkerheden som i § 1 omhandlet, maa anses særdeles magtpaaliggende for Samfundet, at de sættes ud af Stand til at faa Afkom.

Indstilling i saa Henseende til Kommissionen maa fremkomme fra vedkommende Anstalts Ledelse med vedlagt Udtalelse fra Anstaltens Læge eller Embedslægen, og Indstillingen maa være tiltraadt af den paagældende selv samt, hvis denne er umyndiggjort i personlig Henseende eller mindreaarig, af Værgen. Er den paagældende, uden at være umyndiggjort i personlig Henseende, som Følge af mentale Mangler ude af Stand til at forstaa Betydningen af et saadant Indgreb, maa Indstillingen tiltrædes af en i denne Anledning beskikket Værgen. Er den paagældende gift, uden at Samlivet er ophævet ved Separation eller længere Tids faktisk Adskillelse, maa som Regel Ægtefællen samtykke i Foretagelsen af Indgrebet.

§ 3.

Til Afgørelse af de i §§ 1 og 2 omhandlede Spørgsmaal oprettes en Kommission, bestaaende af en af Justitsministeren dertil beskikket Dommer og to af Retslægeraadet udpegede Medlemmer af samme, af hvilke den ene skal være Psykiater. Efter Indstilling af Kommissionen kan Justitsministeren beskikke yderligere to Medlemmer.

Kommissionen kan, forinden den tager Bestemmelse om de indkomne Henvendelser, afkræve enhver offentlig Myndighed de Oplysninger og Udtalelser, den finder nødvendige, afhøre eller lade afhøre Personer, der kan antages at have Kendskab til Forholdene, samt foretage andre nødvendige eller hensigtsmæssige Undersøgelser.

Kommissionen skal forvisse sig om, at den paagæl-

dende, efter Omstændighederne Værgen, er klar over Beskaffenheden og de antagelige Følger af det Indgreb, som der bliver Spørgsmaal om at foretage.

Godkender Kommissionen, at Indgreb foretages, skal dettes Art angives ved dets lægevidenskabelige Betegnelse. I de i § 1 omhandlede Tilfælde vælger den paagældende selv en Læge, der har fornøden kirurgisk Uddannelse, til at foretage Indgrebet, medens Lægen i de i § 2 omhandlede Tilfælde udpeges af vedkommende Anstaltsledelse. Det paa-hviler Lægen, naar Indgrebet er foretaget, herom uopholdelig at underrette Kommissionen.

Afslaar Kommissionen Henvendelsen, maa denne ikke fornyes, før 1 Aar er forløbet efter Afslagets Datum, medmindre der er indtraadt Omstændigheder af Betydning for Afgørelsen, der ikke forelaa ved den tidligere Henvendelse.

§ 4.

Kommissionens Medlemmer har Pligt til at iagttage Tavshed med Hensyn til, hvad de erfarer under Varetagelsen af deres Hverv.

§ 5.

Der kan tillægges Kommissionens Medlemmer Honorar efter Justitsministerens nærmere Bestemmelse.

Det fornødne Beløb hertil samt til andre Udgifter vedrørende Kommissionens Virksomhed bevilges ved de aarlige Finanslove.

§ 6.

Den, som uhjemlet foretager de i denne Lov omhandlede Indgreb, straffes, forsaavidt Forholdet ikke efter den øvrige Lovgivning medfører højere Straf, med Bøder fra 500 Kr. til 5000 Kr.

Forsømmelsen af at give den i § 3, 4. Stk., 3. Punktum omhandlede Underretning straffes med Bøder fra 10 til 200 Kr.

Bøderne tilfalder Statskassen.

§ 7.

Denne Lov, der træder i Kraft den, gælder for 5 Aar fra dens Ikrafttræden.

I Betænkningens specielle Motiver gennemgaas nærmere de enkelte Bestemmelser i dette Udkast.

O. Haack.

Sovjetruslands Strafferet.

Det er naturligt og ogsaa tilstrækkelig bekendt, at de Aar, der er hengaaet siden Revolutionen i Rusland den 25. Oktober—7. November 1917, ikke kunde forløbe uden udstrakt Indflydelse paa hele Landets Liv, derunder ogsaa — og maaske aller stærkest — paa Retslivet. Mangel paa Forstaaelse af Rettens selvstændige Værdi, Mangel paa juridisk Tradition, Elasticiteten og Foranderligheden af Retsdannelsens Former og den af Statsmagten offentlig udtalte Fornægtelse af faste Normers Forbindende gør en videnskabelig Behandling af et saadant Retssystem vanskeligt eller praktisk umulig.

Naar dertil kommer Baandet paa enhver Ytringsfrihed i selve det Land, i hvilket Deltagelse i det daglige Liv er et nødvendigt Led i Studiet af en saadan Retstilstand, er det forstaaeligt, dels at de Fremstillinger og Behandlinger af Sovjetruslands Ret, der kommer til fremmedes Kundskab, er foretaget af emigrerede Jurister, dels at det for disse har været forbundet med saa godt som uoverstigelige Vanskeligheder at anlægge videnskabelige Synspunkter.

Endelig skal nævnes Sprogets Vanskeligheder, der maa indskrænke Størstedelen af den interesserede Verden til at stifte Bekendtskab med Sovjetruslands Ret paa anden Haand, hvorved maa erindres den Kritik, der derved er fornøden, da Fremstillernes Emigration i Reglen skyldes Uvilje netop mod det Retssystem, de fremstiller.

En tysk Oversættelse af en samlet Fremstilling af Sovjetruslands Ret er i 1925 udkommet paa Mohrs Forlag i

Tübingen, udgivet af 4 emigrerede juridiske Professorer, A. Maklezow, N. Timaschew, N. Alexejew og S. Sawadsky. (524 Sider).

Denne Fremstilling indeholder følgende Hovedafsnit: Retsdannelse og Retsudøvelse (I); Statsforfatningen (II); Forvaltningsretten (III); den offentlige Bedriftsret (IV); den borgerlige Ret (V); Strafferetten (VI) og Procesretten (VII).

I nærværende Tidsskrift skal kun omtales Strafferetten og den Del af Procesretten, der vedrører Strafferetsplejen.

Der skal i denne Forbindelse gøres opmærksom paa en skitserende Opsats af den da kun i Forslag foreliggende Straffelov af 1. Juni 1922 (i Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft for 1922 S. 198—214) af en Russer, Leo Zaitzew, hvilket Arbejde af Rigsadvokat Aug. Goll anmeldtes i Nationaltidende¹).

I det her omhandlede Værk er Afsnittet om Strafferetten fremstillet af Prof. A. Maklezow.

Fremstillingen indledes med en Omtale af Sovjetruslands Straffelovgivning indtil Straffelovens Vedtagelse den 1. Juni 1922. Dette Tidsrum siges at falde i 3 Perioder; den første Periode, hvor Anvendelsen af den før-revolutionære Lovgivning var tilladt, for saa vidt den ikke udtrykkelig var ophævet eller var stridende imod den socialistiske Retsbevidsthed eller de socialistiske Partiers Program. Dette siges udtrykkeligt i et Dekret af 24. November 1917 vedrørende Folkedomstolene. Denne Periode vedvarer, indtil Dekretet af 30. November 1918, hvorved Anvendelsen af før-revolutionære Love definitivt forbydes. Den anden Periode strækker sig til Vedtagelsen af »R. S. F. S. R.'s (bet. Russische sozialistische föderative Sovjetrepublik) Strafferets Grundsætninger« i 1919, der uden nogen som helst Angivelse af Forbrydelsesbegreber (Strafferettens specielle Del) danner Grundlaget for Strafferetten²) indtil Straffeloven træder i Kraft den 1. Juni 1922.

¹) Aften-Udgaven for 10. og 11. September 1923.

²) Jfr. Leo Zaitzew pag. 199 ff.

Før dette Tidspunkt maa Tilstanden betegnes som en grænseløs Vilkaarlighed paa Strafferettens Omraade.

Den vedtagne Straffelov er i Lighed med de øvrige moderne Straffelove inddelt i en almindelig (Art. 1—56) og en speciel Del (Art. 57—227). Motiver til Straffeloven mangler, og Kendskab til disse kan kun faas gennem Debatten i A. Z. E. A. (bet. Allrussischer Zentral-executivausschuss).

Straffeloven er ikke alene en borgerlig Straffelov, idet et af dens Kapitler (7. Kapitel i den specielle Del, Art. 200—214) omhandler Militærforbrydelser.

Straffelovens første Bestemmelser fastsætter Grænserne for Normernes stedlige Virkekreds og bestemmer Tidsforholdets Betydning for deres Virksomhed. Loven gælder for hele R. S. F. S. R. For de Republikkers Vedkommende, der senere er optaget i Unionen (f. Eks. Ukraine og Kirgisien), gælder særlige Dekreter, med enkelte Ændringer.

Loven kommer altsaa til Anvendelse paa samtlige i R. S. F. S. R. forøvede Forbrydelser (de med Exterritorialret forlenede er dog undtagne), men denne stedlige Grænse sprænges af Bestemmelsen i Art. 2, hvorefter R. S. F. S. R.'s Borgere ogsaa straffes efter denne Straffelov for Handlinger begaaede udenfor R. S. F. S. R. uden Hensyn til, om Handlingen er strafbar efter Gerningsstedets Lovgivning. Som R. S. F. S. R.'s Omraade betragtes ogsaa russisk Skib i aaben Sø. Endelig udvides Grænsen ved Bestemmelsen i Art. 3 om, at ogsaa de i R. S. F. S. R. boende Udlændinge straffes for de i Udlandet begaaede Forbrydelser mod den russiske Statsforfatnings Grundsætninger eller dens Krigsmagt. Dog er der Adgang til Undtagelser herfra ifølge specielle Konventioner. Straffeloven indeholder ingen Bestemmelser om Udlevering af Forbrydere, da R. S. F. S. R. ingen Interesse har i Opretholdelsen af Bourgeoisi-Staternes Retsorden. Derimod indeholder Forfatningslovens Art. 21 (i Overensstemmelse med Art. 120 i den franske Forfatningslov af 1793) teoretisk Asylret for samtlige Udlændinge, der bliver for-

fulgt for politiske og religiøse Forbrydelser, men i Praxis skal de til Gengæld bekende sig til 3. Internationale.

Om Tidsforholdets Betydning bestemmer Art. 23, at Loven kommer til Anvendelse paa de Handlinger, som ikke ved dens Ikrafttræden har fundet retslig Afgørelse. Loven har altsaa tilbagevirkende Kraft ikke alene med Hensyn til det paagældende Forholds Strafbarhed, men ogsaa for saa vidt angaar selve den strafbare Handlings Formulering. Herpaa raades dog Bod ved Straffeprocesslovens¹⁾ Art. 2, hvorefter en Handlings Strafbarhed bestemmes i Overensstemmelse med de Love, der var gældende paa Gerningstiden, og kun formildende Straffelove har tilbagevirkende Kraft. Forskellige senere Noveller har søgt at raade Bod paa den øjensynlige Modstrid mellem de nævnte Love (Opmærksomheden skal blot henledes paa, at Straffeloven er den yngste), men er sluttelig vendt tilbage til fuldstændig Anerkendelse af Straffelovens tilbagevirkende Kraft. Der henvises her til Modstriden med den franske Forfatnings Bestemmelse (af 24. Juli 1793 § 14).

Hvad Analogiens Anvendelse som Strafferetskilde angaar, saa bestemmer Art. 10 følgende: »Mangler Straffeloven en udtrykkelig Angivelse af bestemte Forbrydelsesarter, saa vil Straf eller Sikkerhedsforanstaltninger være at anvende efter saadanne Forskrifter i Loven, der hjemler Straf for Forbrydelser, som ifølge deres Betydning nærmest ligner den begaaede.«

En saadan fuldstændig Fornægtelse af det borgerlige Friheds-Princip: nullum crimen sine lege, er i Debatten under Lovens Behandling begrundet med Vanskeligheden i at forudse ethvert Forbrydelsesbegreb i Tider, hvor disse stadig skifter, samt Nødvendigheden af Adgangen til at kunne stille ethvert konkret Behov. Hvilke Følger en saadan Bestemmelse kan have for en Retsanvendelse, der aabent bekender sin Klassekarakter i Form af Beskyttelse af Proletariatets Diktatur og er lagt i Haanden paa Udøvere, der

¹⁾ Af 25. Maj 1922.

for største Delen mangler ikke alene juridisk, men i Reglen ogsaa almindelig Dannelse, er klart, men ikke hyggeligt at forestille sig, og Uhyggen forstærkes ved Art. 9, der foreskriver i hvert enkelt Tilfælde at dømme paa Grundlag af den socialistiske Retsbevidsthed med Anvendelsen af de Grundsætninger, som Straffeloven anordner.

I den efterfølgende Begrebsbestemmelse af Forbrydelsen forbinder Straffeloven Udpluk af Partiprogram og abstrakte Lærebøger med ordrette Gengivelser af U. U¹⁾.

Straffelovens Indhold gøres derved ganske heterogent, og hvad det betyder for ethvert Fortolkningsforsøg, er klart.

Forbrydelsen beskrives (i Art. 6) som enhver Handling eller Undladelse, som truer Grundsætningerne for det Sovjetregime og den Retsorden, som for Overgangsperioden er etableret af Arbejder- og Bonderegeringen.

Fri Analogisering ud fra denne Begrebsbestemmelse synes at maatte føre hvem, det maatte ønskes, paa Anklagebænken.

Forbrydelsens Subjekt er efter Loven kun fysiske Personer, men Praxis anerkender saavel solidarisk som juridiske Personers Strafansvar.

Subjektets Farlighed bedømmes paa Grundlag af dets socialskadelige Handling eller et Forhold, som rummer en betydelig Fare for Samfundet (Art. 7).

Til Bedømmelse af denne Fare henviser Straffeloven (Art. 24) til Undersøgelsen af de nærmere Omstændigheder ved Gerningen, Forbryderens Personlighed og Motiver alt under Hensyn til de specielle Steds- og Tidsforhold. Farlighed og ifølge Praxis allerede strafferetlig Upaalidelighed erstatter saaledes Skyld som Grundlag for Ansvar.

I Forbindelse hermed anføres Straffelovens Krav til Subjektets Tilregnelighed, idet Straf ikke idømmes Personer, som har handlet i en Tilstand af kronisk sjælelig Sygdom eller en forbigaaende sjælelig Forstyrrelse eller overhovedet i en Tilstand, der udelukkede Bevidsthed om Ger-

¹⁾ Betyder »Ugolovnoje Uloschenije« : Straffeloven af 22. Marts 1903.

ningen, og ejheller Personer, som vel i Gerningens Øjeblik var sjælssunde, men paa Doms- eller Fuldbyrkelsestiden var sjæleligt syge¹⁾).

Hvad Subjektets Alder som Strafbarhedsbetingelse angaar, skelnes imellem absolut (under 14 Aar) og relativ (14—16 Aar) Uansvarlighed, hvilket sidste bl. a. betyder Reduktion af de paagældende Bestemmelser Maximumsstraf.

Uden at bruge Ordet »Skyld« bestemmer Art. 11 Forsæt som den forudsete og villedede Følge af Gerningen og Uagtsomhed som letsindigt næret Haab om at undgaa Gerningens Følger eller Mangel paa Forudseen af disse, hvor saadan Forudseenhed maatte kræves, men Loven mangler enhver Bestemmelse om, hvilken Forskel i Straffen der betinges af Forskel i Tilregnelighedsformerne, idet uagtsomt Manddrab (Art. 147) og uagtsom Legemsbeskadigelse (Art. 154) betragtes som *delicta sui generis*.

Om Vildfarelsens strafferetlige Betydning tier Straffeloven.

Om den rene Forberedelseshandling siges (i Art. 12), at denne ikke straffes, naar den ikke maa opfattes som *delictum sui generis*. Forsøget (Art. 13) straffes i Reglen som fuldbyrdet Forbrydelse, men Udeblivelse af de skadelige Følger kan af Dommeren tages i Betragtning som formildende Omstændigheder. Tilbagetræden fra Forsøg udelukker som Regel Straf.

Ifølge Art. 15 og 16 straffes 1) Gerningsmanden, 2) Anstifteren og 3) Hjælperen.

Gerningsmænd er de, som umiddelbart har fuldbragt Gerningen uden Hensyn til, hvori deres Delagtighed i Fuldbyrdelsen har bestaaet.

Som Anstifter betragtes den, der har bestemt Gerningsmanden til Handlingen, og som Hjælper den, der med Raad, Anvisninger, Fjernelse af Hindringer, Fordølgelse af Handlingen eller Gerningsmanden har ydet denne Bistand. Straffen bestemmes efter Delagtighedens Grad og Farlighed.

¹⁾ Jfr. heroverfor Straffelovens Angivelser af Straffens Formaal.

I den specielle Del forekommer i flere Tilfælde en videregaaende Inddeling af Meddelagtighed (Art. 75, 77 og 80).

I denne Forbindelse nævnes ogsaa en ejendommelig Bestemmelse (Art. 49), gaaende ud paa at straffe en Person paa Grund af hans Samkvem med forbryderiske Elementer, og end ikke de nærmeste Slægtninge fritages for Angiverpligt.

Ved Bestemmelsen af selve den retstridige Handling benyttes de gængse Begreber Nødværge, Nødret og den skadelidendes Samtykke. Med Nødværge ligestilles Voldshandlinger, der er provokerede af ikke mindre grove Voldshandlinger (Art. 58). Naar Overskridelse af Nødværgerettens Grænser har medført den skadelidtes Død, er Straffen Frihedsberøvelse i indtil 1 Aar. Hermed ligestilles Drab ved Overskridelse af de til Anholdelse nødvendige Forholdsregler af den Gerningsmand, der gribes paa fersk Gerning (Art. 145).

Der gøres herved opmærksom paa det tvivlsomme i denne Parallellisering, naar hensees til, at enhver strafbar Handling betragtes som Forbrydelse.

Om Nødrettens Grænser siges det, at disse i Modsætning til Straffeloven af 22. Marts 1903 er bestemte rent objektive.

Men naar Art. 20 tillader Indgreb i fremmede Retsgoder, »naar den tilføjede Skade er mindre betydelig end det beskyttede Gode«, saa synes her at være et aabent Spørgsmaal med Hensyn til Afgørelsen af, i Relation til hvem og hvad Skadens og det beskyttede Godes Betydelighed skal afgøres.

Spørgsmaalet om Samtykkets Betydning omtales lidt nærmere, ikke paa Grund af dets teoretiske Interesse, men for at vise, hvorledes Sovjetregeringen Gang paa Gang, selv i Spørgsmaal, der er uden politisk Farve, er paa ufrivilligt Tilbagetog. Oprindeligt havde Straffeloven ingen særlig Bestemmelse om disculperende Samtykke, men søgte senere at slaa ind i nye Baner, idet det i en Anmærkning til Art. 143 (Hovedbestemmelsen om forsætligt Manddrab) hed: Et paa

den skadelidtes Anmodning eller af Medlidenhed med ham forøvet Drab er straffrit, en Anmærkning, som tilføjedes efter en Debat om et i A. Z. E. A. indbragt Forslag om at lade saadant Samtykke disculpere, med følgende Motivering: »Naar nogen er taget til Fange af »de Hvide« og beder en Kammerat om Gift, saa vil I næppe senere efter Byens Befrielse straffe den paagældende Kommunist.«

Nødvendigheden bød imidlertid snart at vende tilbage i de gamle Baner, idet Fagpressen i flere Tilfælde drog i Felten herfor bl. a. med en Meddelelse om, at en Kommunist havde forelagt Anklagemyndigheden et Skrift fra en Partifælle, hvori det hed, at denne var livstræt og med to Vitterlighedsvidners Underskrift bad Partifællen om at blive skudt, hvilket han gik ind paa. Skuddet medførte efter 2 $\frac{1}{2}$ Times Lidelser Døden. Drabsmanden paaberaabte sig nu den omhandlede Anmærkning til Art. 143 for at retfærdiggøre sig. Herefter havde A. Z. E. A. kun at stryge Anmærkningen i den følgende Session.

Efter at have omtalt Straffelovens Virkekreds, den strafbare Handling og Strafbarhedsbetingelserne er for den almindelige Del endnu tilbage at omtale Forholdsreglerne til Bekæmpelse af Forbrydelserne, Straffe »og de øvrige Sikkerhedsforanstaltninger«.

Straffeloven bestemmer selv Straffens 3 Hovedopgaver som Generalprævention, Specialprævention i social Betydning og Uskadeliggørelse. Straffen bestemmes (i Art. 29) som en Beskyttelsesforholdsregel, der maa være hensigtsmæssig og desuden fri for en enhver unødvendig Lidelse.

Som før omtalt gøres Udmaalingen afhængig af Gerningsmandens og Gerningens Farlighed, hvorfor ogsaa Straffeloven (Art. 25) opregner forskellige Udmaalingshensyn, saaledes, om Gerningen er forøvet for at gengive Bourgeoisiet Magten eller for at tilfredsstille personlige Formaal. En vigtig Rolle — vel nok den vigtigste¹⁾ — spiller Gernings-

¹⁾ Jfr. nærmere herom ndfr. i Processen.

mandens Klassebekendelse. Fremdeles anføres Sult eller Nød, lave Bevæggrunde, hvortil Jalousie henregnes; Bevidsthed om den tilføjede Skade; om Vaneforbryder eller Lejlighedsforbryder; om udført af Enkeltmand eller af en Bande; om Overlæg og Snuhed eller Letsindighed røbedes.

Der aabnes Domstolene udstrakt Adgang til at ned sætte Straffen under Paaberaabelse af formildende Om stændighedens Tilstedeværelse. Som saadanne anses natur ligvis altid Proletar-Herkomst eller revolutionære Fortjene ster.

Overfor den, der i én Handling har forøvet flere selv stændige Forbrydelser (*concursum idealis*), bringes Absorp tionsprincippet til Anvendelse, og i Tilfælde af *concursum realis* udmaaler Retten den for hver enkelt Handling an givne Straf og idømmer den højeste af disse, som dog kan forhøjes til Maximum efter det paagældende Lovbud (Art. 30). Hensyn *skal* ogsaa tages til udstaaet Varelægtsfængsel.

En Opregning af de Straffe, der bringes til Anvendelse, findes i Art. 32 saaledes: 1) Udvisning for et bestemt Tids rum eller livsvarigt af R. S. F. S. R.'s Omraade; 2) Friheds straf med eller uden streng Isolering; 3) Tvangsarbejde uden Frihedsberøvelse; 4) Betinget Dom; 5) Hel eller delvis Formuekonfiskation; 6) Bøde; 7) Rettighedsfortabelse; 8) Embedsfortabelse; 9) Offentlig Misbilligelse; 10) Paalæg gelse af Erstatningspligt.

At denne Opregning ikke er udtømmende, ses allerede af Art. 33, der hjemler Højesteret, Gouvernementsretterne og Tribunalerne¹⁾ Ret til Anvendelse af Dødsstraf i de Til fælde, hvor Straffeloven foreskriver »den højeste Straf«²⁾.

¹⁾ De ved Instruktion af 17. Dec. 1917 oprettede Revolutionsdom stole til Bekæmpelse af Modrevolutionen, Spekulation, Sabotage m. m.

²⁾ Dette sker ikke mindre end 42 Gange i den specielle Del, saaledes f. Eks. for Statsforbrydelser; Forbrydelser mod Statsforfatningen o. m. a., men ikke for Manddrab. Dødsstraf maa dog ikke bringes til Anven delse paa Personer under 18 Aar, eller paa gravide Kvinder, ligesom dens Anvendelse overhovedet er forbudt, naar der er forløbet mindst 5 Aar mellem Gerningens Foretagelse og dens Paadømmelse.

I Opregning af Straffene gøres intet Forsøg paa at tilvejebringe noget principium divisionis, f. Eks. Hovedstraf og Tillægsstraf, Straf og Erstatning o. s. fr.

Dødsstraffen fuldbyrdes ved Skydning. Udvisning af R. S. F. S. R.'s Omraade foreskrives kun i ét Tilfælde, nemlig for Propaganda til Understøttelse af det internationale Bourgeois (Art. 70). Den er forbunden med Tab af samtlige Rettigheder, men kan ikke bringes til Anvendelse overfor Udlændinge.

At lægge Hovedvægten paa en formaalstjenlig Organisation af Frihedsstraffen har Sovjetregeringen ikke set som sin Opgave. Straffen kendes i 2 Former: med eller uden streng Isolering, begge forbundne med Arbejdstvang. Den kan idømmes fra 1 Uge til 10 Aar og udstaaes i Forbedrings-Arbejdshuse, i Landvæsens- eller Haandværkerkolonier, i Overgangshuse o. lign. Det siges dog, at Frihedsstraf, i al Fald i længere Tid, kommer meget nær op ad Dødsstraffen paa Grund af den i Anstalterne herskende Hungersnød, Epidemier og fuldstændige Mangel paa fornuftigt Arbejde.

Tvangsarbejde uden Frihedsberøvelse eksekveres enten som Arbejde i den paagældendes Fag med formindsket Indtægt og obligatorisk Overarbejde, dog ogsaa undertiden ved Forsættelse til andet Arbejde paa andre Steder, eller som legemligt Arbejde af tilfældig Art. Straffen kan idømmes fra 1 Uge til 1 Aar.

Denne Strafs Kollision med den herskende Arbejdsløshed er evident.

Betinget Dom kan idømmes under Forudsætning af, 1) at Straf er idømt for første Gang begaaet Forbrydelse; 2) at særlige Omstændigheder med Hensyn til Forbryderens personlige Livsforhold taler derfor; 3) at hans Farlighed ikke er af en saadan Art, at Isolering er paakrævet; 4) at den idømte Straf ikke er forbunden med Rettighedstab. Betingelsesfristen er fra 3—5 Aar.

Som det vil bemærkes, er der ved Idømmelse af betinget Straf ikke Tale om nogen bestemt Strafart, og betinget Dødsdom kendes da ogsaa i Praxis.

Med Hensyn til Frihedsstraffe og Tvangsarbejde bringes ogsaa betinget Løsladelse resp. Fritagelse til Anvendelse, dog først efter at Halvdelen af den idømte Straf er udstaaet.

Da disse Forholdsregler imidlertid har et velordnet Straff fuldbyrdelsesvæsen til Forudsætning, er deres praktiske Betydning i Sovjetriget ringe. Forvaltningen af Fængselsvæsenet horte tidligere — som rimeligt var — under Justits-Folkekommissæren, men er ved en Forordning af 25. Juli 1922 henlagt til Indenrigs-Folkekommissæren.

Om Formuekonfiskationen skal kun bemærkes, at et vist *beneficium competentiae* tilkommer den dømte. Ifølge Højesterets Praxis er fuldstændig Konfiskation et nødvendigt Tillæg til Dødsstraf.

Bødestraf — der ikke maa forveksles med Formuekonfiskation — idømmes under Hensyntagen til Forbryderens Formuesomstændigheder. Maximum er 500 Guldrubler. I Mangel af Betaling træder Tvangsarbejde i Stedet.

Frakendelse af Rettigheder forekommer kun som fakultativ Tillægsstraf og idømmes kun paa bestemt Tid, ikke over 5 Aar. Efter Højesterets Fortolkning kan saadan Frakendelse forbindes med enhver Straf, selv Sikkerhedsforanstaltninger.

Om Embedsfortabelse er intet ejendommeligt at bemærke.

Offentlig Misbilligelse som Straf bestaar deri, at Dommen oplæses i offentligt Retsmøde og desuden kan offentliggøres for den dømtes Regning. Denne Straf forudsættes ifølge de officielle Kommentarer kun anbefalelsesværdig overfor Proletariatet. Overfor en Bourgeois er den virkningsløs; »solche Kerle können nur durch Schläge oder hohe Geldstrafen eines besseren belehrt werden.« (Estrin, das Strafrecht der R. S. F. S. R. pag. 31).

Forpligtelse til at erstatte den ved Forbrydelsen forarsagede Skade kan paalægges ved i Dommen nøje at præcisere de Forholdsregler, der skal tjene dertil.

Hvad Sikkerhedsforanstaltninger angaar, saa er dette Institut kun lidet udviklet. Bemærkelsesværdigt er, at Straffeloven hertil henregner Forbud mod at beklæde et bestemt Embede, udøve et bestemt Erhverv (Art. 46 og 48) eller mod Ophold i en bestemt Egn (Art. 49). Sidstnævnte Artikel bringes jævnlig til Anvendelse, hvor den Anklagede ikke er funden overbevist om Forbrydelsen, men blot ifølge de foreliggende Omstændigheder, navnlig som tidligere nævnt, hans Samkvem med forbryderiske Elementer, maa betegnes som strafferetlig upaalidelig.

Om Disciplinærstraffe indeholdes Bestemmelser i Loven om Disciplinarretten af 7. Juli 1923. Af saadanne Straffe kendes Maning, Forvisning, Forflyttelse til andet Embede, Husarrest fra 3 Dage til 1 Maaned o. lign.

Endelig slutter Omtalen af den almindelige Del med Angivelse af Straffelovens Bestemmelser om Straffens Bortfald. Straffeloven kender kun Forældelse, men baade Paa-taleforældelse og Forældelse af idømt Straf. Den i Straffeloven af 22. Marts 1903 kendte Domsfældelsesforældelse er ikke optaget i Sovjetstraffeloven.

Sovjet-Straffelovens specielle Del (Art. 57—227) falder i 8 Kapitler, der bærer følgende Overskrifter: 1) Statsforbrydelserne (som atter deles i kontrarevolutionære Handlinger og Forbrydelser mod Statsforvaltningen); 2) Embedsforbrydelser; 3) strafbare Tilsidesættelser af Bestemmelserne om Adskillelse af Kirke og Stat; 4) Bedriftsmæssige (wirtschaftliche) Forbrydelser; 5) Forbrydelse mod Liv og Legem, mod Friheden og Orden; 6) Forbrydelse mod Formuerettigheder; 7) Militærforbrydelser; 8) Overtrædelse af Bestemmelser til Beskyttelse af Sundheden, den offentlige Sikkerhed og den offentlige Orden.

ad 1). Til Kontrarevolution henregnes a) enhver Handling sigtende til Omstyrtelse eller Svækkelse af Arbejder- og Bondesovjetterne eller den paa Basis af R. S. F. S. R. bestaaende Arbejder- og Bonderegering; b) enhver Handling, som sigter til at yde Hjælp til det internationale Bour-

geoisie, der ikke anerkender det kommunistiske Ejendoms-system, og som gennem Intervention, Blokade, Spionage, Bestikkelse af Pressen o. s. v. stræber efter at omstyrte dette; og c) enhver Handling, som vel ikke har de førnævnte Kendemærker, men som dog indeholder et bevidst Angreb paa Proletar-Revolutionens vigtigste politiske og bedriftsmæssige Erobringer (tilføjet ved en Novelle af 10. Juli 1923).

En saa vidtgaaende Begrebsbestemmelse nødvendiggores af Bestræbelserne for at gennemføre Partidiktaturets Princip overfor en Befolkning, der ikke yder dette indre Anerkendelse, idet Magten er det eneste Middel til Tilvejebringelse af Princippet ydre Anerkendelse.

Forfatteren henviser til Tvetydigheden af Definitionens andet Punkt under Henvisning til, at selve Sovjetregeringen udfolder store Bestræbelser for at opnaa finansiel og endogsaa filantropisk Hjælp fra det internationale Bourgeoisie.

Ved den nævnte Novelle af Juli 1923 er ogsaa Begrebet økonomisk Kontrarevolution oplaget i Bestemmelsen og har derved betydelig udvidet dens Omraade, der alt i Forvejen kunde synes betænkelig vidt. Straffen er Skydning.

Anden Del af Kapitlet omhandler Forbrydelser mod Statsforvaltningen, og ogsaa dette Begreb udvides usædvanlig vidt, bl. a. til at omfatte ulovligt Fiskeri og ubeføjet Tilægnelse af Land (Art. 99); Undladelse af at betale Skat; Fordølgelse af en afdøds Efterladenskaber eller falsk Angivelse af disses Værdi med det Formaal at omgaa Arve-loven eller Arveafgiftsloven; Overtrædelse af Regler om Indrullering af Værnepligtige; Befrielse af Fanger eller Hjælp hertil; Undladelse af at angive planlagte eller forøvede Forbrydelser; Fordølgelse af Oldsager.

Til Fremhævelse af den manglende Systematik anføres, at ogsaa Falskmøntneri, Forfalskning af Frimærker og offentlige Værdipapirer henregnes til Forbrydelser mod Statsforvaltningen.

ad 2). Om Embedsforbrydelserne er der kun foruden de almindelig kendte — Embedsmisbrug, Pligtforsømmelse

o. lign. — det særlige at bemærke, at der foruden de almindelige Bestemmelser om Forbud mod Bestikkelse er indført et nyt Forbrydelsesbegreb, Gaveprovokation, hvorved forstaas Fremkaldelsen af en Tilstand, der gør Gavetilbudet naturligt, naar denne Handling begaas med senere Angivelse for Øje.

ad 3). Kapitel 3 omhandler Forbrydelse mod Bestemmelserne om Adskillelse af Stat og Kirke, i hvilket Kapitel Art. 121 hjemler Straf af Tvangsarbejde for den, der giver mindreaarige Religionsundervisning i Statsskoler eller private Skoler.

Ogsaa Tvang til at skænke Bidrag til kirkelige eller andre religiøse Formaal straffes. Men Straf hjemles ogsaa for Krænkelse af Borgernes fri Religionsudøvelse, naar denne da ikke selv krænker den offentlige Orden eller Borgernes Rettigheder.

ad 4). Bestemmelserne af de bedriftsmæssige (wirtschaftliche) Forbrydelser bidrager til Belysning af Metoderne til Opretholdelse af nogle Sider af den nye bedriftsmæssige Ordning, ligesom Kapitlet om de kontrarevolutionære Handlinger bidrager til at belyse de Metoder, ved hvilke Sovjetmagten opretholder sin politiske Eksistens. Grundtonen er: almindelig Arbejdspligt, og Forbrydelsen herimod: Arbejdsflugt i Form af Udeblivelse fra Indrulering til Arbejde eller fra selve Arbejdet og Bortgang herfra.

En særlig Gruppe af disse Forbrydelser danner den uøkonomiske Forretningsførelse af Statsanstalter og -bedrifter, der under skærpende Omstændigheder trues med Dødsstraf. Særligt fremhæves Art. 130 angaaende Forseelser, begaaede af de med en Statsbedrift kontraherende Parter enten i Form af forsætlig Ikke-Opfyldelse af afsluttede Kontrakter eller andre hensynsløse Handlinger, hvorved Staten lider bedriftsmæssige Tab.

Til denne Forbrydelses-Kategori horer fremdeles Overtrædelse af Arbejderretten og Bestemmelser om social For-

sikring samt Forbud mod Lejeforhøjelse af Lejligheder, der beboes af Arbejdere eller Statstjenestemænd.

Endvidere Vareaager, Handel med forbudte Varer, Overtrædelse af Forbud mod Hjemmebrænderi, hvilke sidste Overtrædelser alene har nødvendiggjort Opretholdelsen af 3 specielle Kriminalkamre.

ad 5). Kapitlet om Forbrydelse mod Liv og Legem, mod Frihed og Æren røber i Begrebsbestemmelserne stærke konservative Tendenser.

Straffeloven sonderer ved Drabsbestemmelserne mellem simpelt forsætligt Manddrab (Art. 143), kvalificeret og privilegeret Drab. Som kvalificerende Momenter nævnes Berigelseshensigt, særlig pinefuld Drabsmaade, Anvendelse af Midler, der var forbunden med Fare for flere Personers Liv, Drab for at lette sig Adgangen til en anden grov Forbrydelse og Drab forøvet af Jalousie. Som simpelt Manddrab derimod betragtes — i Modsætning til samtlige andre Kulturstaters Straffelove — Drab af Forældre, hvorved Foragten for Familiefølelsen understreges.

Som privilegeret Manddrab nævnes Drab i Ophidselse forårsaget ved grov Fornærmelse af den dræbte; Drab ved Overskridelse af Nødværgerettens Grænser og Drab ved Overskridelse af Grænserne for de fornødne Forholdsregler til Paagribelse af en Forbryder, greben paa fersk Gerning.

Med Hensyn til uagtsomt Manddrab sonderer Loven mellem simpelt uagtsomt Manddrab og uagtsomt Manddrab som Følge af visse Tilsidesættelser af Sikkerhedsforanstaltninger.

Straffen for Manddrab forbavser ved dens Mildhed Maximum er 10 Aars Frihedsstraf med streng Isolering.

Med Hensyn til Straf for Fosterfordrivelse indtager Sovjetrusland en Særstilling. Ved en Forordning af 18. Nov. 1920 erklæredes Fosterfordrivelse for straffrit, ja vederlagsfri Foretagelse af Indgrebet anbefaledes endogsaa, naar den foretoges under medicinske Kauteler og var begrundet i den paagældende Kvindes Sundhedstilstand, hvilke Betin-

gelser stadig senere udvidedes ogsaa udovre Medicinens Krav — til Hensynet til det tidligere fødte Barns Stilling, for at forhindre Familiestridigheder o. lign. Tilladelsen til Indgrebets Foretagelse meddeles af Organisationer til Modres og Børns Beskyttelse. Straffeloven accepterer dette Standpunkt og erklærer Fosterfordrivelse foretaget af en Læge under en af de angivne Forudsætninger for straffri.

Den næste Afdeling i Kapitel 5 bærer Overskriften: Legemsbeskadigelse og Vold, men indeholder desuden Bestemmelser om Frihedskrænkelser, f. Eks. Indespærring af en Sjelssund i en Sindssygeanstalt, naar dette er sket i Berigelseshensigt eller af andre personlige Bevæggrunde.

Ogsaa Sædelighedsforbrydelserne hører herhen. Disse kan deles i 3 Grupper: 1) de, der er forbunden med Benyttelse af mindreaarige; 2) Forbrydelser mod den voksne Kønsfrihed og 3) Rufferi og Utugtserhverv. Bigami, Blodskam og Omgængelse mod Naturen lader Straffeloven straffrit, det sidste dog kun, for saa vidt det ikke er forbunden med Beskadigelse af mindreaarige eller udøvet ved Vold.

Endelig følger Injuriestemmelserne.

ad 6). I Kapitlet om Berigelsesforbrydelserne viser sig atter Lovgiverens Konservatisme paa den juridiske Konstruktions Omraade: U. U.'s herhenhørende Bestemmelser har Straffeloven ladet ligge og er vendt helt tilbage til Straffeloven af 1845. Saaledes tager Straffeloven Afstand fra U. U.'s klare Inddeling i simpel og voldelig Borttagelse af en fremmed Genstand — og taler om Tyveri som hemmelig Borttagelse, simpel Plyndring, voldelig Plyndring og Røveri (o: den med Fare for den skadelidtes Liv og Lemmer forbundne Borttagelse).

Ved Tyveri sondres mellem simpelt og kvalificeret. Simpelt er Tyveri mod en Privatperson uden Anvendelse af tekniske Hjælpemidler; kvalificeret, naar der mod samme skadelidte er anvendt saadanne Hjælpemidler. Kvalificeret Tyveri mod Privatperson falder i 2 Grupper. Til 1. Gruppe hører foruden den nævnte Anvendelse af tekniske Hjælpe-

midler endvidere Borttagelsen af Genstande, der tjener bestjaalne som Livsfornødenheder, det efter Aftale med andre forøvede Tyveri og gentaget Tyveri.

Til den anden Gruppe hører Tyveri begaaet under en offentlig Opstand eller lign. Begivenhed, der begunstiger Lejligheden, samt Borttagelse af Heste og Hornkvæg fra Landmanden.

En særlig Underafdeling danner Tyveri paa Statens Lagre, Vogne, Skibe o. lign.

Ved Afpresning forstaar Straffeloven Krav paa Overgivelse af Formuerettigheder eller Formuefordele eller paa Foretagelse af en hvilken som helst Handling under Trusel om Vold eller Tingsbeskadigelse. Udtrykket: »en hvilken som helst Handling« tillader Antagelse af Afpresning ogsaa uden Berigelseshensigt, Forfatteren overser imidlertid, at det samme er Tilfældet ogsaa med alle de øvrige Formuesforbrydelser i dette Kapitel, idet Vægten lægges paa Borttagelsen af fremmede Ting, og Tilegnelsesmomentet eller Berigelseshensigten lades helt ude af Definitionerne.

Ved Chantage forstaas Afpresning med Trusel om Offentliggørelse af ærekrænkende Kendsgerninger eller Anmeldelse.

Ulovlig Omgang med Hittegods er ikke strafbart.

Bedrageri defineres (Art. 187) som Modtagelsen af Formuesgenstande eller -rettigheder gennem Vildledelse eller Misbrug af Tillid. Det bemærkes, at Vægten her lægges paa Modtagelsen.

Vildledelsen defineres i en Anmærkning til Artiklen ikke alene som Foreholdelse af »falske Kendsgerninger«, men ogsaa som Hemmeligholdelse af saadanne Omstændigheder, som Gerningsmanden var forpligtet til at meddele. Kvalificeret er naturligvis Bedrageriet, naar det har haft skadelige Følger for en Statsinstitution.

Overfor Aager stiller Straffeloven sig mærkelig nok mildere end den før-revolutionære Straffelov gjorde. Straffens Maximum er nu Frihedsstraf indtil 1 Aar. Aager er:

1) erhvervsmæssig Laangivning mod højere Rente end den i Lovgivningen tilladte og 2) Udlaan af Produktionsmidler, Trækdyr eller Sæd mod et Vederlag, der aabenbart overskrider det lokalt-sædvanlige, naar Laangiveren derved har benyttet sig af Laantagerens Nød.

Endelig findes Bestemmelser om Skade paa fremmed Ejendom og paa egen Ejendom, naar dermed er forbunden Almenfare.

Til dette Kapitel henregnes ogsaa uberettiget Indgreb i Patent- og Forfatterrettigheder.

ad 7). Kapitel VII omhandler Militærforbrydelser, d. v. s. saadanne, som ifølge deres Væsen ikke vil kunne begaas af Civilpersoner.

ad 8). I Kapitel VIII findes Bestemmelser, der nærmest maa ses under Synspunktet Politiforseelser, men Kapitlet mangler ethvert System.

Forfatteren slutter Fremstillingen af Strafferetten med at bemærke, at den fremtræder som et materielt Grundlag for Hævdelsen af den saakaldte Klassejustits og under Kampen med Angrebene mod den bestaaende Ordning og enkelte af denne særlig beskyttede Interesser er denne Strafferet gennemtrængt af straffende Terrorisme. —

Hvad Straffeloven har forbrudt mod det borgerlige Friheds- og Sikkerhedsprincip, det fører Procesretten ud i en fuldstændig Opgivelse af disse Principper og af Princippet om Domstolenes Selvstændighed overfor den udøvende Magt. Dette finder først og fremmest sit Udtryk ved den Vilkaarlighed, hvormed Forvaltningen paa næsten alle Punkter kan gribe ind i Retsplejen, selv i saadanne Institutioner, hvis Bestaaen ethvert Kultursamfund sikrer sine Borgere gennem grundlovsmæssige Garantier, saaledes at Domstolene her gøres til et Magtmiddel i Forvaltningens Hænder; endvidere ved Manglen af selv den mest primitive faglige, økonomiske og organisatoriske Basis, som er for-

nøden til Hævdelse af den simpleste Respekt for Retsplejens Udøvere.

Ved Dekret af 24. Novbr. 1917 (Nr. 1) ophæves samtlige før-revolutionære Justitsorganer, og Folkedomstolene, d. v. s. Sovjetretsplejens normale Organer indføres. Ved Dekret af 21. Febr. 1918 (Nr. 2) gives Regler for de højere Instanser foruden enkelte andre processuelle Regler.

Folkedomstolen består af en fast Dommer og 2 — i vigtigere Sager 6 — folkelige Meddommere. Den faste Dommer vælges af de lokale revolutionære Eksekutivkomitéer, hvilket Valg skal stadfæstes af Guvernementsseksekutiv-Komitéen, der alene vælger Meddommerne. Til Sikring af Ensartetheden i Folkedomstolenes Praxis oprettedes en Domstole-Kontrol, hvis Medlemmer valgtes af de lokale Domstole, men denne Kontrol ophævedes atter ved et Dekret af 20. Juli 1918 (Nr. 3).

Folkedomstolene omorganiseredes ved Lov af 30. November 1918 og 21. Oktober 1920.

Til Folkedommer kan kun vælges saadanne, der, foruden at opfylde de almindelige Valgbarhedsbetingelser til Raadene, har været politiske Arbejdere i Proletarorganisationerne og teoretisk eller praktisk er forberedt til Dommerembedet, hvilken sidste Betingelse i Praxis er inkluderet i den første.

Folkedommeren kan naar som helst afsættes af de Organer, der har valgt ham.

Som anden Instans i Aarene 1918—1922's Retssystem fungerer »Folkedommernes Guvernementsraad« bestaaende af 1 Formand og fra 2 til 5 faste Medlemmer, men ogsaa disse kan afskediges naar som helst. Lovene melder dog intet om, hvilken Instans der er dette Raad underordnet.

De ved Lov af 17. December 1917 oprettede »Revolutionstribunaler«, omorganiserede ved Lov af 12. April 1919, 27. Marts 1920 og 2. Juni 1921, betragtes som overordnede Domstole. De består af 3 Dommere valgte for 3 Maaeder af Guvernementsseksekutiv-Komitéen. En af disse

Dommere skal være Medlem af den overordentlige Kommission til Bekæmpelse af Mod-Revolutionen, Spekulation og Embedsforbrydelser.

Som Kassations-Instans for disse Tribunaler fungerer et højeste Revolutionstribunal.

Da Folkedomstolene ikke viste sig paalidelige med Hensyn til Hævdelsen af Centralstyrelsens Ønsker, skabte denne en ny Kæde af Underdomstole (Cirkulæreskrivelse af 17. Juli 1920) som »extraordinære Sessioner« af Folkedommernes Guvernementsraad til Paadømmelse af mere betydelige Straffesager.

Ved Dekret af 10. Maj 1921 genindføres en »højeste Domstolekontrol«, der faar tillagt Retten til at ophæve samtlige Afgørelser, naar der i disse konstateres grove Retskrænkelser saavel af formel som materiel Art, hvortil naturligvis henregnes Modstrid med Sovjetregeringens almindelige Aand eller med Arbejder- og Bonderegeringens almindelige Politik.

Denne Kontrol udvikler sig snart til en 3. Instans.

En tredie Periode i Udviklingens Historie indledes med Loven af 31. Oktober 1922, revideret ved Lov af 7. Juli 1923 og 16. Oktober 1924, der skulde gøre det af med den stadig voksende Selvstændighed, som Opkomsten af temmelig mange Jurister i Domstolene havde foraarsaget til Svækkelse af Centralstyrelsens Indflydelse. Ledemotivet for denne Periode er dette, at Arbejderklassen maa kræve deres egne Domstole til Opretholdelsen af deres Diktatur. Forfatteren karakteriserer denne Omdannelse som en Forvandling fra Retsudøvelse i Overensstemmelse med den rene Revolutions Samvittighed til Overensstemmelse med den ved den gældende Ret begrænsede Samvittighed. Ogsaa Organisationsformerne reformeres.

Folkedomstolene med 6 Medlemmer, Folkedommernes Raad og Revolutionstribunalet sammenlægges til en Guvernementsdomstol, som staar direkte under Centralforvaltningen og har Tilsyn med de bevarede Folkedomstole. Den

»højeste Justitskontrol« gaar over til at blive Højesteret. Reformens praktiske Resultat er en Udvidelse af den overordentlige Justits.

Guvernementsdomstolen fungerer in plenum, eller ved et Disciplinarsenat eller ved særlige Civil- eller Straffeafdelinger eller endelig ved en Revisionsafdeling.

En Højesteret for hele Unionen skabtes ved dens Forfatning af 6. Juli 1923.

Dommerhabiliteten forudsætter nu aktiv og passiv Valgret og mindst 2 Aars betroet, politisk Arbejde i Partiorganisationerne eller mindst 3 Aars Virksomhed i Sovjet-Justitiens Tjeneste, mindst som Undersøgelsesdommer. Organisationsarbejdets Tilstrækkelighed reserverer in praxi Kommunerne Dommerembederne.

Folkedommerne vælges af Eksekutiv-Komitéerne for 1 Aar, men kan forflyttes og afskediges forinden. Højesteretsdommerne vælges dog for ubestemt Tid, men med samme Afgangsmuligheder. Afsked følger altid, naar en Dommer handler i Strid med sin Værdighed, eller naar flere af hans Domme omstødes af Højesteret som værende uforenelig med Sovjetregeringens almindelige Aand eller de arbejdende Massers Interesser.

Forfatteren redegør derefter for, hvorledes Retsforvaltningslovenes Haandhævelser tager sig ud i Praxis, saaledes bl. a. med Hensyn til Dommernes fuldkomne Uduelighed, hvorledes de til Gengæld kan vente maanedsvist paa deres Gager — i heldigste Tilfælde. Dette foraarsager i enkelte Jurisdiktioner Masse-Idømmelse af Bøder og udstrakt Bestikkelse til Financiering af Retsmaskineriet. Der berettes fremdeles om Retslokalernes — hvor saadanne overhovedet findes, idet ofte Teatrene anvendes — mangelfulde Möblering, hvorledes Retternes Arbejde maa indstilles paa Grund af Papirmangel og Mangel paa de nødvendige Lovbøger samt paa Raadighedssummer til Rejseomkostninger, hvorfor ofte Sagernes Afgørelse afhænger af Vidnernes frivillige Møde. Endvidere hvorledes Folkedommerne ikke kan over-

komme deres Embedsførelse paa Grund af en Mængde andet Arbejde.

Saaledes berettes fra Aaret 1922, hvorledes disse Dommere fra Januar til Marts maatte deltage i Folkedommer-Raadets overordentlige Session, i Marts var optaget af Skole-propaganda, fra 1. April til 5. Maj var fuldt beskæftiget med Inddragelse af Kirkegods og endelig fra 7. Juli til 20. August og fra 17. September til 21. December optaget af Naturalskatternes Inddrivelse.

Det følgende Afsnit omhandler Justitiens Hjælpeorganer, Advokaturerne. Ved Dekret af 24. November 1917 tillades det enhver ustraffet Borger at optræde som Retsfuldmægtig, men allerede i 1918 indskrænkes atter denne Adgang og fortsættes med en gradvis Overgang til Monopolisering. Denne Udvikling gælder tildels ogsaa Anklagemyndigheden.

En særlig Klasse danner Undersøgelsesdommerne, svarende til Politiassessorerne hos os.

Fremstillingen af Retsforvaltningen sammenfattes i den Slutningsbetragtning, at den politiske Tilforladelighed værdsættes højere end den til Embedernes Bestridelse fornødne almindelige og specielle Uddannelse og Evner.

Dernæst følger Fremstillingen af Civilprocessen og som Værkets sidste Afsnit — bortset fra et ganske kort Tillæg — Straffeprocessen fremstillet af Prof. N. Timaschew.

Den historiske Udvikling gennemløber tre lignende Perioder som Strafferetten og Retsforvaltningen og ender ved Straffeprocessloven af 25. Maj 1922 revideret ved Love af 15. Februar 1923 og Oktober 1924.

Processlovene anerkender fuldtud Officialprincippet og det dermed nøje forbundne materielle Sandheds-Princip, der udelukker enhver legal Bevisindskrænkning.

At Dommernes mangelfulde Kvalifikation gribes hæmmende ind i Principernes Gennemførelse, er en faktisk Konsekvens.

Gennemførelsen af Akkusationsprincippet frembyder nogen Forskellighed ved de forskellige Instanser.

For Folkedomstolene hævdes den før-revolutionære Ret næsten uændret ved den inkvisitoriske Forundersøgelse (nærmest svarende til vor Efterforskning) og den paa Anklageprincippet byggede Domsforhandling, ved hvilken Parterne er ligestillede.

Tendens til Afvigelser fra Anklageprincippet spores i nogle Tilfælde, f. Eks. derved, at Tiltaltes Afhøring under Domsforhandlingen kan bredes i det uendelige ved Spørgsmaal ikke alene fra Dommeren, men ogsaa fra Anklager, Forsvarer, Skadelidte, andre private Interesserede og Medtilltalte. Anklagemyndigheden er berettiget til at anfægte Dommen ogsaa til Tiltaltes Fordel.

Under Processen for Guvernementsdomstolene, Tribunalerne og Højesteret afgør Retten derimod i hvert enkelt Tilfælde, om den finder Anledning til at indkalde Tiltalte og Anklagemyndigheden.

Umiddelbarhedsprincippet anerkendes og gennemføres derimod strengere, omend dog med enkelte Undtagelser. Ogsaa Mundtlighed forudsætter Procesloven saavel som Offentlighed.

Hvad selve Straffesagens Forløb angaar, har denne 3 Stadier, nemlig Efterforskning, foretaget af Politiet, men dog under Overopsyn af en Undersøgelsesdommer, Forundersøgelse hos Undersøgelsesdommeren, men under Kontrol af Statsadvokaten, der endogsaa afgør Tvistigheder som Følge af Dommerens Handlinger under Forundersøgelsen, og endelig Domsforhandling med eller uden Anklageskrift. Anklagemyndighedens Virksomhed er undergivet Legalitets- og ikke Opportunitetsprincippet. Anklageskriftet skal foruden Generalia, Beskrivelse af Gerningen og Angivelse af Bevæggrunde samt tilvejebragte Beviser tillige indeholde Angivelse af Tiltaltes politiske Bekendelse.

I Sager, hvor Forundersøgelse har fundet Sted, rejses

Tiltale for en kollegial Domstol efter Begæring af Statsadvokaten.

Forsvarers Tilkaldelse for Folkedomstolene er foreskrevet obligatorisk i Tilfælde, hvor Anklagemyndigheden er til Stede, naar ikke Sigtede har givet Afkald herpaa, og i Tilfælde, hvor Sigtede er stum, døv eller lidende af lignende Svagheder, der udelukker Evnen til at varetage sine Proces-Interesser.

De højere Instanser har derimod en vidtgaaende Beføjelse til at udelukke Forsvareren.

En almindelig Regel om Retternes Kompetence mangler i Straffeprocenloven, men det anses som gældende Ret, at Folkedomstolene er kompetente i alle de Sager, som ikke udtrykkeligt er henvist til en anden Ret; jfr. f. Eks. det ovenfor bemærkede om Guvernementsdomstolene.

Det skal bemærkes, at Højesteret er første Instans i Sager mod Sovjetrepublikkens højere Embedsmænd, Guvernementsretternes Formænd o. lign. a. for Embedsforbrydelser.

Iøvrigt kendes Kompetencestridigheder ikke, idet det er paalagt enhver Domstol at paakende en Sag, som henvises fra en anden Domstol, og det tilstedes en Domstol at anfægte sin egen Dom i Form af Revision. —

Den anholdte har Ret til inden 24 Timer at begære sig fremsat for en Dommer, med mindre Anholdelsen er foretaget paa Foranledning af »den politiske Statsforvaltning«.

Angaaende Dommens Indhold er der Grund til at fremhæve, at medens denne bl. a. skal indeholde Afgørelse af Tiltaltes strafferetlige Ansvarlighed, og Tilstrækkeligheden af det tilvejebragte Bevis, og frifinde, hvor Bevis ikke findes ført, eller hvor Mangler ved den begaaede Handling er til Hinder for Domfældelse, saa findes intet Krav om Frifindelse i Tilfælde af Utilregnelighed, og denne Omstændighed maa ikke influere paa Dommen, hvis Spørgsmaalet ikke er rejst under Forundersøgelsen.

Endelig konstaterer Dommen kun Forpligtelse til at

tilsvare Statskassen Sagens Omkostninger, men Beløbet fikseres først i et senere Retsmøde.

Med Hensyn til Retsmidler mod afsagte Domme skal fremhæves, at en Kassationsinstans's Afgørelse atter kan hæves af en Revisionsinstans.

En Sag har saaledes Mulighed for at kunne prøves i 5 Instanser: 1) Folkedomstolen, 2) Guvernementsrettens Kassationskollegium, 3) Revision af sidstnævnte Rets Plenarforsamling, 4) Højesterets Kassationskollegium og 5) Revision af denne Rets Plenarforsamling.

Genoptagelse af en Straffesag tillades kun efter Fremkomsten af Nova, som ikke kunde være den dømmende Ret bekendt paa Domstiden.

Ud fra en formel Betragtning af Procesloven synes denne selv fra et moderne Synspunkt at tilfredsstille alle eller næsten alle vigtige Krav, men dens reale Værdi viser sig først i dens Tilpasning til den givne Retsforfatning. Som det jo nemlig vil fremgaa af det refererede, er Domstolene simpelthen ude af Stand til at anvende Procesloven, da den rager langt ud over disses kulturelle Niveau og selv i de Tilfælde, hvor de kunde begribe Lovens Bestemmelser, vilde de finde Regeringsorganernes Direktiver langt vigtigere end Lovens abstrakte Paabud. Til syvende og sidst maa Værdien af Lovens Indhold søges i Processens Formaal: Udfindelsen af den materielle Sandhed i Straffesager under fornøden Hensyntagen til Borgernes Menneskerettigheder, men selv disse frakender Loven Betydning i Konflikt med Statsorganerne.

Fremstillingen slutter med et Tillæg, der fører den à jour:

I en Anmærkning til Strafl. § 180 indføres som nyt Delikt Fabrikstyveri (Raastoffer, Værktøj), der straffes administrativt.

En særlig Kommission er nedsat til Indførelse af mildere Straffe for politisk neutrale Forbrydelser.

Af nye Bestemmelser vedrørende Strafferettens almin-

delige Del skal nævnes, at betinget Løsladelse forlægges fra Domstolene til en særlig Kommission, samt Indførelse af Rehabilitation, hvor Straffen ikke har overskredet Frihedsstraf i 6 Maaneder, og ingen ny strafbar Handling er begaaet i de følgende 3 Aar. I saa Fald betragtes Dommen som udslettet. Har Straffen været højere, men ikke over 3 Aar, kræves 6 Aars Prøvetid.

For den specielle Dels Vedkommende skal fremhæves en Anmærkning til Art. 140 angaaende Forbud mod Fremstilling og Opmagasinerings af Kokain, Opium, Morfin, Æter m. m., kvalificeret, naar det udøves erhvervsmæssigt.

Som gældende Ret synes ogsaa en Højesteretsdom at være anerkendt, der anvender Strafl. Art. 169 om Voldtægt paa Forholdet mellem Ægtefæller.

Fosterfordrivelse tillades nu endvidere foretaget i private Klinikker — tidligere kun i Sovjethospitalerne — naar disse er godkendt af Sundhedsstyrelsen.

Endelig er Straffeloven bleven forøget med et Kapitel (IX), bl. a. sanktionerende Straf for Blodhævn og Brudekøb m. m.

Vedrørende Straffeprocessen erstatter et Dekret af 9. Februar 1925 Legalitetsprincippet, for saa vidt angaar Anklagemyndighedens Virksomhed, med Opportunitetsprincippet, med Socialfaren — ikke den krænkedes Ret — som Maalestok.

Den seneste Udvikling af Strafferetten og Straffeprocessretten viser saaledes en Tendens til Styrkelse af Forvaltningsstrafferetten paa Bekostning af Strafferetten i snævrere Forstand og en Formildelse af Straf for politisk neutrale Forbrydelser.

Benny Levin.

Hjalmar Westring.

11. Oktober 1857—7. Oktober 1926.

UR den stora skara av rättens ämnesvänner, som söka sin utbildning i Justitias tjänst, framgår inom varje släktled ett antal gestalter, som genom sin andliga resning intaga en dominerande ställning och i skilda avseenden bliva ledande krafter inom sitt folks rättsliv. I Sverige ha dessa män, i motsats till vad förhållandet är i vissa främmande länder, mera sällan fullföljt denna sin ledaregärning från den akademiska katedern, i den litterära framställningens och den juridiska uppfostrans form. De äro mera i släkt med de juristgestalter, vilkas bilder blicka ned från väggarna i Londons Inns of Court. Som dessa hava de under en tidig och mångsidig beröring med det praktiska rättslivets krav uppövat det skarpsinne, den logiska klarhet och den juridiska takt, som äro de betydande juristernas förnämsta kännemärken. Den väg de därvid vandrat är dock något olika. Sin mångsidiga beröring med det praktiska rättslivet ha de vunnit, icke genom advokatyrykets strävsamma utövning, utan genom en omväxlingsrik och skiftande sysselsättning än i domarens ställning, än i administrationens, än i lagstiftningsarbetets tjänst. En hörnsten i denna utbildning har dock den i relativt unga år infallande domaretjänstgöringen i våra sedan 1600-talet fungerande Hovrätter alltid utgjort. I den »föredrag-

ning» av målen, som vid dessa domstolar sedan gammalt ersätter advokaternas plaidoyer, ha de därvid tillika i själva verket haft ett gott, om än ej likvärdigt surrogat för den juridiska träning, som en »barrister» ernår.

Efter dessa linier rörde sig ock den mans levnadsbana, vars namn läses här ovan, och som nu kort före ingången i sitt 69:e levnadsår borttryckts av döden. Efter att ha tjänstgjort som fiskal och adjungerad ledamot i Göta Hovrätt blev han 1891 där assessor, och redan 1892 revisionssekreterare d. v. s. »föredragande» i Högsta domstolen. Tre år senare kallades han till lagstiftningsarbetet, för att inom justitiedepartementet biträda med beredning av vissa lagförslag. Därefter inträdde han i administrationen såsom expeditionschef i det då mycket arbetstyngda civildepartementet. 1897 återgick han till lagstiftningsarbetet såsom ledamot av lagbyrån. 1898 återbördades han till domarebanan såsom ledamot av högsta domstolen. Åren 1902—05 var han statsråd och chef för civildepartementet. Vid sin avgång från statsrådsämbetet inträdde han åter i Högsta domstolen. Men 1910 återbördades han till lagstiftningsarbetet såsom ordförande i lagberedningen. Därefter utnämndes han 1918 till president i Svea Hovrätt, det ämbete, som i det allmänna anseendet i Sverige utgör den främsta hedersplatsen bland juridiska värv. 1920 erhöll han emellertid tjänstledighet från detta ämbete för att övertaga ordförandeskapet i processkommissionen.

Här är icke stället att ingå på hela den innehållsrika juridiska livsgärning, som gömmer sig bakom dessa data ur hans levnadslopp. Dess mest betydande insatser äro hans medverkan såsom ordförande i lagberedningen till den nordiska äktenskapsrättens kodifiering samt den större fart han satte i arbetet för en svensk processreform genom sitt övertagande av ordförandeskapet i processkommissionen. Hade döden icke trätt emellan, hade han vid instundande års slut ock kunnat sätta sitt namn under dess grundläggande förslag till en svensk processreform.

Huru arbetsinsatserna i arbetet på den nordiska familjerättens kodifiering å svensk sida fördela sig, undandraget sig naturligen en utomståendes bedömning. Att hans ställning även i realiteten var en ledandes, låter sig dock ej betvivlas. Än svårare är naturligen att bedöma, i vad mån hans gärning satt sin prägel på det samfälda nordiska arbetsresultatet. En utomstående, som personligen kände honom, må det dock vara tillåtet att framhålla, att den grundsyn, som uppbär denna lagstiftning — nämligen att i frågavarande ömtåliga levnadsområde i stort sett reglerar sig själv genom de personliga krafternas spel, men att, då individernas intressekonflikter därinom flamma upp, så att lagens arm måste anlitas, denna lagens arm också skall likformigt utsträckas till värn för dessa individers intressen — var hans egen. Den blandning av radikalism och sund konservatism, som sålunda kom att utmärka detta lagstiftarbete, och vilken som bekant icke undgått att väcka en del betänkligheter bland Danmarks övervägande jordbruksidkande befolkning, var helt i stil med hans egen ande.

Vad här främst må hugfästas i denna livsgärning är emellertid hans insatser på det straffrättsliga området. De ligga, liksom mycket annat som hans utomordentliga arbetskraft medhann att bemästra — såsom t. ex. hans utgivande sedan 1909 av den för alla Sveriges jurister oombärliga »Sveriges rikets Lag«, hans medverkan vid utgivandet av Nytt Juridiskt arkiv, hans utgivande av flera lagkommentarer, däribland en mycket uppskattad och mycket anlita kommentar till den gamla konkurslagen — mera på sidan om hans officiella ämbetsgärning.

Westrings straffrättsliga intressen stå säkerligen ytterst i samband med den helhetssyn på rättslivet och det intresse för alla de olika sidorna av rättens framträdande som en ledande svensk jurists levnadsbana, på sätt ovan antytts, är ägnad att framkalla. Men den hade ock sin grund i ett tidigt utvecklat särintresse för denna gren av rättsvetenskapen. I en diskussion inom Jönköpings juridiska för-

ening, som tryckts i Nytt Juridiskt arkiv 1890, finna vi redan den då unge fiskalen Westring brottas med ett straffrättsligt tolkningsproblem, som uppkommit genom de då nyligen genomförda strafflagsändringarna inom religionsbrottens område, och med den för honom kännetecknande logiska klarheten och skärpan i huvudsak framlägga de riktlinjer, som för rättstillämpningen blevo de bestämmande. I hans litterära kvarlåtenskap finnes ock en i yngre år påbörjad, oavslutad kommentar till strafflagen, omfattande dess sex första kapitel. I Svenska kriminalistföreningens förhandlingar 1915 publicerade han ett föredrag »om strafflagarnas giltighetsområden» och i denna tidskrift år 1919 en studie över tillräknelighetsproblemets behandling i en ny svensk strafflag.

Säkerligen är det ock denna särskilda dragning till straffrättsvetenskapen, som kom honom att med så varmt intresse omfatta den på kriminalkongressen i Stockholm 1911 bildade Svenska kriminalistföreningen, såsom vars förste ordförande han fungerade ända till 1925. På dess sammanträden saknades han aldrig och deltog ofta med sin kända livlighet i dess debatter. Ännu på årsmötet 1925 gjorde han ett mycket uppmärksammat inlägg, i överensstämmelse med det svenska lagstiftningsarbetets bästa traditioner, till förmån för största möjliga enkelhet och överskådlighet vid de lagstiftningstekniska problemens lösande i en blivande svensk strafflag. Under hans ledning bildades ock en svensk landsgrupp av I. K. V., vars medlemmar med honom i sin spets för första gången närvaro vid kongressen i Köpenhamn år 1912. Den gruppen blev den sista grenen på I. K. V:s stora, numera tyvärr kullfallna träd. Han representerade ock denna svenska landsgrupp vid I. K. V:s 25-års jubileum i Berlin 1914.

Presidenten Westring var en det stränga arbetets man, fordrande mot sig själv, och i rikets tjänst, särskilt i unga år, fordrande även mot andra. Men med denna stränghet i arbetet parades, särskilt i äldre år, en flärdlöshet i det

personliga framträdandet, som icke kunde undgå att tjusa. En hans forna kollega och ungdomsvän har nyligen kännetecknat honom som »en man, själv anspråkslös, vilkens insats i fosterlandets tjänst icke kan överskattas». Bättre runa kan ej ristas över svensk ämbetsman.

I det enskilda umgänget var han allt ifrån ungdomen god och glad, ofta med en glimt av tjuvpojken i ögat. Och för dem, som fått erfara något av den värme, som utströmmade från hans personlighet, står hans bild såsom ett av de minnen, på vilka människolivet ej är alltför rikt.

Nils Sjernberg.

Domme.

Danmark.

Hvilken Straffehjemmel giver en endnu ikke bekendtgjort Lov, der ifølge sin Tekst træder i Kraft straks? I Forbindelse med den i N.T.f.S. 1924 S. 100 omtalte Dom kan nævnes Højesterets Dom af 15. Novbr. 1926. (H. R. T. 1926. 471). Ved Lov 9. April 1926, der ifølge sin Tekst traadte i Kraft straks, men først bekendtgjordes i Lovtidende d. 20. s. M., indføjedes der i Loven af 29. Marts 1924 om uretmæssig Konkurrence en ny § 13, der tilsigter at ramme det saakaldte Sneboldsystem. En Handlende, der efter Lovens Tilkomst havde fortsat en af ham forud dreven Trafik i denne Retning, blev tiltalt og dømt, idet det i Sø- og Handelsrettens Dom ansaas tilstrækkeligt bevist, at han »efter d. 9. April 1926« havde handlet som beskrevet. I den i Resultatet stadfæstende Højesteretsdom fremhæves, at det maa antages, at Tiltalte »ogsaa efter at Loven d. 20. April 1926 var bekendtgjort i Lovtidende«, har handlet paa den ommeldte Maade. Naar en Lov ifølge sin Tekst træder i Kraft straks, er dette en Undtagelse fra den sædvanlige Regel i Lov 25. Juni 1870 om, at en Lov træder i Kraft 8 Dage efter dens Bekendtgørelse i Lovtidende; men der er ingen Grund til at antage, at der hermed tillige skulde være gjort Undtagelse fra den almindelige Regel om, hvad der maa kræves for, at en ny Straffelov skal kunne anvendes overfor en Tiltalt. Da der nu ikke var Grundlag for nogen Antagelse om, at Tiltalte før Lovens Bekendtgørelse havde haft noget Kendskab til Loven, maatte dens Bekendtgørelse blive det Tidspunkt, fra hvilket Loven kunde afgive Straffehjemmel overfor ham som overfor alle andre i tilsvarende Stilling.

E. O.

Fængselsvæsen.

Sverige 1925.

Under år 1925 intogos i Sveriges fångvårdsanstalter 13675 män och 826 kvinnor eller sammanlagt 14501 personer mot 12500 under år 1924.

Förhållandet mellan nykomna fångar under åren 1924 och 1925 framgår av följande tabell:

	1924	1925
för brott häktade	2570	2681
- lösdriveri häktade	864	1019
- undergående av straffarbete insatta...	1163	1357
- — - urbota fängelse insatta	771	862
- — - bötesförvandlingsstraff		
insatta	7490	8427
- — - tvångsarbete insatta..	540	623

Fångantalet utgjorde vid 1925 års början 1739 och vid årets slut 1879.

Av de vid 1925 års slut kvarvarande 1879 fångarna voro:

häktade för brott.....	130	män	17	kvinnor	tillsammans	147
på grund av sinnessjuk-						
dom förklarade strafflösa	72	»	3	»	—	75
häktade för lösdriveri..	14	»	5	»	—	19
dömda - » ..	6	»	1	»	—	7
straffarbetsfångar	1179	»	59	»	—	1238
urbota fängelsefångar..	176	»	10	»	—	186
bötesfångar	204	»	3	»	—	207

Antalet för brott häktade visar under år 1925 i jämförelse med näst föregående år en ökning av 90 män och 21 kvinnor eller sammanlagt 111 personer. Under

tioårsperioden 1916—1925 har antalet för brott häktade minskats från 4099 till 2681 eller således med 34.59 %.

Antalet nykomna straffarbetsfångar har under ovannämnda period nedgått från 2201 år 1916 till 1357 år 1925. Minskningen, 844, faller på livstidsfångarna med 1 samt på de på bestämd tid i 2 år och därunder dömda med 877, medan däremot antalet på viss tid över 2 år dömda ökats med 34.

Under år 1925 har icke någon dömts till livstids straffarbete. Antalet nykomna på bestämd tid dömda straffarbetsfångar utgjorde 1357, därav 1275 män och 82 kvinnor.

Tidslängden av de straff, som ådömts nyssnämnda 1357 straffarbetsfångar, har varit:

från 2 till och med 3 månader...	för 223 män och 17 kvinnor
- 3 — - — 6 » ...	- 366 » - 35 »
- 6 — - — 2 år	- 519 » - 23 »
- 2 år - - — 3 »	- 94 » - 3 »
över 3 år	- 73 » - 4 »

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 88 män och 9 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

82 män och 8 kvinnor i 1 år och därunder
5 » - 1 » från 1 till och med 2 år
1 » - — » - 2 — - — 3 »

Av återstående 1187 män och 73 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

850 män och 62 kvinnor i 1 år och därunder
171 » - 4 » från 1 till och med 2 år
92 » - 2 » - 2 — - — 3 »
74 » - 5 » över 3 år.

Av de kvarvarande straffarbetsfångarna hade 44 män och 5 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

35 män och 4 kvinnor i 1 år och därunder
5 » - 1 » från 1 till och med 2 år
1 » - — » - 2 — - — 3 »
3 » - — » över 3 år.

De återstående kvarvarande 1135 män och 54 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

416	män	och	28	kvinnor	i	1	år	och	därunder
233	»	-	10	»	från	1	till	och	med 2 år
170	»	-	5	»	-	2	—	-	— 3 »
289	»	-	11	»	över	3	år		
27	»	-	—	»	på	livstid.			

Av de nykomna straffarbetsfångarna, 1275 män och 82 kvinnor, hade 605 män och 15 kvinnor eller 45.7 % förut undergått straffarbete. Motsvarande siffra för tioårsperioden 1916—1925 har utgjort 33.6 %. Procentsiffrans ökning är en följd av den villkorliga domens vidgade användning, i det att det stora antalet första gångens förbrytare, som dömts villkorligt till straffarbete, icke ingår i antalet nykomna straffarbetsfångar. Den utgallring av de bättre elementen, som genom den villkorliga domen skett, har orsakat, att i övervägande grad sämre element tillförts de nykomnas klass.

Av de nykomna straffarbetsfångarna voro 594 män och 19 kvinnor ådömda påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen.

Vid slutet av år 1925 voro kvarvarande

livstidsfångar		27	män		
straffarbetsfångar på bestämd tid	1152	»	och	59	kvinnor
				1179	män och 59 kvinnor

Av dessa förvarades

i enrum jämlikt 5 § 1 st. verk-					
ställighetslagen		790	män	och	43 kvinnor
i enrum (s. k. mellanklass) jäm-					
likt 5 § 2 st. verkställighets-					
lagen		235	»	-	11 »
och i gemensamhet		154	»	-	5 »

Den genom lag 8 maj 1921 införda rätten att utföra enrumsfångar i gemensamt arbete med andra fångar, sedan viss strafftid avtjänats, har i regel tillämpats, så att den stränga enrumsbehandlingen inskränkts till ett år för äldre och fyra månader för yngre fångar, som dömts till straffarbete på tid därutöver.

Av de till straffarbete dömda fångarna hava 5 män på egen begäran, utöver den för dem gällande längsta tid för straff i enrum, fortsatt enrumsstraffet.

Vid slutet av år 1916 utgjorde gemensamhetsfångarnas antal 222, därav 210 män och 12 kvinnor.

Straffskärpning har tillämpats på 5 manliga straffarbetsfångar och 3 manliga fängelsefångar. Samtliga fångarna hava ådömts skärpning genom hårt natlläger, 2 under 3 dagar, 1 under 4 dagar, 3 under 8 dagar och 2 under 10 dagar vardera eller tillsammans 54 dagar.

Av nåd hava under året frigivits 9 livstidsfångar, 13 på viss tid dömda straffarbetsfångar och 4 fängelsefångar.

Villkorlig frigivning med skyldighet att under bestämd tid vara underkastad särskild tillsyn har beviljats 77 män och 5 kvinnor eller tillsammans 82 personer, samtliga dömda till straffarbete. Under år 1924 blevo 76 personer villkorligt frigivna. Under de nitton år, 1907—1925, som rättsinstitutet villkorlig frigivning tillämpats, har hela antalet villkorligt frigivna utgjort 888 män och 95 kvinnor, tillhopa 983 personer, av vilka 409 varit dömda för förfalskning, bedrägeri och förskingring, 153 för mord, dråp och misshandel, 214 för sedlighets- och våldtäktsbrott samt återstående 207 för mened, barnamord, mordbrand, stöld, rån m. m.

Under år 1925 har prøvotiden gått till ända för 83 personer, som frigivits, 4 under 1922, 8 under 1923 och 71 under 1924. Av dessa 83 personer har under år 1924 1 avvikit till obekant ort och 1 av nåd befriats från återstoden av det ådömda straffet.

Av strafftiden hava vid den villkorliga frigivningen återstått följande tidslängder:

för 627 personer intill 1 år	
- 258	» från 1 till och med 2 år
- 82	» - 2 — - — 3 »
- 16	» - 3 — - — 4 »

Av de villkorligt frigivna, som under år 1925 stått under tillsyn, hava 2 tilldelats varning av vederbörande länsstyrelse. Ingen har dömts för nytt brott, som medfört förverkande av den villkorligt medgivna friheten. I fråga om 19 saknas vederbörliga rapporter. De återstående hava uppfört sig utan svårare anmärkning, många hedrande.

Till urbota fängelsestraff dömda personer voro:

nykomna	825 män	37 kvinnor
vid årets slut kvarvarande.....	176	» 10 »

Tidslängden av de straff, som ådömts de nykomna fängelsefångarna, var:

från 1 till och med 6 månader för	792 män	33 kvinnor
- 6 — - — 12 »	- 23 »	4 »
utöver 1 år	- 10 »	— »

Antalet nykomna fängelsefångar har under år 1925 i jämförelse med år 1924 ökat med 91.

Antalet nykomna fångar, som hållits i fängelse i saknad av tillgång till gäldande av böter, utgjorde 8169 män och 258 kvinnor, tillsammans 8427 personer emot 7490 år 1924. I jämförelse med år 1924 har antalet således ökat med 937. De böter, som vid bristande tillgång börjat under år 1925 avtjänas, hava motsvarat 76025 bestraffningsdagar eller 8361 mera än under år 1924. Medeltalet bötesittare för dag belöpte sig till 208 emot ett medeltal av 185 år 1924. Vid början av tioårsperioden 1916—1925 utgjorde antalet nykomna bötesfångar 8005 män och 421 kvinnor, tillhopa 8426 personer, bestraffningsdagarnas antal 74605 och medeltalet bötesittare för dag 204.

I fängelserna intogos år 1925 sammanlagt 1370 personer, som första gången dömts till straffarbete eller urbota fängelse och 418 personer, som andra gången dömts till sådant straff. Sistnämnda siffra utvisar det antal, som under året inträtt i de återfallnas klass, utgörande 30.5 % av det antal, som första gången undergått frihetsstraff. Under den senaste tioårsperioden kan antalet personer, som efter att en gång hava undergått frihetsstraff icke vidare ådraga sig sådant straff, beräknas till omkring 74 %, under det att inemot 26 % visat sig återfalla.

Proportionsförhållandet mellan antalet under år 1925 nykomna, inom riket födda straffarbetsfångar och folkmängden vid årets slut utgjorde 22 straffarbetsfångar på varje 100000 invånare.

Antalet barn, som under år 1925 åtföljt sina mödrar i fängelset, var 7.

Antalet häktade för lösdriveri och bettlande utgjorde 754 män och 282 kvinnor, tillsammans 1036 personer. Om därifrån avräknas de vid årets början kvarvarande, 17 personer, utgör antalet under året häktade 1019 personer, därav 439 från Stockholms stad och 580 från rikets övriga delar.

Hela antalet under år 1925 nykomna, till tvångsarbete dömda utgjorde, såsom förut nämnts, 623 personer, av vilka 571 dömts för lösdriveri och 52 enligt fattigvårdsförordningen. Av de 571 för lösdriveri dömda — 401 män och 170 kvinnor — hade 214 män och 49 kvinnor förut hållits till straffarbete samt 187 män och 121 kvinnor icke förut undergått dylikt straff.

Extra judiciella bestraffningar hava under år 1925 ålagts: vid straffängelserna och kronohäktena 22 fångar, motsvarande i förhållande till det i dessa fängelser förvarade medeltal fångar 3 %, samt vid centralfängelserna för män 59 fångar eller 6.2 % och vid centralfängelset för kvinnor 2 fångar eller 3.3 % av medeltalet fångar.

Rymning har företagits av 1 manlig straffarbetsfånge.

Försök till rymning har gjorts av 8 manliga straffarbetsfångar.

Själv mord har begåtts av 4 manliga straffarbetsfångar.

Försök till själv mord har gjorts av 4 manliga straffarbetsfångar, 1 manlig fängelsefånge, 1 manlig rannsagningsfånge och 1 kvinnlig straffarbetsfånge.

Nedflyttning i lägre fångklass har skett i 42 fall.

Isoleringscell (källarcell) har kommit till användning i 11 fall.

Av de nykomna, till straffarbete eller urbota fängelse dömda personerna, tillsammans 2219, hava de, som begått sitt brott i rusigt tillstånd, utgjort:

straffarbetsfångar...	417	män	och	15	kvinnor
fängelsefångar	275	»	-	5	»

Fångpersonalens kristendoms-kunskap har enligt predikanternas årsberättelser varit god hos 13.4 %, för-svarlig hos 69.3 %, ringa hos 13.8 % och saknats hos 3.5 %. I den sista gruppen hava inräknats icke kristna trosbekännare, varjämte i en del fall hit hänförts sådana fångar, som icke varit konfirmerade.

11 fångar hava under året för första gången erhållit del av den heliga nattvarden. Under året hava sammanlagt 386 fångar erhållit del av den heliga nattvarden.

Skolundervisning har i första hand meddelats sådana fångar, vilka på grund av försummad och oregelbunden skolgång varit i särskilt behov därav. Vid samtliga centralfängelser samt straffängelserna för unga förbrytare i Uppsala och Gävle finnas anställda särskilda lärare.

Under året hava i dessa fängelser 808 fångar erhållit undervisning. Beträffande fångarnas kunskapsmätt i allmänhet har av den av pastorerna och predikanterna redovisade, vid 1925 års slut kvarvarande fångpersonalen 0.5 % icke varit läs- eller skrivkunnig, 14.5 % haft svag folkskolunderbyggnad, 67.5 % haft ordinär folkskolutbildning, 15 % haft utbildning utöver folkskolestadiet eller fackutbildning samt 2.5 % högre bildning.

Fängelsebiblioteken innefattade vid årets slut 36714 volymer.

För frigivna fångars stödjande har, i likhet med föregående år, utom direkt beviljat statsanslag, utgivits avkastningen av fångvårdens besparingskassa, som vid 1925 års utgång visade en behållning av 422,263 kronor. Samtliga utbetalningar uppgingo till 61.700 kronor, därav 41.000 kronor till Centralföreningen till stöd för frigivna, 12.000 kronor till föreningen Skyddsvärnet och resten till enskilda stiftelser samt skydds- och arbetshem.

Under år 1925 hava frigivits 56 män och 5 kvinnor, vilka ägt i postsparbanken innestående premiemedel. Av dessa hava 3 män under året återfallit i brott.

Sammanlagda beloppet av de arbetspremiemedel, som de under året frigivna vid avgången hade innestående i postsparbanken, utgjorde 10.337 kronor, fördelade på 61 motböcker.

På grund av återfall hava under året förverkats och fångvårdens besparingskassa tillfallit 132 kronor.

Hälsotillståndet i fängelserna har under år 1925 varit gott. Antalet döda har uppgått till 11, och medeltalet sjuka för dag har utgjort 59.1.

Antalet lungsjuka har varit 43 män och 7 kvinnor, därav 20 män och 4 kvinnor kvarvarande vid årets början samt 23 män och 3 kvinnor tillkomna under året. Samtliga nykomna voro sjuka vid interneringens början. Ingen av dem hade således insjuknat i fängelset.

Antalet sinnessjuka och sinnesslöa har varit 217 män och 12 kvinnor, sålunda fördelade:

kvarvarande vid årets början... 82 män och — kvinnor tillkomna:

sjuka vid interneringens början.	106	»	-	12	»
insjuknade i fängelset	29	»	-	—	»

Vid årets slut voro 112 män och 6 kvinnor kvar.

Antalet platser å sinnessjukavdelningarna vid centralfängelserna å Långholmen och i Härnösand samt kronohäktet i Västervik har under de senaste åren visat sig allt mer otillräckligt, då hospitalen icke kunnat i nämnvärd omfattning mottaga straffrifyklarade personer och kroniskt sinnessjuka fångar. För provisorisk förvaring av sinnessjuka förbrytare, som icke kunnat beredas platser å hospital, har därför under år 1925 inrättats en sinnessjukavdelning vid straffängelset i Karlstad.

Fångvårdens utgifter uppgingo för räkenskapsåret 1925/1926 ($\frac{1}{7}$ 1925— $\frac{30}{6}$ 1926) till 3.808.800 kronor.

Statens nettoinkomst av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna belöpte sig för budgetåret 1925/1926 till 586.826 kronor.

Henry Lindberg.

Litteratur.

Dr. Heinz Goldschmidt (Berlin): *Das Ertränken im Fass. Eine alte Todesstrafe in den Niederlanden. Inauguraldissertation 1924* (Særtryk af »Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft«. XLII Bd.).

Kriminal-kulturhistoriske Specialstudier dyrkes ikke meget her hjemme. Udover interessante Arbejder af *Hugo Matthiesen*¹⁾ har Tidsskriftet ikke kunnet bringe eller omtale saadanne Værker. Den ovennævnte Afhandling af Dr. Goldschmidt bevæger sig paa dette Omraade, idet den undersøger en særlig Form for Dødsstraf, nemlig Drukning i et Fad, og i Sammenhæng med denne en Æresstraf, bestaaende i at iklædes en »Skamtønde« og føres om i Gaderne i dette Udstyr — Straffe, som anvendtes i visse Dele af Holland. — Naar man fra sin Verdenshistorie mindedes, at Edvard IV af England i 1478 lod sin for Højforræderi dømte Broder, Hertugen af Clarence, drukne i et Fad Malvasir-Vin, opfattede man dette enten som Udtryk for en raa og grusom Despots barbariske Lune eller som en desperat dødsdømts bisarre Valg af Dødsmaade. Forf. paaviser imidlertid, at denne i England enestaaende Eksekution har været — bortset fra Fadets Indhold — Anvendelse af en i Nederlandene gennem Aarhundreder før og senere praktiseret Dødsstraf, Drukning i et Fad, eksekveret intramurant og hemmeligt, en Strafform, som Edvard IV maa have faaet Kendskab til under sit Ophold i Flandern 1470—71. Fra 1534—1730 kendes aktmæssig et ret stort Antal Tilfælde fra Amsterdam og andre hollandske Byer, hvor Personer af begge Køn, hovedsagelig dog Kvinder, er aflivet paa denne Maade, bl. a. og navnlig som Straf for Gendøberi. Om der i Brugen af den omtalte Straf netop for denne »Forbrydelse« ligger en Anvendelse af et umiddelbart og naivt Talionsprincip, henstilles. Men det synes klart, at denne Form for Dødsstraf har været af en anden Oprindelse og haft en anden Grundtanke end den Aflivelse ved Drukning i Floder og

¹⁾ Se nærv. Tidsskrift 1916 p. 200, 1919 p. 201, 1920 p. 276.

Søer, som ogsaa har fundet Sted under Religionskampe. Senest ses Straffen anvendt i Amsterdam i 1730 for et Tilfælde af Sodomi. Den synes at være eksekveret derved, at den dømte blev stødt hovedkuls ned i et med Vand fyldt Vin- eller Ølfad og derved kvalt, undertiden — navnlig i senere Tider — i krumbunden Tilstand o: med Hovedet bundet ned mellem Knæene.

Med denne Straf sammenknytter Forf., som nævnt, Anvendelsen af en »Skamtønde«, kaldet houten huik eller houten mantel, der som en Skændselskappe anbragtes paa Personer, som var fundet skyldig i visse mindre graverende Forseelser, der nærmest havde Karakter af Forsyndelser mod den offentlige Orden og Anstændighed, ikke saa meget af Krænkelser af bestemte Personers Retsgoder; »Kappen« var af Træ, kegledannet med den smalle Del opæfter, blev lukket om Delinkventens Hals og lod kun Hovedet og den nederste Del af Benene synlig. Iført denne Skamtønde blev den skyldige af Bød en ført om i Gaderne. Forf. anser denne Straf for et »Symbol« for Drukning i Fad, en »Abbreviation« eller formildende Erstatning for sidsnævnte Straf, idet Retsfølelsen efterhaanden havde vægret sig ved at anvende den oprindelige Straf for de mindre Forseelser, der her er Tale om, — paa samme Maade som han opfatter Straffen »at bære Sten af By« som en symboliserende Formildelse af en oprindelig bestemt Dødsstraf ved Stening. Basis for denne Forf.s Sammenknytning af de omhandlede to Straffe er ikke blot det fælles Redskab, Tønden, men Sammenfaldet af disse Straffes Omraade i Tid og Sted.

Interessant er Forf.s Opfattelse af denne særlige Drukningss- Strafs Oprindelse, som han henlægger til gammel keltisk Religionskultus i visse nederlandske Egne. Kelterne kendte en Krigsgud, Mars Teutates, til hvem der ofredes Mennesker paa den Maade, at Ofret kastedes i et fyldt Kar for at drukne. En Indskrift fra Aar 124 e. Chr. viser, at denne Mars ogsaa bar Tilnavnet Braciaca o: Ølbryggeren — Krigsguden er tillige Øllets Gud og faar derved Tønden som naturligt Attribut; mulig er Forklaringen den, at Kelterne plejede at beruse sig, før de gik i Kamp. Den sakrale Ofring af Mennesker ved Drukning i et Øl- eller Vinfad er gennem Tiderne gledet over til at blive en Form for Udøvelse af Dødsstraf overfor Forbrydere i det borgerlige Samfund. Forklaringen af, at man først fra 1534 hører

Vidnesbyrd om denne Strafs Anvendelse, skulde være den, at Fuldbyrdsen i Kraft af den sakrale Oprindelse og under Hensyn til den Uvilje, som navnlig Romerne viste overfor Menneskeofringer, i lange Tider skete strængt hemmelig, hvilket jo iøvrigt, som før nævnt, vedblev at være karakteristisk for Anvendelsen af denne Straf, der eksekveredes indenfor Fængselsmurene og ofte i selve Fangerummet.

Dr. Goldschmidts Afhandling, hvoraf her nogle Hovedpunkter er gengivne, er interessant Læsning, bl. a. ogsaa ved de mange malende Citater paa gammelt hollandsk og flamsk Sprog.

O. Haack.

»Om Fångar och Fångvård« af Fængselsdirektor *Henrik Enström*. Stockholm 1926 (156 Sider).

Denne Bog, som falder i 2 Hovedafsnit: »Gammal och ny Fångvård« og »Om Enandet av Straffverkställighet och Fångvård«, indeholder en Fængselsmands Betragtninger over de Opgaver, der maa stilles til Fuldbyrdsen af Frihedsstraffen og hans Paavisning af, hvor langt den nuværende Straffuldbyrdselse er fra at være en virkelig social Fångvård.

Straks i Indledningen citerer Forfatteren den tidligere Generaldirektor i den svenske Fångvårdstyrelse Sigfrid Wieselgren's Ord, at Fængslet er jævaldrende med Samfundet, medens Fångvården er ganske ny, og han gør opmærksom paa, at det er urigtigt i Fångvårdsbegrebet blot at se en evolutionistisk Udvikling af Fangebehandlingen fra en brutal til en mere human Bevogtning. At Nutidens Fængselsmænd ikke synes at være kommet til Klarhed herover, beror efter Forfatteren paa, at Størstedelen af disse Tjenestemænds Arbejde indenfor Fængslet frembyder en »ufremkommelig Atmosfære«, hvis støvede Gammelagtighed skjuler det klare Overblik og den rette Forstaaelse af Opgaverne for en samfundsmæssig Fångvård, saaledes at selv ledende Fængselsmænd endnu anlægger Fængselssynspunktet som det væsentlige og Fångvårdssynspunktet som det uvæsentlige.

Ligesom Fængslet ikke gennem Tiderne har bevaret sin Karakter uforandret, idet det nu i Modsætning til ældre Tider fremtræder som et udpræget Straffemiddel, saaledes kan Fængslet nu ikke længere anses som det eneste, end-

sige det bedste Straffemiddel. Den Dag vil indtræffe, da Fængslet uddømmes som Kærnen i Straffesystemet.

Forfatteren gennemgaar Udviklingen af Varetægtsfængslerne i Sverrig, omtaler det uheldige i, at samtlige Statsfængsler er indrettet som kombinerede Varetægts- og Straffefængsler, hvilket derfor ogsaa er resulteret i, at der ikke bestaar nogen dybtgaaende Adskillelse i Fangebehandlingens mellem den Fange, overfor hvem Fængslet kun tjener som Forvaringsmiddel, og den Fange, overfor hvem det er Strafmiddel. Den Retskrænkelse, man herved har tilføjet Varetægtsfangen, har man søgt at bøde paa ved Bestemmelsen om, at det udstaaede Varetægtsfængsel helt eller delvis kan fradrages i Straffetiden.

Forfatteren skildrer Frihedsstraffenes Oprindelse og Udvikling og redegør for de humane Bestræbelser i forrige Aarhundrede. Han karakteriserer det Tilbageskridt, som den voldsomme Overbelægning af Fængslerne i Aaret 1918 betød, i de faa Ord: Strafferetten fungerede, Fångvården ikke.

Fångvårdsbegrebets første Gennembrud i Fængselsvæsenets Historie betegnes ved det rent menneskelige Krav til Staten, at den ikke ved Straffens Fuldbyrdelse maa lægge Hindringer i Vejen for den straffedes sædelige og religiøse Opdragelse og frie personlige Udvikling. Straffen er i statsretlig Henseende overfor Forbryderen en negativ Handling. Staten kan ikke gennem Straffens Tvang paavirke den samfundsstridige Vilje. Men den Opgave kan muligvis den nuværende Fångvård løse.

I Bogens andet Hovedafsnit gør Forfatteren nærmere Rede for Straffefulbyrdelsens sociale Opgaver, som Fångvården imidlertid er ude af Stand til at løse, saa længe den blot er Middel for Udøvelse af Politiets og Domstolenes Myndighed.

Forfatteren polemiserer mod Professor Thyrén, naar denne i Motiverne til sit Straffelovsudkast mener, at Lovgiveren — selvom han forlader Gengældelsesteorien til Fordel for Preventionstanken — vedblivende bør støtte Menigmands Opfattelse af Forbryderen som ond. Thyrén regner med, at denne almindelige Opfattelse af Forbryderen ikke vil ændre sig, og han ser i denne Opfattelse Samfundets bedste Fælle i Kampen mod Forbrydelsen. Dette kan Forfatteren ikke erkende, og han mener, at Lovgiveren her har associeret sig med en fejl Retsopfattelse, og til Grund for et

Straffesystem at lægge en Teori, som Lovgiveren ikke teoretisk billiger, anser Forfatteren for det samme som at bygge sit Hus i Sandet.

I 2. Afsnits 2. og følgende Kapitler gør Forfatteren den nugældende Strafffuldbyrdelseslov, der tilskriver en kongelig Forordning fra 1857 sin første Oprindelse, til Genstand for nærmere Omtale.

En Gennemgang af Reglerne for Strafffuldbyrdelsen vil vise, at disse overalt er affattede med det for Øje, at Straffen gennem Fuldbyrdelsen skal blive følelig som en Lidelse, ja, selv de Regler, hvormed man søger at mildne eller neutralisere Straflidelsen, er kun Undtagelser, der bestyrker Reglen — i al Fangebehandling indgaar en mere eller mindre følelig Lidelse med det Formaal at opretholde de bærende Principper for Straffelovgivningen. Ifølge de Sagkyndiges Udtalelser i Forslaget til Strafffuldbyrdelsen kan samme Behandling ikke tillempes for alle Forbrydere, idet der indenfor disse findes vidt adskilte Grupper, som hver for sig skulde kræve en særskilt Behandling. Det er umuligt at give særskilte Regler for hver enkelt Gruppe, man maa nøjes med for de mere omfattende Kategorier at give Bestemmelser for den mest hensigtsmæssige Behandling og saa give Fængselsmyndighederne frie Hænder med Hensyn til Behandlingen af den enkelte. Heri ser Forfatteren den Fare, at Fængselsmyndighederne lader det bero ved Gruppeinddelingen og ikke har tilstrækkelig Øje for Enkeltilfældet indenfor denne. Imidlertid, Udtalelsen tager — saaledes som en Gennemgang af Strafffuldbyrdelsens Regler vil vise — kun Sigte paa de negative Opgaver, hvor der er Fare for, at Strafffuldbyrdelsen kan virke nedbrydende paa Fangens aandelige og legemlige Helbred — de positive Opgaver lader den — til Forfatterens store Beklagelse — uanstøt, men det er forstaaeligt, naar den røde Traad, der skal gaa igennem Strafffuldbyrdelsen, kun er Lidelsen. Denne Strafffuldbyrdelseslovens negative Karakter træder tydeligst frem ved Reglerne om Celle og Fællesskab, hvorom det hedder, at en Fange ikke maa holdes i Celle, hvis der deraf kan befrygtes Fare for hans aandelige og legemlige Helbred — en Bestemmelse, som Forfatteren i en positivt virkende Strafffuldbyrdelseslov vilde have formuleret saaledes, at Fangens Behandling i Celle eller Fællesskab er betinget af Hensynet til Befordringen eller Genvindelsen af hans aandelige og legemlige Helbred.

At Fangearbejdet skal være lagt an paa Fangens Uddannelse med Henblik paa hans Fremtid, anser Forfatteren som et stort Skridt fremad i Sammenligning med den ældre Regel om, at Fangen var pligtig at tage det Arbejde, der kunde skaffes, men at man stadig hylder Princippet om det lønlose Arbejde forekommer Forfatteren at være i Strid med den almindelige økonomiske Lov, at det er Arbejdsfortjenesten, der netop ansporer til Flid og Arbejdslyst. At tvinge Fangerne til at arbejde uden Løn er kun en Fremhævelse af Lidelsesmomentet i Straffen. Ogsaa Valget af Arbejdsgrene kritiseres ud fra den Kendsgerning, at Størsteparten af Fangerne er Grovarbejdere og henvist til at ernære sig som saadanne efter Losladelsen. Fangedragten er Forfatteren en Modstander af, forsaavidt dens Formaal kun er at paatrykke Fangen et yderligere Fornedrelsens Stempel.

Grundvildfarelsen i hele denne Sag er, at man vil opbygge Straffen i den positive Ret udfra retsfilosofiske Teorier, medens det rette Forhold bør være det, at det er den positive Retsvidenskabs Opgave teoretisk at forklare Grundene til og Formaalet med Statens straffende Myndighed. Medens Straffen i Dommen vender sig ikke alene mod Forbryderen, men ogsaa mod de øvrige Samfundsmedlemmer, tager Straffen i Straff fuldbyrdelsen kun Sigte paa den enkelte Forbryder. Derfor bør Straffen i Dommen og Straffen i Fuldbyrdelsen skilles fra hinanden.

Forfatteren indrømmer, at Straffesystemet ikke kan opbygges udelukkende paa Forbedringsteorien, fordi der blandt Forbryderne findes Individuer, der ikke lader sig paavirke til Forbedring. Men derfor maa man ikke gaa af Vejen for paa Forhaand at bestemme den enkeltes Behandling, thi det er lige retsstridigt at bortødsle Forbedringsmidlet paa en uimodtagelig, som det er at anvende Afskrækkelses-Metodens Middel paa en forbederlig.

Bogens sidste Kapitel indeholder en tildels skematisk fremstillet Oversigt over de forskellige Midler, ved hvilke Domstolene kan bekæmpe Forbrydelsen, samt en Del praktiske Vink m. H. t. forskellige Opgavers Løsning.

Bogen vil maaske paa flere Punkter vække Modsigelse, men den rører ved saa mange af de Spørgsmaal, som den praktiske Fængselsmand bliver stillet overfor i sin Gerning, at den af alle vil læses med Interesse. Den være da hermed anbefalet til Tidsskriftets Læsere.

V. W.

Mindre Meddelelser.

Det danske Retslægeraads Aarsberetning for 1925.

Raadets Formand er Overlæge Dr. med. C. Geill, og Professor i Retsmedicin Dr. med. Knud Sand er efter sin Udnævnelse til dette Embede indtraadt som Medlem af Raadet fra August 1925. Den foreliggende Beretning indledes med den nedslaaende Meddelelse, at paa Grund af Sagernes voksende Antal og Utilstrækkeligheden af det til Beretningens Udgivelse bevilgede Beløb er kun Tilregnelighedssagerne refererede i samme Udstrækning som tidligere, medens Referatet af samtlige andre Sager har maattet indskrænkes til et saadant Minimum, at der nærmest kun er Tale om et noget udvidet Register. Det tilføjes, at saafremt Bevillingen ikke vil kunne forøges, vil Raadet med Beklagelse se sig nødsaget til at ændre Planen for Beretningens Udarbejdelse saaledes, at herefter kun et begrænset Antal Sager af særlig Betydning gores til Genstand for udførligere Referat.

Man maa i højeste Grad tiltræde Beklagelsen af, om en saadan Reduktion af Beretningen skulde blive nødvendig. Retslægeraadets Beretninger indeholder et Stof, der er af største Interesse ogsaa for Kriminalister i alle Forgreninger af Strafferetsplejen og for andre socialt interesserede, og Beretningen vækker Interesse ogsaa i andre Lande end Danmark, i hvilken Henseende skal anføres, at der fra Udlandet er rettet Henvendelse til Tidsskriftets Redaktion om Fremskaffelse af Beretningen. Det maa derfor oprigtig ønskes og tør vel ogsaa paaregnes, at Bevillingsmyndigheden ikke for at opnaa en ringe Besparelse vil udsætte Beretningen for at tabe i Værdi.

Af Beretningen fremgaar, at Raadet i Aarets Løb har behandlet ialt 1676 Sager (mod Aaret forud 1456), heraf 315 (mod 220), hvori der var Spørgsmaal om Personers Til-

regnelighed eller Farlighed for den offentlige Sikkerhed, 1219 Paternitetssager (mod 1102) samt 142 andre Sager (mod 134).

Blandt Tilregnelighedssagerne bør bemærkes den p. 1 refererede, hvor man vistnok staar ved en Ydergrænse af, hvad der hidtil i Retslivet er set betegnet som Sindssygdom. Endvidere Sagen Nr. 33 (p. 14), hvor en farlig sindssyg Mand, der er overbevist om Brandstiftelse, efter at være dømt til at undergives passende Sikkerhedsforanstaltninger dog forsøgsvis lades paa fri Fod mod Tilsyn af Sogneraad, Politi og Embedslæge. I Sag Nr. 93 (p. 44) refereres Erklæringerne om den 17-aarige Tjenestekarl paa Fyn, der saa at sige uden Grund overlagt med Økse dræbte en sovende Medtjener, og som erklæredes for hverken sindssyg eller aandssvag. Endvidere bør nævnes en Række Erklæringer om Personer, der søgtes internerede i Medfør af Loven af 11. April 1925. Diagnosen »patologisk Rus« findes bl. a. i Sagerne Nr. 295 (p. 100), Nr. 1477 (p. 354) og Nr. 1503 (p. 362) (Voldtægt mod gamle Kvinder). Af Interesse er ogsaa Erklæringerne i Sagen Nr. 383 (p. 117), hvor der er Spørgsmaal om Simulation eller Dissimulation af Sindssygdom. Blandt de Sager, hvor der er Tale om Kværlantforrykthed, er der Grund til at nævne Nr. 540 (p. 157), afgivet i Anledning af Sagfører A.s Adfærd overfor Højesterets Præsident. Interesse frembyder ogsaa Observationserklæringen i Sag Nr. 552 (p. 164), hvor der hos en for Dokumentfalsk sigtet Mand fastslaas blivende mentale Følger af en »Skrækneurose« (sidestillet med traumatisk Neurose), paadraget ved Oplevelser i Krigen. I Nr. 581 (p. 179) opfatter Observator de af en 21-aarig Kvinde begaaede Tyverier som organisk foraarsagede Impulsjoner af patologisk Oprindelse (»seksuelle Ækvivalenter«), medens Retslægeraadet betegner hende som lidende af hysterisk Sindssygdom. Sag Nr. 823 (p. 242) omhandler en Person med homoseksuelle Tilbøjeligheder, mod hvem der var rejst Sag efter Interneringsloven, men som herunder, medens han laa paa en Klinik, efter Begæring blev kastreret i Forbindelse med Foretagelse af en Brokoperation. Sagsmaalet til Internering blev derefter frafaldet, hvorimod han tiltaltes til Straf for de af ham begaaede Uterlighedshandlinger overfor Drengene. Det kan tilføjes, at der ved Dommen blev idømt ham en Straf, der blev betingelsesvis udsat, bl. a. paa Vilkaar af, at han underkaster sig en nærmere bestemt moralsk Forsorg.

For Farligheds- og Paternitetssagernes Vedkommende fremtræder Beretningen, som i denne bemærket, desværre nærmest kun som et Register. Det samme gælder de resterende Sager, der dels har Hensyn til tekniske Spørgsmaal vedrørende specielle Forbrydelser (Fosterfordrivelse, Barne-mord og Fødsel i Dølgemaal, Drab og Vold, Paaførelse af venerisk Smitte), dels vedrører Spørgsmaal om lægelige Kunstfejl, Forsikrings- og Invaliditetsforhold, civilrettlige Forhold m. m. Det kan særlig nævnes, at Justitsministeriet paa Henstilling af Retslægeraadet ved Cirkulære af 10. Oktober 1925 har henledet samtlige Politimestres Opmærksomhed paa det af Raadet udarbejdede Skema til Lægeerklæring til Brug ved Undersøgelse for Alkoholberuselse og udtalt Ønskeligheden af, at dette Skema altid anvendes ved Undersøgelsen af, hvorvidt en Fører af et Mortorkøretøj har været beruset.

O. Haack.

**De danske Fængselsselskabers af Fællesbestyrelsen udgivne
Beretning for Aaret fra $\frac{1}{4}$ 1923 til $\frac{31}{3}$ 1924.**

Af Beretningen fremgaar, at Statskassens Tilskud til Selskaberne, saavel det almindelige Tilskud som de særlige, hvilke sidste navnlig vedrører Driften af Optagelseshjemmene »Lyng« og »Asserbølgaard«, har været omtrent som i det foregaaende Beretningsaar*) og ialt andrager godt 60.000 Kr. Ialt 2040 straffede Personer søgte i Beretnings-aaret Selskabernes Fælleskontor, medens Tallet i 1922—23 var lidt større, nemlig 2299, men i 1921—22 omtrent som nu i 1923—24. Siden Kontorets Oprettelse i 1892 er dets Bistand søgt af ialt 38,365 Personer. Af de i Aarets Løb tilkomne var 1350 hjemmehørende i København og Københavns Amt, 38 var Udlændinge. De 1554 henvendte sig til Kontoret paa eget Initiativ, Resten var henvist dertil fra de enkelte Fængselsselskaber (322), Politi og Domstole (11), andre offentlige Myndigheder, Foreninger eller Private. Langt de fleste kom fra Arresthuse eller Straffeanstalter, fra private Hjem kom kun 24. Af det samlede Tal 2040 blev der ydet 1317 Personer Hjælp eller Bistand, 263 blev henvist til anden Forsorg, medens for 460 Hjælp nægtedes, bortfaldt eller ikke blev modtaget. Kun i 34 Tilfælde bestod Hjælpen

*) Se Tidsskriftets Aargang 1926 p. 83.

i Forskaffelse af Plads eller Arbejde, hvortil kommer 15 Anbringelser i Hyre samt Ydelse af Soudstyr. Iøvrigt drejer det sig for de store Grupper Vedkommende om Logis, Indbo, Klæder samt Indløsning af pantsat Toj, Rejsenhjælp (til Udlandet 7), Anbringelse i Hjem samt om immateriel Bistand i Form af Raad og Anvisninger, Ordning af Papirer samt Tilvejebringelse af Oplysninger. I 12 Tilfælde er der ydet Understøttelse til Familien under Forsørgerens Udstaaelse af Straf, i 24 ført Tilsyn med Brugen af oplagte Overarbejdspenge. De af samtlige Fængselselskaber ydede direkte og indirekte Understøttelser androg ialt c. 47,000 Kr. Den samlede Formue nærmer sig $\frac{1}{4}$ Mill. Kr.

Paa Hedehjemmet »Lyng« var anbragt 87 Personer (forrige Aar: 104) med et Gennemsnitsophold af 56 Dage. Det gennemsnitlige daglige Belæg var 13,4 Mand. Iøvrigt var Forholdene paa Hjemmet væsentlig de samme som skildret i forrige Beretning. Hjemmets Drift kostede i Beretningsaaret 26,885 Kr.

O. H.

Foreningen Fængselshjælpens 23. Aarsberetning,

for Tiden fra 1. April 1925 til 31. Marts 1926, indledes med Mindeord over Foreningens mangeaarige Hovedkasserer, Fabrikejer Hasselbalch, som i Aarets Løb er afgaaet ved Døden. Foreningens Arbejde har været præget af stærkt forøget Virksomhed paa alle Omraader, saaledes er Antallet af betinget benaaede Personer steget fra 426 i forrige Aar til 768 i Beretningsaaret, af nye Klienter fra 772 til 1073, af det samlede Antal bistaaede Personer fra 2013 til 2483. Særlig bemærkes, at Antallet af Tilfælde, hvor der i Benaadningsresolutionen foruden den almindelige Betingelse om 5 Aars straffri Vandel er stillet specielle Krav saasom Afhold fra spirituøse Drikke, Opholdsforbud eller Opholdspaalæg, i Beretningsaaret er 230 mod 60 Aaret forud. Da Fængselshjælpen fører Tilsyn med enhver betingelsesvis benaaet Person, forsaavidt ikke undtagelsesvis Benaadningsresolutionen hjemler en anden Forsorg, og da de nævnte specielle Krav medfører yderligere Agtpaagivenhed fra Tilsynets Side, er herved Foreningens Arbejde betydelig forøget. Arbejdsløsheden og Bolignøden mærkes tungt under Foreningens Arbejde, der ikke er blevet lettere ved, at Medlemsbidraget er sunket noget, og Statstilskudet for

det kommende Aar nedskaaret fra 100,000 Kr. til 90,000 Kr. Aarets Driftsregnskab ballancerer med 224,746 Kr. 38 Øre, til Betaling af Gæld er afsat 12,000 Kr.

Iøvrigt udviser Beretningen, at Foreningens Kontor i Aarets Løb har modtaget 7,706 personlige Henvendelser samt 12,890 Breve og har besørget 32,640 udgaaende Ekspeditioner. Aaret forud var de tilsvarende Tal væsentlig lavere, nemlig henholdsvis 5,825, 11,839 og 31,511. Klienter har paa ydede Laan tilbagebetalt ialt c. 1500 Kr. (Aaret forud: c. 2500). Til 1073 nye Klienter (Aaret forud kun 722) er der ydet Bistand, af disse var 912 Mænd, 329 var under 20 Aar, 701 var ugifte. Endvidere er 1410 (mod 1241 i 1924—25) tidligere Klienter paany understøttede. Det er lykkedes at anvise Plads til 223, heraf for 18 ved Anbringelse i Lære, mod Aaret forud henholdsvis 264 og 11; ialt 30 modte ikke til det dem anviste Arbejde. I Aarets Løb har Justitsministeriet, som alt nævnt, henledet Foreningens Opmærksomhed paa 768 betinget benaadede Personer, nemlig 339, hvor hele Straffen er betingelsesvis eftergivet, 233, hvor den er betingelsesvis formildet, og 196, hvor betingelsesvis Losladelse fra Straf har fundet Sted. Siden 1902 har Justitsministeriet til Foreningen henvist ialt 8967 domfældte Personer, hvoraf 8095 var betingelsesvis benaadede eller løsladte, og af dette sidste Tal har, saavidt Foreningen bekendt, 18,1 pCt. overtraadt Vilkaaret for Straffritagelse; udskydes af Tallet de betingelsesvis løsladte, bliver Procenten kun 16,4. — Af Personer mellem 14 og 18 Aar er i Beretningsaaret 142 (mod kun 87 Aaret forud) fritaget for Tiltale bl. a. mod at undergives Fængselshjælpens Tilsyn; siden September 1905, da Straffelovstillægets § 15 traadte i Kraft, er Tallet af saadanne Fritagelser ialt 1784 med en Tilbagefaldsprocent af 12,8. — Endvidere er af betingelsesvis domfældte Personer i Aarets Løb 272 (ifjor 254) henvist til Foreningen, i 4 Tilfælde i Henhold til Fastsættelse i selve Dommen. Siden September 1905 er ialt 3499 betingelsesvis domfældte henviste til Foreningen, deraf 259 med Hjemmel i Dommen.

Endelig giver Beretningen Oplysninger om Virksomheden i de under Foreningen hørende Institutioner: Kontor-Assistancen, Tøjindsamlingen, Optagelses- og Iagttagelses-hjemmene »Stengaarden« i Gladsakse Sogn for Drengene og »Engelsborg« i Lyngby for Piger.

O. H.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Fra Nær og Fjærn (Dansk Fangeblad) Nr. 45—52.
Defensor legis. 1926. Nr. 7—10.
Foreningen Fængselshjælpens 23. Aarsberetning. Kbh. 1926.
Meddelelser fra Direktoratet for Fængselsvæsenet. III. 1924—25.
Kbh. 1926.
Svensk Juristtidning 1926. Hefte 6.
Tidsskrift for Retsvidenskab. Aargang XXXIX. Ny Række V.
Hft. 2.
Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform.
Aargang XVII. Hft. 9—12.
Henrik Enström: Om fångar och fångvård. Stockholm 1926.
Einar Henrik Heimer: Om förskingringsbrottet. Lund 1926.
Retslægeraadets Aarsberetning for 1925. Kbh. 1926.
Dansk Tidsskrift-Index. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn.
Kbh. 1926.
Nordiska Juriststämman i Stockholm och Uppsala September
1926. Hälsningstal och föreläsningar. Utgivna av Tore
Alméns Minnesfond. Sth. 1926.
Heinz Goldschmidt: Das Ertränken im Fass. I—II. Eine alte
Todesstrafe in den Niederlanden (Inauguraldissertation).
Særtryk af Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft.
Bd. XLII. Stuttgart 1926.
Øystein L. Bjørseth: Om Polititjenestens Organisation. Oslo
1926.
Samme: Straf og Samfundsoptdragelse. Kristiania 1924.
Beretning til Justitsministeriet om Københavns Politi samt om
Retsplejen i offentlige Sager i København for Aaret 1925.
Afgivet af Politidirektøren. Kbh. 1926.
-

Det svenska förslaget till ny lösdrivare-lagstiftning.

Några kritiska reflexioner.

Af advokaten jur. kand. ERNST NATHORST-BÖÖS J:OR.

Den 30 juni 1926 avgavs till Konungen betänkande med förslag till »lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga», avsett att ersätta nu gällande lag angående lösdrivares behandling.

Anmäles för närvarande en person för lösdriveri, förhöres han inför lands- resp. stadsfiskal. Finner fiskalen omständigheterna det föranleda, äger han meddela den anhängne varning. Klagan häröver kan föras hos länsstyrelsen. Beträdes den varnade inom två år, från det varningen meddelades eller frigivning från tvångsarbetsanstalt ägde rum, ånyo med lösdriveri, kan häktning ske och äger länsstyrelse, inför vilken förhör skall äga rum, döma vederbörande till tvångsarbete. Över beslut härom må talan föras hos högsta domstolen.

Det nya förslaget syftar att åstadkomma en mer individualiserad behandling av olika typer lösdrivare, större effektivitet i åtgärderna och större rättssäkerhet för de tilltalade.

Då dessa rader blott avse en principkritik mot vissa bestämmelser av allmänt intresse i förslaget, saknas anledning att lämna redogörelse i detalj för betänkandets stadganden. Här skola alltså blott de delar av förslaget refereras, vilkas innehåll sedermera kommer att diskuteras.

Polisman eller tillsyningsmann skall enligt förslaget anmäla bettlare eller landsstrykare i orten för en av fattigvårdsstyrelsen vald delegation.

Föreligger behov av fattigvård för den anmälde, skall dylik erbjudas. Föreligger ej fattigvårdsbehov, skola delegerade söka skaffa arbete eller skydd åt den anmälde, eller, i sista hand, anvisa honom hjälparbete främst vid av staten eller under dess medverkan stående arbetsföretag. Den anmälde, som allvarligen skall anmanas att antaga delegerades erbjudande, äger emellertid vägra att acceptera det.

Mot kriminella, prostituerade och andra samhällsvådliga personer föreslås ett annat förfaringssätt. Under bestämmelserna för detta falla följande grupper: 1:o) de, som kunna antages genom brott förskaffa sig medel att föra ett lättjefullt liv; 2:o) de som innan de fyllt 21 år vanemässigt bereda sig inkomst genom otukt ävensom de, vilka genom förledande till, genom förmedlande eller eljest genom främjande av otukt med ungdom under 21 år, eller genom arten av sitt framträdande eller genom sitt levnadssätt i övrigt äro vådliga för allmän sedlighet ordning och säkerhet, 3:o) de som — utan att ärligen försörja sig — föra ett sådant levnadssätt, att våda i nyssnämnda hänseende uppstår; samt 4:o) de som beträffs med bettleri och kringstrykande och vilka, då de åtgärder för vilka nyss relaterats, ansetts gagnlösa, blivit anmälda till vederbörande fiskal.

Beträffande alla dessa grupper med undantag av prostituerade kvinnor föreslås följande: polis- eller tillsyningsman gör anmälan mot vederbörande till fiskalen i orten. Denne anställer i närvaro av delegerad förhör. Framgår vid förhöret, att anmälningen haft fog, skall beslutas antingen om den anmäldes överförande till arbetshem — beslut härom skall underställas länsstyrelsens prövning — eller om anskaffande av arbete eller hjälparbete eller ock om anmälan till länsstyrelsen. Länsstyrelsen äger förordna

om intagande i tvångsarbetsanstalt eller arbetshem eller också vidtaga åtgärder på det att den anmälde må erhålla hjälparbete. Besvär över länsstyrelses beslut föres hos regeringsrätten.

Beträffande slutligen kvinnliga prostituerade skall polis- eller tillsyningsman anmoda kvinnan att inställa sig inför ett, huvudsakligen av kvinnor bestående, av fattigvårds- m. fl. styrelser valt, s. k. hjälputskott. Detta beslutar huruvida kvinnan är i behov av alkoholist- eller fattigvård och skall utskottet eljest försöka skaffa arbete eller skydd. Skulle utskottet anse åtgärder härför gagnlösa, kan utskottet anmäla henne för fiskalen, som då förfar som härövan beträffande övriga skildrats.

Härjämte finnas bestämmelser rörande övervakning i vissa fall, anstalternas organisation m. m.

Av denna korta redogörelse torde framgå, att förslaget erbjuder en betydligt mera individualiserad behandling än vad som äger rum enligt gällande lag, och, det skall viligt medgivas, rent formellt, på papperet, har man sökt sörja för de anmäldas rättssäkerhet. Men, i alla fall, förslaget är blott sill i kapprock; det innebär icke någon verklig reform. Det utgår därjämte från en olycksdigert sentimentalt-humanitär uppfattning om de sjukdomsfenomen, det skulle hjälpa till att bota.

Först och främst och framförallt: *lösdriveriet bör i likhet med vad som är fallet i de flesta andra länder kriminaliseras* och bedömandet, huruvida i det enskilda fallet lösdriveri skall anses föreligga, överlåtas åt domstol.

Det måste i själva verket anses rätt ofattbart, att icke i betänkandet kriminalisering föreslagits åtminstone beträffande de grupper (kriminella, prostituerade och andra samhällsvådliga), vilka beröras av lagförslagets senare del. Man bör nämligen, med risk att förefalla cynisk, hävda den uppfattningen, att svaret på frågan, huruvida kriminalisering bör ske, icke får bero på, huru kriminaliseringen

kan tänkas verka på de individer, vilka komma att drabbas av den, utan därpå huruvida det antisociala liv och den antisociala läggning, som kommer till uttryck i de företeelser man vill bekämpa har sådan styrka och riktning, att det är lämpligt, ja nödvändigt, att samhället ingriper med straffhot. Om man blott för ett ögonblick vill erinra sig, i vilken omfattning kriminalisering äger rum i det moderna samhället, om man därtill betänker, att det i varje fall är *meningen*, att straff bl. a. skall verka uppfostrande på den enskilde brottslingen, och att en omläggning av straffarterna och de sakfälldas behandling ägt och äger rum just med tanke härpå; om man vidare lägger på minnet, att en kriminalisering av lösdriveriet allenast innebär, att en domstol skall döma den åtalade — i en lösdrivarlag kan ju, i likhet med vad som gäller t. ex. ungdomsbrottslingar och otillräkneliga, alternativt bestämmas en specialbehandling — samt om man slutligen behagar överväga — något som på det mest fruktansvärda sätt framgår av socialstyrelsens i betänkandet refererade statistik — i vilken enorm utsträckning lösdrivarna, t. o. m. de rena vagabonderna, utgöras av kriminella och degenererade (alkoholister, syfilitiker och imbecilla) typer, är det obegripligt, varför man ej kriminaliserar företeelsen såsom sådan. Sannerligen, det finnes många förbrytare som äro mindre samhällsvådliga och vad uppfostringsmomentet angår, får man — utöver vad härovan sagts, med hänsyn till att flertalet lösdrivare äro en samhällets naturliga bottensats, en oundvikligt oförbätterlig drägg, från födseln ofta hart när till antisocialt liv förutbestämda, mindervärdiga element — ej vänta sig för mycket. Man skall för övrigt ej vara för skolastiskt fin. Är det nämligen i själva verket en sådan skillnad i verkan för den det gäller mellan t. ex. en sakerförklaring av Hedemora rådstuvurätt för brott samt en anmaning inför Hedemora fattigvårdsstyrelse eller ett beslut av Hedemora sockens landsfiskal eller ett utslag av länsstyrelsen i Kopparbergs län i

och för sig? Är det ej, främst, den efterföljande behandlingen det kommer an på? Är det f. ö. icke lika viktigt — ibland mera — att den fånge, som avtjänat sitt straff, beredes arbete och omhändertas av goda sociala organisationer, som att den gamle luffaren, som älskar landsvägen, sättes in i ett arbetshem? Man skulle emellertid *möjligen* kunna tänka sig, att det av allehanda praktikabilitets-hänsyn vore lämpligt, att, beträffande de rena bettlarna och lösdrivarna i egentlig mening, pröva det system som i betänkandet föreslagits, därest man nämligen med fog kunde hoppas, att de föreslagna åtgärderna åtminstone i flertalet fall kunde vara till fyllest.

Det kan alltså icke innebära någon olägenhet att kriminalisering äger rum. Tvärtom är det tilltalande för rättskänslan och en modern syn på kriminaliteten såväl som en modern samhällsåskådning, att de grupper det här är fråga om, behandlas i formell paritet med andra asociala. Sker kriminalisering, har detta jämväl den fördelen med sig, att det alldeles självfallet blir *domstolarna*, som få pröva de fall varom här är fråga.

Det må emellertid med all makt och styrka betonas, att spörsmålet huruvida domstol eller administration bör handlägga dessa ärenden, är alldeles oavhängigt av problemet, huruvida kriminalisering bör ske eller ej. *Domstolsbehandling är under alla förhållanden det enda riktiga*, och det är ägnat att i allra högsta grad förvåna, att betänkandet med dess, i mångt och mycket men ej i allt, berättigade tendens, att värna den för lösdriveri misstänktes rättigheter, ger avkall på denna, den kardinala punkten. Betänkandets motiv äro, med förlov sagt, i denna del mer än lovligt svaga, och förslaget oantagligt.

I betänkandet förklaras till en början, att en domstol icke skulle hava samma möjlighet att åstadkomma en rationell och individualiserad behandling av lösdrivaren som kommunala eller administrativa myndigheter. Först och främst kan ju genmålås, att domstol givetvis blott skall

anvisa dylik behandling — de kommunala hjälporganen skola väl ej försvinna därför, att inför domstol förhandling äger rum — men för det andra må det verkligen tilläggas, att detta bristande förtroende för domstolarna saknar varje tillstymmelse till fog och är ovederhäftigt. Finnes förslagets behandlingsorganisation, behöver man ej frukta att Sveriges utan all gensägelse bästa myndigheter, dess domstolar, vilka äro vana att tillämpa institutet villkorlig dom, bestämmelserna beträffande ungdomsbrottslingar, tillräknelighet m. m. i samråd med andra myndigheter, dessutom vana att bedöma och döma alla olika brottslingstyper, skulle ha mindre förutsättningar att med humanitet, rättskänsla, psykologisk takt och god allmänanda döma en lösdrivare än kronans små och stora fiskaler, vilka, med all respekt för dem, *icke* ha dessa förutsättningar, *icke* ha domstolarnas tradition, *icke* häradsrättens med ortsförhållandena sakkunniga nämnd och *icke* domarens kvalifikation. Det ha *icke* ens länsstyrelserna, vilkas ofta efter politiska meriter utnämnda chefer ju f. ö. i ett flertal fall mest verka för sina län under vistelser i kungliga huvudstaden.

Däremot erbjuda domstolsorganisationerna utomordentligt betydande fördelar ur rättssäkerhetssynpunkt. Det gäller dock i sista hand frågan, huruvida ett långvarigt frihetsberövande — på obestämd tid — skall drabba en svensk medborgare eller ej. De svenska domstolarna, vilka äro alldeles oberoende av den administrativa makten, och vilka döma med en helt annan, sedan sekler nedärvd objektiv ansvarskänsla än de administrativa myndigheterna, skulle förvisso komma att med en annan omsorg och på ett vida enhetligare sätt behandla dessa fall. Visserligen förklarar betänkandet (beträffande tvångsarbetet), att som en individualiserad behandling bör eftersträvas, enhetlighet i rättstillämpningen »därför» svårligen kan vinnas. Detta påstående är förbluffande. Individualiseringen har ju sin begränsning, liksom enhetligheten, i de olika — för olika

typer avpassade — åtgärder, som föreslås. Samma är ju förhållandet beträffande vanliga brottslingar, om ock *möjligen* hittills — men säkert ej i framtiden — i något mindre grad. Men att därför säga, att rättstillämpningen ej skulle kunna bli enhetlig, är vilseledande.

Vad därefter betänkandets farhåga, att domstol i högre grad »än önskligt» skulle känna sig bunden av eljest i processen tillämpade bevisregler angår, är denna farhåga i många avseenden minst sagt märklig. Först och främst kunna väl i en lösdrivarelag lika väl som i många andra, om olovlig spritsmuggling t. ex., *om så behöves*, särskilda regler om bevisning givas, och domstolarna torde säkert följa dessa. Men det är å andra sidan helt enkelt av stor vikt att dylika regler då finnas. Överlämnas dessa ärenden åt administrativa myndigheter utan att några regler angående bevisning existera, är vägen öppen för administrativt godtycke. Man må ej invända, att regeringsrätten, som skulle vara sista instans, kan rätta till begångna fel, ty det viktigaste i all rättskipning torde dock vara, att de första dömande myndigheterna döma rätt. Det hör i detta sammanhang jämväl erinras därom, att det här är fråga om åtgärder mot bl. a. prostituerade, samt att man särskilt då det gäller dessa, men även i övrigt då det rör lösdrivare kommer att ha en mycket kritiskt vaksam opinion.

Betänkandet framhåller, att i barnavårdslagen ävensom i lag angående behandling av alkoholister åt kommunala nämnder och administrativa myndigheter anförtratts uppgifter, liknande dem det här är tal om. Beträffande barnavårdslagen föreligger icke realiter något parallellfall. I övrigt må replikeras, dels att det här kan vara fråga om ett frihetsberövande som i själva verket är en straffart och dels, att om *en* lag är oriktig en annan ju ej nödvändigt behöver följa samma väg.

Betänkandet söker emellertid taga udden av kritiken genom att föreslå vissa åtgärder, avseende såväl, synes det, att ställa förfarandet inför länsstyrelse i formell paritet

med det ordinarie domstolsförfarandet, som att åt de administrativa myndigheterna vid behandlingen av dessa ärenden skänka en sammansättning avsedd att trygga deras riktiga handläggning. Vid förhöret inför länsstyrelsen skall sålunda häktningsmyndigheten, såvitt möjligt, närvara. Förundersökning skall eventuellt äga rum. Förhör kan för vinnande av vissa upplysningar anställas vid domstol. Länsstyrelsen äger att i tveksamma fall rådgöra med i frågan sakkunnig person. Det bör slutligen, framhåller förslaget, tagas i övervägande, huruvida ej genom andra administrativa föreskrifter garantier kunna skapas, på det att lösdrivaremålen må i länsstyrelsen vinna en god behandling. Det är, som man torde finna, många vita plåster på en gång. Man har sannerligen icke skytt besvär, då det gällt att slippa domstolsbehandling.

Först och främst bör väl — med hänsyn till samhällets intresse och för att häktningsmyndigheten ej i onödan må desavueras — åklagaren *alltid* vara närvarande vid förhöret inför länsstyrelsen. Den dömande myndigheten, ehodet är, bör ej blott ha ett pappersåtal att gå efter. Förundersökning bör ej eventuellt anordnas av länsstyrelse. *Obligatorisk* dylik bör däremot äga rum (ledd av alldeles opartisk, socialt intresserad, lämplig person) redan i samband med förhöret inför fiskalen, och innan denne fattat sitt beslut. Domstolsförhören måste formellt anses såsom en fullständig anomali. De vålla skriveri och tidsutdräkt och bestämmelsen härom visar, jämte allt annat, att det enda riktiga varit att förlägga hela proceduren till domstol. Vad slutligen det mera ändamålsenliga ordnandet av länsstyrelsens sammansättning vid behandling av lösdrivareärenden angår, är sakligt intet att säga därom, då något förslag, *hur* detta skall ordnas, ej föreligger. Formellt är däremot en allvarlig erinran att göra. Meningen är att dessa åtgärder skola genomföras i administrativ väg. Detta är emellertid ur principiell synpunkt oerhört otillfredsställande. Å ena sidan avvisas framställda önskemål om

domstolsförfarande under förmälan, att genom vissa utbyggnader handläggningen inför den administrativa myndigheten skall ske med samma rättssäkerhet. Å andra sidan skall det icke i lag utan på administrativ väg givas bestämmelser avsedda att åstadkomma detta resultat! Det må här — mer i parentes — framhållas, att de s. k. brännvinsadvokaterna, som man, synes det, borde försöka få alldeles bort här i landet, gynnas genom föreskriften, att vid förhör inför länsstyrelsen den anmälde äger erhålla rättegångsbiträde — en i sig riktig tanke — vilket emellertid ej behöver vara juridiskt bildat!

Det må slutligen tilläggas, att enligt gällande lösdri-
varelag besvär över länsstyrelses beslut om tvångsarbete
anföres hos högsta domstolen. Enligt betänkandet skola
emellertid, såsom förut sagts, besvär häröver ställas till
regeringsrätten. Detta förslag, som är krönet på betänkan-
dets i alla detaljer genomförda tendens att fullständigt
bortskära judiciella myndigheter, är olyckligt. Även om,
ja, framförallt om administrativa myndigheter skola döma
i första hand; bör, då frågan gäller i den enskildes frihet
så djupt ingripande åtgärder, som här är fallet, högsta
domstolen vara högsta dömande myndighet. Regerings-
rätten har icke samma nedärvda förtroende och tra-
dition.

Beträffande i betänkandet föreslagna *åtgärderna* skola
här allenast två anmärkningar göras.

Kanske med rätta kritiserar betänkandet det för när-
varande praktiserade varningsförfarandet såsom brän-
märkande och försvårande återgången till ett hederligt liv.
Denna sats innehåller i varje fall blott en halv sanning.
Det är överhuvudtaget svårt för en bettlare, vagabond eller
soutenör att föra ett hederligt liv. Märket kommer icke av
varningen, som antagligen ej har ödesdigrare konsekvenser
än ett anhållande eller den anmaning att föra ett hederligt
liv, som betänkandet föreslår, och som säkert för alla utom

för en luthersk 1600-tals teolog förefaller att vara helsyskon till den efter värtalig motivering underkända varningen.

Ville man vara tillräckligt pessimistisk, kunde man säga, att lösdrivarna i det stora hela utgöra en samhällets sumpmark som måste dräneras, men som man aldrig, i stort sett, kan göra till odlingsbart land. Vill man emellertid som betänkandet — och troligen majoriteten av Sveriges folk — säga: låt så vara, det finnes dock en hel del mer godartade element; för deras skull, och i förhoppning att, särskilt om behandlingen börjar i tid, goda resultat skola kunna nås, vilja vi bygga upp en hjälporganisation, ja då får det ej bli för många potenkinkulisser. Så är emellertid i själva verket förhållandet i betänkandet. Beträffande nämligen en del av organisationen gäller det, att kommunal eller administrativ myndighet kan dispensera från upprättandet av vad som i motiven angives såsom så viktigt för de anmäldas effektiva behandling etc. Klart är väl emellertid, att skall en organisation byggas upp, skall det ske så att säga obönhörligt. Kommunala bekvämlighets- eller lokala kostnadshänsyn få ej stå hinderande. Det är bättre, att organisationen finnes till hands, även där möjligen viss tvekan kan råda om nödvändigheten av dess existens för ögonblicket, än att den saknas, då den vid ett visst tillfälle behöves. För att behandlingen av dem det gäller skall bli tillfredsställande fordras också — i motsats till vad i betänkandet föreslås men i likhet med vad de sakkunniga myndigheterna, fängvårds- och socialstyrelserna, hemställa — att en central myndighet har uppsikt över tvångsarbetsanstalterna, ja, så borde vara fallet beträffande hela *behandlingsorganisationen*. Det är av vikt icke minst på grund av de klagomål, som tid efter annan kunna förväntas bli hörda.

Det är slutligen någonting psykologiskt oerhört, då det föreslås, att i vissa städer poliskammare skulle få fungera i länsstyrelses ställe. All aktning för polisen, men är det *något* en reform *måste* innehålla, lär det vara, att be-

träffande dessa ärenden alldeles få bort polisen såsom *dömande* myndighet. Medan betänkandet drar sig för att åt en polisman anförtro uppgiften att utan förkläde hämta en prostituerad, som vägrar infinna sig för hjälputskottet, vill man åt en »stärkt» poliskammare — eventuellt förstärkt med en ledamot av magistrat; domare duga ibland! — anförtro att döma till långvarigt frihetsberövande. Man har tydligen saknat varje tanke på, att en dylik bestämmelse, för dem det gäller, med ett slag för in hela den atmosfär av brutalt polisgodtycke, reformen framför allt skulle taga bort. Man kommer ej i lösdrivarekretsar att intressera sig för »förstärkningsåtgärderna», vilka f. ö. på administrativ väg skola genomföras, utan att man döms i poliskammaren av polisen.

Här skall slutligen ock i allra största korthet diskuteras de föreslagna åtgärderna mot vissa prostituerade kvinnor. Dessa kvinnor skola, där anledning finnes, inställas för det hjälputskott, varom förut talats, och skall detta vidtaga åtgärder för anskaffande av arbete eller beredande av skydd. Det bör anmärkas, att förutsättningen för ingripande i regel *icke* är prostitutionsföreteelsen såsom sådan — så är dock fallet, då det gäller kvinnor under 21 år¹⁾ — utan, såsom ovan framhållits, att vederbörande främjat otukt bland ungdom under 21 år. Frånsett nu arten av det föreslagna ingripandet kan med fog spörjas, huruvida man bör med tvång ingripa mot en viss del av prostitutionen såsom sådan. Denne företeelse — i mer vidsträckt bemärkelse — lära vi ej så lätt komma ifrån. Samhällets åtgärder mot den torde därför böra inskränkas att omfatta 1:o) kamp mot de smittosamma könssjukdomarna; 2:o) lagstiftning mot vit slavhandel, soutenörväsande och annat tvångsutnyttjande av, främst, prostituerade kvinnor samt 3:o) ett sådant reglerande av före-

¹⁾ Betr. de mellan 15 och 18 år finnas bestämmelser i barnavårdslagen.

teelsen, att den ej framträder på ett för den allmänna anständighetskänslan alltför sårande sätt, samt sist och främst, att den uppväxande generationen så vitt möjligt skyddas. Att däremot tro sig kunna skydda de yngre prostituerade, en till stor del av ytterst degenererade element bestående samling, är att tro sig om för mycket. Skulle man på allvar söka tillämpa en dylik lag, skulle det förvisso framkalla orkaner av klagoskrig — den nuvarande lagen tolereras därför att den så släppt tillämpas — och hela lösdrivarelagstiftningen kan råka i misskredit. Det räcker ju för dessa unga, att de vanemässigt bereda sig inkomst genom otukt. De kunna därjämte ha vissa andra inkomster. I de flesta fall komma emellertid, det behöver man ej vara siare för att fatta, den »finare» typen demimonder, bl. a. på grund av bevisningssvårigheter och för övrigt en del andra omständigheter, att slippa proceduren — som lätt slutar med tvångsarbete — och så är orättvisan, klasslagen efter parfymernas kvalitet, framme. Det bör därför — oavsett frågan om reglementering av prostitutionen, på vilken här ej skall ingås — räcka med de olika åtgärder här ovan skisserats. Skapar man lagbestämmelser, som åtminstone så tillvida lokalisera prostitutionen, att städernas stora stråkar hållas fria och den uppväxande ungdomen ej direkt drives i armarna på lasten, så är det tillräckligt, att endast då de kvalifikationsmoment förekomma, varom belänkandet talar, ingripa. För övrigt är det alldeles orimligt, att en kvinna, som idkar skörlevnad, men ej gör sig skyldig till brott mot lagens kvalifikationsbestämmelser, blott därför att hon är under 21 år, skall riskera tvångsarbete.

Därjämte äro emellertid de föreslagna bestämmelserna otillfredsställande och farliga. Hur kommer det nämligen att gå till? En polisman anser, att ett fall enligt lagen föreligger. Han kallar kvinnan att inställa sig inför hjälputskottet. Hon kommer ej. Hon skall då hämtas, men polisen bör då ha kvinnligt sällskap — en kvinna oskyl-

digst misstänkt för t. ex. bedrägeri eller barnamord får ej samma fina hämtning — och så inställes hon för det huvudsakligen av kvinnor bestående hjälputskottet. Detta utskott dömer sedan, ty det är ju detta utskott, som undersöker och bestämmer, huruvida förutsättningarna för ett ingripande, skörlevnad i fall den anmälda är under 21 år, föreligga eller ej. Mot denna dom finnes ingen appell. Har kvinnan blivit anvisad skydd eller vad det nu blir, har hon i själva verket blivit byråskriven på nytt och reglementeringen har i sin minst tiltalande form kommit åter bakvägen.

Men dessutom, fränsett detta fall, saknar ett dylikt utskott, tillsatt av kommunalt och alltså politiskt valda korporationer, möjlighet och kvalifikationer att tillfredsställande tillämpa denna oerhört ömtåliga lagstiftning. Rättsskipningen blir säkerligen, för det första, utan varje enhellighet. I en liten sedesträng småstad kanske man även beträffande de något äldre vill avskaffa prostitutionen, och man behöver bara anse, att den anmälda uppträtt förargelseväckande, vilket med någon fantasi lär gå, för att man får greppet om henne. I en större stad är man sedan gammalt van vid att prostituerade förekomma å gatorna och där uppträda provocerande. Där kan man frukta, att hjälputskottets känslor lätt bliva för slappa. Det bör här slutligen anmärkas, att det ankommer på hjälputskottet att bestämma om den för utskottet inställda skall anmälas för fiskal eller ej. Ett mer humant sinnat hjälputskott kan genom att i tillräcklig omfattning underlåta att anmäla fall för fiskalen sätta tvångsbestämmelserna ur kraft. Man kommer här åter till betänkandets största brist: att ej helt generellt åt ordinarie domstolar anförtro handläggningen av dessa ärenden.

Om betänkandet kan, helt allmänt, sägas, att det utmärker sig för en viss social sentimentalitet. För mycken omtanke har slösats på den oftast degenererade och icke

sällan kriminella individ lagen gäller för och för liten på samhällets och dess oförvitliga individers rättmätiga intressen.

Det är något underbart, synes det, då man efter att i detta land, i god och vacker social anda, ha skapat ålderdomshem, där det fanns fattighus, enligt betänkandet önskar bereda dessa åldringar gästbesök av lösdrivare.

Det är slutligen märkeligt, att detta betänkande icke till allvarlig behandling — frågan nämnes ej ens — upp-tar spörsmålet, huruvida icke bland åtgärder mot kriminella, degenererade lösdrivare även borde ingå åtgärder avseende att förhindra deras möjlighet att forplanta sig. Dessa åtgärder kunna icke utan vidare avvisas. Man rör sig, det är sant, på ett ömtåligt gebit. Men då ett land står i begrepp att skapa en fullständigt ny lösdrivarelagstiftning, gör det icke minst med hänsyn till den statistik, som i betänkandet citeras, ett beklämmande intryck av *socialt parktanteri*, då dessa åtgärder, kanske de allra viktigaste, ej med ett ord ens beröras.

Straffansvar for beruselse og for handlinger foretatt i drukkenskap.

Av direktor CONRAD FALSEN.

Efter norsk rett er ansvaret for drukkenskap fastsatt i loven om løsgjænger, betleri og drukkenskap av 31 mai 1900 med senere forandringer av 9 mars 1918.

Løsgjængerloven er i første rekke en ordenslov, som kun rammer den beruselse som gir sig utslag i, at den berusede blir set paa et almindelig befærdet eller for almindelig færdsel bestemt sted (§ 16) og den som i beruset tilstann forstyrrer den almindelige fred og orden eller den lovlige færdsel eller forulemper eller volder fare for andre (§ 17). Desuten fastsetter loven straff for den som jevnlig misbruker berusende drikke og paa grunn herav: a) helt eller delvis skaffer sig midlerne til sin livsførsel ved betleri eller maa understøttes av fattigvesenet, b) forsømmer sin forsørgelsesplikt eller faller sin familie til byrde, saa den utsettes for aa komme i trang eller maa understøttes av fattigvesenet, c) undlater aa betale paalagt bidrag til underhold av hustru eller barn (§ 19).

Straffen er boter eller fengsel i inntil 3 maaneder.

Ved siden herav aapner løsgjængerloven adgang for paatalemyndigheten til aa anbringe personer som jevnlig misbruker berusende drikke i tvangsarbeidshus eller kuranstalt for en tid av 18 maaneder, men inntil 3 aar, saafremt vedkommende tidligere har været paa tvangsarbeide eller i kuranstalt efter løsgjængerloven (§§ 18 og 19).

Denne anbringelse i tvangsarbeidshus eller kuranstalt er ikke aa betrakte som straff.

Videre er der efter løsgjengerloven adgang til aa sette personer i fengslig forvaring til de blir ædru, naar de paa grunn af beruselse forstyrrer den almindelige fred og orden eller den lovlige færdsel, forulemper andre eller voldet fare for sig selv eller andre (§ 20).

Som man ser er løsgjengerloven nærmest en ordenslov, hvortil er knyttet en kurativ eller tvangsmessig behandling av personer som ligger under for alkoholtrangen. Man vil ved denne lov kunde opnaa at faa interneret farlige alkoholikere for kortere eller længere tidsrum. Og derved opnaar man ogsaa at de i denne tid ikke begaar forbrytelser. Men løsgjengerloven er altfor litet benyttet og byr ingen sikkerhet mot dem, som begaar samfunnsfarlige forbrytelser i beruselse. Heller ikke inneholder loven bestemmelser om straff eller sikring av dem som setter sig i en bevistløs tilstann ved hjelp av russdrikke og herunder begaar samfunnsfarlige forbrytelser.

Man maa for aa ramme de berusede forbrytere ty til den borgerlige straffelov av 22 mai 1902.

Heller ikke denne lov har positive bestemmelser om straff for dem som hensetter sig i en beruset tilstann og herunder begaar forbrytelser. Og straffeloven hjemler ingen adgang til aa sikre sig farlige forbrytere som har forbrutt sig i sanseløs rus ved internering paa kortere eller længere tid i betryggende anstalter.

Straffeloven bestemmer tvertom at handlingen ikke er straffbar, naar den handlende ved dens foretagelse var bevistløs eller iøvrig utilregnelig paa grunn av svekkelse eller sykkelig forstyrrelse av sjælsevnerne (str. l. § 44).

Man staar saaledes likeoverfor den kjensgjerning at en person, som en dag drikker sig fra sans og samling og saa voldtar en kvinne eller dreper et menneske ikke kan straffes og heller ikke kan interneres i et tvangsarbeidshus, saafremt det ikke kan overføres ham jevnlig misbruk av berusende drikke.

Men en saadan internering paa inntil 18 maaneder

med prøveløslatelse paa under 1 aar vilde være betydningsløs i de tilfeller, som der her dreier sig om.

Enhver maa innrømme at det ikke styrker rettsfølelsen at personer kan begaa de raaeste forbrytelser, naar de først har drukket sig fra sans og samling og at dette ikke skal ha nogen strafferettslig følge.

Der foreligger her et ganske eklatant brudd paa den hovedregel, at ethvert menneske er baade moralsk og strafferettslig ansvarlig for sine handlinger.

Vaar straffelov har i sin § 44 udstedt et »Magna Charte« for den forbryter, som utfører sin forbrytelse i en vel utviklet rus.

Blir i et samfunn flere forbrytere frifunnet av denne grunn, er det sandelig ikke noget rart i at den sunde folkeopinion begynner aa reagere mot disse domme og at der reiser sig et sterkt krav om at straffeloven bør bringes i overensstemmelse med det sunnt tenkende folks rettsbevissthet.

Det er saaledes ikke aa undres over at der blev rettet anmodninger til Justisdepartementet om aa fremme forslag om aa ændre straffeloven saaledes at ansvaret for forbrytelser begaatt i beruselse blev skjærpet.

Da Justisdepartementet i henhold til Stortingets beslutning av 20 april 1920 blev bemyndiget til aa opnevne en komite til revisjon av straffeloven, var det naturlig at departementet fant at straffeloven paa det her omhandlede punkt trengte til revisjon. Og det var ogsaa ganske naturlig at komiteen optok dette spørsmaal til særlig behandling.

Den nedsatte straffelovskomite fik følgende sammensetning: Professor, dr. jur. *Jon Skeie*, formann, læge fru *Ingeborg Aas*, lensmann *Guttorm Fløystad*, riksadvokat *Kierschow*, læge fru *Tove Mohr*, ekspedisjonsschef *Arne Omsted*, gaardbruker *Nils G. Skilbred*, lagmann *Haakon Sund* og professor *Ragnar Vogt*.

Komiteen avga i juni 1925 sin innstilling og behandler

i tredje avsnitt straffansvar for beruselse og for handlinger begaatt i drukkenskap.

Jeg skal i det følgende kortelig referere komiteens behandling av dette spørsmål og knytte nogle bemerkninger til det.

Efter aa ha behandlet vaar ældre og nuværende lovgivning i teori og praksis og ha gjennomgaatt fremmede lands rettsforhold paa dette omraade uttaler komiteen, at den enstemmig er av den mening, at den gjeldende lovgivnings regler om straffansvar for drukkenskapshandlinger maa skjerpes.

Komiteen paaviser derefter at den nuværende lov om løsgjengeri, betleri og drukkenskap av 31 mai 1900 ikke fører frem. Denne lov har ikke svaret til de forhaabninger som man i sin tid satte til den og den er kun en ordenslov som ikke faar betydning likeoverfor de forbrytere som i beruselse begaar de alvorligste forbrytelser.

Disse forbrytere kan vistnokk rammes av den straff som er fastsatt for den forbrytelse, som de har begaatt, hvis de i den hensikt aa forøve en straffbar handling har hensatt sig i bevisstløs tilstann (str. l. § 45) men det er omtrent umulig aa skaffe bevis for denne hensikt.

Straffelovens § 45 blir derfor forsaavidt praktisk talt helt uten betydning.

Det skulde ikke trenge nogen nærmere paavisning.

Straffelovens § 45, 2det ledd har dog innført noget ansvar, idet den bestemmer at: er nogen ellers ved egen skyll kommet i en saadan tilstann som foran nevnt og foretar han paa grunn av denne nogen handling der er straffbar, ogsaa naar den forøves av uaktsomhet, anvendes den for uaktsomhet bestemte straff.

Denne bestemmelse utvider de almindelige regler om uaktsomhet, men den er paa den anden side helt avhengig av de tilfeller, hvor den uaktsomme handling er belagt med straff.

Og nogen bestemmelse om straff for uaktsomhet har

man ikke ved saa farlige forbrytelser som f. eks. voldtekt, utuktig omgjængelse med barn, enkelte former for legemsbeskadigelse m. v.

Som man ser kan man ikke tale om noget sterkt ansvar for drukkenskap og der er derfor al grunn til aa skjærpe ansvaret.

Ansvaret for drukkenskap kan ordnes paa to principielt forskjellige maater.

Loven kan knytte straffen til den handling at en mann berøver sig herredømmet over sig selv eller setter andre i en saadan tilstann. Og denne straff maatte man da gradere efter de nærmere omstendigheter eftersom den skyldige har erfaring om sin opførsel i drukkenskap eller ikke, og efter muligheten for krenkelser i den nye rus og arten av disse krenkelser.

Eller loven kan knytte ansvaret til de gjerninger som en man øver i selvforskyllt rus.

De to systemer kan ogsaa forenes ved aa sette en grunnstraff for beruselsen og skjærpe denne efter arten av de rettskrenkelser som den bevisstløse øver i hvert tilfelle.

Komiteen uttaler at et konsekvent gjennomført skyllprinsipp fører til den første løsning. Det straffverdige ligger just deri, at et menneske forandrer sig til et villt dyr eller snarere til en ødeleggesmaskine, som kan settes i virksomhet i en hvilkensomhelst retning ved en eller annen tilfeldig berøring med omgivelserne. Men komiteen har funnet at det vil ha saa store vanskeligheter aa haandheve en saadan straffebestemmelse, at den ikke kan tilraade denne løsning.

Ved drøftelsen av denne sak kommer man ikke forbi, at det vil føre til for store vanskeligheter og til brudd paa privatlivets fred, om man skulde bryte paa begrensningen i løsgjængerlovens bestemmelse om, at den berusede viser sig offentlig. Heller ikke bør man sette som betingelse, at den skyldige er drikkfeldig, ti som regel er drikkfeldige ikke farligere enn leilighetsdrankeren i beruset tilstann.

Det kan ogsaa underkastes diskussjon om ikke en utpreget alkoholist subjektivt sett er mindre skyldig enn en som ved en enkelt leilighet drikker i overmaal uten egentlig aa ligge under for alkoholtrang.

De her nevnte spekulasjoner er dog nærmest av teoretisk art.

Det vil heller ikke føre frem til et strafferettslig tilfredsstillende resultat, om man lar det være avgjørende for straffeansvaret, om den berusede har vist sig offentlig eller forstyrret den almindelige fred og orden. Man vil derved gjøre det hele avhengig av ytre merker og ikke av om den drukne var farlig eller ikke i sin drukne tilstann. Farlighetsgraden staar ikke i forhold til det braak den drukne foraarsaker. Tverimot er det ofte den mest stilfarne som kan være den farligste, hvis han plutselig kommer i affekt.

Komiteen har derfor med rette funnet, at der neppe er nogen anden ulvei enn den aa gjøre ansvaret belingel av at den skyldige foretar en rettskrenkelse i den bevistløse tilstann.

Enhver som er noenlunde utviklet og har det normale kjenskap til livets hendelser, vet eller maa vite, at den som drikker sig fra sans og samling kan komme i skade for aa volde mange slaks ulykker. Det kan i denne forbindelse være nærliggende aa tale om en *dolus generalis*, naar en mann beruser sig, som fra tidligere kjenner den virkning, som en rus har paa ham. I de fleste tilfeller handler den, som drikker uten maate, ialfall generelt uaktsomt, og man kan allerede av den grunn gjøre ham ansvarlig for rusens følger med hjemmel i den almindelige skyllgrunnsettning, at gjerningsmannen ved beruselsen har handlet uaktsomt nettop med hensyn til den følge som inntraff.

Men her støter man igjen paa vanskeligheter. Det er nemlig et uløselig spørmaal for dommeren, om den enkelte gjerningsmann i det gitte tilfelle har hat det kjenskap til drukkenskapens ytringer, at en saadan tilregnelse

er begrundet. Man kommer derfor atter tilbake til at et effektivt ansvar for drukkenskapshandlinger faar man kun, naar ansvaret gjøres generelt, bare betinget av at rusen er selvforskyllt.

Dette har ogsaa vaar gjeldende lov gjort med hensyn til de rettskrenkelser som er straffbare i den uaktsomme form og derved allerede er gjort et aabenbart brudd med den almindelige skyllformel. Men det særegne drukkenskapsansvar er blitt gjennomført bare halvveis og vilkaarlig. De fleste er vel enig om, sier komiteen, at saafremt drukkenskapshandlingerne i det hele skal straffes, maa det være behovet for rettsbeskyttelse nettop mot disse, og paa den annen side den generelle mulighet av aa beregne dem, som maa være det bestemmende for straffen. Om det ikke er paakrevet aa sette almindelig uaktsomhetsstraff for handlinger i edru tilstann av en viss art, er det dermed ikke sakt, at det er unødvendig aa ha repressjon mot en beruselse, som gir sig utslag i rettskrenkelse av samme art, der vilde være forsettlige, om de var forøvet av en tilregnelig person.

Komiteen paaviser ogsaa, at man ikke vilde komme til nogen brukbar ordning ved aa erklære flere forbrytelsesarter straffbare ogsaa i den uaktsomme form. Man vilde derved gjøre loven i visse tilfeller uforstaaelig i anvendelsen paa normale personers handlinger, og i andre tilfelle vilde straffetrusselen gaa videre enn forenelig med berettigede interesser.

Det kunde tenkes, sier komiteen, at man kunde skille ut de rettskrenkelser, som den drukne særlig viser sig aa øve, og som det er mest paakrevet aa forebygge, og begrense drukkenskapsansvaret til disse. Det lar sig imidlertid neppe gjøre. Dertil er nemlig drukkenskapshandlingerne altfor mangfoldige.

Man faar derfor tilslutt kun valget mellem en av de to veier: Enten direkte aa anvende alle lovens straffebestemmelser paa handlinger, som er foretatt i selvforskyllt

rus, saaledes som man gjør bl. a. i England, Amerika, Italia og Sverige, eventuelt med adgang til straffenedsettelse, eller aa innføre en egen straffetrussel mot drukken-skapskrenkelser, saaledes som det er foreslaatt bl. a. i Østerrike, Danmark og Tyskland, muligens med en videre gjennomført gradering efter krenkelsens objektive art, dens beregnelighet i det enkelte tilfelle og gjentakelse.

I dette spørsmaal har komiteen delt sig i to fraksjoner:

Et flertall formannen (professor Skeie) samt Aas, Fløystad, Mohr og Skilbred foreslaar som § 45: »Bevisstløshet, som er en følge av selvforskyllt rus fremkaldt ved alkohol eller andre midler utelukker ikke straff.«

I forbindelse hermed foreslaar formannen følgende bestemmelse i den nye § 56 2:

»Har den skyldige foretatt handlingen under en bevistløshet, som er en følge av selvforskyllt rus (§ 46), kan straffen nedsettes under det bestemte lavmaal, dersom ikke den skyldige har beruset sig med det forsett aa utføre handlingen.«

For dette tillegg stemmer komiteens mindretall, Kierschow, Omsted, Sund og Vogt, nemlig for det tilfelle at flertallets forslag i § 45 blir vedtatt.

Det nevnte mindretall foreslaar saadan bestemmelse:

»Den som i bevistløshet foretar en ellers straffbar handling straffes med bøter eller fengsel inntil 6 maaneder, dersom han ved selvforskyllt rus fremkallt ved alkohol eller andre midler er kommet i denne tilstann. Under skjærpende omstendigheter er straffen fengsel inntil 3 aar eller i tilfelle av gjentakelse efter denne fengsel fra 6 maaneder til 4 aar.

Er handlingen av den art, som angitt i §§ 192, 193 eller 195, eller har handlingen medført nogens død, betydelig skade paa legeme eller helbred eller nogen saadan ildebrand, sammenstyrtning, sprengning, oversvømmelse, sjøskade eller jernbaneulykke som nevnt i § 148, er straffen

fengsel fra 6 maaneder til 6 aar og i tilfelle av gjentakelse efter denne paragraff fengsel fra 1 til 8 aar.

Straffen efter denne paragraff skal dog i intet tilfelle være høiere enn den som loven ellers har sat for handlingen.»

Denne bestemmelse kunde av systematiske hensyn ikke settes i lovens første del som en ny § 45. Komiteen antar, at den helst bør ha sin plass i 14de kapitel om almenfarlige forbrytelser, og da enten efter første avsnitt (§ 148—159) som 159 a eller som siste paragraff i kapitlet.

Innstillingen inneholder derpaa en svak og søkt paa-visning av, at det ikke er nogen principiell motsetning mellem flertallets og mindretallets forslag, idet begge rammer alle arter av ellers straffbare handlinger, som er forøved i selvforskyllt rus.

Det er blit gjort den innvending mot det system, som flertallet foreslaar: at drukkenskapsstraffens størrelse i det hele retter sig efter noget, som i regelen er tilfeldig, nemlig de rettskrenkelser, som drukkenskapen blir aarsak til. Men flertallet finner ikke denne innvending avgjørende, naar man faar inn regelen om straffnedsettelse. Og selv om innvendingen var begrundet, vilde den forøvrigt ogsaa ramme mindretallets forslag, riktignok delvis i noget mindre grad.

Med den nevnte utmaalingsregel kan dommeren ta alt fornødent hensyn til omstendighetene ved selve beruselsen i det enkelte tilfelle.

Og jeg er sikker paa, at man kann føle sig forvisset om, at det vil bli gjort. Vi faar den samme prosedure, de samme tvil og den samme undfallenhet. Men forslaget er dog aa foretrekke for mindretallets, som er yderst søkt og praktisk ugjennemførilig.

Flertallets forslag har dog den fordel, at det har avskaffet den skarpe grense mellem straffansvar og straffrihet, og derved tatt bort noe av den fristelse som ligger i aa vælge beruselsen som handlingstilstand. Jeg hadde

dog heller sett, at fristelsen var blitt tatt helt vekk. Saa lenge den er der, er det let aa falle i fristelse.

Komiteflertallet innrømmer, at deres forslag er i strid med den herskende teori, og vel med den almindelige oppfatning blandt fastlandets jurister, særlig i Tyskland.

Jeg er ikke saa sikker paa det. De siste aars utvikling paa strafferettens omraade har gaatt sterkt ut paa skjærpelse av straffansvaret for beruselse og utviklingen har nokk gaatt hurtigere enn komiteen har været opmerksom paa. Det kan ogsaa i denne forbindelse være av interesse aa minne om at en av vaart lanns første straffedommere, lagmann *Hersleb Vogt* allerede i 1913 uttalte:

»Teoretisk sett kann det nokk være riktig, at der til straffbar handling kreves enten forsett eller uaktsomhet, og utelukker beruselsen forsettet, bør der derfor kun bli tale om forbrytelse, hvor saadan forekommer i uaktsomhet. Men reelt sett er forholdet et annet. Staten og dens borgere har krav paa ikke aa forulempes, — det være sig paa person eller gods, — og bør kunde forlange rettsmidler anvendt, derunder straff, naar krenkelsen skjer, uansett at vedkommende har tilfredsstillet daarlige lyster og drukket sig full.

At det ikke bør være helt ut den ordinære som for forsettlige forbrytelser er vel mulig, men for lempelig maa det heller ikke tas. Aa formulere et forslag er ikke min opgave. Jeg antyder dog som en mulighet følgende:

Foretar nogen, der ved egen skyll er kommet i saa beruset tilstann, at han ansees utilregnelig, handling, der vilde medført straff for en tilregnelig person, straffes han efter det paa en saadan anvendelig lovsted, men dog kun med inntil $\frac{3}{4}$ av den der nevnte straff.

Som det vil sees, er det, jeg vil ha rammet, egentlig den helt vilje og bevissthet berøvende beruselse, naar denne gir sig utslag i handlinger til skade for medborgere, men i sterkere eller mindre grad efter utslagshandlingernes egen natur.«

Komiteens medlemmer Fløystad, fru Mohr og Skilbred stemmer mot ordet selvforskyllt i utkastets § 45, som av komiteens flertall er foreslaatt saalydende: »Bevisstløshet som er en følge av selvforskyllt rus utelukker ikke straff.«

Likeledes stemmer de mot flertallets forslag til § 56, 2 led som bestemmer at straffen kan nedsettes, naar handlingen er foretatt under en bevisstløshet, som er en følge av selvforskyllt rus.«

Dette mindretall avgir følgende bemerkelsesverdige særvotum:

»Vi er for det første av den mening at ordet selvforskyllt eller ved egen skyll, som det heter i den nuværende § 45 har voldt vanskeligheter i rettsanvendelsen, da det ikke er let aa bevise om en beruselse er sked ved egen skyll eller ikke.

Størsteparten av de voldshandlinger, som kommer under straffeforfølgning er foretatt under innflytelse av alkohol og i mer eller mindre beruset tilstann, saa spørsmålet er særdeles aktuelt. Forsvareren benytter sig altid av tiltalles berusede tilstann som et middel til aa faa ham frikjent eller dømt til mindst mulig straff. Hvilken innflytelse dette kan ha paa utfallet i de enkelte saker kan ikke vites, men den tilmaalte straff har ofte været liten. For det annet er vi av den mening at beruselse i det alt overveiende antall tilfelle er selvforskyllt, naar forbrytelse begaaes.

En ungdom som første gang beruser sig og ikke har nogen formodning om, hvordan alkoholen virker paa ham selv eller dens virkninger idethele, begaar neppe forbrytelser av nogen størrelse av betydning. Det er gjerne efter flere ganges beruselse at forbrytelse begaaes. Skulde det sjeldne tilfelle inntreffe, har man i lovens almindelige adgang til betinget straff, minimumsstraff eller benaadning den fornødne garanti mot at bestemmelsen kommer til aa virke uretfærdig.

Det har været oss i særlig grad om aa gjøre aa faa undtagelsesfri bestemmelser paa dette omraade, fordi vi mener, at det er av den største folkeopdragende betydning aa fastslaa, at beruselse medfører fullt ansvar. Vi mener ogsaa at enhver undtagelsesbestemmelse rummer en stor fare for aa uthule lovens prinsipp.

Denne tankegang stemmer ogsaa helt med opinionen ute blandt folket, som særlig kommer sterkt frem, hver gang spørsmaal av denne art blir behandlet ved strafferektene, og det henner næsten altid ved hvert lagmannssting. Spørsmålet drøftes da ivrig mann og mann imellem. Det kommer ogsaa ofte frem i pressen, og det ikke mindst fra det hold, som ikke har nogen tro paa forbudet, som ledd i kampen mot rusdrikken. Det kreves ikke bare at beruselse ikke skal virke formildende, men tvert imot at den skal ansees som en skjærpelse ved straffutmaalingen.

Saa sterk er denne folkeopinion at »Norges Bondelag« fant det rett aa opta saken paa sit program ved siste stortingsvalg. Tredie punktum i post 3 paa dette partis program lyder saa: »Ved straffutmaaling skal det ikke kunde regnes som formildende omstendighet, at forbrytelsen er begaatt under innflytelse av alkohol, det skal tvert imot regnes som et tillegg til selve forbrytelsen.«

»Kvinnernes enhetsfront« har en lignende post paa sit program.

Denne fraksjon i komiteen er av den mening, at de forandringer komiteflertallet foreslaar angaaende drukken-skapsforbrytelser ikke er tilstrekkelige og ikke vil komme til aa merkes i noen fremtredende grad i de fremtidige domsresultater.

De enkelte ellers straffbare handlinger av grovere art, for hvilke der ikke er satt straff efter gjældende lov, naar de er begaatt av uaktsomhet, men som i dette utkast til lov er belagt med straff, er vel noksaa sjelne tilfelle i det praktiske liv, dette gjælder særlig sædelighetsforbrytelser.

Og derfor blir skjærpelsen heller ikke her saa stor, som det med en gang kan se utt til.»

Straffelovskomiteens innstilling har været forelagt forskjellige myndigheter til uttalelse, og den bearbejdes for tiden i Justisdepartementet.¹⁾

Jeg har for min del avgitt følgende uttalelse:

Det er en kjennsgjærning, at et meget stort antall av forbrytelser begaaes av personer i mer eller mindre drukken tilstann, og jeg har for mit vedkommende — efter de erfaringer jeg har fra min behandling av løsgjengere og forbrytere — ikke kunnet komme bort fra at de egentlige aarsaker til drukkenskap ikke ligger i selve den nydelse, som den berusende drikk yder, men i særlig grad i den endrede sinns- og legemstilstann, som man kommer i ved bruken av rusdrikk.

Som regel uttrykker forbryterne det med, at de »kommer i godt humør« og glemmer alle sorger. Det, som skjer, er i virkeligheten det at ellers rolige og besindige folk mister sin balance og selvkritikk. De blir brautende, modige, karakterløse, overilte, kort sagt ansvarsløse og uberegnelige.

Veien til forbrytelse blir kort.

Man staar plutselig likeoverfor ganske samfunnsfarlige individer.

Aa gradere beruselsens virkning eller aa konstatere naar »bevisstløshet« inntreffer, lar sig i praksis ikke gjøre med noen fullgyldig bestemthet. Virkningerne av beruselse er ogsaa i høj grad forskjellig paa to personer selvom de nyter samme kvantum. Der kan ogsaa være særlige omstendigheter tilstede, som kan gjøre at en person blir meget lettere beruset enn en anden.

Efter min mening bør ikke beruselse lede til strafffrihet eller nedsettelse av straffen. Tvertimot er det meget som taler for aa la straffen skjærpes naar forbrytelsen begaaes i beruselse. Om forbryteren i denne henseende har

¹⁾ Lovforslag blev fremsatt den 7 januar 1927 overensstemmende med forslaget paa side 121.

beruset sig i den grad, at han er blitt bevisstløs maa være irrelevant.

Det har i denne forbindelse været talt om samfundets adgang til i kraft av løsgjengerloven av 31 mai 1900 aa sikre sig mot farlige drukkenbolter, men loven er lite betryggende i saa henseende. For det første fordi loven haandheves i altfor liten grad, og for det annet fordi forvaringstiden er for kort, naar det gjelder virkelige typiske alkoholister og løsgjengere. Forsaavidt trenger løsgjengerloven en grundig revisjon.

Løsgjengerloven er nærmest en ordenslov, og gir intel middel mot de farlige forbrytelser, som begaaes i drukken-skap. Der maa som sakt her andre og langt mere effektive midler til.

Komiteen har pekt paa de to prinsipielt forskjellige maater ansvaret for drukkenskap kan ordnes paa.

Efter min mening er det ene og alene den under nr. 2 nevnte maate, som knytter ansvaret til de gjerninger, som man begaar i selvforskyllt rus, som fører frem til et resultat, som stemmer overens med det norske folks rettsbevissthet.

Jeg kan ikke være enig med komiteen i, at et konsekvent gjennomført skyllprinsipp skal lede til den første løsning. Komiteen gaar nemlig ut fra, at det straffverdige just ligger deri, at et menneske forvandler sig til et vildt dyr eller en ødeleggelsesmaskine, som kan settes i virksomhet i en hvilkensomhelst retning ved en eller annen tilfeldig berøring med omgivelserne.

Komiteen har her blandet sammen det moralsk straffverdige og det juridisk straffverdige.

En beruselse er ikke straffbar, selv ikke naar den leder til bevisstløshet, uten naar den settes i forbindelse med en straffbar handling. Men man faar da dømme og straffe den begaatte straffbare handling og ikke beruselsen. Det siste vil kunne lede til en karikatur av en rettspleie.

Efter det anførte kan jeg anbefale følgende forslag til lovbestemmelser:

§ 44.

En handling er ikke straffbar, naar gjerningsmanden ved dens foretagelse var sinnsyk eller bevistløs.

§ 45.

Bevistløshet som er en følge av selvforskyllt rus (fremkallt ved alkohol eller andre midler) utelukker ikke straff.

§ 56.

1. Retten kan nedsette straffen under det for handlingen bestemte lavmaal og til en mildere straffart:
 - a. naar handlingen er foretatt for aa redde nogens person eller gods, men grensene for retten hertil efter §§ 47 og 48 er overskredet,
 - b. naar handlingen er foretatt i berettiget harme, under tvang eller overhengende fare eller under en forbigaaende sterk nedsettelse av bevisstheten, som ikke er en følge av selvforskyllt rus.

Derimot kan jeg ikke slutte mig til komiteens utkast til 2den del av denne § saalydende:

2. Naar handlingen er foretatt under en bevisstløshet, som er en følge av selvforskyllt rus (§ 45), kan straffen nedsettes under det bestemte lavmaal, dersom ikke den skyldige har beruset sig med det forsett aa utføre handlingen.

Det strider nemlig mot min rettsfølelse, at straffen skal kunne nedsettes, naar handlingen er foretatt under en bevisstløshet, som er følgen av en selvforskyllt rus.

Vi bør snarest mulig komme bort fra den hensynsfullhet og overbærenhet, som i altfor lang tid har gjort sig gjeldende likeoverfor dem som selvforskyllt beruser sig.

Tidens løsen maa være: Den størst mulige frihet, men ogsaa det størst mulige ansvar.

Bør Fosterfordrivelse hos Aandssvage være tilladt?

Af H. O. WILDENSKOV.

Reserve læge ved den Kellerske Aandssvageanstalt.

I Deutsche med. Wochenschr. 1926 findes Pag. 2129 en Artikel af Dr. jur. *Hans von Hentig* om lægelig Svangerskabsafbrydelse i Argentina's nye Straffelov og i det tschechoslovakiske Udkast til ny Straffelov. »Skønt Argentina er et katholsk Land, er Problemet angrebet med et Mod, der ganske distancerer den gamle Verdens ængstelige Forsøg paa Løsning. Den argentinske Lov (af 1922) anerkender en social Indikation til Svangerskabsafbrydelse, Artikel 86: Den Abort, som den anerkendte Læge foretager, og den gravide Kvinde indvilliger i, er ikke strafbar, naar Svangerskabet hidrører fra Voldtægtsforsøg, utugtlig Handling eller Skænding, begaaet mod en aandssvag eller sindssyg Kvinde. I dette Tilfælde kræves før Svangerskabsafbrydelsen Værgens (des gesetzlichen Vertreters) Samtykke. — Det tschechoslovakiske Udkast, der er udgivet i Efteraaret 1926, udtaler: »Det af en Læge med den Svangres Samtykke foretagne Drab af Fosteret er ikke strafbart, naar 1) det er utvivlsomt, at Befrugtningen er Resultatet af Voldtægt eller Skænding eller strafbart Misbrug af en Pige under 16 Aar, 2) naar der er begrundet Frygt for, at det Barn, der skal fødes, vilde være legemligt eller aandeligt svært belastet. Er den Svangre aandssvag eller sindssyg, kræves der Værgens Samtykke.« — v. Hentig anbefaler Optagelse af lignende Paragraf i det nye tyske Straffelovsudkast.

Pag. 2184 samme Tidsskrift findes et Referat af to Til-

fælde af Svangerskabsafbrydelse hos Piger paa 14 og 15 Aar (foretaget i Tyskland). I det første Tilfælde er Indikationen givet, idet det drejede sig om et noget forsinket (zurückgebliebenes) Barn i den straffri Alder, som maatte ligestilles med en i »viljeløs eller i bevidstløs Tilstand værende eller sindssyg Kvinde«, i Henhold til § 176 Abs. 2 Str. G. B. — I det andet Tilfælde var Indikationen, at der forelaa en tydelig aandelig Defect med udpræget Tegn paa psykopatisk Konstitution.

Det kan ikke undgaas, at man paa en Aandssvageanstalt, der ogsaa optager gravide Aandssvage, overvejer det berettigede i at lade den aandssvage Kvinde gaa Graviditeten ud. Jeg skal illustrere med et Par af de sidste Svangerskaber, vi har haft paa Anstalten:

I. 40-aarig Kvinde. Har tidligere staaet i Forhold til sin Fader. 15 Aar gammel fødte hun et Barn, der døde 3 Uger gammelt. Straks efter Konfirmationen Samleje med en Dreng, der var lidt ældre. Fritaget for Tiltale paa Grund af Utilregnelighed. Indkom 1907 (21 Aar gl.). 1923 rejser hun paa Feriebesøg hos Broderen, der er Gaardejer, under Besøget her plejer Broderen Samleje med hende med Graviditet til Følge. Føder paa Anstalten et levende Barn, der senere er anbragt i Pleje af Sognet.

II. 24-aarig Kvinde. Har været 7 Aar paa Anstalten og aarlig været paa Ferie i Hjemmet. Atter hjemme i 1923. Bliver gravid under Opholdet, det oplyses, at en godt tredsaaarig, »meget indskrænket« Enkemand har plejet Samleje med hende i hendes Hjem. Barnefaderen gør under Forhøret Indtryk af at være aandssvag. Paa Anstalten fødes et levende Barn, der et Aar gl. sættes i Pleje af Sognet.

Er det nu berettiget at afbryde Svangerskabet hos disse Kvinder? Efter dansk Straffelov § 193 honoreres man herfor med indtil 8 Aars Straffearbejde, efter det nye Straffelovsforslag med indtil 4 Aars Fængsel. Bør Straffeloven da forandres paa dette Punkt? Der bliver her hovedsagelig tre Hensyn at tage:

1. *Samfundet*. Fosterfordrivelse har været til Diskussion i Dansk Kriminalistforening 1913 og 1924, desuden i forskellige Artikler i Nordisk Tidsskr. f. Strafferet. Som en rød Traad gaar her overalt Juristens Frygt for Misbrug, hvis der aabnes en Bresche. Jeg er enig med Juristerne og ønsker dog Breschen. Aabnes der Adgang til en social Indikation for Fosterfordrivelse, bør Samfundet sikre sig mod Misbrug, hvilket mulig lader sig gøre ved at begrænse Tilfældene til Kvinder under Anstaltsforsorg og saaledes, at Anstaltens Overlæge i hvert Tilfælde indhenter Samtykke fra en højere Instans. Kommer der ikke lovmæssig Regulering, risikerer man som i Tyskland Omgaaelse af de gældende Bestemmelser.

2. *Moderen*. Her har man gjort gældende, at Fosterfordrivelse er en Forbrydelse mod Moderkærligheden. Min Erfaring viser, at den aandssvage Kvinde ikke i nogen Grad er generet af Moderkærlighed under Svangerskabet, først efter Fødslen udvikles denne, som Regel dog i afstumpet Form. I 1923 fremdrog *Topsøe-Jensen* første Gang her hjemme Kravet om Straffrihed for Fosterfordrivelse ved Kønsfrihedsforbrydelse, d. v. s. hvor Fosteret er Resultatet af Voldtægt eller tiltvunget Samleje. Men er Samlejet med en aandssvag Kvinde ikke en Kønsfrihedsforbrydelse. Herpaa tyder, at den Mand, der har legemlig Omgang med en aandssvag Kvinde, dømmes efter Straffelovens § 170: Den, som forskaffer sig legemlig Omgang med en Kvinde, der befinder sig i en Tilstand, hvori Brugen af hendes fri Vilje er hende betagen o. s. v. *Topsøe-Jensen* har senere faaet Tilslutning af flere Jurister.

Endelig maa man regne med, at den aandssvage Kvinde er uskikket til at passe og opdrage Barnet.

3. *Barnet*. Der hævdes, at Fosterlivet er et Retsgode, hvorfor Fosterfordrivelse sidestilles med Manddrab. For at acceptere dette maa man have grundet Formodning om, at der tilføres Samfundet et dueligt Individ. Forholdet er omvendt. Uden at gaa nærmere i Enkeltheder i dette store

Spørgsmaal skal jeg nøjes med at nævne, at der er en overordentlig stor Sandsynlighed for, at Barnet bliver defekt, saa meget mere, da som Regel baade Fader og Moder er defekte. Under en Diskussion om Sterilisationsproblemet (Stockholm 1922) fremhævedes fra dansk Side, at man ved Sterilisationen vilde udelukke en Del Geniales Fødsel, da disse ofte var Frugten af degenererede Forældre. Jeg ved ikke, om dette kan gælde Sindssyge, hos Aandssvage har jeg aldrig set, hørt eller læst om genialt Afkom.

Endelig vil Barnet lide i høj Grad under den uduelige Pleje og Opdragelse, den aandssvage Moder kan give det. Forhold, der medfører, at man altid efter Diegivningens Ophør maa fjernet Barnet fra Moderen.

Da Anstalten først i de senere Aar er begyndt at modtage gravide Kvinder, der er aandssvage, er det umuligt allerede nu at foretage en Undersøgelse af de fødte Børn, de er endnu saa smaa, at Defekt er upaaviselig. En Sprogopgave har dog for 6 Aar siden født et Barn, som nu viser sig at være aandssvagt.

Vender vi tilbage til Overskriften, kan jeg ikke se andet, end at der ved Siden af den anerkendte medicinske Indikation til Svangerskabsafbrydelse melder sig en social Indikation, der stiller Krav om en grundig Overvejelse, en Overvejelse, der formentlig bedst kan foretages af den Kommission (K. angaaende sociale Foranstaltninger overfor degenerativt bestemte Personer), hvis første Frugt er Betænkningen vedrørende Sterilisation. Hovedopgaven for denne Kommission maa dog være med alle til Raadighed staaende forsvarlige Midler at bekæmpe Avlingen af degenererede Personer.

Fængselsvæsen.

Meddelelser om dansk Fængselsvæsen 1926.

Ved ERIK KAMPMANN, Kontorchef i Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Med Hensyn til Pladsforholdene og Fangebelægget bemærkes følgende:

A. Straffeanstalterne:

	Plads til:	Fangebelæg:	
		^{31/12} 1925:	^{31/12} 1926:
<i>Mænd:</i>			
Horsens Straffeanstalt.....	423	396	409
Kolonien i Kølsen.....	38	18	29
Vridsløselille Straffeanstalt	380	360	350
Nyborg Straffeanstalt	457	425	412
Ialt....	1298	1199	1200
Tuberkulosesygehuset ved Nyborg			
Straffeanstalt	17	11	14
<i>Kvinder</i>	293	55	47

B. Arresthusene:

	Plads til:	Fangebelæg:	
		^{31/12} 1925:	^{31/12} 1926:
Københavns Vestre Fængsel	560	222 M. 18 Kv.	218 M. 22 Kv.
Politigaardens Arrest	64	4 » 2 »	4 » 2 »
Øvrige Arresthuse (98).....	1687	585 » 47 »	604 » 40 »
Ialt....	2311	811 ¹⁾ M. 67 Kv.	826 ²⁾ M. 64 Kv.

¹⁾ Af disse afventede 51 Fanger Pladsledighed i Straffeanstalterne.

²⁾ Af disse afventede 16 Fanger Pladsledighed i Straffeanstalterne.

C. *Tvangsarbejdsanstalterne:*

	Plads til:	Fangelæg:	
		³¹ / ₁₂ 1925:	³¹ / ₁₂ 1926:
Arbejdsanstalten »Sundholm« 340 ¹⁾	71 M. 11 Kv.	74 M. 17 Kv. ²⁾	
Øvrige Tvangsarbejdsanst. (13) 313	124 » 8 »	131 » 3 »	
Ialt...	653	195 M. 19 Kv.	208 M. 20 Kv.

Som det fremgaar af foranstaaende, disponerer Statens og Kommunernes Fængselsvæsen tilsammen over Plads til ialt 4572 Fanger, medens der som Regel kun er Brug for Plads til ca. Halvdelen af dette Antal. Imidlertid har der ligesom i tidligere Aar ogsaa i 1926 været utilstrækkelig Plads i Straffeanstalterne for Mænd, men Pladsmangelen, der ved Aarets Begyndelse var 51, og som naaede det højeste Tal 63 i Slutningen af Marts Maaned og det laveste Tal 3 i Slutningen af December Maaned, har dog været en Del lavere end det foregaaende Aar, idet det samlede Antal Dage, i hvilke Domfældte har afventet Pladsledighed i Straffeanstalterne, fra 10,582 i 1925 er gaaet ned til 8038 i 1926.

I den Anledning og i Særdeleshed da det viste sig, at det gennemsnitlige daglige Antal af »Ventere« i Løbet af Maanederne Juli, August, September og Oktober havde været saa lavt som 15, besluttede Direktoratet for Fængselsvæsenet sig til forsøgsvis at gaa et Skridt videre ad den Vej, man med Hensyn til Nyborg Straffeanstalt allerede var slaaet ind paa i Sommeren 1924³⁾; og ved Skrivelse af 30.

¹⁾ Anstalten, der rummer 2 Bygninger til 108 og 136 mandlige Tvangsfanger og 1 Bygning til 96 kvindelige Tvangsfanger, benytter for Tiden kun den mindste af Mandsafdelingerne. Den anden af disse benyttes nu dels til midlertidig Indkvartering af Husvilde, dels som Interneringsanstalt, jfr. Lov Nr. 133 af 11. April 1925. Kvindefdelingen staar for Tiden tom, idet de kvindelige Tvangsfanger fra København er anbragt i Københavns Vestre Fængsel.

²⁾ Hensiddende i Københavns Vestre Fængsel, jfr. foranstaaende Note i Slutningen.

³⁾ Se Tidsskriftets XIV. Aargang S. 49.

Oktober 1926 til Politidirektøren i København bestemte man, at de i Justitsministeriets Cirkulærer Nr. 176 af 15. August 1917 og Nr. 145 af 14. August 1918 indeholdte Bestemmelser angaaende forudgaaende Anmeldelse m. v. af domfældte Personer til Straffeanstalterne indtil videre ikke vilde være at følge forsaavidt angaar de i Staden Københavns Arresthuse hensiddende mandlige Arrestanter, der er idømt Strafarbejde, og som i Følge Justitsministeriets Cirkulære Nr. 83 af 6. April 1921 skal afleveres til Horsens Straffeanstalt. Samtidig traf man Foranstaltning til, at alle Mænd under 26 Aar, der idømmes Forbedringshusarbejde — altsaa ogsaa saadanne, som tidligere har udstaaet Strafarbejde mere end 2 Gange, og som i Følge de hidtil gældende Regler vilde blive afleverede til Vridsløselille Straffeanstalt — afleveres til Nyborg Straffeanstalt, idet Forholdet vedblivende var det, at det særlig var med Hensyn til Vridsløselille Straffeanstalt, at Pladsmangelen gjorde sig gældende.

Med Hensyn til de til Straffeanstalterne knyttede Tjenestemænd bemærkes:

Den 12. Maj 1926 afgik *Kommitteret ved Fængelsvæsenets Arbejdsdrift*, Landstingsmand *Christian August Birch* ved Døden, 64 Aar gammel, efter i 13 Aar at have været Leder af Arbejdsdriften i samtlige Statens Straffeanstalter og i denne Egenskab forestaaet Overgangen fra Entreprisystemet til det saakaldte Regiesystem. Da Nyborg Straffeanstalt i 1913 nærmede sig sin Fuldførelse, bestemtes det ved kgl. Anordning af 7. Marts 1913, at Arbejdsdriften i Straffeanstalten ved Nyborg og eventuelt, efter nærmere Bestemmelse af Justitsministeren, ogsaa i de andre Anstalter skulde ordnes saaledes, at Staten selv beskæftigede Fangerne ved Fremstilling og Reparation af Genstande til Statens eget Brug, idet der samtidig under Justitsministeriet (Direktøren for Fængelsvæsenet) oprettedes et særligt Kontor for Fængelsvæsenets Arbejdsdrift. Indtil 1913 havde Fangearbejdet i de danske Straffeanstalter i ca. 50 Aar saa

godt som udelukkende været ordnet efter Entreprisesystemet. Resultatet af dette var meget uheldigt i økonomisk Henseende, hvorved Entreprisesystemet forøvrigt ikke adskilte sig fra de Forsøg, man i ældre Tider havde gjort med at lade Fangearbejdet drive for Statens egen Regning. Naar man nu paany vilde vende tilbage til Sysselsættelse af Fangerne for Statens Regning, var man i Direktoratet for Fængselsvæsenet klar over, at den første Betingelse for en heldig Gennemførelse af dette System var, at Nyordningen sættes i Værk og ledes af en Mand med forretningsmæssig Uddannelse og Erfaring, og at der skabtes et Centralkontor, hvor Ledelsen af Arbejdsdriften for *alle* Straffeanstalters Vedkommende samledes i een Mands Haand. Man var endvidere klar over, at der maatte gives Arbejdsdriftens Leder, hvis Opgave i flere Retninger vilde frembyde betydelige Vanskeligheder — ikke mindst i Begyndelsen — saa frie Hænder som muligt, idet man dog paa den anden Side — da Arbejdsdriften i Fængslerne selvfølgelig ikke udelukkende bør beherskes af forretningsmæssige eller økonomiske Hensyn, men ogsaa i væsentlig Grad af penitentiære Hensyn — maatte fastholde, at den nye Leder af Arbejdsdriften i alle tjenstlige Anliggender blev underlagt Direktøren for Fængselsvæsenet. Medens Stillingen oprindelig var honorarlonnet, blev den allerede i 1914 omdannet til et kongeligt Embede »som Kommitteret ved Fængselsvæsenets Arbejdsdrift under Justitsministeriet«, idet det dog samtidig bestemtes, at dette Embede skulde bortfalde ved den første Indehavers Fratrædelse eller dødelige Afgang. En tilsvarende Bestemmelse optoges senere i Tjenestemandsløven af 1919 § 710. Det ligger udenfor nærværende Meddelelsers Omraade at give en Fremstilling af Arbejdsdriftens Udvikling i Kommitteret Birchs Embedstid, men herom maa henvises til tidligere Artikler om Arbejdsdriften i nærværende Tidsskrift saa vel som til den af Kontorchef Weibüll i Tidsskriftets forrige Aargang Side 264 skrevne Nekrolog over Kommitteret Birch. Det skal her blot tilføjes, at Justits-

ministeriet efter Kommitteret Birchs Død med Finansudvalgets Tilslutning har overdraget Ledelsen af Fængselsvæsenets Arbejdsdrift til Kontorchef ved Fængselsvæsenets Arbejdsdrift Weibüll og samtidig tillagt denne et Ledertillæg af 2700 Kr. aarlig.

Som tidligere meddelt i nærværende Tidsskrift afholdes der her i Landet regelmæssige *Uddannelseskursus for vorde Fængselsbetjente* ved hver enkelt Straffeanstalt for sig under Ledelse af Straffeanstaltens Inspektør. For at gøre sig bekendt med de tilsvarende Forhold i Sverige har Fængselsinspektør Cai Jensen med Direktoratets Samtykke og ved velvillig Imødekommenhed fra det svenske Fængselsvæsens Side i afvigte Foraar aflagt et Besøg ved det svenske Fængselsvæsens Betjentskole i Kalmar; Skolens officielle Navn er »Utbildningskurs för fångvårdtjenstmän i vaktkonstabels grad«. I Følge den af Fængselsinspektøren om sit Besøg afgivne Beretning afholdtes det første Kursus for Betjente i 1913 paa Svartsjö Tvangsarbejdsanstalt med 8 Deltagere fra Landets forskellige Fængsler. Under Verdenskrigen blev Undervisningen indstillet og først genoptaget i 1921. I Kursuset i 1925 deltog ialt 22 Betjente, hvoraf 10 fra Centralfängelset paa Långholmen og de andre fra forskellige Fængsler i Sverige. Eleverne var indkvarterede i Celler i selve Fængslet, der paa det paagældende Tidspunkt havde et meget lavt Fangebelæg. Kursuset strakte sig over ca. 3½ Maaned, og Undervisningen var meget omfattende, idet der — foruden i Fængselskundskab — undervistes i Strafferet, Samfundslære, Psykologi, Etik, Sundhedslære, Psykiatri, Historie, Geografi, Regning, Gymnastik og Modersmaalet; endvidere gaves der nogle skriftlige Opgaver sluttende sig til Undervisningen i enkelte af Fagene. Det er en Betingelse for Ansættelse i »ordinær Tjenestegrad«, at vedkommende har gennemgaaet den heromhandlede Skole med tilfredsstillende Resultat.

Saa længe en saa væsentlig Del af Fængselsvæsenet (Ar-

restvæsenet og Tvangsarbejdsvæsenet) her i Landet bestyres af de kommunale Myndigheder, vil der formentlig næppe blive Spørgsmaal om Oprettelse af en Centralskole for Fængselstjenestemænd efter svensk Monster, men ikke destomindre har det den største Interesse for Lederne af de tilsvarende Uddannelseskursus ved vore Straffeanstalter at gøre sig bekendt med, hvorledes Sagen gribes an andetsteds.

Paa de aarlige Finanslove har der i en Aarrække været stillet mindre Beløb til Raadighed for de enkelte Straffeanstalters Styrelse til Anskaffelse af faglig Litteratur. Som Følge deraf bestaar der nu ved hver Straffeanstalt et ret fyldigt *Fagbibliotek* i Forbindelse med et Haandbibliotek. Da der imidlertid savnes et særligt Bibliotekslokale — Bøgerne er anbragt i de forskellige Kontorer — har det voldet Vanskelighed at gøre Bogsamlingen — og da særligt Haandbøgerne — tilgængelig for det egentlige Opsynspersonale. Og da der i de senere Aar hos en Del af dette var opstaaet Ønske om at have Adgang til et passende Haandbibliotek, er der nu ved samtlige Straffeanstalter tilvejebragt Begyndelsen til et saadant, som man har indrettet i de saakaldte »Betjentmesser«, der oprindeligt er beregnet til Frokoststue samt Opholdsrum i eventuelle Mellemtimer for Opsynsstyrken. Paa Grund af de indskrænkede Pengemidler har Haandbiblioteket selvfølgelig i sin Start ikke noget stort Omfang, men det er Direktoratets Haab, saafremt det skulde vise sig, at Haandbibliotekerne imødekommer en virkelig Trang hos Opsynsstyrken, i Aarenes Løb at kunne udvide disse. Det skal i denne Forbindelse endelig bemærkes, at der her i Danmark med de store offentlige Biblioteker og Folkebogsamlinger næppe er synderlig Trang til Oprettelsen af Biblioteker med almindelig oplysende Litteratur for Straffeanstalternes Personale.

Til Brug ved en fornyet kriminel Undersøgelse mod en Mandsperson, der af Dommerne ved et Nævningeting var blevet kendt ikke-skyldig i en mod ham rejst Sag for Vold-

tægt og Drab, ønskede Anklagemyndigheden at fremskaffe yderligere Beviser mod Arrestanten, idet det efter Politiets Mening bl. a. vilde være af særlig Interesse at faa et dybere Indblik i Arrestantens Kønsliv. Politiet besluttede sig derfor til at søge fremskaffet Oplysninger herom ved direkte *Afhøring af de Tjenestemænd ved Nyborg og Vridsløselille Straffeanstalter* som, efter hvad man antog, paa Grundlag af den paagældendes tidligere Ophold i disse Anstalter vilde kunne udtale sig om Arrestanten i den omspurgte Retning. Der blev efter Omstændighederne givet de paagældende Politimænd Tilladelse til at udspørge de omhandlede Tjenestemænd efter Sagens Anledning, men samtidig indberettede Fængselsinspektøren ved Nyborg Straffeanstalt Sagen til Direktoratet, idet han pegede paa de farlige Konsekvenser, som en Fremgangsmaade som den her nævnte formentlig vilde kunne faa for Straffeanstaltens hele Virksomhed. Inspektøren udtalte bl. a., at Anklagemyndigheden forfølger et ganske bestemt Maal, der intet har med Anstaltens Forhold til Fangen at gøre, og at de Oplysninger, der erhverves ved en saadan Afhøring kan være rent personligt prægede og ofte vil afgives af Personer, der ikke er tilstrækkelig i Stand til at give en nøje afvejet saglig Bedømmelse af den paagældende Fanges hele Forhold og psykiske Tilstand. De øvrige Fængselsinspektører, der fik Lejlighed til at gøre sig bekendt med Sagen, var alle enige i det absolut ønskelige i, at de Oplysninger, som Anklagemyndigheden agter at indhente vedrørende de i Anstalten hensiddende Fangers Forhold under Strafudstaaelsen, indhentes gennem Anstaltens Inspektion ogsaa i saadanne Tilfælde, hvor Anklagemyndigheden af særlige Grunde ønsker Underretning om bestemte Funktionærers særlige Viden med Hensyn til den paagældende Fanges Person og Forhold. Ved Sagens Forelæggelse til Erklæring for Rigsadvokaten udtalte denne, at han i det hele kunde tiltræde de af Inspektørerne fremsatte Udtalelser, for saa vidt disse gaar ud paa, at Oplysninger om Fangernes Forhold i Straffeanstalten som Re-

gel af Anklagemyndigheden kun kan forlanges afgivne af Inspektionen og kun skriftligt. Paa den anden Side fremhævede Rigsadvokaten, at Fangernes Forhold under Strafudstaaelsen kan være et særdeles vigtigt Moment til Bedømmelse af Fangens Karakter og Tænkemaade, og at der derfor ikke bør være Tale om at afskære Anklagemyndigheden fra at faa disse Oplysninger fremskaffet. Under Henvisning til, at det Tilfælde, der havde givet Anledning til hele Spørgsmaalets Rejsning, var af en meget særlig Karakter — en Nævningesags fornyede Foretagelse i Medfør af Retsplejelovens §§ 904 og 905 — skønnede Rigsadvokaten imidlertid ikke, at det vilde være rimeligt paa denne Foranledning at udfærdige almindelige Regler om det paagældende Forhold. Til denne Udtalelse af Rigsadvokaten sluttede Direktoratet sig, idet man i en Skrivelse til Straffeanstaltternes Inspektører udtalte, at man under Hensyn til det foreliggende Tilfældes særlige Beskaffenhed ikke fandt tilstrækkelig Anledning til at søge udfærdiget almindelige Regler med Hensyn til, paa hvilken Maade der af Straffeanstalterne bør gives Politiet eller Anklagemyndigheden Oplysninger om Fangers Forhold under Strafudstaaelsen.

I Anledning af en Forespørgsel fra en af Landets Biskopper, der var i Uvished om, hvor langt hans Embedspligt og Ansvar strakte sig overfor *Fængselspræsterne og disses Gerning*, har Kirkeministeriet efter stedfunden Brevveksling med Justitsministeriet meddelt den paagældende Biskop; at Fængselspræsterne i deres Tjenesteforhold alene staar under deres Foresatte ved Fængselsvæsenet.

Med Hensyn til de for Fangerne gældende Bestemmelser m. v. bemærkes følgende af mere almen Interesse:

Ved Direktoratets Skrivelse af 28. September 1915 angaaende Ibrugtagelse af Maskinsnedkeriet i Nyborg Straffeanstalt bestemtes det, at Fanger kun maatte sættes til Ar-

bejde ved Snedkerimaskinerne efter eget Ønske og efter forud at være gjort bekendt med Maskinernes Farlighed og nøje instrueret i deres Brug, hvorhos Straffeanstaltens Inspektion anmodedes om at drage Omsorg for, at det i ethvert Tilfælde, hvor en Fange sættes til saadant Arbejde, gennem en af Fangen underskrevne Erklæring konstateres, at dette er sket efter Fangens Ønske. En tilsvarende Ordning blev nogle Aar senere indført ved Oprettelse af et Maskinsmedeværksted for ca. 30 Fanger i Vridsløselille Straffeanstalt. Da Direktoratet maatte anse det for ønskeligt at tilvejebringe en ensartet Ordning med Hensyn til alle *Fanger, der udtages til Arbejde ved farlige Virksomheder*, blev Spørgsmaalet gjort til Genstand for en Undersøgelse ved samtlige Straffeanstalter. Denne førte til, at Direktoratet foreskrev en tilsvarende Fremgangsmaade som foran nævnt med Hensyn til alle Fanger, der udtages til Arbejde ved Blikkenslageri, Børstetræsboreri, Stansmaskiner, Skæremaskiner, visse Hurtigtrykpresser samt Stereotypering. Men Hensyn til Arbejdet ved Stereotypering samt med Hensyn til Fanger, der udtages til Arbejde ved Oliefyrene i Vridsløselille Straffeanstalts Maskinsmedeværksted og i det til dette knyttede Forgyldeværksted, bestemte Direktoratet derhos, at Fanger, forinden de sættes til det paagældende Arbejde, vil være at undersøge af Straffeanstaltens Læge, der afgiver Erklæring til Inspektionen om, hvorvidt Fangens Helbreds-tilstand gør hans Sysselsættelse med vedkommende Arbejde ubetænkelig.

En i Nyborg Straffeanstalt hensiddende Fange havde, medens han var paa fri Fod, til Patentkommissionen indgivet forskellige Andragender om Patenter paa en Række af ham gjorte Opfindelser; det drejede sig om ialt 59 Ansøgninger. Fangen androg nu Justitsministeriet om — for at kunne varetage sine patentanmeldte Opfindelsers Finansiering m. v. — Tilladelse til fra Straffeanstalten at staa i skriftlig, uhindret Forbindelse med Patentkommis-

sionen samt om Tilladelse til straks (d. v. s. uden Hensyn til Klasseoprykning) at benytte sin Fritid til at beskæftige sig med *Opfinderarbejde* og i den Anledning bl. a. være i Besiddelse af en Skrivemaskine. I sin over Sagen afgivne Erklæring udtalte vedkommende Fængselsinspektør, at der allerede fra Straffeanstaltens Side var givet Fangen Lejlighed til at svare paa en Del af de fra Patentkommissionen oversendte Sager, idet Inspektøren tilføjede, at man i saa Henseende havde fulgt Straffeanstaltens sædvanlige Praksis, naar der foreligger Forhold, som skønnes at være af væsentlig Betydning eller Værdi for en Fange. Inspektøren havde ogsaa givet Fangen Tilladelse til i sin Fritid at sysle med »Opfinderarbejde«; derimod kunde Inspektøren ikke anbefale, at han forsynedes med Skrivemaskine allerede af den Grund, at dette næppe kunde siges at være nødvendigt af Hensyn til Opfinderarbejdet. Efter de saaledes foreliggende Oplysninger svarede Direktoratet, at der ikke i større Omfang end allerede sket burde tilstaas Fangen Begunstigelser i Retning af at beskæftige sig med Opfinderarbejde eller til at sikre sig Udbyttet af dette.

Endnu skal med Hensyn til Fangers Sysselsættelse bemærkes, at Direktoratet ved Skrivelse af 28. Juni 1926 har henstillet til Straffeanstalternes Inspektører at have Opmærksomheden henvendt paa det ønskelige i *Anvendelse af Fanger til Kontorarbejde i Straffeanstalternes Tjeneste* i saa stort et Omfang, som Arbejdets Art og Forholdene iøvrigt for hver enkelt Anstalts Vedkommende maatte tillade. Fangers Sysselsættelse ved forskelligt Kontorarbejde har været kendt i en Aarrække ved de danske Straffeanstalter; særlig har man anvendt Fanger ved Fangeskolens Kontorarbejde og i Fangebibliotekets Tjeneste. Paa Grund af Misbrug fra en løsladt Fanges Side af den af ham gennem sin Kontorvirksomhed erhvervede Viden om Straffeanstaltens Administration blev det ved en Skrivelse fra den daværende Overinspektion for Fængselsvæsenet i 1910 be-

stemt, at det af principielle Grunde maatte anses for rigtigt, at Benyttelsen af Fanger til Kontorarbejde i Straffeanstalterne fuldstændigt ophørte. Dette Paabud har imidlertid næppe nogensinde været fuldt ud gennemført, og efterhaanden som Arbejdsdriften i Straffeanstalterne har medført et betydeligt forøget, rent manuelt Kontorarbejde, har man uden at støde an mod principielle Hensyn i større og større Omfang kunnet drage Nytte af Fangers Arbejde for Regnskabskontorerne. Derimod har man i intet Tilfælde anvendt Fanger til Tjeneste paa Inspektionskontorerne, idet dette maa anses for særlig betænkeligt under Hensyn til Arten af Arbejdet paa disse Kontorer. Særlig maa det, hvor Fanger anvendes til Kontorarbejde, iagttages at disse ikke kommer i Besiddelse af personlige Oplysninger om Medfanger, hvilket selvfølgelig vilde være i Strid med rigtige penitentiære Hensyn. Da Forholdene — bortset fra Inspektionskontorerne — ligger meget forskelligt ved de forskellige Straffeanstalter bl. a. ogsaa under Hensyn til Klientellet af Fanger, har Direktoratet, efter at Sagen har været overvejet, nøjedes med at give den fornævnte almindelige Henstilling om at anvende Fanger til Kontorarbejde i det Omfang, som Arbejdets Art og Forholdene iøvrigt tillader det. Hensigten er selvfølgelig i første Række at indvinde en Besparelse for Straffeanstaltens Kontorhold, men ved Siden heraf kommer naturligvis ogsaa i Betragtning, at det ofte kan være ønskeligt for en Fanges egen Skyld at blive sysselsat med Kontorarbejde.

Af de fra Straffeanstalterne modtagne Beretninger angaaende *Straffefangers oplagte Overarbejdspenge m. v.* i Finansaaret 1925—26 fremgaar bl. a., at der fra Christianshavns Straffeanstalt løslodes 62 Fanger, der fik udbetalt i Arbejdsducører tilsammen 2706 Kr. 67 Øre, fra Horsens Straffeanstalt 190 Fanger, der fik udbetalt i Arbejdsducører tilsammen 24,304 Kr. 56 Øre, fra Vridsløselille Straffeanstalt 317 Fanger, der fik udbetalt i Arbejdsducører tilsam-

men 23,563 Kr. 98 Øre og fra Nyborg Straffeanstalt 503 Fanger, der fik udbetalt i Arbejdsducører tilsammen 25,175 Kr. 58 Øre. Af disse Penge udbetaltes gennem Fængsels-selskaber og lignende Institutioner ialt 5265 Kr. 55 Øre.

I Meddelelser for Aaret 1924 — se Tidsskriftet for 1926 Side 49—50 — oplystes med Hensyn til *Fangers Deltagelse i Gudstjenesten*, at denne ikke fremtidig skulde være tvungen. Med Hensyn til Virkningen af denne Bestemmelse oplyser Fængselspræsten ved Nyborg Straffeanstalt (de unge Fanger), at der hidtil kun har været faa, der har benyttet sig af Adgangen til Fritagelse for Gudstjenesten, »i Øjeblikket ikke 10 af 100«, medens Fængselspræsten ved Horsens Straffeanstalt (de ældste Fanger) blot oplyser, at Gudstjenesterne har været godt besøgt og er forløbet under Opmærksomhed og Stilhed fra Fangernes Side. Endelig oplyser Fængselspræsten ved Christianshavns Straffeanstalt (de kvindelige Fanger), at der i Begyndelsen kun var en eneste Fange, der trak sig tilbage fra Gudstjenesten, men at der senere ved Paavirkning fra en enkelt Fællesfanges Side kom nogle enkelte til.

I Anledning af et Andragende om Tilladelse for »Spiritistisk Brodersamfund« til at afholde *spiritistisk Gudstjeneste* for Fanger i Straffeanstalterne, som maatte ønske dette, meddelte Justitsministeriet, at Ministeriet, da det som Følge af de Forhold, hvorunder Fangerne lever, maa befrygtes, at en spiritistisk Gudstjeneste som den i Andragendet omhandlede vilde kunne have en uheldig Indflydelse paa dem, af principielle Grunde ikke saa sig i Stand til at give den ønskede Tilladelse.

I Anledning af, at Foreningen »Fængselshjælpen« havde henledt Direktoratets Opmærksomhed paa, at det i flere Tilfælde, hvor Fanger havde opnaaet *Benaadning* bl. a. paa Vilkaar, at den paagældende i et vist Tidsrum under-

kastede sig Tilsyn af Foreningen, havde vist sig vanskeligt for Foreningen straks ved Løsladelsen at komme i Forbindelse med den benaadede, anmodede Direktoratet i en Skrivelse af 25. Januar 1926 Straffeanstaltternes Inspektører om fremtidig, naar en Fange ifølge Benaadning løslades fra en Straffeanstalt paa Vilkaar, at han i et nærmere bestemt Tidsrum underkaster sig Foreningen »Fængselshjælpen«s Tilsyn,

- 1) ved Benaadningsresolutionens Forkyndelse for Fangerne mundtlig at gøre denne bekendt med Foreningens Adresse,
- 2) samtidig at tilstille Foreningen Oplysning om Fangens opgivne Adresse efter Løsladelsen,
- 3) at drage Omsorg for, at der ved Løsladelsen medgives Fangerne skriftlig Oplysning om Foreningens Adresse, eventuelt ved Paategning paa den paagældendes Løsladelsespas og
- 4) at paalægge Fanger, der opgiver at ville tage Ophold i København, snarest muligt efter Ankomsten dertil at henvende sig paa Foreningens derværende Hovedkontor eller efter Omstændighederne paa anden Maade sætte sig i Forbindelse med Foreningen.

Det tilføjes derhos, at en tilsvarende Fremgangsmaade vilde være at følge i de Tilfælde, hvor Fanger benaades mod Tilsyn af et andet Fængselsselskab eller lignende Institutioner.

Angaaende *Benaadningsspørgsmaalet i Almindelighed* — set i Relation til Fangerne — indeholdes der forøvrigt i de af Fængselspræsterne afgivne Indberetninger for Finansaaret 1925—26 nogle Udtalelser, som det formentlig kan være af Interesse ogsaa for Ikke-Fængselsmænd at stifte Bekendtskab med. Præsten ved Nyborg Straffeanstalt fremhæver, at mange af Fangerne er altfor meget optagne af Tanken om Benaadning, og han tilføjer: »De, der har med dem at gøre, inden de afleveres til os, og som for i Øjeblikket at trøste dem stiller dem en Benaadning i Udsigt, skulde

blot vide, hvor megen Fortræd de mange Gange volder ved at give dem et Haab, som i de allerfleste Tilfælde ikke bliver opfyldt.« Og Præsten ved Christianshavns Straffeanstalt gør i sin Indberetning opmærksom paa Faren ved de mange Benaadninger: »Benaadningstanken er stærkt oppe blandt Fangerne, selv hos mange Gange straffede Kvinder, der mener, at naar de ikke har været benaadede før, maa de da ogsaa have en Chance«.

Til Belysning af de store Vanskeligheder, der møder Fængselspræsterne i deres Gerning som *Sjælesørgere*, skal endvidere af de fornævnte Indberetninger anføres følgende karakteristiske Udtalelse af en af Fængselspræsterne: »Trods alt godt, der gøres fra Ledelsens Side for at mildne Fangernes Kaar, synes en Unojsomhedens og Utilfredshedens Aand at besjæle alt for mange Fanger, og giver denne sig undertiden Udtryk i skarpe Vendinger, og faar man ved at se, hvorledes de lader sig beherske af en saadan Aand, det Indtryk, at de er langt borte fra dette at være sig bevidste, at de soner en Brøde. Overfor Sjæle i slig Tilstand er selvsagt Vanskeligheden ved at paavirke dem nævneværdigt religiøst set meget stor. Kun i faa Tilfælde overvindes den«.

Der er i Aarets Løb i ét Tilfælde af Direktoratet givet en Fange Tilladelse til under Ledsagelse af Fængselspræsten at overvære sin *Faders Begravelse*. Paa lignende Maade har der været givet 2 Fanger Tilladelse til at aflægge Besøg ved deres *Modres Dødsleje*, og endelig har en Fange aflagt Besøg hos sin tuberkuløse Forlovede, som laa for Døden og havde udtalt Ønske om at se og tale med Fangen.

Endnu skal nævnes et Par *administrative Afgørelser* af mere almen Interesse.

Et københavnsk Firma havde anmodet om, at dets tidligere Bogholder, der hensad til Afsoning af en Forbedrings-

husstraf, enten maatte blive afhørt ved Fængselsvæsenets Foranstaltning eller maatte blive udlaant til et Forhør i Retten i Anledning af en Sag, som Firmaet paatænkte eventuelt at anlægge imod et andet Firma. I den Anledning henledte Direktoratet i sit Svar Firmaets Opmærksomhed paa, at Fængselsmyndighederne ikke ser sig i Stand til til Brug ved en civilretlig Sag at foretage nogen egentlig Afhøring af en Fange, samt at det beror paa Domstolene, hvorvidt og i hvilket Omfang der skal finde Vidneforsel Sted under borgerlige Domssager.

En i Vridsløselille Straffeanstalt hensiddende Fange havde overfor Justitsministeriet besværet sig over, at han ved X Amts Resolution var blevet tilpligtet at betale Underholdsbidrag til et af ugift N. N. født Barn. Det fremgik af Sagen, at Fangen den 29. April 1924 inden Y Købstads Civilret under en mod ham anlagt Alimentationssag havde aflagt Ed paa ikke at have haft Samleje med Barnemoderen i Tiden fra den 8. April 1922 til den 13. Juni 1922, indenfor hvilken Periode Barnet ifølge Retslægeraadets Erklæring kunde antages at være avlet, at Andrageren derefter under en af det Offentlige imod ham for Mened rejst Sag ved Højesterets Dom af 17. September 1925 efter Straffelovens § 150 var bleven anset med Forbedringshusarbejde i 2 Aar, og at Amtet havde anset sig for beføjet til paa Grundlag af det af Højesteret under Straffesagen statuerede at udfærdige Alimentationsresolutionen i Sagen. I sit Svar udtalte Ministeriet, at Alimentationsresolutionen efter Justitsministeriets Formening ikke mod den udlagte Barnefaders Protest burde have været udfærdiget paa det foreliggende Grundlag, hvorfor Resolutionen vilde være at opheve og Barnemoderen at henvise til i Medfør af Retsplejelovens § 423, 2. Stk., at andrage Højesteret om Tilladelse til at paaanke den af Civildommeren i Y den 29. April 1924 i Alimentationssagen afsagte Dom.

I et til Justitsministeriet indsendt Andragende havde en Fader anholdt om, at hans Søn, som i den nærmest paafølgende Tid skulde løslades fra Straffeanstalten efter at have afsonet en ham idømt Straf af Forbedringshusarbejde i 3 Aar, og som i Henhold til Lov af 3. Marts 1860 § 2 havde faaet Tilhold om at give Møde ved Københavns Politis Protokol over mistænkelige Personer, i Stedet for at møde paa Opdagelsespolitiets Hovedstation paa Københavns Politigaard maatte møde paa Hillerødgades Politistation, idet Faderen henviste til det efter hans Formening uheldige i, at Sønnen ved sit Fremmøde til den nævnte Protokol traf sammen med mange Kammerater og derved let atter kunde komme paa gale Veje. Efter Brevveksling med Politidirektoren i København svarede Ministeriet imidlertid, at man ikke saa sig i Stand til at tillade det ansøgte, da det af Hensyn til Administrationen af de paagældende Lovbestemmelser er nødvendigt, at de Personer, der skal møde ved den nævnte Protokol, giver Møde samtidig og paa samme Sted. Det fremgik iøvrigt af Politidirektorens Indstilling, at den omhandlede Fange var straffet bl. a. 4 Gange med Forbedringshusarbejde.

Men Hensyn til Arresthusene skal anfores følgende i Aarets Lob trufne Afgørelser af mere almindelig Interesse:

Ifølge Justitsministeriets Cirkulære af 18. Juli 1922 vil Forandringer af *Forplejningspengene* for Varetægtsarrestanter og Personer, der udstaar Straf af simpelt Fængsel eller sædvanlig Fangekost, af Hensyn til, at Forplejningen i de forskellige Arresthuse bør være saa ensartet som muligt, være at forelægge Justitsministeriet (Direktøren for Fængselsvæsenet) til Godkendelse.

Da der i Anledning af Forplejningspengenes Fastsættelse var opstaaet en Divergens mellem et enkelt Amt (Amtsråd) og Ministeriet, fandt Ministeriet Anledning til i en Skrivelse til Amtet at gøre nærmere Rede for det til Grund

for Approbation af Forplejningspengene liggende Princip.
Af Ministeriets Skrivelse anføres følgende:

»Efter at Ministeriet ved Skrivelse af 21. Juli 1921 havde godkendt, at Forplejningspengene i N. N. Amts Arresthuse nedsattes fra 1 Kr. 50 Øre til 1 Kr. 15 Øre daglig foruden Rugbrød, modtog man i den Anledning en Henvendelse fra Dansk Arrestforvarerforening, hvilken Henvendelse førte til, at Ministeriet besluttede fremtidig ved Approbation af Forplejningspenge at tage Hensyn til de statistiske Pristal for Fødevarer, saaledes at en Nedsættelse fra 1 Kr. 50 Øre, der i næsten alle Landets Amter blev indført fra 1. Januar 1920 at regne, skulde ske i Forhold til Nedgangen af det den 1. Januar 1920 gældende Pristal. Direktoratet for Fængselsvæsenet har siden da, hver Gang et nyt Pristal forelaa, for et Halvaar ad Gangen udregnet det Minimumsbeløb, under hvilket man ikke mente at burde gaa med Hensyn til Ansættelsen af Forplejningspengene i Landets Arresthuse. Da Pristallet for Fødevarer i Juli 1924 udgjorde 200, medens det i Juli 1925 udgjorde 210, har dette ført til, at Minimumsbeløbet for Forplejningspengene for indeværende Halvaar er fastsat 5 Øre højere end for Halvaaret 1. Oktober 1924 til 31. Marts 1925.

Ministeriet er vel klar over, at Pristallet, der kun udregnes halvaarsvis, ikke er nogen ideel Regulator for Forplejningspengene, idet det, som af Amtet fremhævet, kan føre til tilsyneladende mindre rimelige Resultater. Men paa den anden Side maa det erindres, at man, som Forholdene ligger, ingen anden Maalestok har at regulere Forplejningspengene efter, ligesom det heller ikke maa overses, at den anvendte Fremgangsmaade i de Perioder, hvor Priserne har været opadgaende, har været til Skade for Arrestforvarerne, og der er da i og for sig intet stødende i, at Arrestforvarerne til Gengæld i en enkelt Periode, hvor Priserne er relativt stærkt faldende, opnaar en vis Erstatning for den Mindrebetalning, som de under opadgaende Priser har oppebaaret.

Ministeriet skal endelig bemærke, at en foretagen Opgørelse over de for Tiden gældende Forplejningspenge i Landets Arresthuse viser, at Forplejningspengene for den langt overvejende Dels Vedkommende er fastsat højere, for adskillige Amters Vedkommende endog betydelig højere, end den af Direktoratet for Fængselsvæsenet paa Grundlag af Pristallet udregnede Minimumssats. En Fravigelse af Minimumssatsen for saa vidt angaar N. N. Amt vilde kun kunne forsvares, saafremt der for dette Amts Vedkommende forelaa særlige Omstændigheder, men da

saadanne ikke er oplyst, maa Ministeriet af Hensyn til Konsekvenserne fastholde, at man ikke for Halvaaret 1. Oktober 1925 til 31. Marts 1926 vil kunne approbere en lavere Sats for Forplejningspengene end 1 Kr. 25 Øre daglig foruden Brød.»

Med Hensyn til *Varetægtspengenes Beregning* anføres følgende Skrivelse til Amtmanden over Sorø Amt:

»I Skrivelse af 28. April 1926 har Amtet ved at meddele, at de Arrestforvarerne tilkommende Varetægtspenge for Sorø Amts Vedkommende i hvert Fald for en længere Aarrække har været beregnet til 50 Ore ugentlig og 8 Ore for enkelte eller overskydende Dage, udbedt sig Ministeriets Afgørelse af, hvorvidt der maatte findes noget at indvende mod den ommeldte Beregningsmaade, som Politimesteren i X. Købstad m. v. har rejst Indvending mod, idet han formener, at Varetægtspengene ifølge Justitsministeriets Skrivelse af 25. Januar 1895 (Ministerialtidende A. 1895 Nr. 18) skal beregnes til 50 Ore for en Uge og 8 Ore pr. Dag for hele det én Uge overskridende Tidsrum.

Foranlediget heraf skal man med Bemærkning, at det fremgaar af Justitsministeriets Sag, der ligger til Grund for Ministeriets ovennævnte Skrivelse af 25. Januar 1895 til Frederiksborg Amt, at de i Skrivelsen ommeldte 27 Dage ikke var 27 sammenhængende Dage, men 1 Periode paa 12 sammenhængende Dage og 3 Perioder hver paa 5 sammenhængende Dage, til videre Bekendtgørelse meddele, at man med Amtet er enig i, at Varetægtspengene skal beregnes med 50 Ore ugentlig og 8 Ore for enkelte eller overskydende Dage.»

Der knytter sig til denne Afgørelse den særlige Interesse, at Justitsministeriets Skrivelse af 25. Januar 1895 utvivlsomt — og ikke uden Føje — i mange Jurisdiktioner er blevet læst som af Politimesteren i X. Købstad hævdet, d. v. s. som indeholdende en Afgørelse i Strid med den hidtil gældende Ret. En fornyet Gennemgang af Justitsministeriets Sag har altsaa nu godtgjort, at der ikke er nogen saadan Strid til Stede.

I Anledning af, at en Arrestinspektør for Undvigelse havde ikendt en Arrestant en *disciplinær Straf* af Udelukkelse fra Gaardtur i 14 Dage, henledte Direktoratet gennem vedkommende Amt Opmærksomheden paa, at der

ikke have Hjemmel til som Straffemiddel at udelukke en Fange fra de reglementerede daglige Gaardture.

I Anledning af, at en i X. Købstads Arresthus hendsiddende Varetægtsfange i et til Kriminaldommeren sammesteds rettet Andragende bl. a. havde besværet sig over, at han uden forudgaaende Undersøgelse af Politimesteren var blevet idømt en *disciplinær Straf* af Fratagelse af Midler til Beskæftigelse, derunder Bøger og Lys, i en Uge, har Direktoratet i Skrivelse af 4. Februar 1926 til Amtmanden over N. N. Amt til videre Bekendtgørelse udtalt, at Politimesteren, uanset at han havde Arrestforvarerens detaljerede Beskrivelse af Overtrædelsen og derfor ikke havde fundet Anledning til at foretage yderligere Undersøgelse, i Overensstemmelse med Arrestreglementet af 7. Maj 1846 Litr. B. § 12 burde have afhørt Arrestanten, inden han afgav sin Resolution med Hensyn til den disciplinære Straf.

I Anledning af, at det af en til Direktoratet indsendt Indberetning angaaende *Fangers Sysselsættelse* i N. N. Arresthus fremgik, at 2 Fanger, der i nævnte Arresthus afsonede Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost, i de sidste 61 Dage af Afsoningstiden alene havde været beskæftiget ved Studering af Sprog, meddelte Direktoratet gennem Amtet, at man ikke kunde anerkende, at Studiet af Sprog var et Arbejde, hvormed Fanger, der afsoner Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost efter Lov Nr. 129 af 1. April 1905, jfr. Lov Nr. 63 af 1. April 1911 § 12 og Justitsministeriets Bekendtgørelse af 6. September 1905, kan beskæftiges.

Ved gennem Politidirektøren i København og samtlige Amtmænd at tilstille Landets Arrestinspektører Afskrift af en i nærværende Tidsskrift for Aaret 1924 S. 353—54 offentliggjort Artikel: »*Et besparende Fængselsarbejde*« af Dommer S. Grundtvig har Direktoratet henledt disses Op-

mærksomhed paa det i Artiklen fremsatte Forslag om Anvendelse af brugte Konvolutter, idet man derhos har udbedt sig Indberetning, saafremt der i noget af Landets Arresthuse maatte blive gjort Forsøg med det i Artiklen omhandlede Arbejde.

I et af de største Provinsarresthuse har der med Direktoratets Approbation i Paasken 1926 været afholdt en *Koncert* for de derværende Fanger. Under Koncerten var Fangerne opstillede i Doraabningerne i den ene Side af Arrestgangen gennem alle Etager, idet disse Doraabninger er saa dybe, at hver enkelt Fange her kunde staa fuldstændig dækket uden at ses af Medfangerne. Fangerne fra Fællescellerne var opstillede paa en Tværgang ved den ene Ende af Arrestgangen.

Til Arrestanter, som afsonede Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost eller Tvangsarbejde, er der efter Andragende givet Tilladelse til *Afbrydelse af Strafaafsoningen* i Anledning af en Moders Begravelse, i Anledning af en Faders Begravelse, i Anledning af Forældres Sølvbryllup, i Anledning af Ægteskabs Indgaaelse og i Anledning af en Plejedatters Konfirmation. Et Andragende om Tilladelse til Afbrydelse af en Fængselsstraf i Tiden fra 2—3 Dage før Jul til en Uge efter Nytaar er blevet afslaaet.

I Aarets Løb har der for Direktoratet foreligget 2 særlig alvorlige Sager angaaende *Forseelser* fra Arrestforvareres Side.

I det ene Tilfælde forelaa der fra en tidligere Arrestant en Besværing over, at vedkommende Arrestforvarer under Klagerens Ophold i Arresthuset havde øvet Vold imod ham. Det fremgik af Sagen, at Klageren havde gjort sig skyldig i en diciplinær Forseelse, og at Arrestforvareren derefter havde tildelt denne 2 à 3 Lussinger med flad Haand. Et lignende Forhold havde Arrestforvareren gjort

sig skyldig i overfor en anden Arrestant. Ved Sagens Afgørelse udtalte Justitsministeriet, at man under Hensyn til, at Klageren havde ladet hengaa saa lang Tid (over 8 Maaneder), inden han havde fremsat sin Klage, og at han under det i Anledning af Klagen optagne Forhør selv havde udtalt sig fordelagtigt om Arrestforvarerens Forhold overfor ham iøvrigt, samt til de fra Arrestinspektøren foreliggende særdeles anerkendende Udtalelser om Arrestforvarerens Tjeneste, ikke fandt aldeles tilstrækkelig Anledning til at foranledige Arrestforvareren afskediget, men bifaldt, at Sagen i Overensstemmelse med Amtets Indstilling afgjordes med en Statskassen tilfaldende Bøde paa 150 Kr.

I det andet Tilfælde drejede det sig om, at en Arrestforvarer sammen med en Arrestant — der hensad til Afsoning af en Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost — og en af dennes Venner i et af Arresthusets Lokaliteter havde drukket en Flaske Vin, som Vennen havde medbragt i Anledning af Arrestantens Fødselsdag. Det var iøvrigt oplyst, at Arrestinspektøren efter at være kommet til Kundskab om det paagældende Forhold havde foranlediget, at Arrestforvareren straks indmeldte sig i en Afholdsforening. I sit Svar udtalte Ministeriet, at man under Hensyn til, at der var hengaaet saa lang Tid (ca. 1½ Aar), siden Arrestforvareren havde gjort sig skyldig i den ommeldte Forseelse, og at hans Forhold ikke siden havde givet Anledning til Klage, efter Omstændighederne ikke mente nu at burde foranledige ham afskediget, men at der burde ikendes ham en Statskassen tilfaldende Bøde paa 150 Kr. og derhos tilkendegives ham, at han, saafremt hans Forhold senere maatte give Anledning til Klage af nogen Art, øjeblikkelig vilde blive afskediget.

Paa Foranledning af en Forespørgsel fra et Amt angaaende *en Arrestforvarers Anvendelse* ved Tilsynet i paagældende Politikreds med Overholdelsen af de i Anledning

af Mund- og Klovsyge paabudte Afspærringsforanstaltninger samt med offentlige Sammenkomster udenfor paagældende By har Direktoratet udtalt, at der ikke fra dettes Side vides noget at erindre imod, at Amtet forbyder Arrestforvareren at føre det ommeldte Tilsyn ude i Politikredsen, og at det samtidig indskræpes Arrestforvareren, at det er hans Pligt i videst muligt Omfang personlig at være til Stede i Arresthuset og varetage sin Gerning som Arrestforvarer, samt at han ikke maa paalage sig noget Arbejde, der medfører hans Fraværelse fra den By, hvori Arresthuset er beliggende.

To sønderjyske Sogneraad havde til Justitsministeriet indgivet Andragende om Tilladelse til mod Vederlag at benytte en Celle i Arresthuset i de paagældende Kommuner til *midlertidigt Ophold for Vagabonder* og andre subsistensløse Personer, som maatte henvende sig til Kommunerne om Natteherberge. Det var under Sagen oplyst, at de Celler i de paagældende Arresthuse, som der vilde blive Tale om at anvende til det ommeldte Formaal, vendte ud til en med Arresthusenes øvrige Celler fælles Korridor. Efter stedfunden Brevveksling med Indenrigsministeriet meddelte Direktoratet, at man ikke saa sig i Stand til at give den ansøgte Tilladelse.

Ved Skrivelse af 18. August 1926 har Justitsministeriet meddelt Tilladelse til *Nedlæggelse af Arresthuset i Stubbekøbing*, saaledes at Arrestanter fremtidig i Stedet for at indsættes i dette anbringes i Arresthuset i Nykøbing F. Det var oplyst, at der efter Nedlæggelsen vilde være 2 Detentionslokaler til Raadighed for Politiet i Stubbekøbing.

Ved Skrivelse af 20. Marts 1926 har Justitsministeriet i Anledning af, at Klosterbygningen i *Løgumkloster*, hvori de hidtil benyttede Arrestlokaler fandtes, den 1. April 1926 vilde være at aflevere til Kirkeministeriet, meddelt Appro-

bation paa en midlertidig Ordning af Arrestforholdene i Løgumkloster gaaende ud paa, at der i det Løgumkloster Kommune tilhørende saakaldte »Porthus« indrettes 2 Celler til Brug dels for Varetægtsarrestanter, dels som Detentions-lokaler.

Hvad endelig angaar Tvangsarbejdsanstaltene skal bemærkes:

Ved Skrivelse af 19. April 1926 har Justitsministeriet approberet følgende Ændring i det for *Tvangsfangerne* i Arbejdsanstalten »Sundholm« hidtil gældende Reglement: »Der skal gives Fangerne Lejlighed til at deltage i Anstaltens almindelige *Gudstjeneste*. Deltagelse i Gudstjenesten er frivillig. Viser en Fange upassende Opførsel i Kirken, kan han udelukkes derfra, dog ikke for længere Tid ad Gangen end 4 Uger.«

Anledningen til denne Ændring var en Henvendelse til Justitsministeriet fra en Fange, der besværede sig over, at han sammen med de øvrige Tvangsfanger paa Grund af en enkelt Fanges Flugtforsøg havde været udelukket fra Gudstjenesten i Anstaltens Kirke, hvilket han betragtede som en ham og hans Medfanger med Urette paalagt disciplinær Straf. Det fremgik af Sagen, at Anstaltens Ledelse paa Grund af Fangers Flugtforsøg nu og da af Sikkerhedshensyn havde maattet indstille Fangernes Deltagelse i Gudstjenesten i Kirken i den mørkeste Tid af Aaret, idet Gudstjenesten afholdtes sent paa Eftermiddagen, og at der saaledes ikke var Tale om en samtlige Fanger paalagt disciplinær Straf, men om en midlertidig Sikkerhedsforanstaltning, hvorfor Fangens Klage afvistes. Da det imidlertid endvidere fremgik af Sagen, at Gudstjenesten for Fangerne i Almindelighed afholdtes paa en Hverdag, uagtet Reglementet hjemlede disse Ret til at overvære en Gudstjeneste paa Søn- og Helligdage, udtalte Ministeriet Ønsket om en Ændring af det gældende Reglement, dels for at tilvejebringe Overensstemmelse mellem Reglementets Bestem-

melse om Gudstjeneste og de faktiske Forhold, dels for at faa en udtrykkelig Bestemmelse angaaende Adgangen til at udelukke Fanger fra Deltagelse i Gudstjenesten (som disciplinær Foranstaltning).

Bestemmelsen om Anvendelse af *legemlig Revselse som disciplinær Straf* i Tvangsarbejdsanstalterne er kun optaget i Reglementet for 4 af Landets 14 Tvangsarbejdsanstalter, og indtil den 31. Marts 1926 er i ingen af disse 4 Anstalter saadan Revselse anvendt.

Fra fengsels- og tvangsarbeidsvesenet i Norge i året 1926.

Av kst. byråchef HAAKON SKATTUM.

Reglementene. Bestemmelsen i landsfengselsreglementet av 12 desember 1911 kap. 25 § 6 om at fangene ved innkomsten i fengslet skal prøves i kristendoms-kunnskap, lesning og skrivning er forandret derhen at fangene skal prøves i norsk (skriftlig og mundtlig) og regning. Samtidig blev føiet til en ny bestemmelse om at fengselsdirektøren kan bestemme innkomstprøven sloifet når det er gått mindre enn 2 år siden fangen blev løslatt fra fengslet og ellers i særlige tilfeller. Nevnte kapitels § 9 blev forandret til: »Undervisningen meddeles i regelen i fengslets skole. I skole for enrumsfanger skal hver fange være avsondret i sitt avlukke. Undervisningen kan foregå ved fri eksaminasjon av elevene. Disse nevnes ikke ved navn. Elever som av en rimelig grunn ikke ønsker å uttale sig høit i skolelokalet, bør ikke pålegges å gjøre dette.»

Landsfengselsreglementets bestemmelse i kap. 16 § 8 om at fangenes hår ved innkomsten skal klippes og deres skjegg avtas, er forandret således, at hår og skjegg skal klippes i den utstrekning orden og renslighet gjør det for-
nødent. Under fengselsopholdet skal hår og skjegg stelles så ofte det finnes nødvendig. Direktøren gir nærmere regler herom. Løslatelse på prøve har efter landsfengselsreglementet kap. 33 § 2 i regelen ikke vært tilstått hvis fangen som utlending skal føres ut av riket og der ikke er særlig grunn til å anta at han vil bestå prøven. Denne bestemmelse blev ved Fengselsstyrets beslutning av 22 november 1926 ophevet.

Landsfengselsreglementets (kap. 24 § 4) og tvangsarbeidshusreglementets (kap. 25 § 4) bestemmelse om verdsettelse av fangenes arbeide for anstalten selv blev fra 1 juli 1926 forandret derhen at arbeidet verdsettes efter 2 kroner pr. dag mot tidligere 3 kroner.

Mæresmyren (jfr. dette tidsskrift for 1926 s. 229). Fangearbeidet på myren har i 1926 været drevet i tiden 11 juni til 3 november av 16 fanger fra Botsfengslet på samme måte som før. Akerarealet var 20 mål havre, ca. 94 mål bygg og 20 mål turnips. Avlingen anslåes til 15000 kg bygg, 3000 kg havre, 16000 kg turnips og 90000 kg hoi.

Lokalfengslene. Stigningen i lokalfengslenes fangetal har fortsatt (jfr. dette tidsskrift for 1926 s. 229). Fangedagene i kretsfengslene og de større hjelpefengsler utgjorde således i 1925—26 254905 mot 250293 i 1924—25.

Vernepliktige civilarbeideres anbringelse i fengsel. Ved lov av 10 juli 1925 om forandring av lov om vernepliktige civilarbeidere av 24 mars 1922 kan vernepliktig som rettsstridig unddrar sig for civilt arbeide der påhviler ham i henhold til lov, efter forlangende av den administrasjon som står i spissen for civilarbeiderinstitusjonen settes til et av Kongen anordnet tvangsarbeide — om fornodent i tvangsarbeidsanstalt eller annen av Kongen godkjent anstalt — for et tidsrum som svarer til det hvori arbeidet påhviler ham. Ved kongelig resolusjon av 28 mai 1926 blev derpå bestemt at de av rikets fengsler som Justisdepartementet eller efter dets bemyndigelse Fengselsstyret bestemmer skulde godkjennes som anstalter til innsettelse av personer efter nevnte lovbestemmelse. Styret bestemte i henhold hertil at de omhandlede personer kan settes inn i kretsfengslene og de større hjelpefengsler.

Forsorgsmedarbeideren (jfr. dette tidsskrift for 1926 § 64). Fengselsstyret fastsatte ved skrivelse av 2 juni 1926 innstruks for forsorgsmedarbeideren ved fengs-

lene i Oslo hvorefter denne skal delta i de månedlige utgangsmøter ved Botsfengslet og Akershus landsfengsel. For Fengslene og Arbeidshuset for Kvinner og Oslo Kretsfengsel tilkalles han av direktøren når det ansees hensiktsmessig. Forsorgsmedarbeideren utfører det arbeide som av direktøren pålegges ham med hensyn til anbringelse m. v. av utenbys fanger.

Nytt tvangsarbeidsanlegg. I fengselsvesenets budgetproposisjon for 1926—27 foreslog Justisdepartementet at det nedlagte hjelpefengsel på Sem (i nærheten av Tønsberg) blev innrettet som tvangsarbeidsanstalt for menn. Departementet anførte at Opstad tvangsarbeidsanstalt, som har plass for 257 mann, i de siste år har været sterkt overbelagt idet antallet av tvangsarbeidere har gått op til 320 mann. På grunn av plassmangelen har man flere ganger måttet fravike reglementets bestemmelser om at arbeiderne skal holdes i celle i de 3 første dager efter innkkomsten og de siste 3 dager før løslatelsen. Man har måttet la syke tvangsarbeidere ligge på felleslokale, fordi sykestuene og cellene har været fullt belagt. Av samme grunn har man savnet adgang til å sette flere senger inn i de på forhånd fullt belagte sovelokaler — en nodsforanstaltning som ikke alene er forkastelig av sanitære hensyn men også vanskeliggjør opretholdelse av god orden. 4 av de mindre arbeidsrum har desuten måttet tas i bruk som sovelokaler og de nye arbeidsrum som blev innrettet i kjelleren, er i sig selv ikke helt tilfredsstillende og er langt fra store nokk til å gi arbeidsplass for alle dem som må beskjeftiges inne på uværslager. Av de innsatte tvangsarbeidere har der i de senere år været et uforholdsmessig stort antall åndelig eller legemlig skropelige individer, som i høi grad har bidradd til å senke anstaltens standard og som har lagt altfor sterkt beslag på de kostbare celleplasser og de altfor små og fåtallige verksteder. Anstaltens læge afga tillike erklæring hvori det bl. a. anføres at utearbeide på Jæren den største del av året alene egner sig for friske menn, uten sykdomsanlegg.

Når departementet anbefalte den nye anstalt lagt til Sem, var det fordi det ansåes heldig at tvangsarbeidshuset lå på landet, og at der på Sem vil være anledning til å drive havebruk, en beskjeftigelse som særlig vil passe for del belegg som den nye anstalt skal motta. Det nedlagte Sem fengsel byr også den fordel at der allerede forefinnes flere bygninger som uten vesentlige forandringer vil være meget tjenlige for det påtenkte oiemed og som foruten bolig for 7—8 funksjonærer også vilde skaffe 4 rum til arbeidslokaler og desuten celleplass til 16 mann. Ved siden herav foreslog departementet opført en ny 2-etasjes murbygning (areal 23×11 m.) med kjøkken, bad og centralopvarmingsanlegg i kjelleren, 4 fellesrum, hvert med sovebokser for 4 mann i 1ste etasje, og 2 sovelokaler, hvert for 9 mann i 2den etasje. Den nye bygning vil således kunne rumme 34 mann og arbeidsanstalten vil derfor gi plass for ialt 50 mann (derav 16 mann i den gamle fengselsbygning). Utført på vanlig måte var arbeidet anslått til å ville koste kr. 146,573.00. Men da planen er å la arbeidet utføre ved fanger fra fengslene i Oslo, vil byggeomkostningene kunne reduseres til kr. 100.000,—. Halvparten av dette beløp blev av Stortinget bevilget på budgettet for 1926—27 og resten er av Justisdepartementet foreslått bevilget for 1927—28.

Fengselsstyrets strafferegister (jfr. dette tidsskrift for 1926 s. 230). I 1926 blev der rekvirert utskrifter for 3769 personer mot 3268 i 1925. Strafferegistret hadde ingen opplysning å gi om 1126 personer (1925: 822), mens utskrifter blev sendt for 2643 (1925: 2446).

Litteratur.

»Om förskingringsbrottet« af *Einar Henrik Heimer*. (Gleerupska Univ.-Bokhandeln, Lund, 1926. 305 Sider).

Docent i Retsvidenskab ved Universitetet i Uppsala *Einar Henrik Heimer* har udsendt en statelig Monografi »Om förskingringsbrottet« (Underslæb).

Bogen indeholder en indgaaende principiel Undersøgelse af Bestanddelene i dette Forbrydelsesbegreb, og Indholdet viser sig — trods en meget teoretisk Iklædning — at være let tilgængeligt. Læseren vil derfor ogsaa tilgive Forfatteren, at denne ikke yder ham mindste Haandsrækning i Form af Register eller Indholdsfortegnelse, men blot inddeleger Værket i 4 Afsnit: »Inledning« (p. 13—55), »Besittningen« (p. 57—121), »Åganderätten« (p. 123—229) og »Tillägnelsen« (p. 231—305).

I Indledningen giver Forfatteren en klar og underholdende Oversigt over förskingringsbrottets Tilblivelseshistorie i Forarbejderne til den svenske Straffelov, hvis Kap. 22 § 11 indeholder den saalydende Hovedbestemmelse: »Förfalskar man, svikligen förbyter, försnillar eller eljest uppsåtligen förskingrar annans gods, det man i besittning haver; straffes högst med straffarbete i två år«.

Förskingringsbrottet er — i Modsætning til Tyveri — begrebsmæssig en Nydannelse, der under Forarbejderne til den svenske Straffelov Skridt for Skridt kæmper sig frem til selvstændig Existens og mere og mere vinder Klarhed over sit eget Væsen og sin rette Stilling i Systemet — uden dog at naa til fuld Klarhed.

Særlig fremdrages fra Grænseomraadet de fire Tilfælde, som ifølge Straffelovens Kap. 20 § 3 Nr. 1—4 straffes som »stöld eller snatteri«, men som efter deres Væsen er kvalificerede Tilfælde af Underslæb; Tjeneren, der »förskingrar«

sin Husbonds Gods, Depositaren, der tilegner sig, hvad der er givet ham i Forvaring, Skipperen, der forgriber sig paa, hvad der er betroet til hans Omsorg, og Hotelværten, der tilegner sig, hvad hans Gæst har givet ham i Varetægt. Exemplerne viser, at »Förskingrings«-Begrebet under Forarbejderne til Straffeloven endnu var i Gæring: Det er, som de fire Personer: Tjeneren, Depositaren, Skipperen og Værten »opfører en indviklet Menuet, hvor de respektive Par efter forborgne Regler uophørlig mødes og skilles og genforenes«. Grænsen overfor Tyveri udviskes.

Forfatteren gennemgaar derefter selve Kapitel 22 § 11's Tilblivelseshistorie, de lidet klare Forsøg paa at skelne mellem »försnillning« og »förskingring«, Opstillingen af Bedrageribegrebet forskelligt fra »annan oredlighet«, herunder særlig »missbruk af förtroende«; han fremhæver, at »Befrielsekampen gentemot bedragerisynpunkten« ikke er ført til Bunds, og at § 11's Ord: »förfalskar« og »svikligen förbyter« kan betragtes som »ett par kvarhängande äggskal sedan utkläckningstiden ur bedrageribrottet«.

Men han understreger, at § 11 — i Overensstemmelse med »moderne doktrin« — udtrykkelig forudsætter, at Genstanden »skall befinna sig i inkulpatens besittning«.

I Kapitlet om »Besittningen« fremhæver Forfatteren dernæst, at Tilegnelsen skal ske paa et Tidspunkt, da Gerningsmanden allerede har Besiddelsen af Genstanden (p. 67), og at følgelig en Besiddelsestagen i Tilegnelseshensigt aldrig kan konstituere et »förskingringsbrott«. Forfatteren polemiserer her mod en fra tysk Side fremsat Opfattelse og fremsætter i den Forbindelse nogle Bemærkninger om, at man ved Affattelsen af moderne Straffelove bør lægge sig paa Sinde at gaa frem ikke blot »logiskt, utan också rättslogiskt«, hvorved han advarende (p. 69) taler om, hvorledes »tanken på besittningsmomentets rationalisering — ständigt gör sig mer og mer beaktad, tills den slutligen blir genomförd med järnhård konsekvens«; han henviser til de danske Straffelovudkast som det klareste Exempel herpaa, idet han om Kommissionsudkastet af 1923 og Regeringsforslaget af 1924 udtaler, at Besiddelsesmomentet i disse Udkast er udarbejdet med »pedantisk Nøjagtighed«.

Forfatterens Bemærkning herom er næppe velbegrundet; »Rationaliseringen« i Regeringsforslagets § 274 ff. stemmer sikkert meget nøje med Erfaringerne i dansk Retspraxis gennem mange Aar, og Forfatteren synes desuden

at overse, at Regeringsforslagets § 276 ikke blot omfatter »Hittegods« i egentlig Forstand, men ogsaa Ting, »som ved Ejerens Forglemmelse eller paa lignende tilfældig Maade er kommen i Gerningsmandens Varetagt«.

Tyngdepunktet i Forfatterens Udvikling om »Besiddningen« ligger iøvrigt netop i Behandlingen af det Spørgsmaal, paa hvilken Maade »Inkulpationen« skal have faaet Besiddelsen (p. 70 ff). Han fremhæver, at den svenske Straffelov Kap. 22 § 11 ikke fastsætter nogensomhelst Begrænsning med Hensyn til den Maade, hvorpaa Besiddelsen skal være opnaaet. Det samme kan siges om det danske Regeringsforslags § 277 Nr. 1: »der er i hans Varetagt«, hvormed dog maa sammenholdes den lige citerede Slutningsbestemmelse i § 276.

Det maa da antages, siger Forfatteren, at Loven anser det for at være i og for sig ligegyldigt, paa hvilken Maade Besiddelsen er opnaaet. At lade Underskæbet omfatte blot de Tilfælde, hvor Besiddelsen er opnaaet paa lovmæssig Maade, vilde under Lovens Tavshed være urigtigt. Skal den Maade, hvorpaa Besiddelsen er erhvervet, udelukke Underskæb, kan dette kun bero paa, enten (a) at Besiddelsesarhvervelsen udgør en Tilegnelsesakt, saaledes at der ikke kan blive Plads for en senere Tilegnelse af, hvad der allerede er tilegnet, eller (b) at selve Besiddelsesarhvervelsen er en strafbar Handling (p. 72).

Med Hensyn til Gruppe (a) bemærker Forfatteren, at i det Store og Hele er alle enige om, at Underskæb ikke kan begaas af en Person, som allerede har tilegnet sig Tingen ved at have skaffet sig Besiddelsen i Tilegnelseshensigt (p. 76). I visse Tilfælde indrømmer man dog, at dette Forhold mulig bør straffes som Underskæb, men det er, fordi man mener, at man ellers vilde komme til urimelige Resultater.

Forfatteren hævder (p. 76), at den raadende Usikkerhed beror paa manglende Indsigt i »Tilegnelsesbegrebets Struktur«. Man taler om Tilegnelsen som et for Tyveri og Underskæb fælles Begreb, men dette dækker da vidt forskellige Handlinger — nemlig den egentlige Udnyttelse af Tingen (Underskæb) i Modsætning til det faktiske Herredømme over denne (Tyveri), jfr. herved ogsaa dansk Regeringsforslags § 274 sammenholdt med § 277 Nr. 1. Det rigtige er — siger Forfatteren — at Tilegnelsesbegrebet er et »Funktionsbegreb«, d. v. s. at Tilegnelsen h a n d l i n-

gen kan variere efter de forskellige Udgangspunkter, og de forskellige Tilegnelsesformer er i og for sig alle lige egnede til at konstituere en Tilegnelsesforbrydelse. Hvis en Handling foretages under saadanne Omstændigheder, at den i sig selv maa betragtes som en Tilegnelsesforbrydelse, bør den ogsaa straffes som saadan, selvom en anden, under samme »Funktionsbegreb« faldende Handling tidligere er foretaget under saadanne Omstændigheder, at den ikke kunde straffes.

Forfatteren naar gennem disse begrebsmæssige Udviklinger til Resultater, som man vel nok kan slutte sig til. Men Spørgsmaalet er, om det Hele har stort andet end teoretisk Interesse. Har dansk Retsopfattelse ikke ramt det rigtige og det væsentlige ved at føre de Tilfælde, hvor Tingen ved »Ejerens Forglemmelse eller paa lignende tilfældig Maade er kommen i Gerningsmandens Varetægt« ind under samme Straffebestemmelser som Hitlegods? Eller tænker Forfatteren paa andre Kategorier af praktisk Betydning og da hvilke?

Det maa nemlig stadig erindres, at Forfatteren her (a) forudsætter, at Besiddelseshvervelsen som saadan ikke er strafbar.

Er dette derimod Tilfældet (Gruppe b), er den senere Tilegnelse ikke strafbar. Dette er klart ved Tyveri og i Princippet ogsaa, naar Gerningsmanden paa bedragerisk Vis har faaet Genstanden overført »i sin förmögenhet«.

I en vis Tilslutning til F. Sterzel: Bidrag till läran om bedrageribrottet (Uppsala 1919) fremhæver Forfatteren imidlertid (p. 81 ff), at der dog kan opstaa Tvivl, hvor Inkulpaten svigagtig har skaffet sig Besiddelsen af Tingen i den Hensigt at beholde den for stedse. Man har i visse saadanne Tilfælde været i Tvivl, om der foreligger Bedrageri og — i bekræftende Fald — et saadant Bedrageri, at Konkurrence med »förskingringsbrottet«, naar Tingen senere tilegnes, er udelukket. Som et blandt flere Exempler nævnes, at en Person lejer (f. Ex. en Automobil) i Tilegnelseshensigt, men skaffer sig Besiddelsen uden at vildlede Medkontrahenten om noget som helst andet end sin manglende Vilje til at opfylde Aftalen. Forfatteren gør disse Spørgsmaal til Genstand for en meget indgaaende Behandling (p. 81—121), idet han herved forfølger to Formaal: dels at klare det vanskelige Spørgsmaal om Grænsen mellem Bedrageri og Underslæb, dels at give Udtryk for sin Opfat-

telse af visse principielle Sider af Formueforbrydelsernes Omraade.

Emnet er behandlet paa en fængslende Maade, omend Polemiken mod Sterzel optager lidt vel rigelig Plads, og af og til bryder Linjen i Tankegangen. Enhver, der har arbejdet i Praxis med disse Spørgsmaal, ved jo, hvor vanskeligt det ofte er f. Ex. ved Udformningen af et Anklageskrift at drage Grænsen mellem Bedrageri (Strfl.s § 251) og Underslæb (§ 253) paa en tilfredsstillende Maade. Forfatterens Fremstilling vil utvivlsomt bidrage til at klare Begreberne paa dette teoretisk uopdyrkede og noget utilgængelige Omraade.

I Afsnittet om »Ä g a n d e r ä t t e n« henviser Forfatteren til, at den almindelige Opfattelse gaar ud paa, at der er et indre Slægtskab mellem Tyveri og Underslæb, men at Forskellen skulde bestaa deri, at Tyveri omfatter Krænkelse af baade Ejendomsret og Besiddelse, medens Underslæb alene indeholder en Krænkelse af Ejendomsretten. Mange opfatter derfor ogsaa Underslæbet som Grunddeliktet med Krænkelsen af Ejendomsretten som Deliktets Kærne.

Forfatteren har jo imidlertid let ved at paavise, at denne Bestemmelse af Forbrydelsesbegrebet kun lidet stemmer med Udformningen af Bestemmelserne om Underslæb i gældende Straffelove og foreliggende Udkast, og at særlig Medtagelsen af det uretmæssige Forbrug af betroede Penge, der, som Torp har udtrykt det, »netop er den typiske Form for Underslæb«, klart viser, at der med Forfatterens Ord er »something rotten i läran om förskringsbrottet såsom ett brott, som til sitt väsen utgör en kränkning av den civilrättsliga äganderätten« (p. 139).

Forfatteren frembæver nu gennem en Undersøgelse af det uretmæssige Forbrug af Penge eller andre fungible Ting, at Ejendomsrettens Krænkelse ikke kan antages som Kriterium for förskringsbrottet. »Hvad man kræver, er ikke Ejendomsret, men Forbehold om Ejendomsret«. Dog er heller ikke dette et tilstrækkelig skarpt Udtryk, men det indeholder, at Modtageren »ikke har Ret til at tilegne sig Pengene« (p. 146) og omvendt, at den, der har overleveret Pengene til Inkulpaten, vedblivende har »Ret til« disse, hvoraf atter følger, at Inkulpaten ikke blot ikke maa tilegne sig Pengene i egentlig Forstand (forbruge dem), men heller ikke maa udsætte dem for Risiko (p. 149).

Med dette som Udgangspunkt paaviser Forfatteren, at

der i Teorien har raadet stor Uklarhed i dette Spørgsmaal, og fremhæver særlig, at det undertiden opstillede Kendemærke, om Modtageren ifølge Kontraktsforholdet til Overgiveren (»lämnaren«) har Restitutionspligt in specie eller in genere, er uholdbart. Forfatterens Fremstilling paa dette Punkt er særdeles indgaaende og er særlig rettet mod den Opfattelse, at Overgiverens Ejendomsret i civilretlig Forstand skulde være en Betingelse for, at Underslæb kan statuere.

Det er givet, at dansk Retsopfattelse er enig i denne Afvisning; man har her i Landet — saavel i Teori som i Praxis — følt sig tilfredsstillet ved, at de paagældende Ting, hvad enten de er fungible eller ikke, er betroet Inkulpaten og derefter tilegnet (forbrugt) af denne. Dette Kriterium (»betroet«) falder ogsaa sammen med den folkelige Opfattelse af Forbrydelsen »Underslæb« og er sikkert altid blevet forstaaet af Nævninger, hvem de andre, af Forfatteren omtalte Kriterier sikkert vilde forekomme særdeles sværende. I det Hele tør man vel sige, at det paa Forhaand bestemt har Formodningen mod sig, at man skulde kunne naa til en heldig Afgrænsning af Forbrydelsens begrebet Underslæb ved Hjælp af et saa usikkert og omtvistet civilretligt Begreb som Ejendomsretten og dennes Indhold og Grænser og dermed sammenhængende Kendemærker som f. Ex. speciel eller generisk Tilbageleveringspligt. En saadan Usikkerhed kan man ikke arbejde med i Strafferetten.

Kapitlet afsluttes (p. 197 ff.) med Referat og Gennemgang af en Række Domme fra svensk Retspraxis.

I det sidste Kapitel, »Tillägnet«, behandler Forfatteren (p. 233 ff.)¹⁾ Spørgsmaalet, om det, for at Strafansvar kan paalægges, ved Underslæb kun kræves (a), at Inkulpaten forsætligt og retsstridigt »tilegner sig en andens Ting« eller (b), at han desuden har haft til Hensigt gennem Tilegnelsen at skaffe sig eller andre uberettiget Vinding eller endelig (c) at han skal have tilføjet den angrebne et Formue tab.

Forfatteren fremhæver, at Grundspørgsmaalet gælder Striden mellem Teori (a) paa den ene Side og de to andre (b og c) paa den anden, og undersøger først, om det maa

¹⁾ i Tilslutning til Stjernberg: Till frågan om försnillningsbrottets konstruktion enligt svensk rätt. N. T. f. S. 1924 p. 286 ff.

kræves, at der foreligger et Angreb paa Formuen som Helhed (b og c) eller om det »formelle« Angreb paa Ejendomsretten er tilstrækkeligt (a), saaledes at i sidstnævnte Tilfælde Betingelserne for Strafansvar for Underslæb foreligger, selvom Inkulpaten, der ulovlig har tilegnet sig en andens Ting, har ydet fuld Erstatning for denne.

Forfatteren paaviser nu, at Tilhængerne af Teori (a) har maattet gøre betydelige Indrømmelser for de Tilfælde, hvor det drejer sig om fungible Ting, og hvor Teorien unægtelig kommer ganske tilkort, og fører ind i Selvmodsigelser eller Blindgader, saaledes at den bekæmpede Teori's Standpunkt med Hensyn til fungible Ting netop bliver en Bekræftelse paa Teoriens principielle Uholdbarhed.

Paa den anden Side tager Forfatteren bestemt Afstand fra den Opfattelse, at det som Betingelse for at paalægge Straf for Underslæb skulde kræves, at der er tilføjet den angrebne et Pengetab.

Forfatterens Fremstilling af disse Problemer (p. 234 ff.) fortsættes (p. 244 ff.) med en Paavisning af, at Uklarheden stammer fra, at man har opereret med »äganderättskränkning« og »förmögenhetskränkning« som Modsætninger, medens det rigtige er, at en Kränkelse af Ejendomsretten meget vel kan være en Kränkelse af den angrebnes Formue, uden at denne Formues totale Pengeværdi derved formindskes. Forfatteren gennemgaar en Række Domme fra svensk Retspraxis og slaar til sidst (p. 271) fast, at Kränkelse af Formuen ikke kan kræves i den Forstand, at den angrebne skal lide et Pengetab, hverken saaledes, at Genstanden skal have Pengeværdi, eller saaledes, at Tilegnelsen nødvendigvis skal være sket uden Erstatning af Genstandens Pengeværdi.

Tilbage staar da Spørgsmaalet, om Kravet om, at Handlingen foretages i »Vindings-Hensigt«, er berettiget.

Forfatteren tynger ikke sin Fremstilling med en Redegørelse for animus lucri faciendi — Spørgsmaalets Historie¹⁾, men gaar strax (p. 273) ind paa Sagen: om det med Rette kan kræves, at Inkulpatens²⁾ Handling foretages i

¹⁾ men henviser herom til Torp: Nogle Spørgsmaal vedrørende Berigelsesforbrydelserne (Kbhvn. 1918).

²⁾ Kunde Ord, dannet af »Underslæb«, som »Underslæber« og at »underslæbe« ikke faa Anerkendelse i Retssproget? Der vil i hvert Fald blive Brug for dem, naar det danske Regeringsforslag engang træder i Kraft.

Vindings-Hensigt, d. v. s. Vinding paa en andens Bekostning, saaledes at Vinding ikke foreligger, hvis Tilegnelsen sker mod fuldt Vederlag i Penge.

Forfatterens Behandling af dette klassiske Emne er præget af den samme Friskhed og Mangel paa Forhaands-Respekt for nedarvede Forestillinger, som i det Hele kendetegner hans Arbejde. Den videnskabelige Bedømmelse af hans Standpunkt maa jeg overlade til andre, men den, der har beskæftiget sig meget med Berigelsesforbrydelserne i Praxis¹⁾, føler sig slaaet, naar Forf. fremhæver, at Kravet om »Vindings-Hensigt« i Realiteten beror paa, at man fra Berigelsesforbrydelsernes Omraade vil undtage visse Tilfælde, hvor Inkulpatens Hensigt med Handlingen har været af en vis særlig Art²⁾. I Stedet for at sige, at visse bestemte »Hensigter« udelukker Berigelses-Forbrydelsen, har man opstillet Kravet om Vindings-Hensigt. Men Spørgsmaalet er da: Hvad bliver der tilbage af denne Hensigt som positiv Betingelse?

Under en følgende skarp Polemik mod Goos bemærker Forfatteren, at Fejlen i Goos' Fremstilling ligger i, at denne som Modsætninger opstiller: at Inkulpaten beriger sig paa en andens Bekostning, og at han alene ødelægger Tingen, medens Modsætningen til Ødelæggelse rettelig bør være Udnyttelse (udnyttjande) af Tingen.

Og naar Forfatteren derefter vil søge det særegne »psykologiske« Kendemærke for den Gruppe af Forbrydelser, hvortil Underskæbet horer, standser han ved, at dette ikke kan være Hensigt til Vinding paa en andens Bekostning, men Hensigt til at lade den tilegnede Ting »komme sig til gode«, altsaa netop det Resultat (»Hensigt til Udnyttelse«), Goos efter Forfatterens Mening burde være kommet til, hvis han havde gennemført sin Opfattelse konsekvent.

Efter at Forfatteren dernæst (p. 281 ff.) har belyst Grænsen mellem Udnyttelse (Forbrug) og Ødelæggelse og herved søgt at paavise, at Ødelæggelse i Virkeligheden falder ind

¹⁾ Anm. har siden Retsplejelovens Ikrafttræden 1919 været Medhjælper hos Statsadvokaterne ved Østre Landsret i København og i den Egenskab repræsenteret Anklagemyndigheden under Domsforhandlingen for nævnte Ret i ca. 500 Sager.

²⁾ Navnlig hvor Tilegnelsen sker a) mod tilstrækkeligt Vederlag b) i Selvtægtshensigt c) i Hensigt at anvende det tilegnede i Ejerens egen Interesse d) i udelukkende skadegørende Hensigt e) i Hensigt at blive straffet. Jfr. Forfatterens Citat p. 274 Note 1 af Hagerup: Straffeloven p. 275 ff.

under Kategorien Udnyttelse, rigtigt forstaaet, understreges det paany (p. 286), at Forbrydelsesrekvisittet ikke er »vinningsavsikt« men »nyttjandeavsikt«.

Det kan vel ikke betvivles, at Forfatterens Udviklinger er logisk uangribelige, ej heller at det er fortjenstfuldt at rydde op i forældede Begreber og Forestillinger, der maa-ske kan virke hæmmende i Retslivet. Men en Tvivl bliver dog tilbage: er der naaet noget videre ved at erstatte Vindings-Hensigt« med »Udnyttelses-Hensigt«? Er Forholdet ikke netop det, at Domstolene ved Behandlingen af Berigelsesforbrydelserne, naar Betingelserne iøvrigt foreligger, uden videre forudsætter det »psykologiske Moment«s Tilstedeværelse, med mindre der — i yderst sjældne Undtagelsestilfælde — foreligger noget, der tyder paa en Hensigt af det Indhold, der omtales ovenfor p. 66 i Note 2? Mon man kan komme det nærmere, og mon Undersøgelsen af »Berigelseshensigten« i det Hele i Fremtiden har praktisk Interesse¹⁾ udover Spørgsmaalet, om de (eller visse af de) i ovennævnte Note opregnede Tilfælde bør være straffri eller dog straffes paa en mildere Maade, end hvad de foreliggende objektive Kendemærker kvalificerer til.

Jeg haaber, at min Gengivelse af visse af de Tanker og Standpunkter, der findes i Forfatterens Bog, maa give Indtryk af, hvor læseværdig den er. For den, der til daglig kun beskæftiger sig med Retslivets Enkelt-Tilfælde, gælder det, at han ofte »ikke kan se Skoven for bare Træer«. For at faa Samling og Overblik maa han hæve sig op til et Punkt, der ligger over det daglige.

Forfatterens Arbejde er et saadant Højdepunkt med Udsigt over et Omraade indenfor Strafferetten, hvor Problemerne har stor principiel Interesse og ikke mindre menneskelig Betydning.

København, Februar 1927.

Ø. Ahnfeldt-Rønne.

¹⁾ Jfr. dog herved Torp l. c., særlig om Kriteriets »lovtekniske« Betydning p. 31 ff.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht
1926.

Med et Suk i Anledning af den Langsomhed, hvormed Arbejdet paa at tilvejebringe en fælles schweizisk Straffelov skrider frem, behandler *Zürcher* i en Artikel i Hefte 1—2 Virkningen af betingede Straffedomme i Kanton Zürich, hvor de er indført fra 1. Juli 1919 ved en ny kantonal Strafprocesordning, ligesom der foreligger Forslag om deres Indførelse i Kanton Thurgau. Forf. belyser talmæssig Erfaringerne fra de første 5 Aar i Kanton Zürich, altsaa Aarene 1920—1924, hvor Gennemsnittet af samtlige Domfældte har holdt sig nogenlunde ens, varierende fra 54—64 pr. 10,000 Indbyggere. Den fra visse Sider ytrede Frygt for, at den Mildhed, de betingede Domme giver Udtryk for, skulde virke slappende paa Respekten for Straffeloven, har saaledes hidtil vist sig ubegrundet, hvad Forf. tildels tilskriver den Omstændighed, at Instituttet af Domstolene er anvendt med kritisk Reservation under omhyggelig Udvælgelse af egnede Tilfælde, saaledes at Befolkningen ikke har kunnet regne med Straffritagelse som almindelig Regel. Grænsen opad for Anvendelsen er: mindre end 1 Aar Frihedsstraf, medens der med Hensyn til Bødestraf ingen Grænse er sat. I Femaaret er der anvendt betinget Straf i 20,8 pCt. af alle de afsagte Straffedomme, der efter foranstaaende tillod, at Instituttet kunde bringes til Anvendelse. Herved maa imidlertid bemærkes, at i Antallet af betingede Domme indeholdes de betinget domfældte Personer i Alderen 16—19 Aar, for hvilke Forskriften om Maksimalstraffetiden ikke finder Anvendelse (for Personer mellem 12 og 16 Aar hjemles overhovedet ikke Straf, men kun Opdragelsesforanstaltninger). For disses Vedkommende viser en nærmere Undersøgelse, at 52,7 pCt. af de domfældte har opnaaet betinget Straffedom, hvoraf atter følger, at for fuldvoksne Personers

Vedkommende bliver Procenttallet lavere end det ovenfor angivne 20,8. Loven hjemler Dommeren Ret til at sætte den betinget domte under Tilsyn og give ham Paalæg med Hensyn til hans Livsførelse. Det er en regelmæssig Betingelse for Anvendelse af betinget Straffedom, at Gerningsmanden ikke er tidligere straffet, bortset fra politiske Forbrydelser og forældede Straffedomme. Forholdet i Femaaret mellem Forstegangstraffede og Recidivister viser en svag Nedgang af førstnævnte og en tilsvarende svag Stigning af sidstnævnte Kategori, Gennemsnitstallene for hele Perioden er dog temmelig ens, nemlig henholdsvis 50,8 og 49,2 pCt. Systemets Kerne er jo Fastsættelsen af en Provetid fra 1—5 Aar — gennemsnitlig vistnok ca. 2 Aar — Meddelelsen af Paalæg og Adgangen til, naar Vilkaarene ikke overholdes, at lade Straffen fuldbyrde. Antallet af Tilfælde, hvor man har anordnet Tilsyn, andrager for disse Aar fra 6,1 pCt. til 10,1 pCt. af samtlige betingede Domfældelser; Sparsomheden har mest sin Grund i det Offer af Borgeres Tid og Kræfter, som Tilsynet fordrer. Paalægene har gaaet ud paa at anvise et bestemt Opholdssted — mærkelig nok omtales ikke det mindre vidtgaaende: Forbud mod bestemte Opholdssteder — Afhold fra spirituose Drikke, Ydelse af Erstatning, Oplæring til et Arbejde m. m. Spørges der saa endelig, hvor ofte Proven lykkes, kan herpaa kun svares rent foreløbig I Femaaret var, som nævnt, af samtlige herhen hørende Domfældelser 3,256 eller 20,8 pCt. betingede, og heraf var 312 eller 9,9 pCt. bleven afgivne til Udstaaelse af Straffen. Efter gjorte Erfaringer med Hensyn til Udstaaelsen i Aarene 1920—23 synes det, som om Faren for Recidiv er mindst i det første Aar af Provetiden, størst i det andet, og i de sidste tre ikke blot mindre, men ogsaa stadig aftagende.

Forf. drøfter nærmere det Spørgsmaal, om betinget Domfældelse bør være indskrænket til Frihedsstraf eller til lige omfatte Bødestraf, hvilket sidste han forkaster i Tilslutning til Schweizer-Udkastet af 1918, men i Modsætning til Ordningen i Kanton Zürich. Efter dansk midl. Strfl. § 20 er, som bekendt, betinget Dom anvendelig, naar Straffen ikke gaar ud paa andet end Bøder, Fængsel eller Tvangsarbejde, altsaa ogsaa uden Fastsættelse af noget Maksimum for Straffens Størrelse; det danske Straffelovsforslag af 1925 sætter i § 62 Grænsen ved Bøde, Hæfte i 2 Aar (det normale Maksimum) eller Fængsel i 1 Aar.

Meget betydelig Interesse frembyder *v. Cleric's* store Opsats i samme Hefte, »Der Hochstapler«. Forf. tyder rent sproglig Udtrykket som »den, der vandrer rundt højt oppe«, og definerer det derefter som omfattende Personer, der under en omflakkende Levevis fører sig i en betydelig højere Stil, end de har Føje til. Herefter falder ikke enhver Plattenslager i stor Stil eller enhver Storsvindler ind under denne Kategori, som kun skal omfatte Personer, der viser en vidtforgrenet Bredde i deres praleriske Tænkemaade, Følelsesliv og Handlevis. Kriminalistisk Interesse faar den Person, der er saaledes anlagt og lever derefter, først, naar han for at kunne føre dette Liv begaar strafbare Handlinger, hyppigst i Form af Bedrageri, lejlighedsvis dog ogsaa Tyveri, svigagtig Fallit, Afpresning o. l. Det er saaledes ikke Svindelens Omfang alene, der berettiger til at karakterisere en Bedrager som »Hochstapler«, dens Motiv maa tillige være det at skaffe Midler til at føre en saadan »usandfærdig« Tilværelse i Pragt eller Anseelse, at give sig et falsk Skin af Rigdom eller høj Stand. Til konkret Belysning af denne særlige Type refererer Forf. Rets-sager mod 7 herhen hørende Personer, hvoraf de 6 har huseret i Schweiz i Aarene fra 1919 til nu. En enkelt af dem — den belgiske Soldat *Otto*, der med stort Held svindlede som foregiven Hertug af Tervueren, morganatisk Son af Kong Leopold II — har netop fornylig været en Del omtalt i Bladene herhjemme. De paagældende har udgivet sig for fyrstelige Personer, berømte Læger, amerikanske Millionærer eller Finansmænd af kæmpemæssige Dimensioner, har gjort Fortræd for uhyre Beløb og anvendt disse til et glimrende Liv, øjensynlig ikke blot for at opnaa de dermed forbundne materielle Nydelser, *men* hovedsagelig for at kunne leve i en feteret og beundret Skintilværelse som op-højede Personer; de har saaledes tilfredsstillet Kravet i Forf.s Definition med Hensyn til »Bredden« af deres Svindeltilværelse. Disse 7 Personer er paa Grundlag af Akterne fremstillet med en overordentlig fin Udnyttelse af Oplysningernes psykologisk værdifulde Detailler og afgiver derfor fortrinlige Eksempler paa denne specielle Forbrydertype. Det for Bearbejderen sjældne Held, at hans Land i saa kort et Tidsrum har haft Æren af saa stort et Antal Gæster af denne Art, forklares dels ved det store internationale Besøg, Schweiz altid og vel særlig under Krigs- og Efterkrigstiden har haft, navnlig ogsaa som en Følge af, at Landet er Sæde

for Folkeforbundet og andre internationale Institutioner; flere af disse Svindlere har da ogsaa foregivet at være knyttet til disse.

Efter denne Forevisning af Typen i levende Billeder gaar Forf. over til en overmaade interessant Udredning af deres Psykologi. Desværre tillader Pladshensyn kun i korteste Omrids at gengive Hovedpunkter heraf: Medens den almindelige Bedrager benytter Løgnen til Formaal, der bunder i den virkelige Verden, er den ægte Hochstapler først og fremmest kendetegnet ved sin »autistiske« Tænkemaade: et Tankeliv, der er løst fra Realiteten og traadt i Tjeneste hos en Række udprægede, stærkt affektbetonede Fantasi-forestillinger, Drømme om en anden og skønnere Verden, en Opgaaen i, næsten en Oplevelse af disse vaagne Drømmes Indhold. Drømmen om at være Fyrste, Millionær osv. fortrænger Virkelighedsforestillingen, spalter Personligheden saaledes, at denne i alt Fald til Tider ikke selv kan skelne mellem Sandhed og Digt. »Normale« er disse Mennesker derfor ikke, en vis Pseudologia phantastica præger dem alle, men de behøver ikke at være egentlig patologiske i Betydningen af sindssyge. Trangen til at realisere Digtningen overskygger ofte hos dem, som allerede nævnt, Ønsket om at opnaa de materielle Herligheder, som den digtede Tilværelse bringer dem. Drømmelivet hos dem har ofte sin Oprindelse fra en dyb Utilfredshed med smaa Kaar og Forhold, som de til en Begyndelse søger at udligne ved en bevidst Drøm om skønnere Forhold, en Drøm, som saa tager Magten fra dem, fylder dem og til Slut bliver deres egentlige Liv. Jo mere Virkeligheden glider bort fra dem, jo mere de indlever sig i den falske Tilværelse, desto mere svækkes vel deres Agtpaagivenhed overfor Afsløring, deres Blik for Situationens Fare; men dette giver dem paa den anden Side en Selvsikkerhed, en Dristighed i Optræden, der letter Bedragets Gennemførelse. Til det intense Drømmeliv maa imidlertid, for at Hochstapleren kan fremkomme, endnu træde et stærkt Moment af sjælelig Aktivitet, der lader Drømmeren skride til Drømmens Realisation, og som vel ofte bunder i et manisk Moment i den paagældendes Sjæleliv. Disse Mennesker optræder altid flot og ødselt, skiller sig derved afgjort fra de Bedragere af almindelig Type, der bedrager blot for selve Pengefordelens Skyld. Lyst til Eventyr, et vist Slags Vovemod og endelig Arbejds-skyhed vil være nødvendige Komponenter i Hochstaplerens

Psyke. De sociale og milieumæssige Betingelser for Typens Fremkomst er allerede antydnet i det foregaaende; at visse underordnede Livsstillinger, hvor den paagældende har Lejlighed til at se andre udfolde en glimrende Tilværelse — Stillinger som Kammertjener hos højtstillede Personer, et Liv som Demimonde paa Moden i en Storby o. l. — kan virke fremmende paa Anlæg som de heromhandlede, er selvsagt. Derimod findes der næppe noget Eksempel paa, at Nød har været den virkelige Drivfjeder til et forbrydersk Liv af denne Art. Forf. finder i Typens Psykologi Paralleler til Barnepsyken (den frit og vidt svævende Fantasi), til Kunstnersindet (den stærke Indlevelse i det digteriske Æmne eller i Skuespillets Rolle og den stærke Aktivitet), og endelig den gradvise Overgang til de egentlig sindssyges Sjæleliv (*Pseudologia phantastica*, *Mani*, *Paranoia*).

Endelig berører Forf. det Spørgsmaal, hvorfor det saa ofte lykkes Hochstapleren at dupere og bedrage sine Omgivelser ved Foregivender, som, naar han bagefter er afsløret, synes udenforstaaende at have været egnede til en kritisk Undersøgelse, der hurtig vilde have medført Afsløring. Dette skyldes ikke, at denne Forbrydertype er særlig intelligent — den er i første Linje at betegne som Drifts- og Affektforbryder. Men Omgivelserne duperes og imponeres ved den paagældendes aktive Paagaaenhed, hæftige Gaaen op i sin Rolle, hvortil kommer menneskelig Snobbethed og Havesyge, som fører til at være indstillet paa at tro paa Fornemheden og Rigdommen hos den, man selskabelig kommer sammen med, eller som vil være ens Kunde. Hertil kommer, at disse Svindlere oftest slaar sig ned paa de store Hoteller, hvor ikke Byens egne Borgere, men et skiftende Træk af Gæster bliver deres daglige Omgang og Ofre, og hvorhen paa den anden Side Forretningerne er vant til med Tryghed at kunne sende bestille Varer. Og denne hurtig vundne Tillid hos den første Kreds, Svindleren kommer i Berøring med, virker atter suggestivt paa ham selv, forøger hans Drommelivs Intensitet og hans Aktivitet i meget høj Grad.

Med disse korte Rids fra v. Clerics Analyse maa jeg lade mig nøje. Men Afhandlingen bør læses af alle, der har Interesse for Kriminalpsykologi i dens praktisk anvendte Form.

Fra dette Hefte skal endnu nævnes et af *Gelpke* refereret og kommenteret ejendommeligt Tilfælde af automatisk Skrift, fremkaldt ved en trykkende Følelse af Skyld hos den skrivende: Et 14aars Pigebarn, der havde indladt sig paa Uterligheder med Drenge, havde ved Besvarelsen af en skriftlig Fysikopgave til Skolen, omfattende en Række Punkter, skrevet en hel Del Æmnet ganske uvedkommende og tilsyneladende meningsløse Sætninger. En psykisk og psykoanalytisk Undersøgelse klarlagde, at disse maa være fremkomne automatisk under en Lammelse af Overbevidstheden, der gav Underbevidstheden frit Spil og Herredomme over det for Skrivning nødvendige Muskelarbejde, alt fremkaldt ved Trykket af Følelsen af at have gjort noget forkert i Forbindelse med Behrejdelse og andre forstemmende Indtryk, som var sat ind paa Pigen.

I Aargangens andet Dobbeltheft skriver *W. Mittermaier* om Straffeteorierne i psykologisk Belysning. Da Straffen er rettet paa at øve en aandelig Indflydelse paa Mennesker, saavel Gerningsmanden som andre, og da Strafferetten derfor næppe kan naa sit Maal uden at tage i Betragtning, hvorledes Mennesker tænker og føler, og hvad de lader sig sjælelig paavirke af, maa det være rationelt at anlægge en psykologisk Betragtning ogsaa overfor Straffeteorierne — i Modsætning til de tidligere rent logiske eller spekulative Betragtninger paa dette Omraade. Ganske vist medfører disse nyere praktisk-psykologiske Synsmaader, at hele Drøftelsen af Straffeteorierne, navnlig ogsaa »Skolestriden«, er traadt i Baggrunden. Alligevel kan det have sin Interesse at belyse de vigtigste af de tidligere Teorier psykologisk for fra dette Synspunkt at værdsætte dem. Et saadant Arbejde er den her foreliggende Afhandling.

Først bemærker Forf., at forsaavidt en Straffeteori binder i en bestemt Livsanskuelse (Determinisme — Indeterminisme), maa det haves for Øje, at Livsanskuelser ikke kan paatvinges nogen, og at en saaledes begrundet Teori derfor aldrig vil kunne faa universel Anerkendelse. Skal den faa Virkning, maa det da i det mindste kræves, at dens Forudsætning anerkendes af et overvejende Flertal indenfor Samfundet. Nu viser Erfaringen, at der ikke findes nogen Straffelovbog, der rent og uden Afslag følger en enkelt Teori — alle viser de Træk, hentede fra forskellige Teo-

rier. Og endvidere: selv om Loven i sine Grundtræk har ladet sig lede af en bestemt Teori, saa føler Retsanvendelsen sig ikke bundet herved, Praksis følger blandede Ledelinjer. Og det tør i højeste Grad betvivles, at Befolkningen, for hvis Medlemmer Straffen dog er bestemt, anerkender en saadan, i Lovbogen nedlagt Teori. Endelig og ikke mindst vigtigt: Strafffuldbyrdelsen, der betegner Straffe-Idéens Virkeliggørelse, har næppe nogensinde ladet sig paatvinge en Straffeteori, og særlig i Nutiden er de strafffuldbyrdende Myndigheder i saa høj Grad henvist til at iagttage og rette sig efter det virkelige Livs Udslag, at de danner sig Ledelinjer fra dette og ikke fra en opstillet formel Teoris blodløse Skemaer. Her spiller Psykologien sin uomtvistelig store Rolle. De gamle Teoriers naive psykologiske Idéer er opstillet uden finere og mere eksakt iagttagelse som Basis; derfor ser man ogsaa, hvorledes deres Forsvarere i Nutiden maa søge og søger at give dem (Gengældelsesteorien f. Eks.) en bedre psykologisk Underbygning.

Med denne moderne psykologiske Indstilling for Øje er det let forstaaeligt, at Specialpræventionen nu træder i Forgrunden, da vi dér mest iøjnefaldende møder Straffens aandelige og sjælelige Virkning, hvorimod Generalpræventionens Tanke, Tanken om Straffens Virkning paa Almenheden, er saa uklar, saa lidt uddybet og navnlig saa langt mindre konstaterlig, at den i mindre Grad paakalder Interessen. Endvidere maa Nutidens Betragtning af Straffesystemet og dermed af Straffeteorierne nødvendigvis paavirkes af den stadig klarere erkendte Sammenhæng mellem Straffet, Straffepoces, Strafffuldbyrdelse, Polit og Forsorg. Tidligere Teoriers Mænd saa Straffen som en ganske isoleret Samfundsfunktion, som man derfor kunde tildele et eget, helt snævert og specielt bestemt Formaal, medens vi nu betragter den som et Led i hele Komplekset af Midler til Bekæmpelse af Forbrydelsen, et Led, hvis Definition og nærmere Formaal derfor maa muliggøre dens Indpasning i dette Komplex. Naar man endelig har villet gøre gældende, at kun ud fra den klassiske Opfattelse af Straffen — altsaa navnlig Gengældelsesteorien — kan der tales om en retssikret Straftildeling, medens de moderne Tanker fører til en ureguleret og vilkaarlig Behandling af Forbryderen, da er dette et rent Postulat. Hvem kan vel bevise, at Straf-anvendelse efter Gengældelsesteorien sker mere regelbunden og mere sikkert efter en fast Ledelinje end Behandlingen

af Menneskene efter en stedse bedre og klarere Erkendelse af deres biologiske og psykologiske Særpræg? Skulde ikke en Behandling, der retter sig efter Personligheden, kunne gives efter faste Regler lige saa godt som en Behandling, der er baseret paa en apriorisk bestemt Gennemsnits-Mennesketype?

Ud fra disse almindelige Betragtninger og fra det Udgangspunkt, at Straffen er et med Vilje tilføjet Onde, selv om den maaske altid føles saaledes, og selv om omvendt Sikrings- og Forbedringsforanstaltninger, der ikke er tænkt som Straf eller som et Onde, ofte af de lovundergivne føles som Onder, underkaster nu Forf. de enkelte Straffeteorier fra Fortid og Nutid en psykologisk Vægtprøve. Af hans herhen hørende Udviklinger skal kun følgende, der har Henblik paa Gengældelsesteorien, kortelig gengives:

For det første viser det sig, at »Gengældelsen« opfattes yderst forskellig af Teoriens Tilhængere, hvilket vanskeliggør dens psykologiske Bedømmelse. For de fleste er den endnu en forfinet Form for Hævn, Udtryk for en elementær, naturgroet Drift. For at undgaa det etisk betænkelige herved, omskrives Begrebet til: Rettens Opretholdelse overfor Uretten. En Psykolog vil med Undren se en saadan Forflygtigelse af en Naturdrift. Andre taler om Tilfredsstillelse af en sjælelig Forventning, Udløsning af en Spænding, eller en Tilfredsstillelse af Retsfølelsen. Nu er det ogsaa rigtigt, at man gerne føler Tilfredsstillelse, naar Uret bliver kraftig undertrykt, eller omvendt en god Gerning bliver belønnet. Men vi mangler en nøjere Analyse af denne Følelse, vi savner Bevis for, at her er Tale om en elementær Drift, der af Psykologien er kendt og ligestillet med Naturdrifter som Køn-drift, Driften til at søge Næring og Selvopholdelsesdriften. Ved Siden deraf findes der erhvervede Drifter, bestemt af Forestillingskomplekser og modtagelige for Omdannelse. Undersøger man Hævn- eller Gengældelsesfølelsen, finder man heri Forestillinger, som ikke er af ren fysiologisk Oprindelighed. Den krænkede føler Ærgrelse over sin Svaghed, Smerte, Krænkelse af Selvfølelsen. En Drift til Udligning er ikke straks tilstede, Tanken herom opstaar først efter en Overvejelse: det er gaaet mig galt, saa skal det ogsaa gaa ham galt. Som bekendt fører denne Tankegang ofte til, at en af Ulykke ramt Person finder Lise, naar ogsaa andre — helt udenforstaaende! — rammes (»commune naufragium«). Altsaa er denne Drifts

Oprindelighed ikke godtgjort; men ej heller dens postulerede Almenhed holder Stik. Mere udviklede Mennesker afviser Hævn og Gengældelse, føler ingen Drift dertil; hvorfor skulde hele den store Almenhed føle en saadan Drift overfor Begivenheder, som ikke vedkommer hver af dens Medlemmer? Derimod véd vi, at Sikringstanken stedse har spillet en stor Rolle for Almenheden, Tanken hos hver enkelt om at undgaa at rammes af tilsvarende Overgreb. Gengældelse i Betydning af Talion, Udligning, betyder i vidt Omfang Rettens Indgreb som Mildning af den tøjesløse Hævn. Undersøger man de enkelte Mennesker, finder man ofte, at enhver Tanke om Gengældelse fattes hos dem, deres Besøg paa en Straffeanstalt fremkalder hyppigst hos dem Afsky for den haarde Behandling og Medlidenhed, sjældent Tilfredshed ved Gengældelsen. Endvidere kan det anføres, at Gengældelsesfølelsen ikke er et fast og vedvarende Grundlag for Straffekravet, thi den bliver hurtig afsvækket, svinger ofte over i sin Modsætning, fortrænges ved Bevidstheden om Forseelsens mindre Betydning, Straffens Unyttighed, Følelser af Foragt eller Medlidenhed. Endelig er det Onde, som er begrebsmæssig nødvendigt for Gengældelsestanken, meget problematisk. Straffen føles ikke altid som et Onde, hverken af Gerningsmanden eller af Almenheden. Og under Strafudstaaelsen træder Gerningen mer og mer i Baggrunden, i Anstalten bedømmes Fangen væsentlig efter sine almenmenneskelige Egenskaber, Ondet bliver den daglige Tilværelse, som man netop søger at mildne. Og naar man siger, at Forbryderen selv anerkender Gengældelsens Berettigelse, er dette kun forsaavidt rigtigt, som han kan have den raa Hævn i sin Tanke og kun opgør sin Dom om Berettigelsen af det tilkendte Kvantum af Straf. Paa lignende Maade gennemgaar Forf. andre Straffeteorier psykologisk-kritisk og yder tilsidst sin Tilslutning til den moderne Tanke om Straffens Individualisering, den stadig psykologisk finere Udbygning af Straff fuldbyrdelsen, understøttet af de biologiske Undersøgelseres Resultater. Ganske vist er det en vanskelig Opgave at erkende Menneskers sjælelige Habitus. Forsaavidt er Arbejdet lettere efter de gamle Straffep principper. Men den moderne Vej vil efterhaanden blive farbar og vil have det store Fortrin at finde Tilslutning hos Befolkningen, saa snart de bedre Frugter af den individuelle Behandling, som Forf. med Sikkerhed venter, giver sig tilkende.

Professor *Cornelia Benndorff* skriver om Indtryk af Straffuldbyrdelsen i Amerika, hvor hun har overværet Retsforhandlinger mod unge Forbrydere i Minneapolis og besøgt en Række Straffeanstalter i Minnesota, Illinois, Georgia og Tennessee. Forf. beretter om den Friskhed, Naturalighed og Umiddelbarhed, der hersker under Dommerens Forhandling med de unge Sigtede, der ved det første Gang begaaede Delikt faar anvist et obligatorisk Ophold paa 6 Maaneder eller mere hos en Arbejdsgiver paa Landet eller i grovere Tilfælde Ophold i en »mild« Forbedringsanstalt, der omhyggelig undgaar Navnet af Straffeanstalt, idet den benævnes »farmschool«, med Tilkendegivelse af, at god Opførsel i Prøvetiden bevirker endelig Straffritagelse. Alt dette synes at ske formløst, uden Afsigelse og Offentliggørelse af en egentlig Dom. Erfaringerne fra Minneapolis synes at vise, at kun 17 pCt. ikke klarer Prøven. Artiklen giver en kort Skildring af en saadan »mild« Anstalt, indrettet efter Pavillonsystemet; bemærkelsesværdig er følgende Ytring fra Direktorens Side til den besøgende: »Barnets Pligt overfor Almenheden er at uddanne sine Evner, men ikke at arbejde for de Voksne«. — Forf.s Beretninger om de øvrige Anstalter, hun har besøgt, viser den for amerikansk Straffuldbyrdelse karakteristiske Uensartethed: Monsteranstalter, der udviser alle tekniske og hygiejniske Fuldkommenheder og drives efter rationelle Progressionssystemer og med udmærket Arbejdsudbytte, afveksler med forældede og daarlige Anstalter, hvor der hersker Lediggang; paa en enkelt Anstalt er det endog Fangerne tilladt at balle af de besøgende under Sang eller ved Fremvisning af trykte Bønskrifter. Amerikanske Mærkværdigheder falder i Øjnene: paa Fængslet i Joliet (Illinois) er der Talefrihed undtagen under Spisningen, hvor til Gengæld et Musikkapel spiller — i Anstalten i Atlanta (Georgia) var der Baseball-Match mellem Fangerne og Studenterne fra et nærliggende Kollegium!

Olaf Haack.

Revista Penale, Januar—August 1926.

Om Strafferetsvidenskabens Stilling i Italien i de første 25 Aar af det tyvende Aarhundrede skriver *Silvio Ranieri* en yderst læseværdig Afhandling (Bd. 104, 2. Hefte S.

117 ff.). Kritiken overfor den herskende Retning indenfor Strafferetsvidenskaben mundedes i de sidste tre Aartier af det nittende Aarh. ud i 2 Hovedsætninger: Strafferetten skulde i Slutningen af det 19. Aarh. være ramt af en voldsom Krise, og det herskende juridiske System af Forbrydelser med dertil svarende Straffe skulde have endelig udspillet sin Rolle. Kritiken var ingenlunde altid klart fremsat eller begrundet, men gjorde dog et vist Indtryk, dels paa Grund af den Kraft, hvormed den fremsattes, dels ifølge selve Sagens Natur, der er nemlig noget berettiget i denne Kritik. Strafferetten er intimt knyttet til den menneskelige Udvikling, og det er rigtigt, at Straffesystemet er blevet alt for langt tilbage for denne. Strafferetsvidenskaben har heller ikke i tilstrækkelig Grad formaaet at drage sig den rivende Udvikling indenfor andre Videnskabsgrene til Nytte. Den nye Retning, der i Aarhundredets sidste 30 Aar med Udspring i Lombrosos, Ferris og Garofalos Arbejder traadte frem paa Skuepladsen som den positivistiske Strafferetsskole, skod imidlertid over Maalet, naar den vilde løse Strafferettens Grundproblemer paa antropologisk-sociologisk Grundlag. Den kom i Strid med sit Udgangspunkt — Benægtelsen af Viljesfriheden — naar den dog maatte anerkende Straffens motiverende Indflydelse paa store Grupper af Forbrydere. Skolen har derfor modificeret sig i det tyvende Aarhundrede. Desuagtet skal efter Forfatteren en Forsoning mellem den klassiske og den positive Skole være umulig. I det tyvende Aarhundrede har ogsaa den klassiske Skole udviklet sig, dog under en stadig Fastholden af Strafferetsvidenskabens Selvstændighed i Tilknytning til de nyere Undersøgelser over Viljesfriheden. Strafferetten maa afgrænses skarpt overfor Sociologi, Kriminalpolitik og Filosofi. Man kan sige, at dens sidste Fase i Italien karakteriseres netop gennem denne Kamp for at bevare Strafferettens Selvstændighed og bestemme dens Metode; forsaavidt er det berettiget at kalde denne Fase i særlig Forstand metodologisk. Strafferetten bevæger sig gennem en skarpere Afgrænsning af Objektet og en mere maalbevidst Fastlæggelse af Metoden »verso orizzonti piu elevati«. —

Selv om det stedse maa være en meget vigtig Opgave for Strafferetten at behandle Læren om Forbrydelse og Straf med særligt Henblik paa de Forbrydergrupper, som man kunde kalde de normale, bliver det dog en Gaade, hvorledes man stadig netop i Italien kan ofre saa megen

Kraft paa den indbyrdes Kamp mellem de forskellige Skoler. De Resultater, som den nyere Retning indenfor Strafferetten har bragt i Italien og navnlig udenfor Italien, er man dog ikke til Sinds mere at give Afkald paa. Strafferetten har først og fremmest en praktisk Opgave i Samfundets Værn. Denne Opgave kan imidlertid ikke løses tilfredsstillende med en vilkaarlig, spekulativ Begrænsning af Genstand og Midler. Den positive Ret og navnlig de i de sidste 25 Aar fremkomne nye Straffelovsudkast har jo brudt paa afgørende Maade med Klassicismen. Det fremtidige Arbejde indenfor Strafferetsvidenskaben maa ske paa dette Grundlag, jo før dette indses fra alle Sider, des bedre. Ellers løber Livet atter fra Strafferetten. Forfatteren bevæger sig i Teorien uden at klare sig, i hvilket Omfang den gældende Ret har akcepteret den nyere Retning. En Redegørelse herfor vilde være af største Interesse.

J. H. J.

Mindre Meddelelser.

Københavns Politidirektørs Beretning for Aaret 1925.

Efter at Kriminaliteten i København havde kulmineret i Aaret 1918¹⁾ med 25,286 anmeldte eller opdagede Forbrydelser, hvoraf 22.867 Tyveriforbrydelser, viste de nærmest følgende Aar en glædelig Nedgang i Antallet af Forbrydelser. I 1922 var Tallene paa samtlige Forbrydelser og paa Tyverier dalet til henholdsvis 13.819 og 10.601, men derefter standsede denne Bevægelse, og der meldte sig en ny Stigning; i 1923 var de tilsvarende Tal 14.741 og 11.994 og i 1924 16.809 og 13.379. Den foreliggende Beretning bringer desværre Budskab om, at denne stigende Tendens er fortsat, endog ret udpræget, idet Antallet af anmeldte eller opdagede Forbrydelser i 1925 er vokset til 19.370, hvilket vil sige en Stigning af 15.2 % sammenlignet med 1924. Hvad specielt Tyveriforbrydelserne angaar, konstaterer man det beklagelige, at Stigningen her i særlig Grad falder paa de grove Tyverier, der er taget til fra 2.807 i 1924 til 4.129, en Opgang, der ikke blot forholdsvis, men endog absolut er større end for de simple Tyveriers Vedkommende (11.862 mod 10.572 i 1924). Ogsaa Antallet af Sædelighedsforbrydelser er forøget (505 mod 428 i 1924 og 365 i 1923). Voldsforbrydelserne er oppe paa 417 (i 1924 403, i 1923 329). For Drukkenskab anholdtes 4.920 Personer mod 5.449 Aaret forud og 4.834 i 1923. Det oplyses, at af voksne Personer, der i Aarets Løb er kommet til Skade under saadanne Omstændigheder, at der er optaget Politirapport, var 9.7 % berusede i Ulykkesøjeblikket; i 1921 var det tilsvarende Tal 22.3 %, men i 1920 var det nede paa 6.5 %.

Af Oversigten over den kriminelle Retspleje fremgaar, at 1077 Personer blev dømt uden Udfærdigelse af Anklage-

¹⁾ Jfr. Tidsskriftets 7. Aargang. S. 300 og 30.

skrift i Medfør af Rpl. § 925, mod 1140 er Sagerne paatalt ved Byretten med Anklageskrift, mod 41 ved Landsret uden Nævninger og mod 25 (heraf 3 Kvinder) ved Landsret med Nævninger. Ved Københavns Byret blev ialt 2123 Personer dømt til Straf; heraf idømtes 25 Tugthusarbejde, 550 Forbedringshusarbejde, 869 Fængsel paa sædvanlig Fængeskost, 52 simpelt Fængsel, 582 Tvangsarbejde og 45 Bøder. Fængsel paa Vand og Brød blev slet ikke idømt. Der blev afsagt 234 Straffedomme, ved hvilke Straffen for 258 domfældte blev gjort betinget. Ialt 189 domfældte fik betinget Straffeftergivelse eller -formildelse.

Med Hensyn til Ungdomskriminaliteten oplyser Beretningen, at der i 1925 har været indledet Undersøgelse ved Byretten mod 367 Personer mellem 14 og 18 Aar, nemlig 322 mandlige og 45 kvindelige, hvoraf henholdsvis 298 og 21 var sigtet for Berigelsesforbrydelser. For 154 af disse unge Mænd og 21 unge Kvinder sluttedes Sagerne for at tilstilles Justitsministeriet med Hensyn til Fritagelse for Tiltale i Medfør af Straffelovstillæggets § 15. I Aarets Løb opnaaede 158 Personer mellem 14 og 18 Aar i Medfør af denne Bestemmelse betinget Fritagelse for Straf; 3 af disse er trods skete Overtrædelser paany fritaget for Tiltale. Af de i tidligere Aar fritagne unge Mænd, ialt 2411, vides 302 trods skete Overtrædelser paany at være fritaget for Tiltale. Der har ved Byretten verseret Sager mod 51 Dreng og 3 Piger under 14 Aar. I 37 Tilfælde tilstilledes Sagerne Værgeraadet, medens 17 Sager henlagdes. Ved Politiets Undersøgelseskamre sluttedes 54 Sager angaaende Dreng og 4 angaaende Piger for at tilstilles Værgeraadene.

Af Meddelelserne om Behandlingen af Politisagerne fremhæves, at der i Politiets Bødeforelægskontor behandlede 16,559 Sager mod 17,558 Tiltalte; for 12,951 Personers Vedkommende blev Sagerne afgjort ved Bødeforelæg, medens 4607 foretrak Henvisning til Retten. — Antallet af de for Retten for Politiforseelser tiltalte var 11,564 (foruden 220, hvis Forhold blev afgjort i Dommervagten), medens som nævnt ikke mindre end 12,951 fik deres Forseelser afgjort i Forelægskontoret; i 1923 og 1924 var Tallet paa de sidstnævnte Tilfælde dog endnu betydelig større (over 15,000).

Den nye Politigaards Fængsel, der rummer ialt 64 Celler, blev taget i Brug den 6. Juli 1924. Det benyttes dog hovedsagelig kun til Forvaring af anholdte og til midler-

lidigt Opholdssted for Varetægtsfanger, der fra Vestre Fængsel fremstilles i Undersøgelseskamrene. Samtidig evakueredes Nytorvs Arrest; denne er nu overladt Magistratens 2. Afdeling. Man har ved Undervisningen af de unge Straffefanger efterhaanden afløst Sprogundervisningen af Undervisning i skriftligt og mundtligt Dansk, et Forsøg, som har gjort gode Resultater. — Det kan til Slut bemærkes, at Isolationsprincippet har været gennemført i den Grad, at ikke mindre end 99,9 pCt. af samtlige Fangedage har været tilbragt i Enkeltcelle.

C. S.

Bulletin de la commission pénitentiaire internationale
Nr. 2 (Nouvelle série) indeholder en Oversigt over samtlige de Spørgsmaal, der er behandlede, og de Resolutioner, der er vedtagne paa de ni internationale Fængelskongresser, der er afholdt i Aarene 1872—1925, henholdsvis i London (1872), Stockholm (1878), Rom (1885), St. Petersborg (1890), Paris (1895), Bryssel (1900), Budapest (1905), Washington (1910) og London (1925). Disse Kongresser har i Almindelighed været delt i Sektioner — tre eller fire — der har behandlet dels Straffelovgivningen, dels Fængsels-spørgsmaal i snævrere Forstand og Spørgsmaal vedr. Prævention og den særlige Behandling af mindreaarige og unge Forbrydere.

Gennemløber man det store Antal Spørgsmaal med dertil hørende Resolutioner, der har været til Behandling paa Fængelskongresserne i disse godt og vel 50 Aar, kan man ikke undgaa at modtage et stærkt Indtryk af, hvorledes de »positive« Retninger indenfor den moderne Strafferet saa afgørende har sejret. Ikke mindst de paa Kongressen i London 1925 behandlede Emner¹⁾ viser, at man nu Landene rundt er i Færd med at akceptere alle de vigtigste praktiske Reformkrav, som Positivisterne i den sidste Menneskealder har kæmpet for.

Bulletin'en, der er redigeret af Prof. Simon van der Aa, kan erholdes direkte fra Trykkeriet Staempli et Cie, Bern, Pris 3 fres.

J. H. J.

¹⁾ Se om denne Kongres Auditor Erik Schäffer i N. T. f. S. 1926 S. 74 ff.

Den internationale Juristkongres i Bryssel. Som bekendt har Union internationale de Droit pénal ikke givet Livstegn fra sig siden Krigsudbruddet 1. August 1914. Noget formel Opløsning af denne Sammenslutning har dog aldrig fundet Sted og der bestaar derfor stadig Muligheden for at genoptage det ved Krigen afbrudte internationale Samarbejde indenfor den gamle Unions Rammer. Det er utvivlsomt, at dette vilde frembyde visse Fordele, og adskillige ønsker da ogsaa at gaa netop den Vej, men hidtil er det ikke lykkedes at gøre den farbar.

Imidlertid har en ny international Kriminalistforening set Lyset: Association international de droit pénal er stiftet paa Initiativ af de saakaldte romanske Lande og hovedsagelig med Tilslutning fra disse. Som det vil være bekendt havde denne Association — der ønsker at være Unionens Arvtager — indkaldt til Kongres i Bryssel i Dagene 26. til 29. Juli 1926, og der var gjort Forsøg paa at opnaa Deltagelse ogsaa fra tysk (og østrigsk) Side. Det var imidlertid ikke lykkedes at overvinde Vanskelighederne, idet man fra nævnte Side ikke fandt Vilkaarene for Deltagelse acceptable, og Kongressen kom derved til at savne det virkelig internationale Præg, hvorved Unionens Kongresser i sin Tid udmærkede sig. Dette blev da ogsaa særdeles frimodigt fremhævet af en af Kongressens centrale Skikkelser, den italienske Professor Ferri, der i sine Indlæg i Debatten Gang paa Gang — og maaske noget stærkere end det faldt i enkeltes Smag — understregede, at Tyskerne slet ikke kunde undværes i det internationale videnskabelige Arbejde, og at Maalet maatte være at faa dem til at deltage i fremtidige Forhandlinger.

Fra nordisk Side vil man uden Forbehold give Ferri sin Tilslutning, og Spørgsmaalet er da alene, om dette Maal lettest naas ved at gyde nyt Liv i den gamle Union, eller om det er mere praktikabelt at søge at drage Tyskerne ind i den nye Association. Det ligger imidlertid udenfor Rammen for nærværende Artikel at søge at give noget Bidrag til Besvarelsen.

I Sandhedens Interesse maa det udtales — selv om det maaske lyder baade ubeskedent og lidt utaknemmeligt overfor Værterne — at Kongressens ydre Apparat ikke stod Maal med, hvad vi her i Norden er vant til ved tilsvarende Lejligheder. Der manglede rent ud sagt i paafaldende Grad virkelig Organisation — de udenlandske Gæster folte sig

vist alle ret hjemløse ved de forskellige Sammenkomster og Udflugter, og Bureauet syntes ikke at have ret megen Forstaaelse af sin Opgave.

Til Gengæld forløb de saglige Forhandlinger særdeles elegant, og baade under disse og under de selskabelige Sammenkomster havde man Lejlighed til at beundre og glæde sig over den romanske Veltalenhed. Navnlig Franskmænd og Belgiere er jo Mestre i den Kunst at holde en nøje udarbejdet og ganske fast liggende Tale med samme Friskhed, som var den improviseret. Netop fordi denne Kunst er saa lidet paaagtet her i Danmark — Georg Brandes var en af dens faa, ja maaske dens eneste Dyrker — var det baade fornøjeligt og lærerigt at studere Fordelene ved denne Foredragsform.

Blandt de mesterlige oratoriske Præstationer er der særlig Grund til ved Siden af Ferri's vægtige og glødende Indlæg i Debatten at fremhæve Ministerpræsident Jaspard's store Tale ved Banketten. Gennem denne som iøvrigt en Række af de andre Taler gaves der Udtryk for Glæden over Belgiens Frigørelse for Fremmedherredømmet, og Kongressen kom saaledes til at danne en ejendommelig Paralel til det nordiske Juristmøde det foregaaende Aar i Finland, hvor netop den tilsvarende Grundstemning atter og atter fik Udtryk.

Kongressens 1ste Programpunkt var saalydende:

I. — Rapport sur l'état législatif actuel.

Indiquer, par le bref exposé des lois votées ou en préparation, quelles ont été dans votre pays, depuis le début du XXe siècle, les tendances de la législation; — si et dans quelle mesure l'idée de défense sociale y a été accueillie et a remplacé la notion classique de responsabilité pénale.

Cet exposé rétrospectif, qui est de la plus grande importance, est destiné, au moment où commencent les travaux de la nouvelle Association, à établir un lien entre celle-ci et sa devancière, l'Union Internationale de Droit Pénal. Il s'agit donc, sans entrer dans aucune discussion de principe et simplement par une revue récapitulative de la législation appliquée ou en projet, de marquer, sur les principaux problèmes qu'avait agités l'ancienne Union (délinquants occasionnels, malfaiteurs d'habitude, traitement des récidivistes, des mineurs, tentative, etc...), quelle est actuellement la position prise par le législateur de chaque pays.

For Danmarks Vedkommende forelaa en klar og koncis Beretning udarbejdet af Rigsadvokat Goll — den vakte særlig Opmærksomhed ved Forfatterens indgaaende Redegørelse for den Steincke'ske Interneringslov, en Udvikling, der tillige ydede et Bidrag til Belysning af Kongressens 2det Programpunkt saalydende:

La mesure de sûreté doit-elle se substituer à la peine ou simplement la compléter?

Cette question ne fait pas double emploi avec la précédente. Il s'agit, en effet, en abordant la discussion scientifique, de déterminer si la mesure de sûreté, telle que l'entend l'École positiviste, doit d'une manière générale remplacer la peine, fondé sur l'idée traditionnelle de responsabilité penale ou, au contraire, si, à côté du maintien de cette idée, on ne doit pas simplement lui faire une place pour certains criminels et dans certains cas.

Efter en til Tider ret bevæget Diskussion, der navnlig drejede sig om, hvorvidt man skulde tillægge Administrationen eller Domstolene Kompetencen med Hensyn til Iværksættelsen af Sikkerhedsforanstaltninger, og hvor Ferri i et af mægtig Patos baaret Indlæg kæmpede for Domstolene — »vort eneste Værn mod administrative Overgreb« — vedtoges følgende Resolution:

Le Congrès, en laissant aux discussions théoriques la question de la différence substantielle ou formelle entre peines et mesures de sûreté,

Constata que la peine comme sanction unique du délit ne suffit pas aux exigences pratiques de la défense sociale soit contre les criminels plus dangereux par leur anomalie mentale ou par leurs tendance ou habitude à délinquer soit vis-à-vis des mineurs plus ou moins rééducables;

et émet le vœu que le Code pénal contienne aussi des mesures de sûreté déterminées d'après la personnalité du criminel, plus ou moins réadaptable à la vie sociale; et que la peine et la mesure de sûreté soient des actes de juridiction avec faculté pour le juge d'appliquer l'une ou l'autre ou bien l'une et l'autre suivant les circonstances du fait et la personnalité du prévenu.

Kongressens 3. Programpunkt var saalydende:

Faut-il préconiser le travail à l'aperto des détenus, et, en cas d'affirmation, comment l'organiser?

Ce n'est pas l'examen des peines coloniale qui est demandé, mais seulement celui de l'emploi des condamnés à l'imprisonnement à un travail effectué en dehors des locaux d'internement,

tel par exemple que l'édification d'établissements pénitentiaires ou publics, construction de routes, chaussées, digues, canaux, rectification du cours des rivières, assèchement de marais, travail des champs etc.

Kongressen vedtog her følgende Udtalelse:

Le Congrès, considérant le travail *in aperto*, en semi-liberté, judicieusement imparti et organisé, comme l'agent le plus efficace de l'amendement des condamnés,

émet le vœu que cette institution reçoive une large extension en rapport avec les mœurs et les conditions économiques des divers pays et étant entendu que le travail *in aperto* ne peut être établi qu'en faveur des condamnés sélectionnés, paraissant présenter des garanties d'amendement et de relèvement moral permettant de les remettre progressivement en contact avec la vie sociale.

Det 4. Programpunkt, der omhandlede Spørgsmaal om en international Strafferetspleje, var saaledes formuleret:

Y a-t-il lieu d'instituer une juridiction criminelle internationale; et, dans la supposition d'une réponse affirmative comment l'organiser?

La création d'une Cour internationale permanente de justice criminelle a été demandée de différents côtés. Il s'agit de rechercher si cette création peut être recommandée, et de déterminer, en cas de réponse affirmative, quels crimes pourraient lui être renvoyés et sous quelles conditions ce renvoi pourrait être ordonné.

Kongressen vedtog her følgende Udtalelse:

4e. question (*Cour de justice criminelle internationale*).

Le Congrès émet le vœu:

1° — qu'il soit attribué à la Cour permanente de justice internationale une compétence en matière répressive;

2° — que cette Cour soit consultée sur le règlement des conflits de compétence, judiciaire ou législative, qui peuvent surgir entre les différents Etats, ainsi que sur la revision des condamnations, passées en force de chose jugée et inconciliables, prononcées à raison d'un même fait par des juridictions ressortissant d'Etats différents);

3° — que la dite Cour permanente connaisse des responsabilités pénales, nées à la charge des Etats à la suite d'une agression injuste et de toute violation de la loi internationale. Elle

prononcera contre l'Etat coupable des sanctions pénales et des mesures de sûreté;

4° — que la dite Cour permanente connaisse en outre des responsabilités individuelles que peuvent mettre en jeu le crime d'agression, les crimes ou délits connexes, ainsi que toute violation de la loi internationale commise en temps de paix ou en temps de guerre; et spécialement les crimes de droit commun qui à raison de la nationalité de la victime ou des auteurs présumés peuvent être considérés par eux-mêmes ou par d'autres Etats comme des offenses internationales ou constituer une menace pour la paix du monde;

5° — que relèvent également de la dite Cour permanente les individus, auteurs de crimes ou de délits, qui ne peuvent être déférés à la juridiction d'un Etat particulier, soit que l'en ignore le territoire où ils ont perpétré leur crime ou délit, soit que la souveraineté de ce territoire est contestée;

6° — toutes les infractions commises par des Etats ou des individus doivent être prévues et sanctionnées d'avance par des textes précis. Des conventions internationales définiront les crimes et délits rentrant dans la compétence de la Cour, fixeront les sanctions pénales et les mesures de sûreté;

7° — le nombre des juges de la Cour sera augmenté. Les membres nouveaux seront choisis parmi des personnes réputées pour avoir des connaissances spéciales dans la science et la pratique du droit criminel. Le personnel de la Cour sera complété par l'institution d'un parquet. L'action publique internationale sera exercée par le Conseil de la Société des Nations. L'instruction sera confiée à un organisme spécial;

8° — la procédure sera écrite et orale. Elle comportera des débats publics et contradictoires.

Il n'y aura contre les arrêts d'autre voie de recours que la révision dans les termes du statut actuel de la Cour;

9° — les décisions de la Cour auront un caractère obligatoire. Les arrêts de condamnation prononcés contre des Etats seront exécutés par les soins du Conseil de la Société des Nations. L'exécution de ceux qui concernent des individus sera confiée par le Conseil à un pays déterminé, qui aura l'obligation d'y procéder, sous sa surveillance, d'après sa propre législation;

10° — le Conseil de la Société des Nations aura le droit de suspension et de commutation des peines;

11° — une commission spéciale formée par le Conseil de direction de l'Association internationale de droit pénal sera chargée de rédiger un projet de statuts;

12e — enfin le Congrès estime que le but à poursuivre, l'institution d'une justice pénale internationale doit être atteint progressivement par voie d'accord particuliers conclus entre des Etats et auxquels d'autres Etats adhéreront.

Det er ikke let at overskue de praktiske Resultater af Forhandlingerne paa denne Kongres, men derimod tør man fastslaa, at det er af den største praktiske Betydning, at den overhovedet har været afholdt, og at der derved er gjort et første Skridt i Fortsættelse af Unionens Arbejde.

Henrik Sachs.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Defensor legis. 1926 Hft. 11—12, 1927 Hft. 1.
 Fra Nær og Fjærn (Dansk Fangeblad) Nr. 53—59.
 Tidsskrift for Retsvidenskab. 39. Aargang, Hft. 3—4.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform, 18. Aarg., Hft. 1—2.
 Förhandlingar vid Svenska Kriminalistföreningens årsmöte Septbr. 1925. Stockholm 1926.
 Meddelelser fra Direktoratet for Fængselsvæsenet. IV. 1925—26. Kbhvn. 1927.
 Juridisk Tidsskrift. 12. Aargang Hft. 5—10.
 Svensk Juristtidning. 1927. Hft. 1.
 Tidsskrift, utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1926 Hft. 5—6, 1927 Hft. 1.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, XLVII Bd. 7.—8. Hft.
 Rivista penale CIV fasc. 3—6, CV fasc. 1.
 Processkommissionens Betänkande angående Rättegångsväsendets ombildning I—III. Stockholm 1926.

Forbryderen og Samfundet i historisk Belysning.

Foredrag, holdt ved de akademisk-sociale Kursus
paa Københavns Universitet¹⁾.

Af FRANTZ DAHL.

I.

De af Dem, mine Tilhørere, som have læst *Victor Hugo's* mæglige og vilde Roman *L'homme qui rit*, »Manden, som ler«, en Roman, der foregaar i Slutningen af det 17de og Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, ville sikkert erindre den malende og gribende Skildring af Bogens Helt Gwynplaine, da han som Barn i Uvej og Snestorm lades ene tilbage paa Englands Kyst af den frygtelige Bande, hvis Levevej er at vansire og lemlæste Børn — det første Indtryk, Gwynplaine modtager af Samfundet, er Synet af Liget af en hængt Forbryder, der dingler i en Galge — det vil sige, det ydre Udtryk for en Straf, som den Gang var den almindelige, en Straf, som fremfor alt skulde virke *afskrækkende*. Og hvis Drengen havde set sig videre om, vilde han paa Gader og Stræder have stødt paa andre rædselsvækkende Straffuldbyrdelsesmidler, Torturedskaber, Gabestokke o. l.; hvis han paa sin senere Vandring i Livet tilfældigvis havde faaet i Hænde et Exemplar af Maria Theresia's østerrigske Straffelov af 1769, vilde han strax

¹⁾ Baade i Form og Indhold bærer nærværende Foredrag helt igennem Præg af sin Oprindelse. Der er hist og her tilføjet et Par Noter, men iøvrigt gengives det, som det blev holdt for en Tilhørerkreds, der ikke kunde antages at sidde inde med de Forudsætninger som de i Æmnet sagkyndige. Foredraget moder derfor ogsaa op uden Prætensioner af nogensomhelst Art.

lægge Mærke til, at denne af Staten selv udgivne *officielle* Lovtext ledsages af en anselig Række Kobbere, der give en virkelighedstro Fremstilling af de i Nutidsøjne forfærdelige Midler til at pine Sandheden ud af Delinkventen. Hvis Barnet havde faaet Indpas i et af Samtidens Fængsler, vilde han maaske have forstaaet, at disse ikke spillede nogen Rolle hverken som Bodsfængsel, Tugthus eller Forbedringshus, men i alt væsentlig kun tjente som Gemme eller Lukke, som en Varetægt af de anklagede, indtil deres Dom var fældet¹⁾, og et Varetægtshus af en uhyggelig Art. Men hvis den samme Person var blevet hensat til vor Tid, vilde han forgæves spejde efter Galger og Skafotter eller Torturretskaber paa den alfare Vej. Hvis han derimod havde aflagt et Besøg i Nutidens Straffeanstalter, f. Ex. Elmira-Fængslet i Nærheden af New-York eller i Danmark Nyborg-Anstalten for unge Forbrydere, eller hvis han var blevet sat i Kundskab om Nutidens penitentiære Synsmaader, dens profylaktiske Foranstaltninger ikke mindst til Fordel for den opvoxende Slægt, vilde det sikkert, ja næsten med Naturnødvendighed gaa op for ham, hvilken Forskel i Opfattelse af Forbrydelse og Straf, af Forbryderens Forhold til Samfundet der allerede herved aabenbarer sig; han vilde allerede derved kunne maale Udviklingens Gang. Han vilde betragte Nutidens kriminologiske Syn og Stræben som Resultat af en gennem Aartusinder fortsat Udvikling, en Udvikling, der i adskillige Hundrede Aar synes at have bevæget sig trægt og langsomt, egentlig en Marsch paa Stedet, indtil den i Løbet af det sidste Aarhundrede tog Fart, i den sidste Snes Aar saa rivende, at mange ere blevne betænkelige og med Ængstelse overveje Udviklingens videre Følger. Fra de vigtigste af de europæiske Straffelovgivninger for blot et godt Hundredaar tilbage slaar os i Møde en Os af glødende Torturinstrumenter; der lyder fra dem en Stønnen og Jamren

¹⁾ Jfr. *Ulpian's* Ord i Fr. 8 § 9 Dig. (48—19): *Carcer ad continendos, non ad puniendos homines haberi debet.*

fra martrede Syndere. Den Tid er forbi, i hvert Fald i civiliserede Stater. Den Gang fandt man, at Samfundets Sikkerhed krævede saa voldsomme Midler. I sin Iver for en virkningsfuld Generalprævention, for Hensynet til Samfundet oversaa man eller havde ikke Blikket tilstrækkeligt aabent for Hensynet til Individet; Forbryderen. Nu er der mange — og ikke de ringeste — som hævde, at den moderne Humanismes Slagord om Specialpræventionen som det eneste saliggørende, med dens vidtdrevne Hensyntagen til det forbryderske Individ er købt paa Generalpræventionens Bekostning, der er mange, som fastslaa, at man af Hensyn til *den enkelte* ikke maa glemme Samfundets andre Individuer, men erindre, at Sikkerhed og Fred er ufravigelige Betingelser for det videre Fremarbejde paa Kulturens Marker. Det ejendommelige for den nyere Tids rationelle Kriminologi er, at den samtidig med at granske Forbryderens individuelle Egenart skarpt betoner Forbrydelsens og Straffens sociale Karakter i Modsætning til de ældste og ældre Tider, der betragtede Forbrydelsen som en konkret, enkeltstaaende Kendsgerning med de deraf flydende Følgeslutninger.

Men dette maa nu ikke misforstaas. Om én Ting har man stedse været enig. Til alle Tider, saavidt man historisk kan række, har Straffen været opfattet som et *Sikkerhedsmiddel*, et Middel, der var lagt i Samfundets Haand for at bekæmpe Forbrydelsen. Men baade ved Haandhævelsen og Vurderingen af dette Sikkerhedsmiddel viser Forskellene sig mellem de forskellige Tiders Opfattelse. Montesquieu har vistnok Ret, naar han udtaler, at der ikke gives Spørgsmaal, som i højere Grad egne sig til at paakalde hele Menneskehedens Interesse end den sikreste og bedste Ordning af Strafferetten. Ligesaa lidt som nogen anden Del af Rettens vidtforgrenede Rige er Strafferetten blot en Samling Lovbestemmelser eller Lovparagrafer, som det gælder om exegetisk at analysere og anvende, men man overdriver vistnok ikke ved at fastslaa, at i ingen

anden juridisk Disciplin som i denne afspejles saa nøjagtig, om ikke med fuldstændig fotografisk Sikkerhed, den paa-gældende Tids eller Periodes hele Kulturmilieu, Tidens etiske, religiøse, politiske og sociale Opfattelse og Stræben. Et bedre og paalideligere Barometer for en Tids eller Nations hele Retsopfattelse findes ikke. Allerede i Opfattelsen af, hvorvidt og i hvilket Omfang de menneskelige Livsforhold fortjene Rettens Beskyttelse, i den strafferetlige Værdsættelse af det paa-gældende Delikts Kvalitet og Kvantitet ligger et Kulturmoment af stor Betydning. Krigeriske og mandige Folkeslag som de germanske Stammer se med strængere Øjne paa Ejendomsforbrydelser som Tyveri end paa Drabet. Et Drab — man tænke paa de gamle Nordboers Einherieideal — kan sones med en Pengebod. Tyveriet er den frie Mand uværdigt — det snigende, det lumske deri virker oprørende og vækker Afsky hos en Gentleman. Meget betegnende er den af nogle romerske Jurister givne Etymologi af det latinske Ord for Tyveri: *furtum*. I Fr. 1 in. Dig. (47—2) siger Paulus: *Furtum a furvo, id est nigro, dictum Labeo ait, quod clam et obscuro fiat, et plerumque nocte*. Den af teokratiske Synsmaader prægede Lovgivning vil sætte Forbrydelserne mod Gud og Religionen i første Geled. Opfattelsen af Forbrydelser mod den ægteskabelige Troskabspligt viser en karakteristisk Forskel mellem de af Romerretten paavirkede Lovgivninger og de germanske og angiver derved tydelig, hvorledes Mandens og Hustruens Stilling bedømtes¹⁾. Ved Aagerforbrydelsen kan iagttages en Kurvebevægelse af megen Interesse, hvor snart det ene eller andet Hensyn har Overtaget — Udnyttelse af andres Nød, rene Taxtbestemmelser, Udhævelsen af enkelte Former. Ved Barnemord vare den

¹⁾ I den romerske Ret var den i Hovr skyldige Ægtemand overhovedet ikke strafbar; i Følge den nugældende italienske Straffelov § 353 straffes Hustruen ubetinget, Ægtemanden i Henhold til § 354 kun, naar han aabenlyst holder en Konkubine i det ægteskabelige Hus eller andensteds. Jfr. derimod dansk Straffelovs § 159.

ældre Rets Bestemmelser grumme og blodige, medens Nutidens Ret lægger Hovedtonen paa de subjektive formildende Omstændigheder hos Barnemoderen. Og saaledes i det uendelige. Der gives i Retsvidenskaben intet mere tiltrækkende end ad historisk Vej at undersøge, hvorledes en given Tids Tænkesæt er nedfældet i Sædvane og Vedtægt, i Lovgivning og Praxis og senere i Litteraturen og Videnskaben. Endnu er ikke født det Kæmpegeni, som har fremstillet Strafferettens Historie eller udviklet og vist de Ideer, Gengældelsesideen f. Ex., der har formet og behersket den, men maaske — og forhaabentlig — vil Opgaven en Gang blive løst, en Opgave, i Sammenligning med hvilken selv Herakles' berømte tolv Arbejder kun vare Børneleg!

II.

Allerede af de foranstaaende Indledningsbemærkninger vil det vistnok forstaaes, at det Æmne, som er den umiddelbare Genstand for mine Bemærkninger, i Ordets dybere Betydning er et Nutidsprodukt. Det kendes hverken i Oldtidens, Middelalderens eller de derefter løbende Tiders Strafferet, hvilket formentlig nærmere vil fremgaa af de følgende Udviklinger, hvor jeg — allerede af Hensyn til den mig tildelte Tid — nødsages til at male med den bredeste Pensel og ikke kan levere et udført Billede.

De ældste Tiders Strafferet er, saavidt man i det hele kan kontrolere den, *udvortes*. Handlingens *objektive* Side er alene afgørende. Man holder sig til det simple og klare Faktum, at den gældende Retsorden er brudt. De Begreber, hvori Nutidens Kriminalister bevæge sig som Fisk i Vandet, Begreber, hvorom der er skrevet og stadig skrives Biblioteker, Begreber som Skyld og Brøde, Forsæt og Uagtsomhed med de deraf dragne vidtrækkende Konsekvenser kendes ikke, hele Tilregnelighedslæren, Spørgsmaalet om Motivets Betydning i strafferetlig Henseende, alt dette og mere med dette er Spørgsmaal, der høre den nyere Tid til. I den nugældende danske Straffelov straffes

f. Ex. den uagtsomme Forbrydelse kun efter udtrykkelig Hjemmel og i Medfør heraf endda kun de alvorligste Forbrydelser, medens der selv i et saa højt udviklet Rets-system som det romerske kan spores en lang Udvikling i den historiske Tid, før man klarede sig disse Begreber og derefter gav særlige Regler om Uagtsomheden. Ligesom der til alle Tider har foreligget retstridige Handlinger — jeg bruger med Flid dette Ord og ikke Ordet »Forbrydelse« —, saaledes er ogsaa Reaktionen herimod, man kalde den Straf eller ej, ældgammel, udoes selv hos og af de primitiveste Mennesker. Faktisk vil denne Reaktion have haft Døden til Følge. Rimeligvis har man oprindelig i de forbryderske Handlinger — i hvert Fald i Hovedparten deraf — set Forbrydelser mod Guddommen eller Guderne; selv i en saadan Handling som at flytte Grænsepæle indeholdes et sakralt Element, man krænker den Gud, der vogter Grænsen. Ved Straffen gør man da Bod og forsoner de ved Forbrydelsen fortørnede Guder, og Straffen bliver det Middel, hvorved Samfundet, Stammen eller Klanen, støder Retskrænkeren ud af det fælles Kultusforbund. Saaledes maa vistnok den ældgamle Steningsstraf opfattes; den var særlig kendt i Hellas, i Orienten og hos Jøderne, hos hvem den holder sig længst. Ikke den enkelte, men hele Forsamlingen skulde udføre Exekutionen, der bestod i, at den skyldige fuldstændig blev overdækket med Sten. Steningen er netop et Udtryk for, at ethvert Baand er sønderrevet mellem Forbryderen og Samfundet, dens Formaal er Udstødelse af dette, ikke egentlig Livsstraf, selv om Døden faktisk er den uundgaaelige Følge deraf.¹⁾ Efter jødisk Ret — man erindre Fortællingen om Stephanus — var Steningen fastsat som Straf for de groveste Delikter, Forbrydelser mod Religionen, Kønsforbrydelser, Ulydighed mod Forældre. Det er det samme Princip, der bærer en

¹⁾ Jfr. Th. Mommsen: Römisches Strafrecht (Leipzig 1899) S. 931 Note 1 om det af Rhetorer rejste Spørgsmaal, om den, der var kommet levende fra Nedstyrtningen fra den tarpeiske Klippe, derved var frikendt.

anden ældgammel Form for Straffen — Bandlysningen; selv Blodhævn, i hvilken man søger Udgangspunktet for al Straf, Blodhævn, der tilsyneladende tager sig ud som en Handling af det enkelte Individ som Tilfredsstillelse af dets Hævnlyst, maa maaske betragtes under samme Synsvinkel. At Gengældelsesideen, der binder saa dybt i den menneskelige Natur, har præget Straffen, er vel en Kendsgerning, men Straffens Kærne er ligefuldt altid Samfundets Reaktion mod den asociale Handling. Oprindelig er Reaktionen foregaaet mere ubevidst og ganske driftaglig og for en stor Del, som ved Blodhævn, overladt den krænkede selv. Senere bliver den mere bevidst. Man støder ikke mere Individet ud af det menneskelige Samfund, man beholder ham deri, men man lader ham sone sin samfundsfejdske Handling enten ved Livet eller paa Kroppen, senere endnu ved Mandebød og Bøder i det hele. Derved tilkøber Retsbryderen og hans Familie sig Fred. Ved den videre Samfundsudvikling, da de mere ubevidste Samfundsformer afløstes af den bevidste Statsdannelse, træder den af den private udøvede Strafferet mere og mere i Baggrunden. Det er nu Staten selv, der ved sine egne Myndigheder — Politi og Dommere — overtager Straffen og Strafforfølgningen. Bortset fra enkeltstaaende Tilfælde — private Bøder — ere private Straffe i Nutiden en *saga blott*.

Men, saavidt ses, vedblive *Straffemidlerne* i Aarhundreder at være de samme. Stadig er det *Sikkerhedssynspunktet*, der skydes i Forgrunden. Medens Fængselsstraffen, som allerede ovenfor antydet, i det væsentlige maa betragtes som en Varetægtsarrest, — man maatte have et Sted, hvor man kunde skille sig af med Samfundets Snyltere, med Tiggerne og Løsgængerne, med de utugtige Kvinder og de fordærvede og vanrøgtede Børn — blomstrede Dødsstraffen i fuldt Flor, og den differentieres efter den paagældende Forbrydelses større eller mindre Grovhed, efter hvad man kunde kalde den sociale Værdiskala.

Og i samme Proportion, som Lovgivningstekniken skred frem, fik denne Gradueren Plads i selve Loven. Den sondres f. Ex. i Lovgivningerne mellem »oversvære«, »svære« og »ringere« Delikter, saaledes at de første undergik den skærpede Dødsstraf, de svære en »hurtigere« Dødsmaade — Sværd, Galge eller deslige — og de ringere endelig en ringere Straf. Trindt om i de europæiske Lovgivninger varieres den skærpede Dødsstraf. Der var Døden paa Baalet, Partering eller Firdeling, efter at den paagældendes Hjærte først var udrevet af ham og efter at han var slaaet paa Munden, Flaaning, levende Begravelse, Putten i en Sæk til Drukning med en Hund, Slange eller andre Dyr (Kat, Hane og Snog), Spidden paa en Pæl, Bortplojen af Hovedet paa den til Halsen nedgravede Forbryder o. s. fr., som oftest i Forbindelse med den mest effektive og udpekulerede Tortur — Kagstrygning, Kniben med gloende Tænger, Udriven af Tungen, Brænden med Lys paa Kroppen, Bortskæren af de kvindelige Bryster o. s. v. Paa Forhaand vilde man vel være tilbøjelig til at tro, at den kanoniske Ret, den kirkelige Lovgivning, der, baaret frem af højtstræbende og geniale Paver, trængte sejrende frem i næsten alle Europas Stater, og hvis skarpt udtalte Maal var at herske ogsaa over den borgerlige Legislatur, at denne kirkelige Lovgivning i Kristi Aand vilde kaste et formildende Skær ind over Tidens Raahed og Mørke. Men Forholdet er, sandt at sige, det modsatte. I sin sjældne Konsekvens og uhyggelige Logik glemte den kanoniske Ret ligesom Henrik Ibsen's »Brand«, at Gud er *deus caritatis*. Ikke Barmhjertighed, men Retfærdighed var dens Løsen. Den ser skarpt og gennemfører ubønhørlig, at Straffen er og bør være *et Onde*; Platon's Opfattelse i Dialogen »Gorgias« af Straffen som en Velgerning overfor Forbryderen stod for den som en Selvmodsigelse eller Sofisme. Fast og sikkert som Granit, som en Ting, hvorom der hverken kunde tvivles eller diskuteres, stod for Kanonisterne Teorien om Straffen som en *ius divinum*, med

andre Ord, man hævdede, at det var Gud selv, der straffede, eller at det var i Guds Navn, at Straffen fandt Sted. Eller udtrykt paa en anden Maade: Gud har delegeret sin Straffemyndighed nedad eller overladt den kompetente jordiske Autoritet (Kirken) at exekvere den. Den jordiske Lovgiver er Guds Repræsentant eller Fuldmægtig. Forbrydelsen var en Overtrædelse af Guds Bud; det er betegnende, at en Lov som den for omtalte *Theresiana* med en juridisk set utilladelig Sprogbrug stadig kalder Forbrydelsen »Synd« (Laster) og understreger de forskellige Delikters Kvalitet med Adjektiver som »afskyelig«, »ugudelig« o. l. Af disse strengt teokratiske Præmisser drages der da med en næsten sindssvag logisk Følgeslutning de mest bloddryppende Konklusioner i Retning af de for en Nutidsbetragtning forfærdelige Straffe. Klart ligger det for Dagen, hvad Følgen maatte blive, naar man opstillede det juridisk-logiske Princip, at der skulde være Proportionalitet mellem Straffens Størrelse og den ved Forbryderen krænkede, naar man har *in mente*, at man ikke som en teoretisk Frase, men i fuldt Alvor hævdede, at det var *Gud selv*, altsaa det højeste Væsen, der var den krænkede. Krænkelser af Mennesker kunde tilgives, Krænkelser af Gud aldrig. Ingen Straf kunde i saa Tilfælde være haard nok. Den mosaiske Rets Opfattelse af den vrede og hævntørstende Guddom har kastet de mørkeste Slagskygger over den af den kristne Religion knæsatte Ret. At Strafferetten i de tysk-østerrigske Universitets-Lektionskataloger kaldes *iurisprudentia terribilis* — den frygtelige Retskundskab — synes at være et ganske malende lille Træk.

Det var Dødsstraffen, der dominerede i samtlige europæiske Lovgivninger. Og det for Forbrydelser, som ingen i vor Tid vilde finde saa graverende. I Sverige straffedes efter »Sveriges rikes lag« af 1734, Grundlaget for den endnu gældende svenske Ret, alle Tyverier af Værd 100 Rigsdaler eller derover saavel som 3die og 4de Gang begaaet Tyveri med Hængning. England straffede endnu til

Aaret 1810 alle Butikstyverier, hvis Genstand var over 5 Shillings Værdi, med Hængning. Kristian den 5tes Danske Lov af 1683, som indtager en Hædersplads i Datidens Lovgivning og som ogsaa i kriminalistisk Henseende indtager et relativt højt Standpunkt, kender derimod ikke Dødsstraf for Tyveri.

Under de nys skitserede Omstændigheder vil det sikkert forstaas, at det vilde være ørkesløs Tale at filosofere over et Forhold mellem Forbryderen og Samfundet. Der findes vel hos enkelte af Datidens Filosofer og Retslærere ogsaa Reflexioner over Straffen og dens Væsen, men i Almindelighed lod man sig nøje med Hugo Grotius' bekendte Definition af Straffen som et *malum passionis ob malum actionis*, og om et egentligt, rationelt Studium af Forbryderen enten fra et psykologisk, biologisk eller patologisk Stade var der ikke Tale. I det store og hele maatte Datidens Befolkning sikkert være uimodtagelig for saadanne teoretiske Betragtninger, suggereret til Vildskab og Ubarmhøjertighed, i Bund og Grund demoraliseret, som den maatte blive det, ved de evige Henrettelser, den betragtede som en Forlystelse og nød som et Skuespil. Da Robert Damiens i Aaret 1757 med en ussel Pennekniv havde tilføjet Ludvig XV et fuldstændig overfladisk og ubetydeligt Saar eller Rift, blev han under Mængdens livlige Deltagelse — der var alt i Forvejen fra Publikums Side indsendt Forslag om nye Pinselsmaader — lagt paa Ryggen og bundet med tunge Lænker. Man gav ham hans Vaaben, den sølle Pennekniv, i Haanden, og denne blev da afbrændt med Svovl. Derefter rev en Person med Tænger Kødstykker ud af Damiens' Bryst, Arme og Laar og drypede en Blanding af smeltet Bly, Olie, Beg, Vox og Svovl i Saarene. Saa bandt man hans Arme og Ben til fire Heste, der sled Lemmerne fra Kroppen, hvorefter denne brændtes, og Asken spredtes for alle Vinde. Med aandeløs Spænding fulgte Tilskuerne dette Drama og brød ud i højlydt Bifaldsklappen, da det lykkedes Hestene at rive et

Lem af den ulykkelige. Damer, der — som en tysk Skribent har udtrykt det — ellers besvime ved Synet af en Edderkop eller Mus, havde i stort Antal lejet Vinduer, fra hvilke de med begærlige Øjne i Kikkert slugte Bødlernes Bevægelser. Af samtidige Forfattere berettes, at de fleste Mænd, som havde ledsaget deres Damer til Henrettelsen, ikke kunde udholde at overvære den, men at de trak sig tilbage; enkelte skulle endog være faldne i Afmagt. Men ikke én Kvinde forlod sin Plads. Og det er en af disse, Generalforpagteren Préaudau's Frue, der har skaffet sig herostratisk Berømmelse, idet hun, ved at se Hestenes Anstrængelser for at sonderrive Damiens' Legeme, fuld af Medlidenhed udraabte: »O Jesus! hvor gør det mig ondt — — for de stakkels Heste!«

Hvad Fortidens *Fængsler* angaar, vare de i en saa miserabel Forfatning, at Fængselsstraffen i manges Øjne stod som værre end Dødsstraffen. Overalt træffes den samme Elendighed; dog synes navnlig de nederlandske og vistnok ogsaa de danske Fængsler at kunne nævnes som hæderlige Undtagelser. Den engelske Købmand *John Howard*, en af de ædlest Skikkelser i Menneskehedens Historie, en stille, beskeden og uegennyttig Mand, der ofrede baade Formue og Liv paa at undersøge de europæiske Fængsler¹⁾, har i sit udødelige Værk »The State of the Prisons in England and Wales with Preliminary Observations, and an Account of some Foreign Prisons« (Warrington 1770 med et »Appendix« 1770) givet en ofte citeret Skildring af sit Hjemlands Fængsler:

»I de fleste Fængsler ere Rummene trange, lave, uden tilstrækkelig Lys og Luft; mange ligge i Kældere, næsten alle ere fugtige, ofte er Gulvet bedækket med Vand. I Fængslerne indesluttet Gælds-fanger, anklagede, dømte, grove og mindre grove Forbrydere, Mænd og Kvinder, ofte

¹⁾ Født 1726. Dod 1790 i Cherson som Følge af en Feber, han havde paadraget sig under sine Fængselsbesøg.

ikke en Gang skille om Natten. Den Forplejning, de faa fra Fængselsbestyrelsen bestaar i 1—1½ Pund Brød med Vand, det første slet, det andet stinkende; i enkelte Fængsler levere milde Stiftelser paa særlige Festdage Kød og let Øl. Senge ere en Sjældenhed, ja selv Straa faa Fangerne ikke overalt, og hvor det findes, ligger det halvraadt paa Gulvet. Rummene varmes ikke om Vinteren. Men i ethvert Fængsel er en Knejs, som Fængselsdirektøren holder; den, som har Penge, kan købe, hvad han vil, riglignok til enorme Priser. Side om Side med Sult og smudsig Elendighed forekommer Drikkelag, som fortsættes langt ud paa Natten, ja selv under Gudstjenesten. Gældsfangerne have deres Koner og Børn, ja ogsaa løsagtige Fruentimmer med sig. Samkvemmet mellem Fangerne er uhindret. Fangevogteren kommer ofte hele Aaret igennem ikke ned i Fængslet. Hans Klæder beholdt Lugten mange Dage efter et saadant Besøg, og Bladene i hans Notitsbog gennemtrængtes af smudsig Fugtighed. Fangerne gav sig ofte deres egen Love for at opretholde Orden. Imidlertid gik den forargeligste Utugt i Svang. Unge Mennesker oplærtes af graahærdede Forbrydere«.

III.

Det i det foregaaende skildrede strafferetlige Syn fik Grundskudet i Slutningen af det 18de Aarhundrede, i den af ensidige eller overfladiske Litteraturhistorikere ofte forkætrede *Oplysningstid*, som ikke bør bedømmes efter den Indsats, den ydede i Poesiens, Dramaets eller Romanens Verden, men efter, hvad den gav paa andre Felter. I Samfundsvidenskabens, i Strafferettens, i det menneskelige Fremskridts Historie indtager denne poesiløse Tid den første Plads.

Den herskende Ortodoxi havde begyndt at tabe sin Magt over Aanderne. Man fik Øjet op for, at Staten var en ren menneskelig Indretning, som kun var til for Statsborgernes Skyld. I sin berømte lille Bog *Dei delitti e delle*

pene fra 1764, der ved Oversættelser udbredtes over hele Europa, rettede Italieneren *Beccaria*¹⁾ et Hovedslag mod Dødsstraffen²⁾. Som de fleste af sine samtidige opfattede ogsaa han Straffens Formaal som Sikkerhed gennem *Afskrækkelse*, men han hævdede, at kun de Handlinger burde straffes, der ere farlige for Staten, og at Straffen ikke burde gaa udover, hvad der var absolut nødvendigt for at naa dens Maal. Ved saaledes at afstikke Grænserne for Statens straffende Retshaandhævelse, ved sine Angreb paa det forældede og umenneskelige Straffesystem med dets Følgesvende, Tortur, kvalificerede Straffe o. s. v., blev Beccaria den store Banebryder, der varmt og veltalende gav Luft for de Tanker, som beherskede Tidens klareste Hoveder og bedste Mænd, Voltaire, d'Alembert, K. F. Hommel o. m. a. Fra England, fra Forskere og Tænkere som Newton og Locke udgik Tanker, der befrugtede Frankrig, Locke's Determinisme kuldkaster den gængse Straffeteori, og Encyklopædisterne, Montesquieu og Voltaire ere de virksomste Pionerer i Kampen for en ny Opfattelse af Forholdet mellem Ret og Moral. Justitsmordet paa Protestanten Jean Calas i Toulouse, der 1762 domtes til Døden og radbrækkedes, fordi han af Byens Dominikanermunke uden mindste Bevis anklagedes for at have dræbt sin Søn, som hældede til Katolicismen, rejste Voltaire til en forbitret og sejrrig Kamp mod den gældende Strafferetspleje,

¹⁾ *Cesare Marchese Bonesana di Beccaria* 1738—1794. Naar G. Brandes i »Vexelvirkning mellem italiensk og fremmed Aandsliv« (Kbhvn. 1922) S. 25 ved at nævne Oversættelserne af Beccaria's Bog udtaler, at den »skandinaviske Verden var ikke vaagnet«, gør han Skandinavien Uret. Bortset fra, at man dog har kunnet ty f. Ex. til de tyske Oversættelser, blev Bogen netop oversat paa Dansk af A. C. Alstrup (I—II Kbhvn. 1796 og 1798), en Oversættelse, der tillige medtager Voltaire's Kommentar, Modskrifter o. a. Man har — for at anføre en Nutidsparallel — dog ogsaa i Norden beskæftiget sig med Hammurabi's Lov, skønt den første nordiske Oversættelse omsider saa Lyset 1926.

²⁾ *Toscana* under Storhertug Leopold I gik i Spidsen med Afskaffelsen af Dødsstraffen ved en Lov af 30. November 1786.

en Kamp, han forøvrigt paa lignende Maade førte i Processerne mod La Barre, Morangiès og Lally-Tollendal. Og Haand i Haand med Publicisterne og Videnskabsmændene virkede religiøst-humant bevægede Lægmænd og Praktikere som Kvækerne i Nordamerika og den sjældne Personlighed John Howard.

Forsaavidt en ny Tid, der gryer. Men en Tid, som først og fremmest maatte se paa det mest fornødne, det mest paatrængende — en Reform af Straffelovgivningen, Afskaffelse af Tortur, Regulering af Dødsstraffen o. s. v., uden iøvrigt at lodde Bunden i de komplicerede Spørgsmaal Forbrydelse og Straf. Mange af Tidens Reformatorer, Beccaria f. Ex., vare heller ikke i Besiddelse af større retsvidenskabelig eller filosofisk Fordannelse. Den første betydelige erkendelsesteoretiske Undersøgelse af de straffetretlige Grundproblemer blev foretaget af den tyske Retslærde *Anselm von Feuerbach*¹⁾, et af Strafferetsvidenskabens største Navne. Fra hans geniale Værk, der med Rette bærer Titlen »Revision der Grundsätze und Grundbegriffe des positiven peinlichen Rechts« (I—II Erfurt-Chemnitz 1799 og 1800), en stadig knejsende vældig Milepæl i Strafferetsvidenskabens Historie, tager den moderne Strafferetsvidenskab sit Udgangspunkt. Skarpere end nogen før træder Feuerbach op mod den gængse Forvexling af Ret og Moral, af positiv Ret og Naturret. Den juridiske Skyld bundede ikke i Friheden, men i Ævnen til en normal Bestemmen ved normale Motiver, Straffens Størrelse og Haardhed skulde ikke svare til Lovovertræderens moralske Skyld, men til Styrken af de Drifter, der førte til Forbrydelsen — det er Feuerbach's berømte psykologiske Tvangsteori, der her saa Lyset. Den bajerske Straffelov, et af den nyere Tids markanteske Lovarbejder, prægedes i det store og hele af Feuerbach's Tanker, med udmærkede sig forøvrigt ikke ved Mildhed.

¹⁾ 1775—1833.

Som det af det udviklede vil ses, ere de store kriminalistiske Grundproblemer nu lagne op til Drøft, i Tyskland af Feuerbach, i Danmark af Anders Sandøe Ørsted, en af Danmarks skarpeste Tænkere og en af den retsvidenskabelige Verdenslitteraturs største Skikkelser, men selv om Feuerbach i et andet genialt Arbejde, det berømte »Aktenmässige Darstellung merkwürdiger Verbrechen« (I—II Giessen 1828—29), af Høffding kaldt en Fundgrube for Psykologer, paa en næppe nok endnu uovertruffen Maade psykologisk har analyseret en Række Forbrydere og deres Daad og forsaavidt derved givet Stødet til et virkeligt Studium af Forbrydernes Sjæleliv, blev det dog den nyeste Tid forbeholdt for Alvor at binde an med denne mægtige Opgave, idet den efter Feuerbach følgende Periode under Paavirkning dels af ham og navnlig af den berømte tyske Filosof *Wilhelm Hegel*¹⁾ baade i Tyskland og andensteds stod i Straffeteoriernes, i den strafferetlige Spekulations Tegn. Det vilde føre altfor vidt her at gaa nærmere ind paa den Legion af Teorier, Afskrækkelse, Nødværge, Gengældelse o. s. fr. —, som fra Tid til anden har ført det store Ord i Videnskaben og delvis gør det endnu. En Kendsgerning er det, at den moderne Kriminologi fuldstændig har tabt Sansen for disse Fortidslevninger og derfor henviser dem til de kriminalistiske Køkkenmøddinger.

IV.

Vor Tids strafferetlige Renaissance skyldes ikke Juristerne, men Naturforskerne og Sociologerne. Fra Italien udgik Bevægelsen. I Aaret 1876 udgav den italienske Læge *Cesare Lombroso*²⁾ sit verdensberømte Skrift *L'uomo delinquente* — Forbrydermennesket —, i hvilket han fastslaaer, at der kan opstilles en bestemt antropologisk Type af den »fødte« Forbryder, en Type, der maatte opfattes som et

¹⁾ 1770—1831.

²⁾ 1836—1909.

Tilbageslag til det primitive Menneske, en Degenerationsform af den normal-menneskelige, kort sagt et atavistisk Fænomen. I dette Værk holdt Læren om Forbrydelsen som en *naturvidenskabelig* Fremtoning sit Indtog. Lombroso's Arbejde blev baaret oppe af den sejrrig fremtrængende Naturvidenskab, i hans Hjemland bleve Retslærde som Raffaele Garofolo og Enrico Ferri — den sidste Hovedmanden for det nyeste radikale Straffelovsudkast — Lombrosianismens juridiske Pennesførere. I Tyskland stillede man sig oprindelig skeptisk overfor de nye Dogmer, men efterhaanden vandt Lombroso ogsaa der Proselyter, og i hvert Fald hidrøg hans Lære mægtig til at vække Juristerne af deres dogmatiske Søvn. En Række yngre Kriminalister med *Franz von Liszt*¹⁾ i Spidsen dannede den internationale kriminalistiske Forening, der ikke følte sig tilfredsstillet ved den klassiske Skoles filosofisk inficerede Forsøg paa at komme til Klarhed over Forbrydelsens Væsen. I Modsætning til den ældre Retnings teknisk-juridiske Forklaring af Begreberne Forbrydelse og Straf hævdede den moderne naturvidenskabelige Opfattelse, at Maalet ikke var at analysere Begrebet Forbrydelse, men at forklare Kriminaliteten kausalt. »Forbryderen — ikke Forbrydelsen« blev Slagordet. De strafferetlige Lærebøger fortælle, at et Tyveri i teknisk-juridisk Forstand foreligger, naar en rørlig Ting, der er fremmed Ejendom, borttages for retstridig at tilegnes i Berigelseshensigt, og en Tyv er da efter denne Betragtning en Person, som foretager denne Handling, men et saadant Svar, en saadan formel Definition vil ikke tilfredsstille den naturvidenskabelige Spørger, og det hvad enten han stiller sig paa et biologisk eller sociologisk Stade. Fra det biologiske — eller fysiologisk-anatomiske eller antropologiske — Standpunkt opfattes Forbrydelsen som en Begivenhed i Individets Liv, der maa forklares ud fra denne bestemte Persons Individualitet. Er

¹⁾ 1851—1919.

det en Lejlighedstyv, eller er det et Individ, hvis Liv fra Vuggen har været knyttet til Umoral, Last eller Forbrydelse, er det en sulten Stakkel, som stjæler for at mætte sig eller sine Børn, eller en Kvinde, som for at tilfredsstille sin Forfængelighed eller Pyntesygge borttager Silke eller Laksko fra Hovedstadens bugnende Magasiner? Og i Sammenhæng hermed betragter Sociologen Forbrydelsen som et Fænomen i Samfundslivet, som maa ses i Belysning af de samfundsmæssige Forhold, Nutidens Produktionsforhold og hele økonomiske Standard, de Arbejdsforhold, der tvinge Forældrene til Værksteder eller Fabriker, medens Børnene gaa for Lud og koldt Vand, Udviklingen af de store industrielle Centrere, der er Arne- stedet for et udbredt brødløst Proletariat, for Laster og Udsvævelser, for vidtdreven Luxus og Fornøjelsessygge, Drukkenskab, Prostitution og endnu mange andre sociale Faktorer. I Forbindelse hermed har man navnlig fra lægevidenskabelig Side foretaget en radikal Drøftelse af hele det vanskelige Tilregnelighedsspørgsmaal fra et naturvidenskabeligt Standpunkt og ikke fra det mere formelle, filosofisk farvede Synspunkt, hvormed man tidligere lød sig nøje. Man har begyndt at foretage rationelle Undersøgelser af de Motiver, der erfaringsmæssig diktere Forbryderen hans Handling. Og i klar Erkendelse af, at man maa begynde med Begyndelsen, har man med særlig Iver studeret Problemet om forsømte og forbryderske Børn. Det er vel overdrevent, naar en bekendt Forfatter har udraabt: »Frels Barnet, og der vil ikke længere være nogen Forbrydelse«, men at Hovedvægten med Hensyn til Kriminalitetens Bekæmpelse maa lægges paa de forebyggende Foranstaltninger, at det først og fremmest gælder om at skabe saadanne individuelle og sociale Kaar for den opvoxende Ungdom, der ere egnede til at give dem en Rygrad overfor Livets Fristelser, det er Ting, hvorom der hersker almindelig Enighed. Den teknisk-juridiske Bedømmelse af Forbrydelsen vil og bør aldrig forsvinde. Men Kriminalisten

bør ikke alene forstaa sig paa Jura, men ogsaa paa Samfundshygieine. De gamle Begreber »Strafferet«, »Kriminalister« vare blevne for snævre. Der var andre Hensyn, som krævede deres berettigede Plads i Solen.

V.

Det er denne Erkendelse, denne Realisme, der præger vor Tids Opfattelse af Begreberne Forbrydelse, Forbryder og Straf. Realistisk var unægtelig ogsaa ældre Tiders Opfattelse, ovenikøbet stærkt realistisk haardhændet, ogsaa i fordums Tider var Forbrydelsen paa sin Vis en asocial Kendsgerning og Forbryderen et asocialt Individ, men, som tidligere udviklet, dette taget ganske udvortes, ganske konkret. Vor Tid har den Fortjeneste at gaa Problemerne efter i Sømmene. Der er en gammel latinsk Sentens, som lyder: *Melior est praevenire quam punire*. Det er bedre at forebygge end at straffe. Dette kan i det store og hele siges at være vor Tids kriminalistiske Motto.

Det svenska rättegångsväsendets ombildning.

Av VIKTOR ALMQUIST.

Efter ett mångårigt arbete har den svenska processkommissionen den 15 dec. 1926 avgivit ett betänkande, som nu är utsänt på remiss till domstolar och andra myndigheter för inhämtande av deras yttranden. Betänkandet innehåller förslag till omorganisation av domstolarna samt av rättegångsväsendet såväl i tvistemål som i brottmål. I sistnämnda del torde några kortfattade erinringar från straffverkställighetens synpunkt m. m. lämpligen finna plats i Nordisk Tidsskrift for Strafferet.

Förslaget innebär, att i alla brottmål, i vilka allmänt åtal föres, huvudförhandlingen inför första instansens domstolar, de s. k. Lagmansrätterna, sammansatta av en lagfaren domare såsom ordförande och fem nämndemän, skall föregås av en förberedande undersökning, vid vilken dock icke i annat än undantagsfall bevisning upptages. Vid den förberedande undersökningen föres protokoll, vilket skall överlämnas till domstolen samtidigt med eller omedelbart efter stämningen i målet. Domstolen skall pröva målet allenast på grund av vad vid själva huvudförhandlingen förekommer och utan att inflytande må övas av vad därutöver må finnas i protokollet från den förberedande förhandlingen. Huvudförhandlingen försiggår muntligen, och protokoll skall i regel icke föras.

I fråga om mål, som grunda sig å enskilt åtal, är

förfarandet beträffande förberedande åtgärder något avvikande, men i övrigt gälla samma huvudregler.

Drages målet inför högre rätt, Hovrätt, sker åter en förberedande behandling, varefter huvudförhandling vidtager. Denna skall, i den omfattning, vari målet är föremål för Hovrättens prövning, utgöra en förnyad förhandling, för vilken skola gälla de allmänna grunderna för huvudförhandlingen vid Lagmansrätt.

Såsom av dessa korta antydningar framgår, baseras de nämnda domstolarnas beslut på muntlig förhandling — såsom redan nu hos oss sker i första instans — men utan att fullständiga officiella uppteckningar göras, som före eller åtminstone efter domen kunna granskas av parter och vittnen samt av dem vidkännas eller vederläggas. Då systemet visat sig fungera väl i andra länder, skulle man ju häri äga en garanti för att saken skall ställa sig fördelaktig även i Sverige.

Tvivelaktigt är emellertid, huruvida icke förhållandena i vårt land nödvändiggöra, att en utförlig och officiel uppteckning av vad vid huvudförhandlingen förekommer måste alltjämnt bibehållas, för att den nya rättegångsordningen icke skall medföra en del beklagliga olägenheter.

I fråga om det rent processuella torde processkommissionens förslag komma att ingående granskas av domstolarna och andra myndigheter m. fl. bland annat med avseende ä möjligheten att för vårt folk med dess uråldriga rättsvanor och säregna drag genomföra en procedur, som bygger helt på den muntliga framställningsförmågan. Det kommer helt visst att härvid klargöras, huruvida och i vad mån det kan anses möjligt för domstolarnas samtliga ledamöter — även de icke juridiskt tränade nämndemännen — att utan uppteckning av parter och vittnens uttalanden träffa tillförlitliga avgöranden i mera invecklade mål. Vi må dock antaga, att detta ej må vara omöjligare här i landet än annorstädes, och vi lämna därför dessa bekymmer därhän.

Men det finnes i vårt land en hel del straffrättsliga institut, som äro uppbyggda på en förutsättning, att rättegångsförhandlingarna ej förflyktigas med stunden utan uppbevaras till framtida ledning. Dessa institut förutsätta fullständig, genom domstolarna vunnen och kontrollerad kännedom om brottet med allt av betydelse, som därmed hör tillsammans, samt om brottslingens personliga förhållanden. Sådan kännedom erfordras för att kunna utreda frågan om den tilltalades sinnesbeskaffenhet vid brottets begående, hururvida han då var sinnessjuk eller ej, frågan om lämpligheten av hans internering såsom samhällsfarlig, frågan om bästa sättet för en villkorligt dömd persons övervakning m. m. Liknande kännedom är enligt svensk uppfattning behöfelig för åstadkommande av den individuella fångvård, som man under senaste utvecklingsperioder sökt med ganska stora uppoffringar åstadkomma. Enligt anspråken här i landet är det vidare ofrånkomligt, att fullständig upplysning om brottet och om brottslingen föreligger vid prövningen av ansökningar om villkorlig frigivning, om benådning samt om resning i redan avdömda och laga kraftvunna mål.

Med några ord torde här böra framläggas skälen för att det i alla dessa fall behöves fullständiga skriftliga redogörelser för målens hela handläggning ända till det slutliga avgörandet. De protokoll och handlingar, som framkomma i samband med den förberedande undersökningen, kunna icke tillmätas sådant vitsord, att någon legal åtgärd av slutgiltig betydelse kan grundas uteslutade på deras innehåll. Det kan mycket väl hända, att i den förekommande uppgifter kullslås under huvudförhandlingen, vilken ju för domstolen skall vara allena bestämmande. Då de åtgärder och bedömanden, varom nu är fråga, icke torde vara av mindre allvarlig art än själva domslutet, lära således även nämnda åtgärder och bedömanden böra taga hänsyn till samma under huvudförhandlingen framkomna och bevisade fakta, som ligga till grund för domslutet.

Att uppbygga en utredning av ingripande betydelse utslutande på mer eller mindre opålitliga dokument strider allt för mycket mot svensk uppfattning för att kunna tillrådas.

1. Ej sällan framträder först under fortgången av en rannsaking anledning misstänka, att den tilltalade måhända varit sinnessjuk vid brottets begående eller ock mindre tillräknelig. För utredande härav blir en läkareundersökning nödvändig. Sedan förordnande om dylik undersökning givits, kan läkaren visserligen genom personligt iakttagande av den tilltalade utreda, huruvida denne vid tiden för undersökningen är sinnessjuk eller mindre tillräknelig. Men för att utfinna hans tillstånd vid brottets begående — som ju kan hava skett långt tidigare — hjälper det icke, att läkaren har den tilltalade inför ögonen. Utan alla med brottet förknippade omständigheter och allt som vid tillfället var för brottslingen kännetecknande måste för läkaren klarläggas. Han kan icke gärna själv på ort och ställe anställa efterforskningar härom och vinna tillförlitliga upplysningar i erforderlig vidd, utan han måste genom domstolen förse med det erforderliga materialet. Således måste för ändamålet antingen fullständiga uppteckningar av pålitlig karaktär ha från början förts under rättegången, även under huvudförhandlingen, vilket endast kan förutsättas hava varit fallet, i händelse domstolen från begynnelsen ansett anledning föreligga till undantag från den i förslaget allmänt givna huvudregeln. Eller ock måste huvudförhandlingen med vittnesförhör och allt upprepas i läkarens närvaro, något som väl dock skulle medföra alltför stora besvärligheter och kostnader. Föres ej heller vid den nya förhandlingen domstolsprotokoll, och vågar ej läkaren lita på sitt minne, blir det hans nödtvungna lott att föra utförliga anteckningar för blivande bearbetning.

2. På grund av Kungl. Majts proposition har innevarande års riksdag antagit lagar om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av åter-

fallsförbrytare. Enligt dessa lagar skall av domstolen, innan förordnande om någons intagande i vårdanstalt eller internering första gången meddelas, från en särskild nämnd inhämtas yttrande, huruvida enligt nämndens åsikt sådan åtgärd bör vidtagas, och skall nämnden, sedan den från domstolen mottagit protokoll och övriga handlingar i målet, avgiva det begärda yttrandet, så snart ske kan. Här avsedda protokoll och handlingar torde med nödvändighet böra innehålla ett fullständigt och officiellt referat av rannsakningen. Den särskilda nämnden måste på detta referat kunna grunda ett motiverat utlåtande, vilket ju icke får misstänkas hava tillkommit utan aktgivande å alla i målet framkomna omständigheter. Nämnden lär icke hava tillfälle att i olika delar av landet närvara vid förhör med tilltalade och vittnen, för att sålunda bilda sig en direkt uppfattning. Underlaget för dess för individ och rättsordning viktiga slutledningar måste vara fullständiga protokoll eller andra officiella redogörelser i målet utan inskränkning. Vad nämnden vid sidan av sådana upplysningar kan inhämta genom läkareutlåtanden och betyg från fängelsemyndigheter m. m. är icke enbart för sig tillfyllestgörande.

3. Förutsättningen för ett gott resultat av den villkorliga domen har allt mer visat sig vara, att en god övervakning över den dömda genomföres. Det har visat sig av vikt, att den utsedde övervakaren, för att kunna vidtaga de lämpligaste åtgärderna och icke vilseledas av den dömda, måste sättas i tillfälle att kunna förskaffa sig full känedom om hans brott och personliga förhållanden m. m. Vad övervakaren är för den villkorligt dömda är fängelsemyndigheten för den, som undergår frihetsstraff. I fråga om den sistnämndes behandling må erinras, att en av huvudprinciperna för att denna behandling må bli framgångsrik är den, att straffverkställaren noggrant uppmärksammar fångens individuella karaktärsläggning, hans anlag på gott och ont, de möjligheter, som må i fråga

om honom kunna utnyttjas till användande av hans eventuella samhällsfarlighet. Visserligen kunna fängelsemyndigheterna, om straffet kommer till verkställighet, genom omedelbart iakttagande av den dömda bilda sig en ganska pålitlig uppfattning om hans person, sådan den framträder under den ofrihet och det tvång, som fängelsevistelsen medför. Men någon fullständig kännedom om honom kan icke av nämnda myndigheter vinnas utan en verklighetstrogen inblick i den straffades tidigare liv, motiven till brottet och dettas detaljer. Att i dessa hänseenden lita på de upplysningar, som under straffets avtjänande lämnas av den dömda själv, vore i många fall mindre tillrädligt, då han ju gärna önskar framställa allt i en ljusare dager och icke sällan själv under tidens lopp gjort sig en falsk föreställning om förhållandena. Med beaktande av nu framhållna synpunkter har K. Majt den 9 april 1926 utfärdat kungörelse, som tillerkänner övervakare rätt att utbekomma rannsakningsprotokoll i de för övervakningen nödiga delarna och som ålägger fängelsemyndigheterna att införskaffa domstolens protokoll, så snart det finnes påkallat med hänsyn till önskvärdheten att vinna erforderlig kännedom om den dömdes personliga förhållanden eller om bevekelsegrunderna till eller omständigheterna vid brottet.

Då i följd av den omläggning av rättegångsväsendet, som i det föreliggande betänkandet föreslås, i regel ingen möjlighet funnes att påföreskrivet sätt vinna de erforderliga upplysningarna, skulle därmed en allvarlig försämring så väl i avseende å de dömdes övervakning som för fångvården förorsakas av en reform, som dock borde beakta rättsvården i det hela.

4. Om villkorlig frigivning, som enligt lag den 28. juni 1918 kan i fråga komma för varje fånge, vars straff uppgår till mer än ett års frihetsförlust, förordnar K. Majt i statsrådet. Inkomna framställningar om dylik förmån behandlas i justitiedepartementet och föredragas i kon-

seljen. Härför måste målet i hela dess vidd ligga tillgängligt för såväl de förberedande tjänstemännen som för justitieministern. De måste kunna vinna kännedom om alla detaljer, som kunna tala för eller emot bifall. Lagen den 20 juni 1906 föreskriver, att i fråga, huruvida villkorlig frigivning må medgivas, skall bland annat beaktas beskaffenhet av brott, varför bestraffning ålagts, orsaken til brottet och omständigheterna vid detsamma samt den dömdes lidigareandel. Den erforderliga kännedomen om dessa förhållanden torde icke med nöjaktig säkerhet kunna inhämtas annat än från rannsakingen. Och då ju prövningen sker långt senare och av andra bedömare än av dem, som deltagit i eller närvarit vid rättegångsförhandlingarna, framgår härav, att i alla sådana mål fullständig uppteckning av de därunder vunna upplysningarna om såväl brottet med motiv och omständigheter som ock brottslingens person måste finnas i en eller annan form bevarad.

5. Det nu sagda gäller i lika hög om ej i högre grad i avseende å utövet av Konungens rätt att göra nåd i brottmål. Enligt Regeringsformen skall Konungen beträffande sådana mål höra Högsta Domstolen, varefter beslut fattas i statsrådet. För möjliggörande av den sordfälliga prövning, som dylika frågor torde kräva, lærer den allmänna lagstiftningen böra sörja för att de erforderliga medlen finnas tillgängliga. Då nåd kan sökas i alla brottmål, grövre som mindre, följer härav att, redan med hänsyn till nådefrågorna enbart, rannsakingarnas hela innehåll i varje fall måste till framtida upplysning bevaras, om ej den svenska rättsåskådningen skall känna sig kränkt.

6. Ansökningar om hävande av laga kraft vunna domar äro visserligen mindre ofta förekommande, och någon anledning att för möjliggörandet därutav träffa särskilda anordningar i fråga om rannsakingarna finnes givetvis icke. I sitt betänkande behandlar emellertid processkommissionen dessa frågor om »resning» ganska ingående, varför de ej torde få anses betydelselösa. Det

säges vara av största vikt, att ett förnyat upptagande av ett avgjort mål ej föranstaltas, med mindre grundade skäl tala därför. Det säges, att för den skull en utredning måste förebringas bland annat beträffande åberopade nya bevis. Härvid torde få erinras, att den nya bevisningen väl måste ses i relation till vad förut av vittnen uttalats eller eljest förekommit i målet. Värde av den nye bevisningen kan knappast bedömas utan ingående kännedom om den tidigare rannsakingen. Hur skall man eljest kunna avgöra, huruvida den såsom ny åberopade bevisningen verkligen är ny; hur skall man kunna mot de nya vittnesmålen väga de äldre, om dessa icke finnas bevarade och om de förut hörda vittnena äro döda etc.?

Aven i resningsmålen synes därför vara oeftergivligt, att det finnes tillgång till fullständiga protokoll eller annan uppteckning från huvudförhandlingarna i målet.

På grund av det anförda synes det önskvärt, att processkommissionens förslag omarbetas i sådan riktning, att med bibehållande av det väsentliga i muntlighetsprincipen, tillika stadgas, att huvudförhandlingen skall i full omfattning upptecknas. Möjligen kan sådan uppteckning verkställas utan att på nu brukligt sätt protokoll föres på domarens ansvar. Man kan t. ex. tänka sig stenografisk uppteckning genom edsvurna tjänstemän eller dyl., vilket naturligtvis ökar kostnaderna, det må villigt medgivas. Viktigare än kostnaderna är emellertid att en bild av förhandlingen fångas och bevaras samt att parter och vittnen få tillfälle att granska det upptecknade samt däremot göra sina erinringar. Kan detta ej ske före domen, skall det dock kunna ske därefter, så att vederbörande må kunna i högre rätt påvisa möjliga missuppfattningar.

Straffdomen är i själva verket lika litet som straffverkställigheten något självändamål. Andamålet med dem

båda är den brottsligas rättande. För detta mål är det lika viktigt, att straffverkställigheten som att straffdomen grundar sig på fullständig kännedom om de faktiska förhållandena.

Domen verkar genom verkställigheten såsom medel. Och domstolen bör genom sin utredning anskaffa underlag ej endast för domen utan också för verkställigheten och vad därtill hörer och vad därav följer. Det måste därför anses mindre tillfredsställande, att kommissionen så ensidigt inriktat sig och sin uppmärksamhet enbart på domslutet.

Det erkännes av kommissionen, att i åtskilliga fall uppteckning av vittnesmål m. m. icke kan undgås. Det har ovan visats, att behov av protokoll eller annan uppteckning föreligger också i en hel del fall och av orsaker, som kommissionen måhända underskattat eller förbisett. Varför icke vid sådant förhållande göra undantagen till regel?

Det invändes, att om vid huvudförhandlingen föres protokoll, skall domstolen lätt förledas att grunda sin dom på detta och icke på det direkta intrycket av det muntliga förfarandet, och därmed vore reformen i stort sett förfelad. Vad sålunda befaras bör väl kunna förhindras genom lämpliga bestämmelser. Och i allt fall: är det så mycket bättre, att domaren till egen ledning för enskilda anonyma anteckningar och med hjälp av dem uppfriskar sitt minne, än att anteckningar göras av officiell natur? Visserligen kunde det för ett domslut, som följer omedelbart på den muntliga förhandlingen, vara obehövt att sedermera utskrive dessa anteckningar i form av protokoll eller dyl. Men förut har påpekats fördelen för rättssäkerheten av att så sker. Ett försök att visa nödvändigheten därav för tillämpningen av en del rättsinstitut har ovan gjorts.

Då ett muntligt förnyande av vittnesförhör m. m. i Högsta Domstolen skulle vara alltför betungande och då fullständiga protokoll eller andra officiella uppteckningar från de lägre instanserna enligt kommissionens förslag icke

i regel skulle finnas, har kommissionen nödgats begränsa Högsta Domstolens prövning till att avse allenast rättsfrågan och målets formella behandling, med ett ord förvandla domstolen till en revisionsinstans. Detta är onekligen för vår hävdvunna uppfattning en nyhet, som helst bör undvikas. Upptecknas huvudförhandlingarna vid Lagmansrätter och Hovrätter, torde nyssnämnda nyhet kunna undvikas.

Om arbeidsledige sjøfolk.

Blandt de saakaldte »politiforanstaltninger«, d. v. s. alle forføininger som politiet uten særskilt hjemmel maa foreta for aa fjerne konkrete faresituasjoner, inngaar ogsaa den opgave aa gripe inn naar en situasjon frister eller tvinger til forøvelse av straffbare handlinger. Samtidig forlanges det i lovbestemte tilfeller at politiet yder omsorg for de svake og hjelpeløse i samfundet, dels gjennom almindelig kontrollmyndighet dels gjennom positive foranstaltninger.

Dette er opgaver som politiet setter pris paa. De gir arbeidet et ideelt præg og kommer som et forsonlig element inn i politiets ellers sørgelige opgave aa forfølge ulykkelige mennesker med straff. Paa den maaten virker de ogsaa til aa opdra standen til humanitet under behandlingen av forbrydere. I vore dage er der neppe mange av kriminalpolitiets menn, ialfall av dem der har nogen erfaring bak sig, som ikke har tilegnet sig forstaaelsen av at en »forbryder« sjeldnere er et foraktelig individ enn et ulykkelig menneske, som vesentlig onde omstendigheter og tilskikkelser har ført inn paa skyggesiden. Efterhvert som politistanden imidlertid utvikler sig til helt aa forstaa sin sociale opgave i strafferetspleien vil den legge stadig større vekt paa aa forebygge forbrydelserne. Det vil naturligvis være et ønskemaal at politiets viktigste opgave ikke blir aa efterforske forbrydelser — men aa eftervise og bortrydde de forhold og omstendigheter, de fristelser og tilstande av

konkret nød som er egnet til aa føre nogen inn paa forbryderbanen.

I overensstemmelse hermed maa det være en av samfundets fornemste opgaver i kriminalpolitisk henseende aa skaffe politiet midler ihende til kunne utføre et godt arbejde i den nevnte retning. En god løsning av det problem vil ikke bare direkte reducere forbryderantallet, men den vil gi politiet en øket ansvarsfølelse overfor menneskeskjebnerne. Samtidig faar man haabe at publikums gjennomgaaende mistro og nag til politiet — en stemning som vel mindre skyldes politiets daarlige egenskaper enn dets mange avskrekkende gjøremaal — efterhaanden vil avløses av en tillid, som vil influere paa politiets autoritet paa en mere ideel maate en bare fryktfølelsen.

Min hensikt med denne lille artikkel er aa peke paa ett forhold hvor midlerne mangler. Jeg vil minde om, at de vilkaar som blir budt vore arbeids- og hjemløse sjøfolk, mens de gaar i havnebyerne og venter paa hyre, gjennomgaaende er saa ulykkelige, at samfundet selv har skylden, naar saavidt mange av dem omsider blir bellere eller tyver.

Spesielt i de daarlige tider finnes i hver havneby flokker av arbeidsløse sjøfolk, som har søkt derhen for aa friste lykken. Av og til — særlig utover vaaren — reduceres nok antallet noget. Folkene tar dels arbeide under fiskerierne og søker dels utover landsbygden paa jordarbeide. Men om høsten — især innunder jul — øker det paa igjen, og tilstanden kan da være forfærdelig. Arbeidskontorene er overfylde og bare en liten procent av de ledige kan skaffes hyre. Sjøfolkene blir ofte gaaende i maanedsviis og slenge i gaterne mens »de venter paa aa faa job«. Nogen av dem ligger paa frelsesarmeens herberger, andre i politiets »husvildearrester«; atter andre ligger ute. Hvad de lever av er ikke godt aa vite. Tildels faar de vel nogen hjelp av kammerater paa kystruteskiber.

Men det kan ikke strekke til. Det vesentligste underhold skaffes nok ved betling.

Det er ikke vanskelig aa innse at det baade socialt og kriminalpolitisk er et sørgelig problem vi her har for os. Vi ser til stadighet at unge ustraffede gutter i 18 aarsalderen bringes inn paa politikammeret for aa ha drevet betling. Andre kommer selv, drevet av sult og nød, til politiet for aa be om hjelp. Det har en viss betydning som indicium paa hvorledes tilstanden er, for den slags gutter har ellers en avgjort ulyst til aa komme et politikammer paa nært hold.

Jeg kjender mange eksempler paa at unge gutter, som har maattet unnvære mat i et par døgn, har gaat ute om natten selv senhostes av mangel paa midler til nattelogi. Andre har ligget paa et fartoi innved kaien — med en klipfiskbundt som underdyne. Naar jeg har talt med slike unge gutter som er blit arrestert enten for slagsmaal, for aa ha brukt trusler paa arbeidskontoret eller skjeldsord under betling e. l. har de til aa begynne med møtt op med mistro og trods overfor politifullmektigen og har besvart spøragsmaalene paa en egen haard og forbitret maate. Snakk til dem om mat, saa vil man bare av trekkningerne om munden kunne se at maaltiderne ikke har været hyppige netop. Og tiltaler man dem venlig, saa vil man erfare at de ikke er haardere karene enn at de kanskje er litt paa graaten av og til. Og det er ikke saa rart. De er ganske almindelige kjekke gutter som bare sulten og motgangen har fart ille med. Om de i en slik tilstand begaar et tyveri eller i den bitre sindsstemning, som de maa befinne sig i, begaar en voldsforbrydelse, saa er det ikke underlig. Forbrydelsen er en klar kausalfølge av ulykken, og det er derfor samfundet som er anstifter. Men sammenhengen kan være konsekvent nok om den ikke altid er saa aabenbar. Mens gutterne slenger i havnebyen fiskes de op av de drevne lediggjengere som til aa begynne med hjelper dem, derpaa agiterer dem op og saa endelig gir

dem innblikk i hvorledes de herefter skal snu sig i en vanskelig situasjon. De viser dem hvorledes de skal bruke kunstknep under betlingen og lærer dem samtidig aa tilvirke staaaltraadarbeider og selge skrivepapir, knapper og skolisser, hvorved de forsøker aa innbille sig selv og andre at de driver et slags lovlig erhverv. Men ad den vei glir det efterhaanden inn i sjøfolks almindelige bevissthet, at det »aa gaa paa bommen« er en del av sjømannslivet.

Det er ingen overdrivelse, hvad jeg her anfører. Det er blitt meddelt mig av skibsredere, at blandt norske sjøfolk er det blitt en almindelig foreteelse kun aa staa ombord en maaned eller to efterat de har latt sig monstre ut paa utenriks sjøfart. Saa tar de sig ferie paa den maaten at de som har familie legger sig inn paa fattigvesenet, mens de løse og ledige streifer om en tid før de søker ny hyre.

Følgen herav er at norske redere ser sig stadig mindre tjent med aa bruke norske sjøfolk. De forhyrer utlendinger i utenlandske havner. Ledigheten blandt vore egne blir større og større. Faren øker progressivt.

Jeg kan ogsaa bemerke at flere redere bare tar imot sjøfolk som kan stille depositum eller garanti som sikkerhet for at de ikke skal løpe vekk igjen med det samme. Resultatet herav blir heller ikke godt.

Det er ennu en omstendighet som ogsaa ofte bidrar til aa forlenge sjøfolkenes ledighet. Det er myndigheternes sendrektighet med aa meddele fornøden tillatelse til aa ta ut paa utenriks sjøfart. Jeg kjenner flere tilfeller hvor der er vist liten forstaaelse. Et av de værste var det som en ung gutt var utsatt for, da han gikk i maanedsvis og led ondt mens han ventet paa underretning fra lensmannen i hjembygden, som han hadde skrevet til og søkt om militær utreisetillatelse. Lensmannen besvarte ikke engang purringer. Da saa gutten efter flere maaneders forløp fikk sin hjemmenværende bror til aa henvende sig personlig til lensmannen, viste det sig at guttens ansøking fremdeles

laa paa lensmannens kontor. Først nu blev den expederet til guttens militære overordnede. Imidlertid var flere chancer til aa faa hyre gaat gutten forbi. Jeg skal bemerke at denne gut hadde reist hjemmefra, fordi han ikke orket aa ligge sin fattige familie til byrde. Hvilken skade en saa hjerteløs optreden fra myndigheternes side gjør er det unødvendig aa paapeke.

Jeg skal ikke kaste bort tiden med aa regne op eksempler. Det er paa det rene at her forligger en faretilstand. I de mange tilfeller da de forskjellige forsorgsinstitusjoner ikke kan eller vil yde hjelp, maa politiet gripe inn. Men hvorledes skal det gjøres?

Til det enkelte politikammer er der naturligvis aldrig bevilget noget understøttelsesfond, hvorfra midlerne kan hentes.

Aa henvise de nødlidende sjøfolk til stedets fattigvesen er ikke nok. At sjøfolkene blir avvist fra fattigkontorene ser vi saavidt ofte, at det nok kan karakteriseres som en bred regel. Og det er jo heller ikke mer enn naturlig at kommunen i disse dage, da alle fattigbudget er overbelastet, kvier sig for aa slippe inn paa sig disse skarer av utenbys folk som samler sig i sjøfartsbyen. Det kan være vanskelig aa hjelpe kommunens egne innvånere langt værre andres. Bortsett fra den masse extraarbeide og bryderi som skaffes naar man skal søke regres hos andre kommuner med optagelse av hjemstavnsforklaringer og krangel om tvivlsomme refusionskrav, er det jo sterke betenkeligheter som melder sig selvom fattigvesenets funksjonærer personlig har lyst til aa vise sig velvillige. Jo mere rundhaandet en kommune viser sig, jo større blir tilstrømningen av arbeidsledige. Ikke bare utleggene, blir betydeligere men ogsaa tapene, da hjemstavnskommunen jo bare refunderer $\frac{2}{3}$ av opholdskommunens utlegg. Kfr. fattiglovens §§ 15 og 16. Disse bestemmelser leder til den

urimelighet overfor sjøfartsbyerne, at de blir nødt til aa bære en stor del av forsorgsbyrden for hele landet, fordi byen driver en for hele landet gavnlig arbeidsformidling. Paa den maaten maa jo sjøfartsbyen endog betale avgift for aa skaffe arbeide til andre kommuners arbeidsledige.

Disse omstendigheter sammenlagt leder naturligvis til at understøttelsen til utenbys sjøfolk blir mer enn snau naar der idetheletatt ydes nogen hjelp. Forøvrigt er det vel tvilsomt om disse direkte pengeforstreknings er heldige, selv under forutsetning av at de blir retfærdig fordelt. Det er arbeidsløn sjøfolkene ønsker og trenger — ikke gaver. Fattigkassene burde — ikke minst av sociale og nationaløkonomiske grunde — staa for den almindelige bevissthet som den allersiste utvei, som man nødig tyr til — ikke som et regelmessig og naturlig seriefond for sjøfolk.

Nu ser vi at der paa enkelte fattigkontor praktiseres den regel, at den utenbysboende som lider nød faar en reisebillet til nærmeste by. Saa er man færdig med ham.

Det er den uheldigste fremgangsmaate som kan tenkes. For det første yder den ingen hjelp. Utsikterne til arbeide forbedres ikke for nogen derved at de forskjellige kommuner uavladelig bytter arbeidsledige med hinanden. Men dernæst er dette den enkleste maaten hvorpaa myndighetene kan lære samfundets arbeidsledige op til aa bli omstreifere.

Havnemissionen yder megen hjelp til de nødlidende sjøfolk, men midlerne strekker ikke paa langt nær til. Disse midler er for øvrig helt private. Kommune eller stat har ingen andel i dem og kan derfor ikke gi nogen-
somhelst forskrifter om naar og hvorledes de skal disponeres. Om frelsesarmeen kan det samme sies. Forsorgs- og verneforeningerne hjelper bare lovovertridere.

Resultatet er at sjøfolkene som er reist hjemmefra for aa søke arbeide kommer i en helt hjelpeløs stilling, mens andre folk, som blir sittende hjemme og kanskje ikke gjør

sig nogen anstrengelser for aa kunne ernære sig selv, lever forholdsvis sorgløst paa kommunens bekostning. Og de polilimenn som gjerne vil gjøre sin plikt og redde de forkomne sjøgutter fra aa bli drevet inn i ulykkerne, savner anstendige midler til aa kunne rette paa stillingen. Vi ser derfor stadig at politiet maa gripe til den sorgelige utvei aa hjemsende sjøfolk med hjemmel av løsgj. l. § 7, hvis første ledd lyder saaledes: »Hvis nogen, som hengir sig til ørkesløshet eller driver omkring, opholder sig utenfor sit bosted og ikke paa opfordring efter § 3 gjør rede for sine erhvervskilder paa tilfredsstillende maate, kan politiet gi ham paalæg om at vende tilbake til bostedet eller sende ham tilbake til det«.

Det er naturligvis ikke lovlig aa anvende denne bestemmelse overfor sjømenn som gjør hvad de kan for aa skaffe sig arbeide og som ikke gir inntrykk av aa være lovovrettere paa nogensomhelst maate. Det er et misbruk av § 7, hvis opgave jo er aa bekjempe løsgjengeruvesenet — ikke aa skaffe en kommune av med arbeidsløse fattigfolk. Hjemsendelsesbeslutningen er under de nevnte omstendigheter ogsaa ulovlig selvom vedkommende selv i en tilstand av nød har anmodet om aa bli hjemsendt paa denne maaten. Og naar beslutningen ellers blir vedtatt under de samme omstendigheter, er det ikke fordi sjømannen anser sig som nogen løsgjenger og finder beslutningen berettiget, men fordi han føler sig nødtvunget til aa ta imot hjelp paa den maaten, eller fordi han er blitt likeglad.

Men beslutningen er ikke bare i strid med lovens ord. Det er ogsaa en dyp uretfærdighet aa hjemsende en mann under slike forhold. Skal en sjømann kunne faa arbeide maa han jo reise til forhyringsstedet. Naar han maa vente en stunn før han kan faa hyre, maa han nødvendigvis »drive omkring« i havnebyen saalenge. Men av den grunn aa sende han fra forhyringsstedet til hans bosted som kanskje ligger langt inne i landet eller paa en

fiskerplass ute i skjærgaarden, er hensynsløst og desuten stikk i strid med løsgjengerlovens formaal. Denne lovs bestemmelser tilsikter aa opdra løsgjengere til aa kunne og ville arbeide. Det er da bakvendt at en av lovens bestemmelser skal brukes for aa faa erhvervssøkende bort fra arbeidsformidlingen.

Men en av de vesentligste innvendinger som kan reises mot forføiningen er den fare som det — kriminalpolitisk set — er forbundet med aa iverksette hjemsendelsen. Inntil vedkommende kan bringes ombord paa det fangeførende skib, settes han regelmessig inn i varetekt-arrest. Det er jo ikke altid strengt nødvendig, men det er »en kurant affære«. I de fleste tilfeller er det mest praktisk aa sikre sig mannens person, saa han ikke kommer paa rangel eller — for de egentlige løsgjengeres vedkommende — stikker av. Og i andre tilfeller setter man mannen inn i fengslet for aa kunne skaffe ham forpleining i ventetiden — paa fengselsvesenets bekostning. Det kan stundom vare flere dage før han kan sendes. Men aa vænne ustraffede personer til aa sitte i en fengselscelle — saa aa si gjøre dem forsonlig med den tanke aa kunne opholde sig der — er efter mit skjøn meget letsindig. Fengselsstraff er vort samfunds alvorligste straff. Der burde derfor staa mest mulig respekt av fengslet inntil det var nødvendig aa bruke det overensstemmende med dets egentlige øiemed.¹⁾ Man bør lengst mulig unngaa at fengslet blir betraktet som no forholdsvis almindelig. Netop derfor

¹⁾ Der syndes meget mot den regel. Bl. a. naar der stipuleres saa store bøter for en forseelse i forhold til den mulktertes økonomiske stilling, at han faktisk tvinges til aa avsone boten. Det har særlig ofte været tilfelle med bøter til mannskaperne paa rutegaaende skibe som har smuglet nogen flasker brennevin. Naar en fyrbøter som tjener kr. 175 pr. mnd. og sitter med familie faar en bot paa flere hundrede kroner, maa han avsone den. Det er galt. Enten faar retten idomme fengselsstraff eller politiet forelegge ham en bot som han er istann til aa betale dersom han vil.

bør en fengsling heller aldrig betraktes av en politiman som en kulant affære.

Arrestopholdet i forbindelse med hjemsendelse er naturligvis især farlig for unge mennesker, hvis tilpasnings-evne er større enn hos eldre, samtidig som de er lettere aa paavirke baade med ondt og godt. Naar hjemsendelses-instituttet blir almindelig brukt overfor sjøfolk er det farlig for hele deres milieu. Det kan tilslutt bli ansett som et liketil eventyr i en sjømanns liv baade at han »gaar paa bommen« og at han »hukes og sendes hjem«.

Jeg haaber at det ikke allerede nu betraktes av sjøfolk som en ordinær foranstaltning til deres fordel at de hjemsendes efter løsgjengerloven. Det vilde gaa sørgelig ut over instituttets opgave som et præventivt middel overfor løsgjengere. Det er imidlertid blitt en almindelig foreteelse at løse og ledige sjøfolk henvender sig til politiet og anmoder om aa bli hjemsendt.

Det har ikke liten betydning at saavel instituttets som myndigheternes autoritet lider ved at det samme middel, der anvendes for aa avverge løsgjengeruvesenet og hindre forbrydernes operationer det brukes ogsaa av samfundet som nødhjelp til skikkelige folk. En slik sammenblanding er egnet til aa forvirre begreperne om hvad der er rett og riktig. Men den er ogsaa egnet til aa forvirre en menigmanns opfatning av hvad det egentlig er myndigheterne vil ham: Om politiet mener aa ærefornærme ham fordi han er fattig, eller om politiet synes synn i enhver løsgjenger og derfor staar ham til tjeneste med forpleining og reisebilletter.

Aa raade bot paa de misforhold som jeg her har nevnt tør bli en vanskelig opgave. Det er naturligvis betenkeligheter forbundet med aa utvide systemet med pengeunderstøttelser til de ledige sjøfolk, men paa den anden side kan heller ikke samfundet overlate dem til sig selv.

Jeg skulde tro at den riktige løsning vilde være efter-

haanden aa oprette offentlige sjømannshjem i alle havnebyer, hvor de ledige sjøfolk kunde anbringes med plikt til aa utføre arbeide for sit underhold dersom de ikke kan betale for sig. Det kunde ogsaa tenkes ordnet paa den maaten at sjømannshjemmet fik refusionsrett i de understøttedes hyre, naar de igjen kommer i arbeide.

Men før man kan komme saa langt bør politiet av statens midler bli bevilget beløp som kan anvendes til øjeblikkelig hjelp i form av naturalier til de sjøfolk som, mens de ærlig bestreber sig paa at faa arbeide, trenger og fortjener den. Hjelpen maatte naturligvis ydes efter omhyggelig undersøkelse og under bedst mulig kontroll. Det maa anskues som en politiforanstaltning mot nød og ikke som en almindelig forsorgsvirksomhet fra politiets side. Midlerne burde i tilfelle ogsaa kunne anvendes til hjemsendelse av sjøfolk naar det var hensiktsmessig. Utleggene burde videre kunne tilbakeholdes i senere hyre, da det har moralsk betydning at utlegget anskues som laan og ikke som gave. Samtidig vilde en omhyggelig iakttagelse av løsgj. l. §§ 1 og 2 gardere mot misbruk av offentlige midler.

Naar jeg mener at staten bør paata sig den økonomiske byrde ved disse foranstaltninger er det fordi jeg ut fra kriminalpolitiske betraktninger antar at de vesentlig henhører under statens oppgaver. Jeg henviser ogsaa til hvad jeg ovenfor har anført om hvorledes fattiglovens refusionsregler virker uheldig i de forhold som jeg her har for øje.

Bergen 4. mai 1927.

Andr. Aulie.

Om vanemässighet och yrkesmässighet såsom brottsrekvisit och straffskärpningsgrunder¹⁾.

Av RAGNAR BERGENDAL.

I.

DET är välkänt, att en straffrättslig åskådning, som instinktivt eller medvetet grundar sig på ett vedergällningskrav, är benägen att betrakta olika brottsliga handlingar av en och samma individ ganska isolerade från varandra. Om man skall rikta den straffrättsliga reaktionen emot det onda som är gjort, så spelar det icke synnerligen stor roll, vad slags person som har gjort det, eller i vilket förhållande en brottslig handling står till en annan

¹⁾ Uppsatsen återger väsentligen en provföreläsning över självvalt ämne, vilken den 2 april 1927 av författaren hölls vid Lunds universitet. Ur litteraturen må anföras följande:

v. Liszt, Das gewerbsmässige Verbrechen (1900); Aufsätze und Vorträge II sid. 308—330.

M. E. Mayer, Gutachten über die strafrechtliche Behandlung von Rückfall, gewohnheitsmäßigem und gewerbsmäßigem Verbrechen (1900); Verhandlungen des 28. Deutschen Juristentages I sid. 145—200.

K. Schaub, Der Begriff der Gewerbsmässigkeit im deutschen Reichsrechte (1905); jur. diss. Marburg.

W. Hennig, Kollektivdelikt und Rückfall (1907); jur. diss. Heidelberg.

E. Metzger, Die Behandlung der gefährlichen Gewohnheitsverbrecher (1923); Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform XIV sid. 135—175.

E. Kallenberg, Om återfall i brott (1894); jur. diss. Lund.

E. Olrik, Om Sondringer indenfor Forbryderne (1893); Tidsskrift for Retsvidenskab VI sid. 27—101, 153—203, obs. sid. 176 ff.

handling av samma individ. Även en annan, jämförelsevis mera rationell synpunkt kan leda till liknande resultat, nämligen den, som av hänsyn till den enskildes rättssäkerhet kräver, att strafflagen skall med skärpa och precision angiva betingelserna för att straffets lidande skall kunna drabba en lagöverträdare, och detta icke blott med hänsyn till spörsmålet, om han skall straffas, utan jämväl med avseende å spörsmålet, huru svårt han skall straffas. Det är, om icke lätt, så dock någorlunda överkomligt, att exakt beskriva en enda handling såsom betingelse för straffbarhet av viss art, men det är mycket svårare att angiva dess relation till andra föregående handlingar av samme brottsling. Härav kommer sig att de flesta gällande strafflagarna åtminstone i sin ursprungliga form behandla de skilda brotten utan att i allmänhet fästa avseende vid sådana kriminologiskt grundläggande distinktioner som emellan akut och kronisk brottslighet och dylikt.

En nyare riktning inom straffrätten har däremot, med ett något utslitet slagord, satt till sin uppgift att reagera icke emot brottet utan emot brottslingen. Och låt vara att häri, om meningen vore att bortse från generalpreventionens krav, kan ligga en viss överdrift, så innebär likväl obestridligen hela den moderna straffrättsutvecklingen en anpassning i den angivna riktningen. Bland de moment, som härvid med nödvändighet påkalla uppmärksamhet, är icke det minst viktiga ett sådant förhållande, som att en brottslig handling hos en person befinnes utgöra ett led i en vanemässigt eller yrkesmässigt framträdande brottslighet. Vissa spörsmål, som därav föranledas, skola utgöra ämnet för denna framställning.

Det är nödvändigt att något närmare begränsa det sålunda antydda ämnet. Både vanemässigt och yrkesmässigt brottslighet, vilka tydligen förete en nära inbördes frändskap, kunna sägas utgöra varianter av en något så när kronisk brottslighet. Det är t. ex. brukligt att använda beteckningen vaneförbrytare för sådana mera svårartat

kroniska brottslingar, som man anser sig böra misstänka för oförbätterlighet eller beträffande vilka man åtminstone måste misströsta om det vanliga straffets effektivitet och följaktligen nödgas tillgripa sådana särskilda skyddsåtgärder som internering och liknande. Man tänker härvid icke med nödvändighet endast på förbrytare vilkas brottsliga vana går ut på förövande av något visst slag av brott eller åtminstone någon viss grundtyp av brott, ehuru det obestridligen är det regelmässiga att en vaneförbrytare har en eller möjligtvis några få specialiteter. Ända tills ganska nyligen ha de flesta gällande strafflagar emot sådana vane-förbrytare icke riktat andra särskilda åtgärder än förhöjning i straffet vid återfall i brott. Härvid har spörsmålet om den brottslige individens större eller mindre mångsidighet erhållit en olika betydelse i skilda lagar, allteftersom återfallsinstitutet anordnats såsom generaliteration eller specialiteration, eventuellt mellanformen motiviteration, och understundom med en eller annan kombination av de olika alternativen¹⁾.

Sådant som återfallsinstitutet åtminstone ofta är anordnat, är det icke med någon större noggrannhet avpassat för att utgöra en reaktion mot vanemässig brottslighet, i den innebörd som detta uttryck rent språkligt måste anses innebära. Såsom regel förutsätter återfallsbestraffning, att ett nytt brott föröfvats efter det en reaktionsåtgärd ägt rum emot någon tidigare begången gärning, vare sig nu denna reaktion skall utgöra ett till fullo verkställt straff eller man nöjer sig med något mindre, ett delvis verkställt straff eller blott en fällande dom; även den svenska straffrätten, som mindre än de flesta utarbetat återfallsinstitutet, erbjuder exempel på olika anordningar i denna punkt. Å andra sidan kräver återfallsbestraffningen i regel icke någon utredning om ett inre psykiskt samband mellan den farliga

¹⁾ Jfr *Thyrén*, Förberedande utkast till strafflag, Speciella Delen III sid. 32 f, Sv. strafflagskommissionens betänkande 1923, sid. 338 ff.

viljebeskaftenhet hos förbrytaren, vilken ledde till det förra brottet, och den som framträtt i det senare. Antingen anser man ett sådant samband betydelselöst, eller också (snarare) finner man en tillräcklig presumtion för dess förekomst i upprepningen av förbrytelse, åtminstone om i tiden icke förlupit ett alltför långt mellanrum med oförvitligt uppförande av den dömda eller straffade personen (återfallspreskription, t. ex. sv. strl. 4 kap. 14 §).

Det är emellertid tydligt att man på dylikt sätt mycket ofullkomligt träffar vanemässighet hos förbrytaren¹). Å ena sidan är det uppenbart, att en person, som t. ex. 1918 begått ett tjuvnadsbrott och därför blivit straffad, och som nu begår ett nytt sådant brott, ingalunda med någon säkerhet kan anses utgöra en vanemässig tjuv (eller ens i övrigt behöver förete några nämnvärda tendenser till kronisk brottslighet). Hans gärningar kunna mycket väl, båda två eller åtminstone den ena, ha en tillfällig karaktär, vara framkallade av ett nödläge eller andra särskilt svåra frestelser eller eljes av yttre omständigheter. Och å andra sidan kan en person också mycket väl genom en serie brottsliga gärningar utbilda sig till en djupt inrotad vanebrottsling med den större farlighet, som måste anses följa därav, utan att han därunder behöver någon enda gång hava blivit ertappad och befördrad till straff, eller ens till dom. Just den omständighet, att han undgått straff, synes lätteligen kunna leda till att hans samhällsfarlighet snabbare antager en vanemässig karaktär. Och omvänt kan efterhand hans förmåga att undgå straff tyda på en synnerlig förslagenhet och skicklighet med den just däri framträdande större farligheten. Enligt ett återfallssystem blir han emellertid, då han slutligen råkar fast, att behandla allenast såsom en förstagångsdelinkvent.

Om det emellertid är riktigt att vanemässigheten åtminstone vid vissa brott alltid erfordrar en särskilt kraftig

¹) Hagerup i T. f. R. III (1890) sid. 238.

reaktion, kan man därför icke bliva stående vid iterations-systemet¹⁾. Man måste göra vanemässigheten såsom sådan till en grund för särskild behandling av brottslingen, närmast till en straffskärpningsgrund vid sådan brottslighet, vid vilken erfarenheten visar, att den är av större betydelse. Detta betyder givetvis icke, att återfallsbestrafningen borde uppgivas. Såsom rättsfaktum för en mycket starkt ingripande reaktion kan blott och bart vanemässighet icke godtagas på grund av det i början berörda kravet på att förutsättningarna för bestraffning skola i lagen vara angivna med en precision, som möjligast fullständigt utesluter godtycke. Straffskärpning på grund av återfall måste åtminstone under vissa förutsättningar, såsom den strängare, träda i stället för straffskärpning på grund av en på annat sätt konstaterad vanemässighet. Och intet hindrar begreppsligen, att vid vart och ett av de särskilda brott, vilkas upprepning skall kunna föranleda tillämpning av en viss iterationsbestämmelse, förutsättes ett vanemässigt förövande.

Bestämmelser angående straffskärpning på grund av vanemässighet utan återfallskaraktär äro icke ovanliga i nyare lagförslag och lagar, bl. a. på grund av partiella ändringar i de äldre strafflagarna. Jag skall strax återkomma till att lämna ett antal exempel därpå. Det har varit nödvändigt att i det föregående för avgränsning av ämnet beröra återfallsinstitutet, vilket i och för sig icke skall närmare behandlas. — Parallellt med vanemässighet uppträder ofta yrkesmässighet, som i många viktiga punkter överensstämmer därmed. Skiljaktigheterna skola något senare upptagas till belysning.

Det är visserligen icke föremål för fullkomlig enighet, att en för straffbarheten avgörande betydelse bör tillerkännas en sådan vanemässighet, som icke framträder under formen av återfall. Ett visst motstånd har kunnat för-

¹⁾ Jfr Metzger, sid. 155.

spörjas, icke blott från vedergällningsteoriens förkämpar, utan jämväl från vissa moderna kriminalister, särskilt sådana som vilja betona, att snart sagt varje brottslighet är ett uttryck för den brottsliga personens psykiska väsen. Tankegången blir ungefär följande¹⁾. Om en person en gång har begått ett brott, så beror detta visserligen oftast på att han befunnit sig i en viss för gärningens begående gynnsam eller eljes disponerande situation men det beror också på en säregen beskaffenhet hos den handlande personen. Om denna beskaffenhet icke blir förändrad genom påverkan utifrån i form av straff, kan den antagas förbli i det väsentliga oförändrad. Och härav följer, att om förbrytaren ånyo försättes i en så att säga lämplig situation, kommer han att begå ett nytt brott. Och så vidare. Att en alljämt ostraffad person uppvisar en hel serie brott, är följaktligen endast vad man bort vänta sig. Han bör straffas, men utan att upprepandet av brott bör erhålla någon mera ingripande betydelse. Först om det skulle inträffa, att han efter straffet ånyo begår ett brott, är därmed ådagalagt, att hans brottslighet var alltför djupt rotad för att kunna utplånas med den ordinära behandlingen, och han måste utsättas för en mera kraftig påverkan, alltså straffskärpning vid iteration, men icke dessförinnan. — Detta resonnemang synes emellertid förbise själva upprepningens psykologiska betydelse. Om en person begått ett brott och förblivit ostraffad, samt därefter begår ett nytt brott, i synnerhet av liknande art, så begår han efter all anledning detta nya brott icke blott därför att han är ostraffad och alltså är av enahanda beskaffenhet som före förövandet av det första brottet, utan bl. a. också just på grund av att han har begått det förra brottet, och alltså lättare än han begick detta, i det att mindre av yttre incitament torde vara erforderligt. Det föreställnings- och motiveringsförlopp, som utlöste hans handling, försiggår

¹⁾ Jfr Gross i Deutsche Juristen-Zeitung XI (1906) sp. 915.

allt lättare och snabbare och låter sig allt svårare avbrytas, ju oftare det redan förut har blivit fört till ända med ett positivt resultat. Detta gäller icke blott om brott utan om alla möjliga handlingar, men förvisso gäller det även om de förra. Själva upprepningen leder alltså till en förändrad psykologisk beskaffenhet av ökad farlighet. Häremot bör då också svara en kraftigare reaktion från samhällets sida, d. v. s. vanemässigheten bör, i vissa fall, göras till en straffskärpningsgrund.

Ej alltför sällan förekommer, mera allmänt i nya lagbestämmelser, att vanemässighet (eller yrkesmässighet) har uppställts såsom ett brottsrekvisit, d. v. s. att ett visst slags handlingar endast under förutsättning därav äro överhuvud straffbara, medan däremot alldeles samma slags handling såsom en isolerad företeelse icke är belagd med straff [och även i övrigt måste betraktas såsom juridiskt tillåten, i det att den icke skall medföra några som helst rättsstridighetspåföljder]. Anledningarna till en sådan anordning kunna vara något olika i olika fall. Understundom är fråga om en handling, t. ex. koppleri, som från samhällets synpunkt alltid måste ogillas, men som man vare sig på grund av dess relativa obetydlighet eller på grund av hänsyn till motstående intressen, icke vill göra till föremål för ett ingripande, om den framträder endast såsom en enstaka yttring. Härvid kan förhållandet någon gång vara det, att lagstiftaren betraktar vanemässigheten icke omedelbart såsom ett uttryck för större farlighet hos subjektet, utan närmast såsom en grund för presumption om ett visst motiv, vilket av honom uppfattas såsom särskilt farligt, t. ex. vinningslystnad¹⁾. Den sakliga olikheten mellan dessa två åskådningssätt torde emellertid vara ringa. Men därjämte förekommer att en handling, som lagstiftaren icke anser i och för sig vara socialt mindre önskvärd och

¹⁾ Jfr motiveringen till nuvarande lydelse av sv. strl. 18 kap. 11 §; Nytt juridiskt arkiv 1918. II. sid. 817.

som han därför icke heller har någon anledning att söka undertrycka, då den förekommer allenast enstaka, antager en kvalitativt annan beskaffenhet, då den övergår till att företaggas vane- eller yrkesmässigt. Så kan t. ex. vara förhållandet med sjukdomsbehandling av en person utan föreskrivna medicinska kvalifikationer. Dylik behandling kan, i avlägsna trakter och vid särskilda tillfällen, framstå såsom särdeles gagnelig och möjligen t. o. m. förtjänt av en viss uppmuntran. Men då en person övergår till att yrkesmässigt ägna sig åt sådan läkarbehandling, framträder en fara för att han kommer att ingripa i många situationer, där hans behandling saknar alla förutsättningar för att göra nytta och i varje fall är ägnad att medföra hinder för anskaffandet av oundgängligen nödig medicinsk vård. Sådan har åtminstone varit den svenska lagstiftarens uppfattning på denna punkt, och han har därav föranletts att göra yrkesmässighet till ett städse erforderligt kriterium på brottslighet enligt vissa av bestämmelserna om obehörig utövning av läkarkonsten¹⁾.

II.

Härefter skola lämnas några upplysningar om ett antal gällande eller föreslagna straffbestämmelser, vilka till vane- eller yrkesmässighet knyta sådana rättsliga verkningar, om vilka här är fråga. Till en början lämnas några komparativa notiser, dock endast med beaktande av ett mindre antal lagar och förslag, och utan varje anspråk på fullständighet.

Härvid kräves, av skäl som förut antytts, icke någon redogörelse för de vanliga och ofta detaljerade iterationsbestämmelserna. Och å andra sidan ligger det jämväl utanför ämnet att ingå på sådana föreskrifter, enligt vilka domstolen i allmänhet skall vid straffets bestämmande taga

¹⁾ Jfr förarbetena till 1915 års sv. lag om behörighet att utöva läkarkonsten, N. J. A. 1917. II. sid. 9 f.

hänsyn till den brottsliga »föregående vandel» e. dyl. (t. ex. danska förslaget av 1924, § 86, Stk. 1.). Det är tydligt, att dylika föreskrifter innebära anvisning om ett strängare bedömande av en vanemässig eller yrkesmässig förbrytelse, alltefter de särskilda lagarnas konstruktion inom den vanliga straffskalan eller med möjlighet för skärpning av densamma. Men vanemässighet, resp. yrkesmässighet, äro härvid endast ett moment bland flera andra av enahanda betydelse.

Emellertid förekomma även allmänstraffrättsliga bestämmelser, som mera specifikt avse de ifrågavarande omständigheterna. Sålunda må erinras om den intressanta föreskriften angående konfiskation i den norska strafflagen 36 § andra st.: »Er en straffbar virksomhet drevet sedvansmæssig, kan det beløb, som inddrages, bestemmes efter det anlagelige udbytte af den hele virksomhed». Den återfinnes, i mera kategorisk formulering och med beaktande jämväl av yrkesmässighet, i den finska strafflagen 2 kap. 16 § enligt lydelse av 1921.

Av mera central betydelse äro några bestämmelser i vissa nyare reformförslag. Det tyska Gegenentwurf § 97 har vid alla »Verbrechen» och uppsåtliga »Vergehen» såsom en straffskärpningsgrund (jfr. 96 §, 89 § 1 st.) behandlat, »dass der Täter ein gewerbs- oder gewohnheitsmässiger Verbrecher ist». — Det italienska förslaget hänför till »delinquenti abituali» icke allenast svårare recidivister, utan även förbrytare som utan mellankommande bestraffning genom två eller flera större brott ådagalagt »una persistente tendenza al delitto». Rättsverkan är »segregazione» på relativt obestämd tid (art. 27 ff.).

Vanligare är emellertid att lagarna allenast vid särskilda brott tillägga en avgörande betydelse åt vanemässigt eller yrkesmässigt begående¹⁾. Härvid kan iakttagas

¹⁾ En särdeles omfattande regel om yrkesmässighet såsom synnerligen försvärande omständighet giver da. L. nr 63 den 1. April 1911 § 18.

en ganska stor inbördes överensstämmelse mellan skilda lagar och förslag. — Bland förmögenhetsbrotten ifrågakommer i främsta rummet tjuvgömmeri eller däremot svarande brott, vilka ofta med avseende på fördeliktet äro något mera omfattande¹⁾. Bestämmelser om en hithörande straffskärpning vid vanemässighet, resp. yrkesmässighet, finnas t. ex. i norsk, dansk och tysk rätt²⁾. Något mindre vanligt är, att själva tjuvnadsbrottet kvalificeras på grund av att det förövas vane- eller yrkesmässigt; så sker emellertid i österrikisk rätt³⁾ (liksom i ett antal andra tyska lagar från början av 1800-talet⁴⁾, vilka icke numera äga giltighet) och likaledes i vissa helt moderna lagförslag, bl. a. det svenska förberedande utkastet⁵⁾. De nämnda lagverken ägna en motsvarande behandling jämväl åt bedrägeribrottet⁶⁾. — Vidare anlitas de ifrågavarande bestämningarna ej sällan för uppbyggandet av straffsanktioner mot ocker, t. ex. i norsk och tysk rätt⁷⁾. Den tyska strafflagen använder härvid vane- eller yrkesmässighet såsom straffskärpningsgrund vid kreditocker (ungefär samma slags handlingar som äro straffbara enligt 1901 års svenska ockerlag), medan däremot ocker av annan art (sådant som hos oss endast kan drabbas av civilrättslig sanktion), överhuvud är kriminaliserat endast såsom vane- eller yrkesmässigt. Det svenska utkastet, med sin mycket omfattande ockerbestämmelse, har en hithörande kvalifikationsregel⁸⁾. — I förmögenhetsbrottens periferi, på

¹⁾ Tidigare förekommo allmänstraffrättsliga bestämmelser om kvalifikation av yrkesmässig faution, t. ex. Oldenburg (1814) art. 91, Württemberg (1839) art. 91.

²⁾ No. § 318 tredje st., da. § 239, ty. § 260.

³⁾ § 179.

⁴⁾ T. ex. Württemberg (1839) art. 324. 3.

⁵⁾ *Thyrén*, Spec. Utk. III. § 4. 1.

⁶⁾ Österr. § 203. *Thyrén*, Spec. Utk. IV. 1 § tredje st.

⁷⁾ No. § 297, ty. § 302 d, e.

⁸⁾ *Thyrén*, l. c. IV. 3 § tredje st.

gränsen till förseelser av näringsrättslig art, möter man inom strafflagarna sådana företeelser som kvalifikation av olaga jakt, då den bedrivs yrkesmässigt (tysk rätt¹), bestraffande av svikligt förledande till utvandring under en liknande förutsättning (Geschäftsmässigkeit, tyska strafflagen²), kvalifikation av förledande till sjömans rymning, när det förekommer yrkesmässigt³), bestraffning av utprångling av äkta metallmynt, som förminskats genom filning e. dyl., såvitt gärningen sker vanemässigt⁴).

Inom olika länders specialstraffrätt förekommer i största utsträckning, att straffbestämmelserna för överträdelse av föreskrifter om bedrivande av viss näring, och i anslutning därtill även för vissa skatte- eller tullförseelser, äro på ett eller annat sätt knutna till yrkesmässighet.

Enligt de allmänna strafflagarna spelar denna sistnämnda bestämning vidare i synnerhet en roll beträffande några former av sedlighetsbrott, framför allt med avseende på prostitution. Yrkesmässig skörlevnad är under vissa förutsättningar ännu straffbar enligt tysk rätt, och har för icke alltför länge sedan varit straffbar enligt den danska strafflagen⁵). Förledande till yrkesmässig skörlevnad eller försök att avhålla någon därifrån straffas enligt norsk rätt⁶). För bestraffningen av koppleri och soutenörskap spelar yrkesmässighet och vanemässighet en betydelsefull roll, bl. a. enligt tysk rätt⁷). De norska och tyska strafflagarna innehålla även bestämmelser om straff för yrkesmässigt hasardspel⁸).

¹) Ty. § 294.

²) Ty. § 144.

³) No. § 303 andra st.

⁴) Ty. § 150; jfr om andra förfalskningsbrott *Thyrén*, l. c. VI, 7, 13 §§.

⁵) Ty. § 361:6, da. § 180.

⁶) No. §§ 202, 203; det är här icke den brottsliga handlingen, som skall vara yrkesmässig, men se kvalifikation i § 204 betr. vanemässighet; jfr da. L. nr 63 den 1 April 1911 § 4 Stk. 1.

⁷) Ty. § 181 a (Gewohnheitsmässigkeit).

⁸) No. § 298, ty. § 284, jfr kritik av *v. Liszt* l. c. sid. 321 f.

Det är icke min avsikt att här närmare genomgå de olika sätt, varpå de nu berörda och andra lagbestämmelser göra vanemässighet eller yrkesmässighet till omständigheter av betydelse för straffbarheten. Ett par iakttagelser må dock antydast. Redan förut har framhållits, att dessa omständigheter ibland äro betingelser för brottslighet öfverhuvud, ibland endast straffskärpningsgrunder. Vare sig det nu gäller användning av den ena eller den andra av dessa möjligheter, är det vanligast att ett lagrum bygger på antingen vanemässighet eller yrkesmässighet. Men det förekommer också, att de uppställas såsom alternativ, t. ex. »Vane eller Næringsvej» i den danska tjuvgömmaribestämmelsen, och motsvarande i åtskilliga av de tyska lagrummen. I den mån en sådan alternativitet är ett uttryck för lagstiftarens öfvervägda uppfattning, kan därav tydligen slutas, att yrkesmässighet kan föreligga utan att samtidigt betingelserna för vanemässighet äro uppfyllda, vad man eljes möjligen kunde betvivla. — När dessa moment eller ett av dem uppställas såsom kvalifikationsgrunder, kan det sägas vara det vanliga, att de icke uppträda exklusivt utan såsom en bland flera omständigheter, vilka såsom alternativ av lagstiftaren tillerkänts enahanda betydelse. Dessa andra omständigheter kunna vara av högst skiftande innebörd, somliga av rent objektiv karaktär, t. ex. högre värde å angreppsobjektet vid ett förmögenhetsbrott, men bland dem påträffas gärna moment, vilka liksom vanemässigheten eller yrkesmässigheten antyda en mera djupt rotad samhällsfarlighet, t. ex. animus lucri.

Exempel på åtskilliga av dessa kombinationer erbjuda sig f. ö. med lätthet, då jag nu övergår till att något redogöra för vanemässighetens resp. yrkesmässighetens betydelse i den gällande svenska straffrätten. 1864 års strafflag i dess ursprungliga lydelse lämnar ej mycket material i dessa stycken. En av denna lags koppleribestämmelser, det numera upphävida stadgandet i 18 kap. 11 § om hållande av »sådant hus, där otukt drives» torde

emellertid hava uppfattats så, att man för dess tillämpning fordrat upplåtande i så stor utsträckning, att det varit befogat att använda uttrycket vanemässighet¹⁾. Motsvarande bör antagas gälla om den fortfarande giltiga bestämmelsen i 18 kap. 14 § om att någon »håller hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänligen bedrivs«²⁾. Hit torde utan tvivel även höra det ålderdomliga straffbudet i 22 kap. 15 §: »Far någon med spådom, signeri eller annan vidskepelse, att därmed bedrägeri öva eller vinning sig förskaffa«; själva beskrivningen å handlingen antyder en upprepning med innebörd av vanemässighet. I alla dessa fall har vanemässigheten betydelse av brottsrekvisit.

Genom ett par lagändringar på senaste tid (1921 och 1918) har vanemässighet uttryckligen införts i vår strafflag, i ett fall såsom straffskärpningsgrund, i ett annat såsom brottsrekvisit. 14 kap. 27 §, ang. fosterfördrivning av extraneus med kvinnans vilja, stadgar: »Begår någon brott, som här sägs, vanemässigt eller för att därmed bereda sig vinning; dömes« till avsevärt strängare straff än i fall, då sådan kvalifikation saknas. 18 kap. 11 § i den lydelse, som trätt i stället för den nyss berörda, straffar för koppleri den, som främjar otukt mellan andra, när det sker »vanemässigt eller för att därmed bereda sig vinning«, men icke eljes. Därmed likställes emellertid i andra stycket en sådan soutenör, som »för egen vinning stadigvarande utnyttjar annans otuktiga levnadssätt«.

Utanför strafflagen finnas mycket talrika fall, som här icke kunna fullständigt genomgå. Såsom exempel nämnas följande. 1915 års lag om behörighet att utöva läkarkonsten straffar i vissa svårare fall obehörigt utövande av läkarkonsten mot ersättning, även när det sker genom en enstaka gärning, och stadgar därefter en betydande straffskärp-

¹⁾ *Stjernberg*, Kommentar till straffl. kap. 17—18, sid. 52 ff.

²⁾ Jfr *Stjernberg*, l. c. sid 85.

ning, fängelse i stället för böter, om »det sker yrkesmässigt» (6 § 1 mom. 1 st. och 2 mom. 1 st.). Viss utövning av läkarkonsten, som ansetts jämförelsevis mindre farlig, straffas däremot endast när den sker yrkesmässigt (6 § 2 mom. 2 st.), såsom nyss berördes.

Den nyare rusdryckslagstiftningen och därtill anknutna författningar, vilken lagstiftning som bekant överhuvud försökt sig på icke få straffrättsliga nydaningar, operera ej sällan med yrkesmässighet. Sålunda stadgar 1917 års K. F. ang. försäljning av rusdrycker 74 § i sin lydelse av 1921 en kraftig straffhöjning för att olovligt avyttra rusdrycker, när det sker antingen såsom recidiv eller också »i större omfattning eller yrkesmässigt». Bestämmelsen är ett ofta använt föredöme inom detta lagstiftningsområde.

1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel skärper likaledes straffet för olovlig införsel, som sker »i större omfattning eller yrkesmässigt» (1 § 1 mom. 2 p.).

Slutligen är det naturligt, att även i svensk rätt den i inskränkt mening näringsrättsliga lagstiftningen riktar sina straffbestämmelser mot ett eller annat yrkesmässigt förfarande. Jag nämner endast 1918 års K. F. ang. handel med vissa begagnade föremål m. m.; den bestraffar (i 18 § 1 mom.) den, som oberättigat »idkar eller förestår rörelse, som i 1 § avses» och detta är »yrkesmässig handel med skrot eller lump» eller vissa andra föremål.

III.

Härefter skall försökas att något närmare än som hittills skett bestämma innebörden av vanemässighet och yrkesmässighet såsom moment av betydelse för tillämpningen av en straffbestämmelse. Härvid kan endast tagas hänsyn till sådana bestämmelser, som uttryckligen använda dessa begrepp; alltså icke till sådana, delvis förut berörda, som på annat sätt giva uttryck för ett åtminstone ungefärligen motsvarande tankeinnehåll.

Först vanemässighet.

Häri ligger obetingat ett krav på upprepning och, såsom lagen använder uttrycket, på upprepning av rättsligt likartade handlingar. En person, som endast en gång utfört en handling av en viss beskaffenhet, kan icke under några omständigheter åtkommas för vanemässigt begående därav, icke ens om hos honom föreligger ett fast beslut till upprepning¹⁾. För att betraktas såsom vanemässig måste en upprepning ske icke alltför få gånger och med icke alltför långa uppehåll mellan varje gång. Att finna ett mera exakt uttryck för detta krav torde svårigen låta sig göra. Till jämförelse kan emellertid åberopas begreppet »fortsatt förbrytelse» i s. k. vidgad (oegentlig) bemärkelse, d. v. s. sådan som avses i den svenska strafflagen 4 kap. 3 §. Det samband, som skall bestå mellan flera handlingar, vilkas inbördes förhållande bör bedömas enligt detta lagrum, kan visserligen förete en viss likhet med vanemässighet. Men sambandet enligt 4:3 skall vara sådant, att det bör föranleda ett i jämförelse med vanliga regler om realkonkurrens mildare straff, under det vanemässigheten tvärtom är en kvalifikationsgrund. Rationellt bör därför för vanemässig förbrytelse fordras mera, än som kan rymmas under en fortsatt förbrytelse enligt 4:3. I den mån de vanligen uppställda kriterierna för tillämpning av 4:3 — t. ex. enhet i angreppsobjekt, i medel eller brottsligt beslut — äro välgrundade, böra de alltså också utgöra kriterier för frånvaron av vanemässigt brott. Då emellertid, särskilt i den nyaste rättspraxis, begreppet fortsatt förbrytelse icke kan sägas vara med någon större grad av precision avgränsat gent emot realkonkurrens, blir den praktiska betydelsen av det nu sagda skäligen obetydlig. Emellertid kan t. ex. helt visst antagas, att, vid tillämpning av sv. strl. 14:27, fosterfördrivningshandlingar å en och samma kvinna, åtminstone under ett och samma havandeskap,

¹⁾ Jfr *Hennig* sid. 29 f.

väl kunna anses utgöra fortsatt men icke vanemässig förbrytelse.

Den i det vanemässiga begäendet liggande upprepningen har, såsom i början framhållits, sin kriminalpolitiska betydelse därutinnan, att den bör antagas grundlägga en viss ökad psykisk benägenhet för begäendet av ett visst slags brottsliga handlingar. Man kan då fråga sig, om man för tillämpning av en straffbestämmelse angående vanemässig förbrytelse bör verkställa en särskild prövning, huruvida en dylik benägenhet har uppkommit, m. a. o. om vanemässigheten är ett rent objektivi rekvisit eller den tillika innehåller ett subjektivt moment. Det senare antages i tysk rättspraxis, där man säger sig med Gewohnheitsmässigkeit förstå »eine dauernde Eigenschaft, durch welche der Wille in einer bestimmten Richtung stetig beeinflusst wird« eller »ein durch Übung ausgebildeter, selbsttätig fortwirkender Hang, ein Hang, dessen Befriedigung dem Täter bewusst oder unbewusst zur Gewohnheit geworden ist«¹). Enligt svenskt språkbruk och den inom vår litteratur framträdde uppfattningen torde man emellertid nöja sig med att fordra upprepning i angiven omfattning såsom ett blott objektivi faktum²). Huruvida en presumption däriifrån till det psykologiska momentet i varje särskilt fall är befogad, skall alltså icke vidare prövas.

Om vanemässigheten alltså förutsätter en upprepning, får därav ingalunda slutas, att bestraffning för vanemässigt brott skulle fordra, att ett flertal särskilda handlingar skulle föreligga till avdömande i ett sammanhang, vare sig på grund av gemensamt åtal eller genom sådant sammanträffande, som avses i strafflagen 4 kap. 9 §. Det är tvärtom säkerligen nog, att en enda handling är föremål för domstolens omedelbara prövning. De föregående hand-

¹) Entscheidungen des Reichsgerichts in Strafsachen Bd. 32 sid. 396 f. (1899).

²) Welter i Svensk Juristtidning 1925 sid. 48.

lingar, vilka måste styrkas för att vanemässighet skall kunna antagas, hava alltså icke med nödvändighet annan betydelse än den av domskäl. Möjligheterna att tillämpa en föreskrift om vanemässig eller ännu mera om yrkesmässig förbrytelse skulle bli alltför små, om det vore nödvändigt att åstadkomma alla processuella förutsättningar för åtal och dom angående ett tillräckligt antal särskilda handlingar. Att detta icke är nödigt synes framgå av ordalydelsen i vissa hithörande lagbestämmelser, t. ex. 14:27 andra st. ang. bl. a. vanemässig fosterfördrivning... »dömes, om *fostret* kommer utan liv eller ofullgånget fram, till straffarbete» av angiven varaktighet. Jämföras må även 1915 års lag ang. läkarkonsten, [visserligen betr. yrkesmässighet]: »då skall, där *behandlingen* varit av beskaffenhet att medföra fara till liv eller hälsa för *den behandlade*, dömas»...¹⁾. — Om emellertid flera fall föreligga till avdömande samtidigt, föranledas därav särskilda spörsmål, till hvilka det blir anledning att återkomma i fortsättningen.

Är det riktigt, att endast en handling behöver vara åtalad, inställa sig även med hänsyn därtill åtskilliga spörsmål angående de föregående icke åtalade handlingarna. Till en början processrättsligt. Måste desamma, därest de icke nu åtalas, vara styrkta genom lagakraftgående dom? Utan tvivel icke. Ett dylikt krav vore alltjämt praktiskt alltför betungande. De kunna styrkas genom vilka bevismedel som helst. På grund härav skulle man kunna anlägga, att en domstol kan bygga sitt avgörande om vanemässighet på att en viss handling tidigare förövats, även om angående denna föreligger ett rättskraftigt frikännande utslag²⁾; detta synes dock vara att gå för långt. — De föregående handlingarna behöva icke med nödvändighet vara straffbara. Att så icke vidare är fallet kan t. ex.

¹⁾ 6 § 2 mom. st. 2.

²⁾ Jfr RG. 33 sid. 303 (1900), angående yrkesmässighet.

bero på, att bestraffning därför redan ådömts och verkställt. Detta hindrar naturligtvis icke att på grund av sådana handlingar antaga vanemässighet. Under tiden efter straffets fullbordande behöver endast en enda, d. v. s. den åtalade handlingen, hava ägt rum¹⁾. I sådant fall får man emellertid icke kumulativt utmäta straffhöjning både på grund av vanemässighet och på grund av iteration, därest dessa omständigheter äro stadgade såsom alternativa straffskärpningsgrunder. Ej heller förlorar en föregående handling sin betydelse såsom ett datum för antagande av vanemässighet därigenom, att den är begången i utlandet under sådana förhållanden, att svensk straffrätt icke är tillämplig därå jämlikt reglerna i straffl. 1 kap. Ty den mister icke därigenom sitt värde såsom kriterium på en viss beskaffenhet hos det brottsliga subjektet²⁾. Detsamma får enligt min mening anses gälla bestraffande en föregående handling, vilken i och för sig blivit föremål för åtalspreskription. Den får likväl åberopas till kännetecknande av en senare handling, för vilken straffet ännu icke är förfallet. Detta kan måhända vara föremål för tvekan. I någon mån analogt är ett spørsmål, som i Tyskland påkallat mycken uppmärksamhet efter införandet av bestämmelserna om vanemässigt ocker, nämligen detta: av en serie vanemässigt upprepade handlingar ligga alla utom den sista i tiden före ikraftträdandet av den lag, som tillerkänner vanemässigheten en särskild betydelse; kan då gärningsmannen straffas för vanemässigt ocker enligt den nya lagen? Fasthåller man strängt, att vanemässigheten är en egenskap hos förövaren av en viss handling, måste svaret bliva jakande, men fråga är just, om den angivna förutsättningen i en så skarp formulering är riktig. De grunder, närmast billighetsskäl, som överhuvud föranleda inskränkning i

¹⁾ Jfr *Hennig* sid. 36 f.

²⁾ *Kohler*, *Internationales Strafrecht* (1917) sid. 126, *M. Travers*, *Le droit pénal international I* (1920) sid. 215 ff.

en ny lags tillämplighet å tidigare begångna handlingar, synas även här tala i den mildare riktningen¹⁾.

Praktiskt viktigare kan vara det spörsmål, om de föregående handlingarna icke blott skola vara överhuvud likartade med den åtalade, utan om de också, bortsett från bristande straffbarhetsbetingelser, måste hava varit av beskaffenhet att utgöra brott enligt samma bestämmelse. Eller är det t. ex. tillräckligt, att de föregående handlingarna utgjort någorlunda långt framskridna förberedelser eller även försök, om straffbestämmelsen avser blott fullbordade brott? Med avseende på den psykologiska betydelsen föreligger på sin höjd någon gradskillnad mellan olika sådana stadier. Men rent språkligt synes mig vanemässigt begående av en viss handling fordra, att varje handlingsindivid i serien uppfyller just den i lagen givna beskrivningen på ifrågavarande handling.

Så mycket angående vanemässighet.

Åtskilligt av vad som därom anförts, äger motsvarande betydelse beträffande yrkesmässighet. Men själva det principiella förhållandet mellan de båda begreppen är icke fritt från oklarhet.

I förbigående anmärkes, att yrkesmässig förbrytelse är någonting helt annat än förbrytelse under utövning av ett yrke²⁾. I senare fallet kan själva yrkesutövningen vara högst tillåten och lovlig, och förbrytelsen en enstaka isolerad företeelse. Emellertid kan dess egenskap att vara begången under yrkets utövning understundom föranleda särskild straffrättslig behandling, exempelvis såsom en kvalifikationsgrund. Och anledningen härtill kan nog ibland vara en viss misstanke om att just sådana förbrytelser utgöra ett stadigt eller åtminstone ofta återkommande tillbehör till den ifrågavarande personens yrkesutövning³⁾.

¹⁾ RG. 5 sid. 370 (1882).

²⁾ Jfr *Thyrén*, Spec. Utk. I. sid. 74.

³⁾ Jfr da. L. nr 81 den 30 Marts 1906 § 2 Stk. 2.

Vidare kan det finnas påkallat, att, närmast såsom en skyddsåtgärd, för dylik förbrytelse stadga förlust av rätt till yrkets utövning, t. ex. svenska straffl. 22 kap. 3 och 4 §§.

Yrkesmässig förbrytelse har tydligen något kännetecken, som icke erfordras för vanemässig förbrytelse. Man tänker väl i första hand på ett handlande mot ekonomisk ersättning eller eljes för vinnings skull. Visserligen finnes i svensk lagstiftning åtminstone en bestämmelse, som är ägnad att väcka tvivel om nödvändigheten av detta attribut för yrkesmässighet¹⁾. 1919 års lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens förklarar i 7 §, att den med näringsverksamhet förstår »varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet»; sålunda förutsättes, att yrkesmässig verksamhet skulle kunna vara riktad på något annat än ekonomisk vinst, t. ex. något filantropiskt syfte. Detta torde dock knappast överensstämma med det allmänna språkbruket. När de förut anförda bestämmelserna i 1915 års lag angående utövning av läkarkonsten, i endast två av de tre fallen av yrkesmässig förbrytelse uppställa kravet »mot ersättning», har avsikten enligt vad motiven utvisa alldeles icke varit att i det tredje fallet eftergiva detta krav. Man har överhuvud icke velat drabba sådant utövande av läkarkonsten, som sker av välgörenhet, utan velat begränsa sig till de fall, då syftet att bereda sig en inkomstkälla är väsentligt bestämmande.

Av detta sista uttryck framgår också, att icke varje på en gång vanemässig och lukrativ förbrytelse är en yrkesmässig förbrytelse. Varje vanetjuv är icke en yrkestjuv o. s. v. Till vinningssyftet måste komma ett beslut att av förbrytelsen skaffa sig en inkomstkälla²⁾, låt vara att man icke avser att ur denna verksamhet erhålla sin hela

¹⁾ Jfr även RG. 37 sid. 369 (1905).

²⁾ Gross l. c. sp. 913, däremot v. Liszt sid. 322, Hennig sid. 16.

eller huvudsakliga inkomst, utan endast en något så när regelbunden biinkomst.

Det är å andra sidan, i synnerhet med hänsyn till en i Tyskland vanlig uppfattning, nödvändigt att särskilt överväga, huruvida yrkesmässig förbrytelse är en underart av den vanemässiga på det sätt, att det även för den förras existens måste fordras, att det redan har kommit till en något så när omfattande upprepning av sådana handlingar, som känneteckna förbrytelsen. Frågan är naturligtvis icke av mycket stor praktisk betydelse, men kan vara av intresse bl. a. med hänsyn till ikraftträdandet av nya straffbestämmelser angående yrkesmässig förbrytelse. För min del skulle jag anse, att den bör besvaras jakande; att det alltså icke är nog med ett beslut att driva viss verksamhet såsom yrke och utförande av en enda dithörande handling, utan att aktivt framhårdande av en tillräcklig utsträckning måste föreligga¹⁾.

IV.

Det återstår att uppmärksamma några allmänstraffrättsliga frågor, som antaga en särskild aspekt med hänsyn till vanemässig och yrkesmässig förbrytelse. De spörsmål, som det här gäller, äro visserligen icke fullt säregna för dessa brottstyper. De sammanhånga därmed, att dessa brott äro att hänföra till de s. k. kollektiva brottens grupp. Denna utmärkes därav, att den verksamhet, som skall beläggas med straff enligt en sådan bestämmelse, skall eller åtminstone kan bestå av flera moment, som var för sig utgöra en handling. Och en sådan flerhet är icke blott en möjlighet, utan den är någonting typiskt, tjänar alltså att bestämma det gärningsinnehåll, emot vilket straffbestämmelsen väsentligen och normalt är riktad. Detta blir

¹⁾ Jfr däremot RG. 5 sid. 370, 397 (1882). Likasom i texten Oldenburg (1814) art. 91, Württemberg (1839) art. 397. 1.

av betydelse särskilt för läran om sammanträffande av brott.

Liknande problemställningar kunna som sagt föreligga även i andra fall. Ett kollektivdelikt kan t. ex. tänkas uppkomma på det sätt, att först genom flera särskilda handlingar åstadkommes ett sådant för brottslighet erforderligt resultat som »allmän» förargelse, vilket kräves för bl. a. vissa religionsbrott och sedlighetsbrott. Den allra nyaste rättspraxis erbjuder ett exempel på att man ansett sig kunna statuera ett kollektivdelikt af denna typ¹⁾. Åtskillig likhet med kollektivdeliktet företer också det s. k. *delictum continuum*, t. ex. olovligt inspärrande, som bevarar sin enhetliga karaktär även om det begreppsligen låter sig uppdelas i flera likvärdiga moment, t. o. m. om mot ett vart av dem skulle svara en särskild akt av gärningsmannen.

Det är nämligen just enhetligheten i lagens uppfattning av brottets handlingsinnehåll, som är av en säregen betydelse. Om det av lagen bestämda straffet, överhuvud eller såvitt angår en kvalifikationsbestämmelse, normalt är inriktat mot upprepade handlingar, får det nämligen anses uteslutet att på det inbördes förhållandet mellan handlingar, som ingå i den vanemässiga eller yrkesmässiga förbrytelsen, använda 4 kap:s konkurrensregler. Handlingarnas större eller mindre antal blir endast en omständighet av vikt för straffmätningen inom den skala, som är avsedd för en vanemässig eller yrkesmässig förbrytelse. Och inom denna enhet utgör handlingarnas egenskap att vara flera än en enda icke med nödvändighet en försvårande omständighet; i ett särskilt fall kan tvärtom deras jämförelsevis ringa antal utgöra en förmildrande omständighet. Vid straffets bestämmande får man följaktligen icke använda reglerna om realkonkurrens i sv. strl. 4:2, ty handlingarna äro icke »till särskilda brott att hänföra»;

¹⁾ N. J. A. 1926 sid. 203, jfr *Stjernberg*, Kommentar till straffl. kap. 7 (1926) sid. 18 och min anmälan av detta arbete i denna tidskrift.

de utgöra icke heller en fortsättning av ett och samma brott enligt 4:3, med det även enligt denna bestämmelse gällande kravet på att något mera skall föreligga än som utgör ett enda brott¹⁾.

Tillämpningen av det anförda kan vålla svårigheter i sådana fall, då för en vanemässig förbrytelse äro givna olika straffskalor allt eftersom gärningen lett till visst resultat eller icke. Härvid har man uppenbarligen närmast tänkt på vanemässig förbrytelse genom en handling, t. ex. 14:27 andra st. angående fosterfördrivning, då »fostret kommer utan liv eller ofullgånget fram«, resp. då så icke sker. Detta kan dock icke rubba riktigheten av vad som nu härletts ur det vanemässiga brottets begrepp. Om serien innefattar gärningar både med och utan ett visst resultat, bör alltså tillämpas den för det förra fallet givna strängare straffbestämmelsen, men allenast såsom för enkel brottslighet.

Vid bestämmande av ändpunkten för den serie, som sålunda skall utgöra en enda vanemässig eller yrkesmässig brottslighet, bliva i möjligaste mån allmänna grundsatser att tillämpa. Den avbrytes sålunda genom en dom angående något moment i serien: upprepande efter domen konstituerar ett nytt brott, att i förekommande fall beträffande straffet behandlas jämlikt 4:10. Upptäckt av en ny gärning före domen lär böra medföra ett nytt avdömande av den helhet, vari ingå även de handlingar, som redan avdömts, enligt grunderna för 4 kap. 9 §, men alltjämt utan någon tillämpning av 4:3. Härvid äro för övrigt ibland att iakttaga specialstraffrättsliga modifikationer; lagen om läkerkonstens utövning låter sålunda ett nytt brott börja, så snart tilltal skett för en eller flera tidigare begångna gärningar.

Intel hindrar, att vane- eller yrkesmässig förbrytelse

¹⁾ Nyss anförda N. J. A. 1926 sid. 203 och väl även 1923 sid. 483, d' emot 1926 not. B nr. 74. Jfr RG. 33 sid. 142 (1900).

såsom helhet kan bliva att behandla enligt reglerna om likartad realkonkurrens eller om fortsatt förbrytelse jämlikt 4:3¹⁾, så bl. a. om den sammanträffar med en gärning, som på annan grund skall bestraffas lika strängt, t. ex. vanemässig fosterfördrivning med en särskild fosterfördrivningshandling »för att därmed bereda sig vinning» (14:27 andra st.).

Jämväl ett par spörsmål om subjektpluralitet böra här något beröras. Vid fleras samverkan till sådan gärning, varom nu är fråga, kan nämligen kravet på vane- eller yrkesmässighet vara uppfyllt beträffande något men icke beträffande ett annat subjekt. Skall då det förras större samhällsfarlighet anses vara reflekterad hos det senare med sådan styrka, att även han bör drabbas av det straffbud, som är riktat emot det upprepade förfarandet?

Svaret kan enligt en vanlig tankegång göras beroende av om vane- resp. yrkesmässigheten skall anses såsom en omständighet av övervägande objektiv eller övervägande subjektiv karaktär²⁾. Det senare synes vara det riktiga, i första hand med hänsyn till vanemässighet såsom straffskärpningsgrund. Denna har nämligen av lagen uppställt icke, åtminstone icke väsentligen, därför att en viss handling skulle genom att upprepas bliva av en förändrad saklig innebörd med hänsyn till de intressen, som samhället genom straffbestämmelserna vill skydda. Så har fastmera skett huvudsakligen därför, att ett handlande av viss farlig beskaffenhet genom att förekomma vanemässigt blir mera farligt än eljes. Men denna ökade farlighet hänför sig, såsom förut berörts, just till en särskild viljebeskaffenhet hos det handlande subjektet. Detsamma lär utan svårighet äga tillämpning beträffande yrkesmässighet, när den förekommer såsom en kvalifikationsgrund för bestraffning av ett i och för sig brottsligt förfarande.

¹⁾ Jfr N. J. A. 1923 sid. 473, 479.

²⁾ Hagströmer, Svensk straffrätt I sid. 353 ff.

Konsekvenserna av det anförda bliva, att dessa omständigheter skola utöva sin lagstadgade verkan beträffande varje handlande subjekt, hos vilket de förekomma, men icke hos något annat subjekt.

Till exempel: A antages vanemässigt bedriva fosterfördrivning; om han såsom anstiftare förmår B att, utan vinningssyfte, verkställa en enstaka sådan gärning, så bör denne gärningsman blott straffas enligt den lindrigare bestämmelsen i 14:27, men A efter den strängare, som är avsedd för vanemässig förbrytelse, jämförd med 3:1. Och tvärtom, därest B vore anstiftare och A gärningsman, skulle likväl A bedömas enligt den strängare och B enligt den lindrigare straffskalan. Lagen om behörighet att utöva läkarkonsten förklarar uttryckligen, att reglerna om delaktighet i 3 kap. strafflagen skola tillämpas på förseelser enligt den förra lagen. Beträffande bestraffningen av delaktighet resp. gärningsmannaskap enligt sådana rum i densamma, vilka stadga straff både för enstaka behandling och för yrkesmässigt förfarande, böra helt visst de nyss givna exemplen erhålla en motsvarande tillämpning.

Något tveksam kan man i detta stycke vara beträffande sådana fall, då en lag, t. ex. den sistnämnda ang. läkarkonsten i 6 § 2 mom. 2 st., fordrar yrkesmässighet för att ett förfarande överhuvud skall vara straffbart. Förut har framhållits, att härvid icke allenast är fråga om en gradskillnad i viljefarligheten, utan åtminstone ibland om en verklig olikhet i handlingens sociala kvalifikation: yrkesmässigheten skulle då vara icke blott en omständighet med subjektiv betydelse. Om gärningsmannen handlar utan yrkesmässighet bör otvivelaktigt alltid, redan på grund av delaktighetens accessoriska karaktär enligt vår lag, icke blott han själv utan även med honom delaktiga personer gå fria från straff enligt en sådan bestämmelse, utan hinder därav att delaktigheten hos de senare är ett led i en yrkesmässig otillåten läkarverksamhet. Därest omvänt gärningsmannen handlar yrkesmässigt och straffas i enlighet där-

med, kan det däremot ifrågasättas, att en delaktig, som mera tillfälligt lånat sin medverkan åt handteringen, jämväl bör straffas enligt samma bestämmelse som gärningsmannen. Emellertid måste en sådan delaktig enligt det föregående gå fri från straff, om yrkesmässigheten behandlas såsom en rent subjektiv bestämning. Och i själva verket torde detta resultat kunna accepteras. Gärningsmannahandlingens objektiva farlighet gör sig endast reflexionsvis och mycket försvagat gällande beträffande delaktighetshandlingen. Med godkännande därav vinnes även fördelen av en enhetlig behandling av alla straffbara former av vanemässighet och yrkesmässighet, såvitt angår subjektpluralitet.

Det kan tilläggas, att i åtskilliga hithörande fall, bl. a. just utövande av läkarkonsten ävensom t. ex. koppleri, distinktionen mellan gärningsmannaskap och delaktighet ofta är mycket flytande¹⁾.

¹⁾ Jfr N. J. A. 1923 sid. 473.

Det danske Fængselsvæsens Overbestyrelse.

Ved kgl. Resolution af 25. Marts 1927 er Direktør for Fængselsvæsenet Thorkil Fussing efter Ansøgning paa Grund af Svagelighed afskediget i Naade fra det af ham beklædte Embede fra den 31. Marts 1927 at regne med Pension efter Tjenestemandsløven, idet Kongen samtidig bemyndigede Justitsministeren til at tilkendegive Direktør Fussing Hans Majestæts Paaskønnelse af hans lange og gode Tjeneste og særlig af Direktørens udmærkede Arbejde ved Indretningen af det nuværende Overtilsyn med Fængselsvæsenet.

Efter at Embedet havde været opslaaet ledigt, blev ved kgl. Resolution af 25. April 1927 hidtilværende Kontorchef i Direktoratet for Fængselsvæsenet Erik Pontoppidan Kampmann udnævnt til Direktør for Fængselsvæsenet fra den 1. Maj 1927 at regne.

Den nye Direktør er 47 Aar gammel og juridisk Kandidat fra 1905. Efter en fleraarig Sagføreruddannelse i København ansattes han den 1. Juli 1910 som Viceinspektør ved Straffeanstalterne og har som saadan forrettet Tjeneste ved Christianshavn, Vridsløselille og Nyborg Straffeanstalter. Den 1. Maj 1917 udnævntes han til Inspektør for Nyborg Straffeanstalt, forflyttedes 1. November 1919 til Vridsløselille og udnævntes endelig 1. Januar 1921 til Chef for Direktoratet for Fængselsvæsenets Ekspeditionskontor. Under Direktør Fussings langvarige Sygdom har han fungeret som Direktør for Fængselsvæsenet. — Han har derhos i en Aarrække været Sekretær for og Medlem af Bestyrelsen for Vridsløselille og Nyborg Straffeanstalters forenede Fængsels-selskab og har udgivet »Samling af Bestemmelser vedrørende Arrestvæsenet i Danmark«.

Litteratur.

Nils Stjernberg, Kommentar till strafflagen kap. 7. Uppsala och Stockholm 1926. Almqvist & Wiksell. Kr. 3.50.

Professor Stjernberg har med föreliggande arbete på ett högeligen förtjänstfullt sätt fogat en ny länk till den kedja av kommentarer till delar av den svenska strafflagen, vilka tidigare flutit ur hans penna (se bl. a. denna tidskrift 1923 sid 186). På grund av ett uttalande i förordet till kommentaren till kap. 17—18 hade man närmast väntat en behandling av kap. 25 (om brott av ämbetsmän), och det är icke för mycket sagt, att denna väntan på många håll varit mycket intensiv, stegrad nästan till otålighet. Ty de svenska lagbestämmelserna om ämbetsbrott erbjuda ett flertal spörsmål, vilka i praxis ständigt och jämnt fordra en lösning, som f. n. alltför ofta måste givas i famlandets tecken; här må endast erinras om spörsmålet angående straffbestämmelsernas tillämplighet på åtskilliga organ för kommunal verksamhet eller social omvårdnad (jfr. 25 kap. 22 §).

Det är därför icke utan, att det första intrycket vid mottagandet av författarens nya arbete blev en känsla av besvikelse. Men det skall genast sägas, att detta intryck blev av mycket kort varaktighet. Det visade sig nämligen, att arbetet innehåller en sådan rikedom på bidrag till en bättre förståelse av dess ämne, religionsbrotten, att besvikelsen snabbt förbyttes i tacksamhet. De nu behandlade straffbestämmelserna äro visserligen jämförelsevis mindre ofta föremål för användning i rättspraxis, men ämnet är därför ingalunda utan praktisk betydelse. Bestraffning av ett religionsbrott är mera än de allra flesta övriga avgöranden i brottmål ägnad att påkalla den allmänna opinionens uppmärksamhet och att sätta sinnena

i dallring. De personer, vilka stå såsom anklagade, äro ofta av en helt annan typ än de vanliga lagöverträdarna; det må exempelvis erinras, att bland dem, som blivit fällda till urbota straff med åberopande av 7 kap., befunnit sig en person, som sedermera blev innehavare av rikets högsta ämbete, och en högt uppskattad lärare vid en av landets juridiska fakulteter (Nytt juridiskt arkiv 1889 sid. 321 och 1909 not. B nr. 512). Icke blott teoretiskt utan även praktiskt är förf:s ämne följaktligen av ett synnerligt intresse.

Det omfattar i första hand religionsbrott i egentlig mening, av förf. betecknade såsom den nutida motsvarigheten till det brott, som fordom kallades gudsförsmädelse eller blasfemi (*crimen laesae majestatis divinae*), sid. 1—30. Vidare sabbatsbrott genom arbete eller lagöverträdelser, sid. 30—53. Härtill ansluta sig speciella författningar angående straff för några rester av apostasi och kätter, sid. 53—77.

Redan denna uppräknings belyser den något ålderdomliga karaktären av hithörande brottsbegrepp i svensk straffrätt. På sitt sätt kommer denna karaktär till synes även i bestämmelsernas placering främst i strafflagens speciella del, såsom statsförbrytelser. Lagstiftningen har visserligen vid brottsrekvisitens utformning icke undgått att röna inflytande av den nyare åskådning, som i dessa brott, därest de överhuvud upprätthållits, väsentligen vill se kränkningar av allmänheten genom sårande av samhällsmedlemmarnas religiösa känsla. Men den har icke härav föranletts att upptaga ämnet till behandling bland andra liknande kränkningar av allmänhetens känsloliv, närmast såsom ett »fridsbrott» enligt strafflagens 11 kap. Visserligen anträffas på detta ställe i lagen några s. k. religionsfridsbrott, men dessa avse icke angrepp mot de religiösa värdena omedelbart såsom psykologiska anknytningspunkter för religionskänslan, utan skola städse framträda såsom oordningar e. dyl. vid någon konkret gudstjänst eller annan sammankomst för gemensam andaktsövning (»gäckeri av gudstjänsten», varom förmäles i 7 kap. 2 §, behöver däremot icke hava skett under gudstjänst, Stjernberg sid. 23). Till åtskillnad från dessa fridsbrott straffas religionsbrotten enligt 7 kap. åtminstone i någon mån av hänsyn till den fara, som ett slappande av den religiösa känslan kan innebära för religionen såsom en faktor av betydelse

för den statliga samhällsorganisationen. I överensstämmelse härmed skyddar 7 kap. endast den svenska statskyrkans intressen, medan däremot 11 kap. gäller även »främmande, till offentlig religionsövning berättigad församlings» gudstjänst eller andaktsövning (11 kap. 3 §).

Inom samtliga de anmärkta huvudavdelningarna lämnar förf. en ganska detaljerad utveckling av rättsreglernas innehåll, vilken förvisso mött icke ringa svårigheter i brottsrekvisitens genomgående ganska spröda natur. Här skall icke försökas något referat av framställningen, vilket icke utan stor vidlyftighet skulle kunna göra rättvisa åt förf:s argumentering. Av lagbestämmelsernas antydda beskaffenhet följer emellertid med nödvändighet, att ett och annat spörsmål måste förbliva osäkert även efter förf:s utredningar. Anmälaren skall tillåta sig att sätta frågetecken vid några punkter.

Enligt 7 kap. 1 § skall »var som genom att häda Gud eller genom att lasta eller gäcka Guds heliga ord eller sakramenten åstadkommer allmän förargelse», straffas med fängelse eller böter. En mycket väsentlig begränsning av det brottsligas område göres här tydligen genom kravet på åstadkommande av allmän förargelse. Förf. framhåller, att detta måste uppfattas så, att gärningen just vid det tillfälle, då den förelögs, skall ha åstadkommit förargelse (s. 13 f.); och detta får icke blott slutas därav, att de uttryck, som av den tilltalade använts, varit ägnade att väcka förargelse utan måste i fall av bestridande styrkas (s. 19). I en viss motsättning härtill står förf:s uttalande (å sist anf. st.), att man icke på grund av textens krav på »allmän» förargelse bör fordra, att de närvarande mera allmänt blivit förargade. Denna åsikt finner emellertid stöd i lagrummets förarbeten: ordet »allmän» insköts allenast i syfte att därmed uppställa kravet, att gärningen skall ha ägt rum med någon grad av offentlighet (s. 16). Men vid bestämmandet av vad härunder skall förstås, uttalar förf. vidare, att tillräcklig grad av offentlighet torde kunna anses uppnådd, även om vid varje särskilt tillfälle personkretsen icke är så stor, som beträffande ett enda tillfälle måste fordras. »I sådant fall föreligger visserligen ingen flerfaldig brottslighet, då ju varje särskilt förfarande i och för sig icke uppfyller fordringarna för straffbarhet; men detta utesluter icke, att de fortsatta förfarandena, betraktade såsom en enhet, kunna anses uppfylla dessa

förutsättningar» (s. 18). Och det är utan tvivel ett välkänt förhållande, att handlingar, vilka i och för sig icke äro straffbara, kunna vid upprepning tillsammanlagda utgöra ett s. k. kollektivdelikt; jfr t. ex. många brott, som fordra vane- eller yrkesmässighet. Därmot förefaller det anmälaren synnerligen tvivelaktigt, om det förevarande lagrummet kan anses hava på ett tillräckligt tydligt sätt givit uttryck åt straffbarheten av en serie förfaranden, som endast kollektivt satisfiera kravet på »allmän» förargelse. I den svenska strafflagen, vilken väl kan sägas såsom den normala använda formen: en handling — ett brott, torde man icke böra godkänna undantag härifrån utan ett ganska tydligt uppställande av ett kollektivdelikt (18 kap. 11 § enligt lydelsen av 1918, 22 kap. 15 §; jämför även det kvalificerade fallet i 14 kap. 27 §) eller annat kombinerat brott. I ett fall sådant som det föreliggande, där gränsen för det brottsliga också lär beteckna gränsen för det i juridisk mening otillåtna (»rättsstridiga»), bör det fordras starka skäl, för att en handling, som ensam icke kan medföra några som helst påföljder, skall bli brottslig genom upprepning. Vid detta slags gärningar torde upprepningen icke heller såsom vid de nyss antydda kollektivdelikten, hava någon funktion såsom kriterium på ett speciellt farligt motiv, t. ex. vinningslystnad. Det riktiga synes därför vara att fordra allmän förargelse såsom verkan av varje enskilda gärning.

Emellertid skall här icke lämnas oanmärkt, att förf. nyligen erhållit ett beaktansvärt stöd i rättspraxis. Han anmärker själv, att den här kritiserade uppfattningen kan bli av betydelse i fråga om brott enligt 18 kap. 13 § (sedlighetssårande handlingar), vilket lagrum i första st. andra punkten uppställer verkan »så att allmän förargelse därav kommer».¹⁾ Högsta domstolen har enligt utslag den 29 mars 1926 (Nytt juridiskt arkiv 1926 sid. 203) enligt sistnämnda lagrum bifallit ett åtal för s. k. exhibition inför ensamma vuxna kvinnor, förövad å ungefär samma plats och samma tid på dagen åtskilliga dagar under kort tidrymd, »enär i målet linge anses utrett, att den tilltalade genom vad han sålunda låtit komma sig till last väckt

¹⁾ I sin kommentar till 18 kap. (1922), sid. 73 f., synes förf. ännu upprätthålla kravet på att den särskilda handlingen skall ha ägt rum inför en krets av ett flertal personer.

allmän förargelse»; två av domstolens fem ledamöter ansågo liksom den enhälliga hovrätten, att 18:13 icke kunde tillämpas. Majoritetens uppfattning må väl kunna synas ägnad att fylla en lucka i strafflagen, men den synes anm. icke göra rättvisa åt ordalydelsen i 18:13.

I 7 kap. 3 § stadgas: »Idkar någon å sön- eller högtidsdag emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen, hantverk eller annat arbete, som uppskov tåla kan; straffes med böter, högst tjugo riksdaler, utan det sker till egen eller annans nödtorft». Numera gälla beträffande handel o. dyl. särskilda bestämmelser, med strängare straffsatser, vilka äro givna mera till skydd för sociala än religiösa intressen. Det anförda lagrummet gäller enligt sin lydelse allt arbete, som icke beröres av de särskilda undantagen beträffande möjligheten av uppskov och beträffande »nödtorft». Innebörden av dessa undantag utvecklas av förf. på ett mycket klargörande sätt (s. 36—42), därvid bl. a. framhålls att bevisskyldigheten för sådan grund för rättsenlighet icke får läggas på den tilltalade. Emellertid måste, såsom jämväl av förf. uttalas, av tolkningen göras ännu en viss inskränkning i det alltför omfattande begreppet arbete. En sådan begränsning synes i någon mån anvisas av straffbestämmelsernas syfte; man vill åtkomma sabbatsbrott såsom ägnat »att undergräva religionens helgd i samhället» (citat å s. 32, jämför ovan). Härav synes följa, att hit bör hänföras endast sådant arbete, som kan — om icke bestämt väcka förargelse — verka störande för utomstående, som alltså äger rum utomhus eller i särskild verkstad, föranleder buller o. s. v. Härmed torde i resultatet väsentligen överensstämma förf:s uppfattning, som från brottslighet utesluter allt slags övervägande intellektuellt eller konstnärligt arbete och annat »arbete, som ej övervägande har karaktär av kroppsligt arbete». Till det straffria området skulle anm. för sin del även vilja hänföra vanligt kontorsarbete, medan däremot förf. anser att här det väsentliga i tjänsteprestationen är den kroppsliga ansträngningen (s. 35 f.). Bortsett från det tvivelaktiga i denna uppfattning av kontorsarbete, torde detsamma beskaffenhet och de former under vilka det bedrives icke vara sådana, att lagens antydda grund träffar in å arbete av detta slag.

I 7 kap. 4 § heter det: »Begår någon brott å sabbats-tid; varde den omständighet såsom försvårande ansedd».

Denna ofta åberopade men likväl i realiteten icke mycket betydelsefulla bestämmelse skall, såsom förf. anmärker (s. 52 f.), icke komma till användning vid brott enligt 7:3 eller någon liknande specialstraffrättslig bestämmelse med förbud emot visst slags arbete, enär dessa brott ju begreppsenslignat måste förövas å sabbatstid. Samma resultat synes böra gälla om störning av gudstjänst enligt 11:1 första st. eller 11:2 första st., enär gudstjänst ju väsentligen (särskilt i mindre församlingar) är inskränkt till söndar eller helgdagar, och detta religionsfridsbrott sålunda typiskt äger rum å sabbatstid; dess straffbarhet får antagas vara av lagen bestämd i främsta rummet med hänsyn til detta regelmässiga fall.

Författaren framhåller med allt skäl (s. 51), i överensstämmelse med *Forsmans* föreläsningar angående finl. str. 1. 41:8, att 7:4 bör antagas avse allenast uppsåtliga brott. Ty »ett religionsbrott förutsätter, att man uppsåtligen åstadkommit något, som är ägnat att undergräva religionens helgd», eller, såsom Forsman uttrycker tanken med hänsyn till 41:8: »Det är nämligen den onda avsiktens framträdande i handling på en dag, då gärningsmannen bort låta sig angeläget vara att icke störa andras religiösa känslor, som konstituerar den högre straffbarheten för brott, begångna på sabbaten» (s. 731 f.). Det synes icke lätt att med denna grundtanke förlika förf:s lösning av det visserligen högst subtila spörsmålet, huruvida tillämpning av 7:4 förutsätter kännedom hos lagbrytaren därom att hans brott förövas å sabbatstid. Förf. fordrar icke sådan kännedom utan anser, att det blotta faktum, att brott förövas å sabbatstid, skall inverka försvårande. Och det är visserligen sant, att beträffande grunder för straffets bestämmande den svenska lagen icke upprätthåller kravet på subjektiv läckning i samma utsträckning som beträffande element i själva brottsrekvisitet. Men i förevarande punkt synes måhända redan parallellismen med 3 § (jfr s. 43) göra det osäkert, om 4 § bör användas å den, som icke haft vetskap om att han förbrutit sig å sabbatstid.

Vad här anförts är givetvis icke ägnat att förringa värdet av förf:s förtjänstfulla behandling av de spörsmål, som vid 7 kap. kunna möta rättstillämpningen.

Men detta är icke den enda sida av arbetet, som bringar läsaren i tacksamhetsskuld till dess upphovsman. Arbetet bjuder nämligen mycket mera än en kommentar

närmast för praktiska behov. Under den anspråkslösa titeln och inom ett knappt utrymme har nämligen ytterligare sammanförts ett mycket betydande historiskt material, varigenom arbetet kommit att innehålla en intressväckande framställning av en hel sida av den svenska kulturhistorien, tillika med en jämförande belysning från andra, kulturellt ledande nationers utveckling. I detta avseende får arbetet sägas intaga en inom den svenska rättslitteraturen enastående plats, och förvisso mycket till sin fördel. Om den svenska lagstiftningen angående religionsbrott åtminstone enligt sin bokstav företer en i nutiden unik stränghet och ofördragsamhet, så gäller detta icke mindre om de flydda århundradena, särskilt 1600- och 1700-talen, och under vissa tider har tillämpningen alldeles icke mildrat lagens straffhot, i vilka dödsstraffet spelade en framträdande roll. Den brist på tolerans, som på denna punkt framträder i vår straffrätt, hänföres av förf. bl. a. till den politiska maktställning, som hos oss tilkom statskyrkans prästerskap. Denna andliga konformitetspolitik är, för nutida uppfattning, ett mörkt blad — men väl ett oundvikligt — i de lysande hävderna om vår storhetstids ganska ofattliga kraftutveckling, ett offer som måste bringas de stora mål, vilka stat och folk med sådan framgång efterträvade. Betonandet av detta sammanhang kastar ett försonande skimmer över de på sina ställen ganska dystra drag, som i arbetet tecknas av den religiösa intoleransens historia i Sverige. — Dessa antydningar äro tillräckliga för att visa, att arbetet bör vara av största intresse icke blott för kriminalister utan jämväl ur historisk och sociologisk synpunkt.

Ragnar Bergendal.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Hvad en Forbryder forstaar ved „Forbryder“.

Oversat fra Gross' Archiv 1909 af Auditor E. Schäffer.

Ved Gennemgang af ældre Aargange af Gross' Archiv er Oversætteren stanset ved den Artikel, der gengives nedenfor. Den er meddelt af Fliegenschmidt, Direktør for Strafanstalten i Bremen-Oslebshausen. Det er en Fremstilling af en professionel Forbryders Syn paa Mennesker, særlig Forbrydere. Den frembyder kriminal-psykologisk Interesse paa Grund af Forfatterens grundige Kendskab til Forbryderliv, og fordi det vist er ret enestaaende at møde en Fremstilling af Emnet »fra den anden Side«, behandlet saa friskt og originalt som her.

Om Forfatteren kan det være tilstrækkeligt at meddele følgende: Han var Søn af en Jernbanekonduktør og gik i Realskole til sit 16. Aar. Efter et Par Straffe for mindre Lovovertrædelser fik han 1½ Aars Fængsel for Pengeafpresning og senere 4 Aars Tugthus for Falskmøntneri. I Tugthuset skrev han sin Artikel, efter at han først mundtlig overfor Fliegenschmidt havde forsøgt at fremstille den »gængse« Opfattelse af Forbrydere som absolut forkert. Fliegenschmidt omtaler ham som en fremragende intelligent Mand, der havde læst meget og fordøjet det læste, og han slutter sin Indledning saaledes:

»Mellem alle de brugelige og ubrugbare »Inddelinger« af Forbrydere, turde denne Gruppering, skrevet af en Fagmand, sikkert være et højt ejendommeligt Bevis for, hvorledes Menneskene, henholdsvis Forbryderverdenen, spejler sig i en begavet Retsbryders Tanker. X var stolt af sin radikale Tænkning, nu ja, radikalt gaar han til Værks ved sin Inddeling«.

Hvad jeg forstaar ved »Forbryder«.

Jeg tror, at man ved den almindelige Sædvane at betegne Flertallet af dem, der overtræder Straffeloven som »Forbrydere«, begaar en stor Fejltagelse, som fuldkomment

trænger tilbage det psykologiske Problem »Forbryderen som Personlighed«. I det følgende vil jeg prøve paa at klarlægge, hvad jeg paa Grundlag af personlige Iagttagelser kalder »Forbryder«.

Efter min Betragtning kan Menneskeheden inddeles i tre Klasser, nemlig: Mennesker, Bastarder og — Udtrykket har maaske en haard Klang, men det skal bruges her — Dyr. Mennesket, med Undtagelse af Sindssyge, fødes ikke til nogen af disse Klasser, tværtimod vil Udviklingen af hans Karakter, hans Opdragelse, Omgangskreds og hans egen Vilje lede ham ind i en af disse Kategorier. Disse Klasser adskiller sig i moralsk og kriminel Henseende meget fra hinanden. Efter Procenttallet at dømme, danner »Dyr« og »Bastarder« Menneskehedens Gros.

Til »Dyrenes« Klasse regner jeg i første Linie alle vanvittige, hvad enten de er født sindssyge eller blevet det ved Alkohol og Laster. Dertil kommer de, som ved slet Opdragelse, Skuffelse, Ulykke, Sygdom, Begær og Liden-skab trykkes til Jorden og stødes i Sumpen, men som er for energiløse og magelige til at rejse sig igen. Uden ud-præget Karakter-Ytring, sløve og haabløse, uden Tanke for Morgendagen, kun nydende Øjeblikket, travler de i Livets Trædemølle. Intet opliver dem, intet forarger dem virkeligt. De er viljeløse Slaver af deres Lidenskaber og drives kun af raa Begær til Handling, ganske ligegyldigt om god eller slet. I Kriminalstatistiken udmærker Med-lemmerne af denne Klasse sig ved brutale, gemene, dum-dristige Forseelser og Forbrydelser, som de oftest tilskyn-des til af øjeblikkelige Stemninger. Af Overlæg eller Af-vejning mellem Fare og Fordel viser deres Gerninger kun ringe Spor, men saa meget mere indeholder de Vidnesbyrd om den Naivitet, man finder hos aandelige Undermaalere. Hertil hører ogsaa de erhvervsmæssige Bellere og arbejds-sky Dagdrivere. I andres Hænder er disse Folk det mest føjelige Værktøj. Sløvt som de begaar deres Gerninger, bærer de ogsaa Følgerne.

I kriminel Henseende betragter og betegner jeg Med-lemmerne af denne Klasse som »Stoddere«. Deres aande-lige og sociale Liv er lig Nul. Deres svage Begær efter Viden tilfredsstilles fuldtud af Smudsromanen. Offentlige Anliggender vedkommer dem ikke. Kan de tilfredsstille deres Begær, forlanger de ikke mere. Overfor hverandre er de ligegyldige, kun Drift og Attraa fører dem sammen, af

gensidig Opofrelse er der ikke Spor. De søger deres Brændevins-Forlystelser paa de allerlaveste Knejper. Aandelig set staar de meget dybt. De er alle overtroiske og saa afstumpede, at de ikke gør sig mange Tanker om Døden og det Hinsides. Om de overhovedet kan forbedres, er meget tvivlsomt, da deres Følelse for Ret og Uret er udvisket, eller maaske ganske borted. De mangler Evnen til den rigtige Bedømmelse af deres Handlinger.

»Bastardern« er Produktet af en ensidig Opdragelse, af en svag Karakter eller af Omgivelseres Paavirkning. Jeg udskiller først dem, der stræber efter højere Maal, men er for svage til at undertrykke deres lavere Drift. Dernæst saadanne, der imødekommer Lastens Tillokkelser, men er for fejge eller for hæmmede af Modtanker til helt og fuldt at kaste sig i Armene paa de Nydelser, som de hemmeligt træller for. Tilsidst kommer de, der holder sig paa Midten og snart bøjer til den ene, snart til den anden Side, men altid vender tilbage til Midten. Alt i alt frembyder Bastarderne et forvirret Begreb. De vakler stadig mellem Begejstring og Nøgternhed, Dyd og Last, godt og gement. I Dag er de Helte, i Morgen fortvivlede. Villen og Kunnen staar hos dem i et bedrøveligt Misforhold til hinanden. De svømmer gerne med Strømmen og er Eftersnakkere og Tilhængere af de gængse Moral-Tendenser. Selv om de ikke er slet saa viljeløse som »Dyrene«, beherskes de dog ogsaa af Lidenskab og Begær. Mod Straffeloven forser Medlemmerne af denne Klasse sig lige saa hyppigt som »Dyrene«. Blot har deres Forseelser og Forbrydelser ikke den samme brutale Karakter. Den erfarne Kriminalist vil hurtigt hæfte sig ved det dem paatrykte Stempel af lidenskabelig impulsiv Trang, Fiffighed parret med Letsind og Manglen paa Midtsamling i Planlæggelse og Udførelse. Deres Omraade er hovedsagelig Sædelighedsforbrydelse, grov saavel som simplere Svindel og Bedrageri, Tyveri, Bondefangeri, falsk Spil og Alfonseri, Hæleri og Plattenlageri. De overtænker til en vis Grad deres Gerninger. Med Hensyn til Gevinsten gør de sig stedse Illusioner, men Faren ser de ikke gerne i Øjnene, og derfor søger de at bilde sig selv ind, at de ikke løber nogen Risiko.

Drivkraften til deres Fejltrin er Had mod Enkeltpersoner, en vis Grad af Grusomhed, Pengeberigelse til et nydelsessygt Liv og Tilfredsstillelse af deres lave, ofte unaturlige Lyster. Hvis de bliver nappet, unddrager en

Del af dem sig Retfærdigheden ved Selvmord, medens største Delen spiller forførte og uskyldige og gerne angiver Medgerningsmænd. Lovovertræderne af Bastardklassen kalder jeg »Keltringer«. Hertil regner jeg ogsaa den kendte Type med rød Næse og Vandrerblod i Aarerne. Ustadigt og letsindigt er Keltringernes hele Væsen, deres aandelige og sociale Liv. Saa længe det ikke gaar ud over dem selv, bekymrer de sig kun lidt om offentlige Anliggender. Til aandelig Tilfredsstillelse tjener dem overfladisk slibrig Lektüre. Lidenskab og Fordel belinger den gensidige Tilbojelighed. Venskaber opløses saa hurtigt de sluttes. Deres Forlystelsessteder er Danselokaler, Sømandsbeværtninger, Forbryderknejper og Ølkældere, kort sagt, overalt hvor der kan laves Forretninger, hvor man kan give sig Nydelsen i Vold og standsmæssigt udnytte Gevinsten. De gruer for med Alvor at tænke over religiøse Emner og søger ved Letsind og Spot at komme bort fra alt, hvad der er dem ubekvemt. De er let modtagelige for Forbedring. Men paa Grund af deres vankelmødige Karakter falder en betydelig Procentdel af dem tilbage igen trods de bedste Forsætter.

Medlemmerne af Klassen »Mennesker« hæver sig højt over de andre ved deres fremragende Egenskaber. De er udholdende, karakterfaste, stedse Herrer over deres Lidenskab og Begær. Ubekymret om andre gaar »Mennesket« løs paa det Maal, han har sat sig, og lader sig ikke opholde af Hindringer. Ord og Handling er for ham eet. »Mennesket« maa handle, hvad enten det er godt eller slet, han handler, det er Grundbetingelsen for hans Personlighed! Maal, Handlemaade og Middel ligger klart og aabent for Dagen, naar det »gode Menneske« skrider til Udførelse af sit Forsæt. Illusioner kender han ikke, han regner med den nøgne Virkelighed. De samme Egenskaber som det »gode«, besidder ogsaa det »slette Menneske«, endskønt hans Gøren og Laden moralsk set er lige den modsatte. »Mennesket«, det gode og det slette, er Produktet af sin egen Karakterudvikling. Vel kan forskelligartede Indflydelser som Opdragelse, Omgang, Livserfaring, Begivenheder og Strømninger i Tiden saavel som Ulykke have medvirket til hans Beslutning om at vælge den ene eller den anden Retning (god eller slet).

Det »slette Menneske«, fin eller grov, straffri eller strafbar, er efter min Overbevisning Personligheden i det psykologiske Problem »Forbryder«.

Jeg begrundet dette dermed, at 1) Forbryderen lige fra Begyndelsen klart, bevidst og forsætligt begaar sine Forbrydelser for Forbrydelsens Skyld, 2) som det »gode Menneske« kun gør gode Geringer efter sin inderste Overbevisning, saaledes gør det »slette Menneske« af de samme Grunde slette, 3) begge Slags (gode som slette) er Naturer, der maa og skal finde Tilfredsstillelse ved at følge den Retning, deres Karakter anviser dem, ellers maa de sadle helt om, da »Mennesket« enten maa handle eller blive forrykt!

For bedre at belyse de psykologiske, saavel som kriminelle Forskelligheder, der efter min Mening er imellem de af mig opstillede Klasser af Lovovertrædere, vil jeg som en Lignelse stille Maleriet og de, der udfører et Maleri, overfor Forbrydelsen og Forbryderne. »Stodderen« ligestiller jeg med den almindelige Maler eller Haandværker, »Keltringen« kan ligestilles med Dilettanten, »Forbryderen« derimod med Kunstneren.

Man lægge engang Mærke til, hvorledes »Forbryderen« »formerer« (forbereder) en ny »Serie«, som, naar den er udført, henrykker den drevne Kriminalist og Undersøgelsesdommer.

Som en Feinschmecker prøver Embedsmanden det foreliggende Materiale, hvorved det gælder om at udvikle Skarpsind og drage vigtige Slutninger. Forbryderserierne er Lyspunkterne i hans Virksomhed. Vel vil han gribes af Beklagelse over, at Talent og gode Anlæg gaar sorgeligt til Spilde, men han maa dog vise disse fordømte Bæster, der stiller hans Forstand paa saa svær en Prove, en vis Agtelse. En »Forbryders« »Serie« vil stedse bære et individuelt Præg, og jeg hævder, selv om det maatte lyde latterligt, tillige et kunstnerisk Præg.

Først udkaster han et Omrids, derpaa følger han Detaille paa Detaille; den færdige Plan bliver gennemprøvet indtil de mindste Enkeltheder, Sikkerhedsforanstaltninger, som Politi og Publikum plejer at anvende, tages i Betragtning, med Hensyn til de Erfaringer, som Kolleger, der arbejder i samme »Branche« har gjort, bliver For og Imod nøgternt og lidenskabsløst afvejet, Risiko og Gevinst modstilles uden nogen Illusion, ved Hjælp af de paagældende Paragrafer i Straffeloven bliver Straffens Størrelse beregnet — og naar alt klapper, gaar det løs. Uden Skrupler, med

fast Konsekvens bliver alt bortryddet, som er til Hinder for Udførelsen, hvad det end maatte være. »Forbryderen« spørger ikke efter, om hans Gerning volder Lidelse og Kummer. Han stræber blot imod Maalet. Han handler efter saadanne Grundsætninger og i Overensstemmelse med Æresregler, der helliger alle Midler, der tjener Maalet.

Drivfjederen til hans Gerning er Had til Mennesker, Grusomhed, Skarpsind. Hans Maal er Tilfredsstillelse af sit Had til Samfundet, særlig til de besiddende Klasser, saavel som til den offentlige Orden og dens Tjenere. Hans Maal er fremdeles Opfindelse og Udførelse af nye tricks, d. v. s. at overtrumfe Nyheder paa Polititeknikens Omraade til Forhindring af Forbrydelser. Med samme Koldblodighed bærer han ogsaa Straffen. Gennem sin Karakterstyrke, sin Hensynsløshed og Klogskab er »Forbryderen« det borgerlige Samfunds Svøbe. Med Hensyn til »Forbryderens« aandelige og sociale Liv og hans Stilling til Religion, skulde man tro, at Naturen her drev et Spil fuldt af Modsigelser.

Trangen til Dannelse og Viden er hos »Forbryderne« særdeles levende. Kunst og Litteratur dyrker de med den livligste Interesse. De beskæftiger sig ivrigt med Politik og offentlige Spørgsmaal. Med største Spænding følger de nye Fænomener paa Videnskabens Omraade. For at forbedre deres Metoder retter de især deres Opmærksomhed paa Opfindelser indenfor Teknik og Kemi. Endnu mere udpræget end hos den sædvanlige »Forbryder«, er hos den særlig udvalgte, hos »Forbryderen comme il faut«, Trangen til Kundskab og Dannelse. Da han gerne som Impressario for en Forbryderklike har den Opgave at udfinde nye Serier saavel som at anbringe (forrente, forøge) de stjaalne Koster, maa han være i Besiddelse af et mangesidigt Selkabstalent og være en Mester i Forestillingskunst.

Omend nu »Forbryderen« ser mildt til Livets Nydelser og forstaar fortrinligt at udnytte Frugterne af sin Gerning, saa forbliver han dog Herre over sine Lidenskaber, og hans Forstand advarer ham mod Blottelser. Han skyer berygtede Lokaler, som Politiet holder Øje med. For spirituelle Underholdsspil, som Skat, Skak og Billard har han en paafaldende Forkærlighed. Hans Færd og Optræden bliver aldrig plat og simpel. Som en mærkværdig Tilsyneladelse skal her omtales, at »Forbrydere« straks kender hinanden saavel som Kriminalbetjente paa et ubestemme-

ligt »noget«, medens selv de mest drevne Detektiver i Reglen ikke har en tilsvarende Fornemmelse.

Som allerede anført kunde det synes en Naturens Modsigelse, naar man hævder, at enhver »Forbryder« er godhjertet, ja næsten fintfølende. Flertallet i det borgerlige Selskab vil le ad denne Paastand og bestride den. Og dog mener jeg, at den er ganske indlysende. Skulde f. Eks. ikke hos aandelig opvakte Individer, hvad dog alle »Forbrydere« er, Synet af et Juletræ med tændte Lys fremkalde vemodige Erindringer om den uskyldige Barndomstid, om Forældre og Søsken, Venner og gammel Kærlighed? Det kan kun et »Dyr« fornægte. Af egen Erfaring kan jeg bevidne, og enhver Indviet vil give mig Ret, at »Forbryderen« ikke alene er en tro og uegennyttig Ven for sine Fæller, men ogsaa for andre, og at han stedse viser sig taknemlig for udvist Venskab og Bistand. Man kan blot spørge andre Kvinder, om de kan bygge lige saa fast paa deres Mands eller Kærestes Kærlighed og Troskab, som »Forbryderens« Hustru eller Kæreste. Jeg sværmer nu ikke derfor for »Forbryderne«. Den saakaldte »Forbryderere« gør det troligt, at der blandt »Forbrydere« eksisterer en vis Morallov. Hvorfor er imellem dem Ægteskabssvind, Sædelighedsforbrydelse og Alfonseri strengt forbudt? Hvorledes holder de ikke paa deres Ære! Se, hvor hensynsløst de skabede Faar bliver udstødt! Mange af dem der plejer at pukke paa Æren, kunde lære af disse, hvorledes man holder paa Æren. Hvad Religion angaar, er alle »Forbrydere«, med Undtagelse af en ganske bestemt Slags, som jeg endnu skal omtale, Atheister. De vil aldrig forhaane eller spotte Religionen. Ligesom »Forbryderen« anerkender gode Menneskers ædle Maal, vil han ogsaa agte og ære, ja selv beskytte enhver Trosretning.

Efter det sagte kunde man nu vel tro, at Bedring let var mulig hos saadanne Mennesker. Men Hus forbi! Saa snart en »Forbryder« bygger paa en Serie, er han som forvandlet. For at følge Forbrydelsens Bane, maa man være fri og uhindret. Blodhjerterhed bliver da en hemmende Ballast og maa undertrykkes. Bedring kan ganske vist finde Sted, men saa skyldes det egen, indre Drift (der da ogsaa modner »Gerningerne«), fremkaldt af Ækelhed eller svære Rystelser.

I det foregaaende mener jeg tilstrækkelig at have forklaret, hvad jeg forstaar ved »Forbryder«, og hvilken For-

virring der kan opstaa hos Lægfolk, naar man ryster »Stoddere, Keltringer og Forbrydere« sammen i den samme Krukke og kalder dette Miskmask Forbrydelse og de enkelte Individider Forbrydere. Jeg paaberaaber mig min Lignelse om Maleriet. Den samme grelle Forskel mellem Arbejde, Opfattelse og Udførelse som hos de Personer der mialer (Haandværker, Dilettant, Kunstner) findes ogsaa mellem de »borgerligt døde« (Stodder, Keltring, Forbryder). Naar jeg bruger Betegningen »borgerligt døde«, vil jeg dermed fremhæve, at jeg ganske særlig tænker paa de tidligere straffede. »Stodderen« udfører alt som en Haandværker, med eller uden Duelighed. »Keltringen« udvikler allerede egne Anskuelser og vælger sine Stoffer, men vil dog, saalidt som Dilettanten, aldrig kæmpe sig frem til Særpræg. »Forbryderen« derimod følger kun sin egen Smag og udtrykker, ligesom Kunstneren, med personlig Hengivelse det ham foresvævende Motiv. I dette maa han kunne prøve sin Indsigt og sin Færdighed.

Endnu vil jeg nævne nogle Kendetegn, der fremhæver Forskellen mellem de af mig opstillede Klasser af »Lovovertrædere«. Ejendommelig er deres forskelligartede Adfærd overfor Politiet og hvad dertil hører. »Stodderen« frygter det som Magt, »Keltringen« skyr det paa den ene Side, medens han paa den anden Side snylter paa det; »Forbryderen« hader Politiet, men vil dog altid have Agtelse for dygtige, intelligente Funktionærer. Jeg tror denne Følelse beror paa Gensidighed!

Af hvilke Befolkningslag rekrutteres de enkelte Klasser? »Stodderne« henter deres Repræsentanter fra de laveste Arbejderklasser, Undtagelserne er faa. »Keltringerne« kommer ligelig fra de bedre Arbejderklasser og fra Middelstanden. »Forbryderne« udgaar mindre fra Arbejder- og Middelstanden, de tilhører for Størstedelen de bedre Samfundslag. Eller ikke bedre? Jeg henviser til de straffri Forbrydere, som forstaar at dreje Paragraferne seks Gange. Skal engang Procenttallet beregnes? Ak ve!

Man taler ofte om, at Lovovertrædere hæfter sig ved Anelser og Varsler, altsaa er overtroiske. Dette Forhold, bliver i Reglen aflærdiget som noget komisk, men fortjener nærmere Omtale. Overtroen udøver jo en stor Magt over de »borgerligt døde«. For lærde Folk og Præster er der her efter min Mening et vidt Felt for Studier. Men det koster stor Møje, for disse Mennesker er mistroiske

og vanskeligt tilgængelige i saadanne Sager, men saa meget mere overraskende vil sikkert Udfaldet blive. Maaske der vil løses mangan dunkel Gaade, som ved Lægens Indgreb er bleven endnu mere indviklet. Overtroen er en Beskyttelse for det borgerlige Samfund; uden den fandtes der 50 % flere Forbrydere. Jeg overdriver ikke. Man skal blot have Kendskab til, hvor dybt den har skudt Rødder i disse Kredse, og hvor haardnakket man der fastholder den. »Stoddere« og »Keltringer« beherskes i lige høj Grad deraf. Mange falder paa Grund af den, mangan en holder den tilbage fra Forbryderbanen, mange støder den stadig dybere, andre løfter den til Vejrs. Ak, de rene Narrestreger er undertiden bestemmende for Elendighed og Jammer! Hvor mange drages ikke bort fra Misgerningen, blot fordi en sort Kat krydser deres Vej. Tre hvide Heste og en sort betyder Held eller Uheld, alt eftersom de kommer efter hinanden. Stjernesnud betragtes som et særligt gunstigt Varsel. Naar et Lommetørklæde hemmeligt fravendes en heldig Spiller, eller naar en Mønt først bespyttes og derpaa signes med Korsets Tegn under Paakaldelse af den treenige Gud, tror Falskspilleren at sikre sig Held og Gevinst.

Det er en utrolig Mængde harmløse eller afskyelige Skikke der vinder Indpas gennem Overtro. Den retter sig ikke altid mod bestemte nedarvede Tegn eller Varsler, men mange skaber sig disse Tegn selv. De har før Udførelsen en vis Angstfølelse. For nu at styrke deres Mod, opstiller de forskellige Muligheder og lover sig selv, hvis dette eller hint indtræffer, at udføre Gerningen, hvis ikke, at undlade den. De tager f. Eks. et Spil Kort og siger: Hvis jeg vender en Konge, er det et godt Tegn, hvis ikke, et daarligt. Vil nu Tilfældet, at det, de haaber, indtræffer, og den derefter begaaede Forbrydelse lykkes, saa er Overtroen klippefast. Saa vidt jeg har iagttaget, skabes Troen paa Varsler altid af Angstfølelse eller Mangel paa Handlekraft. Den er derfor ofte en Forbundsfaelle for »Stoddere« og »Keltringer«. »Forbrydere« har den ikke; vel taler mange af dem med, men ikke som Wallenstein: »Nat maa det være, skal Friedlands Stjerner glimre«.

Men nu Anelserne? Gives der en Forklaring herpaa? Bor der i Mennesket virkelig »noget«, som varer eller lokker ham? Er det den gode Aand, eller gives der mellem beslægtede Mennesker aandelige Traade ogsaa fra det

fjerne? Da jeg og min afdøde Kollega rejste fra A. til B. for at udføre et planlagt Kup, og Konduktøren raabte Navnet paa den By, hvori Tugthuset ligger, mødtes vore Øjne, som drevet af en usynlig Magt, og en dump Følelse, der var sammensat af Frygt, Modstræb og Opgivelse, sammensnørede Struben med en uhyggelig Kraft (min Kollega skildrede mig senere den samme Fornemmelse), — indtil min Kammerat brød Forbandelsen med et befriende: »Nu ja!« Den Følelse af ikke at kunne undslippe, der kaldtes til Live hos mig ved denne Hændelse, lammede min Handlekraft og bevirkede, at jeg paa Forhaand var ganske sikker paa, hvad der vilde komme. Jeg vil her være ganske ærlig og sige, til hvilken Klasse jeg efter min egen Mening regner mig. Jeg hører til »Keltringerne«, om end til yderste venstre. »Forbryder« er jeg ikke, dertil er jeg ifølge min Karakter for lidet Herre over mine Liden-skaber. »Forbryderen« er fri for dette Humbug, og han lader ikke de Anelser, som heller ikke han er fri for, faa Magt over ham.

Den Anskuelse, at Temperamentet har Indflydelse paa, hvorledes Mennesket bliver, har mange Tilhængere. Det tror jeg nu ikke rigtig paa. Et helt andet Spørgsmaal er, om Temperamentet belinger Tilhørigheden til en af de af mig opstillede Klasser. Herom er man selv blandt »Forbrydere« i Tvivl, idet nogle siger ja, medens andre benægter det. Ganske paafaldende er dog den Kendsgerning — og jeg paaheraaber mig her, ligesom ved min Klasse-inddeling, »Forbrydernes« Erfaringer og Anskuelser —, at Temperamentet er meget ulige fordelt i de enkelte Klasser. Mellem »Stoddere« finder man kun faa Sangvinikere og Kolerikere, hos »Keltringer« er Kolerikere og Melankolikere sjældne Fænomener: »Forbrydere« er for Størstedelen Kolerikere med et kraftigt Tilskud af Melankoli, kun sjældent forekommer mellem dem Flegmatikere og Sangvinikere. Som et Unikum vil jeg her anføre, at Huskatten lægger en forbløffende Forkærlighed og Hengivenhed for Dagen overfor »Forbrydere«. Det kan ogsaa synes forbavsende, at den Nietscheske Overmenneske Teori — ganske ligesom Anarkiet og Fremtidsstaten — af »Forbryderne« betragtes som Vanvid.

Det, der nu kommer, vil velsagtens finde liden Til-tro, og dog er det en Kendsgerning. Jeg sad sammen med nogle »Forbrydere« og »Keltringer« paa en Restaurant.

Det kom til en livlig Drøftelse angaaende et nyligt udkommet Skrift af en Jurist, der anbefalede til Beskyttelse for Samfundet at anbringe de Lovovertrædere, der maatte anses for uforbederlige, paa en Anstalt for Livstid. Denne Mands Forslag fandt levende Bifald i vor Kreds, kun blev det erklæret for praktisk, at Staten oprettede saakaldte Straffeplantager i Kolonierne, hvor de paagældende Personer kunde anbringes, Mænd og Kvinder for sig. Jeg anfører blot dette for at vise, at »Forbryderen« agter og anerkender enhver fornuftig Plan, selvom den er til hans Skade.

Undersøger man, hvorledes de enkelte Klasser er fordelt mellem Fængslernes og Tugthusenes Beboere, bliver Resultatet, at »Stoddere« og »Keltringer« i ligeligt Forhold danner Hovedmassen, medens »Forbryderne« er mærkværdig lidet repræsenteret. Dette sælsomme Fænomen beror derpaa, at »Forbryderne« i Modsætning til de andre ikke arbejder efter ydre Tilskyndelser eller drives af Liden-skab, men stedse følger deres egen rolige Overvejelse, og da taler Fornuften et stort Ord med. Han er derfor sjældent indstillet paa voldsomme eller paafaldende Forbrydelser. Han prøver hellere at omgaa Loven ved Kneb og gør Forretninger, hvor han dækkes ved Skam, Frygt eller Fordom hos sit Offer. At Straf kan blive Folgen, er han naturligvis til enhver Tid klar over.

Mellem »Forbryderne« gives der en ganske særlig Art (smilgn. ovenfor), de saakaldte Fornemme eller Sværmere. Disse Menneskers Handlinger dikteres af sociale, politiske eller humane Synspunkter. For at virkeliggøre disse, skyr de intet Middel. En betragter Ophoben af store Rigdomme som Tyveri overfor Samfundet. For at forhindre dette viger han ikke tilbage for noget (Tyveri, Indbrud, Røveri, ja endog Mord). Andre betragter Staten og dens Indretninger som forkerte og vilkaarlige og optager med sejt Energi Kampen mod disse. Og der gives Mennesker, som betragter dette eller hint som Uret, som uværdigt for et Menneske, som Undertrykkelse og bekæmper det med alle Midler.

Ved en tilfældig Lejlighed lærte jeg for nogle Aar siden i München en gammel »Herre« at kende. Han havde tidligere været Tjenestemand, men var af en mig ukendt Aarsag blevet fradømt sit Embede og straffet med Tugthus. Nu slog han sig slet og ret gennem dette elendige

Liv som Falskspiller. Denne Beskæftigelse betragtede han egentlig ikke som uretmæssig, men efter hans Mening for-tjente Folk, der spillede, ikke deres Penge, man maatte befri dem derfor. Denne Hædersmand, der i Parenthes bemærket var en alvorlig troende Mand, traf jeg engang bedrøvet og trykket ved Maaltidet. Paa mit Spørgsmaal fortalte han mig følgende: Han havde en god Ven, der var en dygtig hæderlig Forretningsmand; han indsaa, at han med sin Ærlighed vilde gaa til Grunde og besluttede sig til som sine heldigere Konkurrenter at slaa ind paa Svin-del. Nu begyndte hans Forretning kendelig at blomstre, og dog — skød han sig. Det skete to Dage, før vi traf hin-anden. I Forvejen havde han skrevet til sin Ven, Falsk-spilleren, et Brev, som denne læste for mig, og hvis Slut-ning lød saaledes: »Jeg har skiftet Haandtering, men maa igen vende om; min Retsfølelse fordrer, at jeg bekender mine strafbare Handlinger. Men derved vilde jeg styrte min stakkels uskyldige Familie i Elendighed. Med denne nagende Tvehed i mit Indre kan jeg ikke leve, og saa har jeg ingen anden Udvej end Døden. Vi ser bestemt hinanden igen. Din Franz.« Efter endt Oplæsning skaaledede den gamle med mig og sagde: »Gud tilgive dig, Franz« Jeg skulde til at slaa en høj Latter op, da jeg bemærkede, at Taarerne løb den gamle ned ad Kinderne. »Mennesket maa altid handle efter sine Grundsætninger, Stump (saa-ledes kaldte han mig for min Ungdoms Skyld), blot ingen Halvhed!« Hvem kan vel dømme i denne Sag?

Jeg kommer ogsaa til at tænke paa en anden Bekendt fra hine Dage. Han var Læge og havde paa Grund af Fosterfordrivelse siddet en rum Tid i Fængsel. Desuagtet fortsatte han dermed; for efter hans Anskuelse var Straffe-loven i denne Henseende en Vold mod den frie Vilje og og en Nedværdigelse af Kvinden til Avlsdyr. Han bar Øge-navnet »Viljesapostlen«.

Nu maa man imidlertid ikke tro, at de »fornemme Forbrydere« benytter deres Anskuelser til Undskyldning eller Forsvar. De handler efter deres Grundsætninger og betragter paa ingen Maade deres Gøren og Laden som forkastelig. Hvis de straffes, føler de sig som Martyrer for deres Overbevisning. Sædvanligvis er de ogsaa religiøse og søger stedse at bringe deres Medbrødre paa Skraaplanet paa bedre Veje.

Ogsaa Klassen »Keltringer« kan rose sig af en sær-

præget Original. Det er »Manchet-Aben«. Af Naturen er han følsom og fintfølende og tilhører altid de bedre Klasser, men er ved en eller anden Anledning kommet paa gale Veje. Tilbagevejen til hans tidligere Omgangskreds er derved spærret for ham. For at overdøve den smertelige Følelse over sit Tab, styrter han sig nu i en Hvirvel af Daarlighed og Laster, men Erindringen er for stærk. Han finder intetsteds Ro, han flakker stedse omkring. Den bedre Del af »Keltringer« frastøder ham paa Grund af deres Letsind — han er stedse Melankoliker; disse derimod kalder ham for »Moralist«. De andre »Keltringer« kan han ikke vænne sig til trods al Møje, hans Fintfølelse stritter imod. Det bliver imidlertid udlagt som Forfængelighed, og han faar paa Grund af sit Ydres pinlige Sirlighed det betegnende Navn »Manchet-Aben«. Er han i et anstændigt Lokale, faar hans til det yderste pirrede Følsomhed ham til at tro, at alle ser skævt til ham. For yderligere at vanskeliggøre det sørgelige Liv, slæber han en god Portion af sin Barnetro om med sig. Er saadan en Fyr at beklage eller at foragte?

Hvilken Lovovertræder kan betegnes som Storforbryder? Enhver af de tre Klasser, jeg opstiller, har sine Storforbrydere. De findes ikke just i Overgangene mellem de enkelte Klasser, tværtimod. Forskellen imellem dem er lige saa stor og uoverskridelig, som mellem den Klasse, hvortil de hører, og de andre Klasser. Storforbryderne skiller sig ud fra deres Klassefæller ved Overlegenhed i en eller anden Retning. De bliver derfor respekteret eller frygtet af Kammeraterne, og med Hensigt eller ubevidst opnaar de en vis Autoritet. Paafaldende Raahed, Brutalit, Legemskræfter, Modstandskraft overfor Alkohol imponerer »Stoddere«, og Besidderen af disse attraaværdige Egenskaber er Helt i Knejer og Danselokaler. Mellem »Keltringer« adskiller man to Klasser af Storforbrydere. Den ene forstaar ved Forstillelse, Talefærdighed, Praleri og Frækhed at omgive sig med en Glorie. De dækker stedse deres egen Ryg og lader andre rage Kastanierne ud af Ilden for dem. Deres mest brugbare Værktøj leveres af »Stoddernes« Klasse. De selv beskæftiger sig som Alfonser og som Tjenere i Smaaknejer, hvor de fejrer deres Triumfer. Den anden Klasse af Storforbrydere mellem »Keltringerne« har Lighed med »Forbryderen«. De er meget tilgængelige for Smiger og besidder en Slags Ærgærrighed.

Ved Forvovenhed, Snubhed og Handlekraft ynder de at glimre overfor deres Fæller og gælde for Storforbrydere. De efteraber »Forbrydernes« Adfærd. Af Forfængelighed begaar de de sværeste Forbrydelser. Da de ved enhver Lejlighed gerne vil udmærke sig og gaa i Spidsen, splitter de deres Kræfter. I Beværtningerne spiller de Ordforere. Disse Personer maa betragtes som de egentlige Storforbrydere.

Hos »Forbryderne« giver Kundskab, Forstand og Held Anseelse. Det er disse ovenfor skildrede »Forbrydere comme il faut!« Som Storforbrydere forstaar jeg i denne Gruppe kun saadanne, som begaar Voldshandlinger. Indenfor de af mig angivne Klasser maa man selvfølgelig ogsaa udskille de Lovovertrædere, der staar til højre og venstre for Gennemsnittet. Min Skildring gælder kun Gennemsnittet.

Ved Sædvane og Millieu kan »Stoddere« og »Keltringer« synke ned til den største Ryggesløshed, d. v. s. Trangen til det Slette bliver hos dem saa overmægtig, at enhver Hang mod det Gode, enhver Begreb om det Gode undertrykkes. Hos saadanne Personer er Ondskaben gaaet i Blodet. Jeg betragter dem som de egentlig »Uforbederlige«. Gennem Opdragelse og Indtryk fra Barndommen kan dette Stadium indtræde i den tidlige Barndom (8—10 Aar). Man maa dog ikke forveksle denne Slethed, der beror paa Karaktersvagthed, med den Slethed, der findes hos »Forbrydere«. Forbryderen er ifølge sin egen Vilje til Handling slet, men er Herre over denne Slethed, d. v. s. han kan undlade den, naar han vil, de andre derimod er viljeløse. »Forbryderen« kan ikke blive viljeløs, men overstor Handlekraft vil føre ham ud i Vanviddet.

Mindre Meddelelser.

Den tyske Straffelovsreform, der nu søges fremmet i nøje Samarbejde med Østrig, er paa sin Vej frem naaet til det Punkt, at Straffelovforslaget ventes fremsat for den tyske Rigsdag endnu i dennes indeværende Samling. Efter »Vorentwurf« og »Gegenentwurf« kom Embedsmandsudkastet (1919), og i 1922 oversendtes Regeringens Forslag til Rigsraadet, der efterhaanden har afgivet sin Betænkning. Denne menes paa alle væsentlige Punkter at ville blive lagt til Grund for Forslaget ved Fremsættelsen i Rigsdagen. I det altid meget skrivende Tyskland blusser Diskussionen om Reformen op paany, navnlig fordi Rigsraadet har gjort mere »konservative« Opfattelser gældende, end Udkastet rummede. I en Artikel i »Vossische Zeitung« har Professor *Gustav Radbruch* i Heidelberg — der var den, der som Rigsjustitsminister i 1922 forelagde Regeringens Forslag for Rigsraadet — gjort Rede for Ændringerne, som han naturligvis for største Delen beklager. Han udtaler dog en betingelsesvis Tilslutning til dem, nemlig forsaavidt det paa Grundlag af dem kan lykkes Regeringen at gennemføre Reformen med ganske overvejende Tilslutning af alle de store politiske Partier. Man maa vist her tage Hensyn til, at den »klassiske« Opfattelse af Strafferetten vistnok har større Tilslutning i Tyskland end i noget andet Land; Ændringerne kan da maaske skaffe Tilslutning fra dem, der staar paa højre Side og dog ser en Reforms Nødvendighed, medens omvendt de, der staar mere til venstre, gaar med for dog at opnaa noget. Efter Radbruch skal her omtales de vigtigste af Rigsraadets Ændringer.

Dødsstraffen, som Udkastet havde fjærnet, er genoptaget. Ligeledes Tugthusstraffen, som Udkastet havde foreslaaet erstattet med strængt Fængsel, og med den forbindes paany visse Æresfølger. Forskellige andre Ændringer anser R. dog for værre. Udkastet lagde Vægten paa det forbryderske Sindelag, men Forslaget gør den forbryderske Handling stærkere gældende. Forsøg og Medhjælp straffes ringere end Gerningsmandsforbrydelsen. Blandt Strafudmaalingsgrundene fremhæves paany Handlingens Følger (dog i Form af: die verschuldeten Folgen). Æresstraffe

fremtræder paany som »Nebenstrafen«. Straffens Differenciering efter v. Liszts Tredeling: Advarsel overfor Lejlighedsforbryderen, Forbedring af dem, der endnu kan forbedres, og Uskadeliggørelse af de uforbederlige Vaneforbrydere, forflygtiges. Udkastets Formulering af formildende Omstændigheder som særlig møntet paa Lejlighedsforbryderen erstattes med en almindelig Henvisning til de Tilfælde, hvor »die für eine milde Strafe sprechenden Umstände beträchtlich überwiegen«. Udkastets Bestemmelse — udenfor formildende Omstændigheder — om at overlade særlig lette Tilfælde til Dommerens frit nedadgaaende Udmaaling er udeladt. Muligheden af betinget Straffedom er indskrænket til Tilfælde, hvor Straffen ikke overstiger 6 Maaneders Fængsel. Udkastets Anvendelse af »Einschliessung« (Hæfte) i Stedet for de andre Frihedsstraffe overfor Forbrydere af Overbevisning er indskrænket til, at Dommeren finder, at Gerningsmanden har handlet af agtværdige Grunde, — R. begrundet sin Frygt for denne Ændring ved Henvisning til de sidste Aars politiske Domsafgørelser.

Med Hensyn til de Sikringsforanstaltninger, som Udkastet hjemlede overfor uforbederlige, alkoholistiske, sindssyge og degenererede Forbrydere, foretager Forslaget en radikal Forandring: medens Udkastet lod Anvendelsen bero paa Domstolenes Afgørelse, gaar Forslaget ud fra, at Sikringsforanstaltninger er af politimæssig Natur, og at deres Anvendelse maa ske gennem en Forvaltningsakt, saaledes at Dommeren kun kan udtale sig om deres Tilstedelighed, medens selve Beslutningen bliver Forvaltningens Sag. Adgangen til at lade Sikkerhedsforanstaltninger træde i Stedet for Straf omtales heller ikke. R. kræver, at der maa tilvejebringes Klarhed over, om det virkelig er Meningen at udelukke saadant. Overfor Bettlere, Landstrygere og Løstgængere var det Meningen at lade deres Anbringelse i Arbejdshus træde i Stedet for Straf; nu gaar Forslaget tværtimod ud paa at skærpe Straffen for dem.

I den specielle Del optages Forberedelse til Højforræderi som en særlig Forbrydelse, fremdeles genopstaar Smædelse af Staten (Staatsverleumdung) og Krænkelser af Forsamlingsfriheden. Utugt med Dyr gøres paany strafbar, ligeledes simpel Pæderasti. Straf for Ægteskabsbrud genindføres, og Forbrydelser mod Religionen og Religions-samfund gives der forøget Omfang.

E. O.

Thorkil Fussing.

Da Overretssagfører *Thorkil Fussing* den 22. Juni 1910 blev udnævnt til at beklæde det faa Maaneder forinden oprettede Embede som Direktør for Fængselsvæsenet i Danmark, blev hans Udnævnelse ikke hilst med Glæde indenfor Fængselsetaten, der sikkert blandt andet havde ventet, at Direktørembedet var blevet en Avancementspost for en af Etatens egne veltjente Embedsmænd.

Nu — 17 Aar senere — da Fængselsdirektør Fussing forlader Fængselsetaten, efter at have viet denne sine bedste Kræfter og ofret den sit Helbred, er der næppe nogen indenfor Staten, der ikke med Beklagelse og Vemod har modtaget Meddelelsen om hans Afgang.

Det var vanskelige Tider for Fængselsvæsenet, da Direktør Fussing kom til Styret. En Aar for Aar stigende Pladsmangel i Straffeanstalterne og Overfyldning af Arresthusene, særlig i København, havde efterhaanden skabt en for hele den kriminelle Retspleje saare betænkelig Situation. Nogle Maaneder efter sin Tiltrædelse traadte Direktør Fussing med 2 af Fængselsinspektørerne sammen i en Kommission til Overvejelse af Spørgsmaalet om Afhjælpning af Pladsmanglen, og 4 Maaneder senere var Loven om Opførelse af Nyborg Straffeanstalt vedtaget. Denne Anstalt blev i særlig Grad et Barn af Fussings Tanker og Idéer. Det var de engelske og amerikanske »reformatories«, de engelske og amerikanske Ungdomsfængsler, som særlig havde tiltrukket sig Direktør Fussings Opmærksomhed, og som — saavidt det lod sig gøre indenfor den gældende Straffelovs Rammer — dannede Forbilledet for meget af det nye, som Direktør Fussing søgte at skabe ved Straffuldbyrdsen i denne Anstalt. Det var i særlig Grad den pædagogiske Side af hele Straffuldbyrdsen, som havde Fussings hele Opmærksomhed og Interesse og maatte have det i Følge hans Naturel, hans varme Hjerte og hans usvigelige Tro paa Muligheden af at skabe lovlydige og dygtige Mennesker ud af det Materiale, Anstalterne havde at arbejde med.

Det pædagogiske var for Fussing Nummer eet. Derfor tog han allerede Aaret efter sin Udnævnelse Initiativet til Indførelse af Gymnastik i Straffeanstalterne, der begyndte rent forsøgsvis i Vridsløselille Straffeanstalt, men ret snart blev et fast Led i Straffuldbyrdsen i samtlige Anstalter.

Skal man skabe flinke Elever, stod det Fussing klart,

at man ogsaa maatte give dem dygtige Lærere. Meget snart tog han fat paa den Opgave at give Opsynspersonalet i Straffeanstalterne en grundig teoretisk og praktisk Uddannelse, og han lod oprette Kursus for Reservebetjente, der sluttedes med en Prøve. Senere er Bestaaelsen af denne Prøve blevet en absolut Betingelse for fast Ansættelse i Opsynsstyrken.

Arbejdsvirksomheden havde i mangfoldige Aar været drevet af private Entreprenører med et ganske minimalt Udbytte for Fængselsvæsenet. Samtidig med Ibrugtagelsen af Nyborg Straffeanstalt fik Fussing lagt Grunden til Overgangen til Regiesystemet (Statsdrift til Statsbrug), der nu saa godt som udelukkende er det ledende Princip for Arbejdsdriften. Ganske bortset fra, hvad dette kan have betydet for Fangerne, har Indførelsen af Regiesystemet medført, at der gennem Fangernes Arbejdskraft indvindes betydelige Beløb til Dækning af Udgifterne ved Straffuldbyrdelsen.

I adskillige Aar, inden Fussing udnævntes til Fængselsdirektør, havde han udfoldet et stort og uegennyttigt Arbejde gennem den i 1902 stiftede Forening »Fængsels-hjælpen«, drevet dertil af sin varmhjertede Omsorg for Samfundets Stedbørn og sin Trang til at udrette noget for disse. Det var vel egentlig hans store Arbejde paa dette Felt, der i sin Tid kvalificerede ham til Embedet som Direktør. At hele denne Virksomhed derfor ogsaa — selv om den efter den nu bestaaende Ordning ligger udenfor det egentlige Fængselsvæsens Opgave — maatte bevare hans Interesse, var selvsagt, og et første Skridt til at bringe denne Virksomhed i nærmere Kontakt med selve Arbejdet i Fængslerne var Oprettelsen i 1918 af Stillingen som Forsorgsmedarbejder ved Nyborg Straffeanstalt.

Fra de senere Aar kan nævnes Indførelsen af en »Fangeavis«, hvorved man — ved i Korthed at holde Fangerne à jour med de vigtigste Begivenheder »udenfor Murene« — vil sikre sig mod, at de staar altfor fremmede overfor Forholdene ude i Livet, naar dette en Gang igen aabner sig for dem.

Direktør Fussing har udfoldet — særlig i de tidligere Aar — en ret betydelig Virksomhed som Forfatter til en Række Artikler, navnlig i Fagtidsskrifter. Som noget af det sidste, der foreligger fra hans Haand, maa nævnes en til Straffelovskommissionen af 1917 afgivet Betænkning over

Frihedsstraffene og de med Frihedsberøvelsen forbundne Sikkerhedsforanstaltninger.

I denne Betænkning findes i en kort og knap Form hele Direktør Fussings Syn paa Fremtidens Udvikling herhjemme. Det havde utvivlsomt været hans Haab, at det var faldet i hans Lod at føre den nye Ordning af Straffuldbyrdelse ud i Livet, og faa vilde ogsaa have været i Stand til at løse denne store Opgave som han.

Men Skæbnen har villet det anderledes. Det var umuligt, at en Mand, der gik saa fuldstændig og levende op i sin Gerning som Direktør Fussing, der var saa rig paa Initiativ, men paa hvem ogsaa Skuffelserne — og disse er maaske større og hyppigere indenfor Fængselsvæsenet end indenfor nogen anden Virksomhed — maatte virke stærkere og mere opslidende, skulde kunne tage saa voldsomt fat og gaa saa nær ind paa Livet af de Opgaver, han følte det som sit Kald at løse, uden at blive mærket deraf. Og det blev Direktør Fussings Bane, at han ikke vilde skaane sig selv, førend det var for sent. Det er vemodigt at tænke paa, at dette Overmaal af Energi nu er lammel, og at Fængselsetaten for bestandig er berøvet Fussings Initiativ og Virkelyst.

Blev hans Virketid kun relativ kort, saa har den dog sat sig saa dybe Spor, at hans Navn for stedse vil staa indridset i det danske Fængselsvæsens Annaler — og en varm Tak for det store Arbejde, han har udrettet, skal ved hans Afgang bringes ham fra alle, med hvem han i sin 15-aarige Gerning er kommet i Berøring.

V. W.

† **Politiinspektør Hakon Jørgensen.**

Hakon Jørgensen blev kun 47 Aar gammel, men naaede alligevel at faa sit Navn indhugget paa adskillige Milesten, baade herhjemme i Danmark og paa de internationale Landeveje, inden Døden ramte ham den 9. Maj i Aar.

Det, der prægede Hakon Jørgensens Virke, var Idérigdom og Handlekraft. Han havde et vaagent Øje for de svage Punkter i Politiets Organisation og Teknik, og hans Hjerne arbejdede ustandseligt — ofte midt i et muntert Lag — med Planer om Forbedringer og Ny-Indretninger. Hans impulsive Natur krævede altid at se Resultater,

selvom Planerne ikke fuldt gennemtænkt. I Virkeligheden havde han en fremtrædende Mangel paa Respekt for Smaatingene i en Sag, men de store Linier var i Orden. Han havde Overblikket, og i sine bedste Aar havde han en fænomenal Arbejdsevne.

Han har fortalt mig engang, at han som ung Politiasistent under et Studiebesøg hos Hamborg Politi blev slaaet af Primitiviteten i Organisation af Politiets Fingeraftryk. Denne Storbys vældige Samling af Fingeraftryk med de mange værdifulde Signalementer af internationale Forbrydere henlaa der med en Aktionsradius ikke større end den gamle Fristats Landegrænser. Denne iagttagelse førte ham ind paa Ideen om Fjernidentificering. Det er betegnende for Hakon Jørgensen, at han derefter ikke blot løste det tekniske Problem, men ogsaa ene Mand mod en Verden af Skepsis konsekvent førte Systemet frem paa enhver Politikongres (efter Verdenskrigen, der satte et foreløbigt Punktum), til det nu ved hans Død har vundet Sejr.

I denne Artikel skal blot omtales hans Virksomhed herhjemme. Først lidt Biografi.

Hakon Jørgensen var født den 17. December 1879. Hans Fader var Præst paa Møen. Han blev Student 1898 fra Sorø og juridisk Kandidat med et stort laud 1903. Til Regensen knyttede sig nogle af hans kæreste Minder, og i den gamle Gaards Visebog findes oplaget hans morsomme Sang: »Regensen er en Republik«. Straks efter Eksamen blev han oplaget i Københavns Politi, hvor han gennemgik alle Grader fra menig Betjent. Ved Retsplejelovens Ikrafttræden 1919 blev han udnævnt til Politiinspektør og Chef for Opdagelsespolitiet, men overtog kort efter Ordenspolitiet, da Politiinspektør Steffensen døde. I Februar 1926, ved Politidirektør Dybdals Afgang, var Hakon Jørgensen i Virkeligheden selvskreven til at overtage dette Embede. Han var dog allerede dengang mærket af den Sygdom, han senere bukkede under for, en Hjerneforkalkning. Justitsministeriet konstituerede ham derfor som Politidirektør for et Aar. Med dette Aars Udgang gik han formelt tilbage til Stillingen som 1. Politiinspektør, men havde allerede i nogen Tid været for svag til at fungere i sit Embede.

Hakon Jørgensens Navn vil altid være knyttet til Statens Politiskole, hvis Organisation blev overdraget ham i 1914, (samme Aar som han paa Kongressen i Monaco første Gang fremførte sit Fjernidentificeringssystem). Han

ledede Skolen, indtil den i 1919 overgik til Statspolitiet og skrev selv en Del Lærebøger.

Imidlertid omgikkes han med Planer om en kraftig og rationel Organisation af Politiets Kampmidler mod de professionelle Forbrydere, og han naaede at se de fleste af sine Planer ført ud i Livet. Ogsaa paa dette hjemlige Felt har han haft et beundringsværdigt Overblik. Ligesom Fingeraftryk henlaa og samlede Støv, saa han, at det samme var Tilfældet med Bilaget til »Politiefterretninger«, det saakaldte »Kosterblad«, en Fortegnelse over anmeldte stjaalne Sager. Hakon Jørgensen havde en mærkelig Evne til at faa Folk til at bestille noget. Med smaa Midler — han har altid arbejdet med smaa Midler — lykkedes det ham efter taalmodige Forarbejder i 1917 at faa oprettet den saakaldte »Kostercentral« i 1918. Efter Kartotekprincippet, som Hakon Jørgensen vurderede meget højt, udskreves Sedler paa alle stjaalne Genstande med Nummer eller Mærke, f. Eks. Motorvogne, Cykler, Ure, Smykker og Klædningsstykker. Ved en Telefonopringning til Kostercentralen kan f. Eks. Politiet i Korsør indenfor de beskaarne 3 Minuter faa fornøden Besked om en Cycle eller et Ur, der findes i en anholt Persons Besiddelse, selvom Tyveriet ligger lang Tid tilbage. Det siger sig selv, at en Gennembladen af digre Dynger af Kosterblade er en træg Teknik.

Efter at disse ydre Rammer var i Orden — Politiets Uddannelse og Kostercentralen og lad mig ogsaa nævne hans Virksomhed for Anvendelsen af Politihunde, hans Gennemførelse af afdøde Politiinspektør Steffensens paabegyndte Arbejde med Politi-Alarmskabe og hans Organisation af Udrykningsvogne — var Hakon Jørgensens Politik den at indføre en Politikontrol paa de Veje, som Forbryderne erfaringsmæssigt benytter, naar Udbyttet skal gøres i Penge. Herom har han talt i Kriminalistforeningen og skrevet i Fagblade, særlig i det af ham selv redigerede »Maanedsskrift for Politikundskab og Polititeknik«, og endelig har han deltaget i Udarbejdelsen af Love og Regulatorer.

Naar jeg nu omtaler nogle nyere Love, der giver Politiet en udvidet Myndighed og bedre Vaaben i Hænde mod de vanemæssige Forbrydere, bliver det ikke let i det enkelte at pege paa Hakon Jørgensens Indsats.

Tidligt havde han et godt Øje til Assistentshusets

gamle »Hælerprivilegium«. I F. om Assistents-Huset i København af 29. Juni 1753 § 8 hedder det: »Er saadant Gods (s: stjaalne Koster eller det, som er tabt) allerede til Pant modtaget, bliver Ejermændene det ikke mægtig, før han erlægger de derpaa udlaaente Penge med deres forfaldne Rente«. Nu bagefter maa man forbavses over, at Politiet har fundet sig i denne skumle Tingenes Tilstand i mere end halvandet Sekel. (Oprindeligt skyldtes Privilegiet fiskale Hensyn, idet Assistentshusets Indkomster kom Søkæsthuset tilgode).

Hakon Jørgensen tog hele Pantelaanervæsenet op til grundig Revision, og det er hans Tanker, der har fundet Udtryk i L. 6. Maj 1921 om Pantelaanervæsenet og Handel med brugte Genstande. Først skal bemærkes, at denne Lovs § 20 ophæver Assistentshusets Privilegium. Af de øvrige Bestemmelser kan nævnes, at Kosterbladet skal udsendes til Pantelaanere, Marskandisere, Cyklehandlere og Auktionsholdere, der selv under Bødeansvar skal undersøge, om der er indleveret efterlyste Ting til dem og give Politiet Underretning. Et vigtigt Punkt i Loven er det, at det nu er Politiet selv, der meddeler Bevilling (Næringsadkomst) som Pantelaaner eller Marskandiser. Politiet kan ogsaa tilbagekalde Bevillingen. Den Nybestemmelse i Loven, der har givet de smukkeste praktiske Resultater, er vel nok den, at enhver, der pantsætter (henholdsvis sælger) til de omtalte Næringsdrivende skal legitimere sig, og her er en Konvolut eller et Visitkort ikke nok. Der kræves Papirer af højere Rang, som Daabsattest, Skattekvittering, Fagforeningsbog, Kundens Navn og Bopæl bliver indført i en Protokol, som Politiet naturligvis har Adgang til. Det skyldtes denne Foranstaltning, at Mordet i Helgolandsgade for nogle Aar siden blev opklaret, idet Morderen havde maattet legitimere sig, da han pantsatte et Ur, han havde stjaalet i den Myrdedes Lejlighed.

Hvad foregaar der paa de daarlige Beværtninger?

Der foregaar det, at Personer, der af Betjeningen er kendt som professionelle Forbrydere, pludselig en Dag slaar om sig med Penge, skønt de til daglig ikke ejer en Cent. Det taales, at Bondefangere og Lommetyve eller berøgtede Fruentimmer stifter Bekendtskab med Folk, der kommer ind fra Landet for at more sig, beslaaet med Penge. Det hænder, at værdifulde Ure og Smykker falbydes mere eller mindre aabenlyst.

Omtrent samtidig med Pantelaanerloven vedtog Rigsdagen Lov 1. April 1921 om nogle Politiforholdsregler vedrørende Beværgninger og Gæstgiverier, som Hakon Jørgensen ogsaa havde interesseret sig for.

Der kan efter denne Lov navnlig føres en streng Kontrol med Tjenerne. Politiet fører nu saavel paa Hovedstationen som i hver enkelt Politikreds en nøjagtig Fortegnelse over alle Opvartere, indeholdende Oplysning om deres fulde Navn og Bopæl og deres eventuelle tidligere Straffe. Værterne skal meddele Politiet Navnet paa enhver ny Tjener de anlager, og Politiet kan ved Tilhold faa en Tjener fjernet.

Endelig har Politiet faaet en særlig Myndighed overfor Værtshuse, hvor der jævnlig forefalder Drukkenskab, Slagsmaal eller Usædelighed. Herunder kan nævnes, at Politiet kan fjerne Kvinder, der søger Erhverv ved Utugt, eller paalægge Værten særlige Indskrænkninger, f. Eks. at han skal lukke Værtshuset tidligt om Lørdagen og Søndagen.

Disse forskellige Foranstaltninger, af hvilke her særlig er omtalt Kostercentralen og Kontrollen med Pantelaanere, Marskandisere og Værtshusholdere, er Led i Politiets Strategi overfor den lovløse Flok. Hakon Jørgensen havde andre Planer, navnlig om et Kartotek baseret paa Forbryder-Specialiteter (modus operandi), og en langt videre Anvendelse af Fingeraftrykket, saavel til international Samarbejde som indenfor det enkelte Land. Med Hensyn til Fingeraftrykket var han en Modstander af ældre Tiders Standpunkt, at kun nogle faa Specialister indenfor Politikorpset forstaaer denne Teknik, Politiets allervigtigste Vaaben mod Forbryderne. Det var hans kæreste Tanke at Undervisningen i dette Fag paa Politiskolerne skulde være ganske anderledes indgaaende, end den nu er. Der kunde skrives et langt Kapitel om hans Virksomhed paa dette Felt, der herhjemme fik sit Knæk, da Københavns Politis Enhed blev brudt ved Retsplejeloven Kap. 11. Medvirkende hertil var naturligvis, at hans Arbejde som Chef for Ordenspolitiet lagde stærkt Beslag paa hans Kræfter. Jeg minder blot endnu om den af ham gennemførte Færdselsregulering, angaaende hvilken han gjorde sine første Studier paa Piccadilly Cirkus i London 1920.

Hakon Jørgensen var en vidtskuende Mand, der satte Skel, og han var Danmark en god Søn. Hans Navn var

kendt og skattet i Politikredse over hele Kloden, og hvis Sygdommen ikke havde ramt ham, fremskyndet af et Automobiluheld i Budapest og vel saglens ogsaa af hans intensive Arbejde, der sandelig ikke var indskrænket til 8 Timer, vilde han endnu have udrettet store Ting. Mange vil vel undres over, at han kunde sige, efterat hans Fjernidentificeringssystem var blevet anerkendt, at Politiet endnu kun staar paa Tærsklen ind til Fingeraftryk-kets Rige.

Hakon Jørgensen var Ærespræsident for »The international Police Conference«, New York, Medlem af »Die internationale kriminalpolizeiliche Kommission«, Wien, og Direktør for »Det internationale Fjernidentificeringsbureau« København. Hans Lærebog i Fjernidentificering er hidtil oversat til 5 Sprog.

E. Schaffer.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Defensor legis. 1927 Hft. 2—3—4.
 Beretning om Straffeanstalterne i Danmark i Finansaaret 1925—26. Udgivet af Direktøren for Fængselsvæsenet. Kbhvn. 1927.
 Anales de la facultad de ciencias juridicas y sociales de la universidad de La Plata. 1926. Año 1. Buenos Aires 1926.
 Fra Nær og Fjærn (Dansk Fangeblad) Nr. 60—66.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform, 18. Aargang, Hft. 4—5—6.
 Hartvig Nissen: Et Fængsels Gjerning (Særtryk af »Kirke og Kultur«). Oslo 1927.
 Tidsskrift for Retsvidenskab. 40. Aarg. Hft. 1.
 Journal of criminal law and criminology (U. S. A.), vol. XVII, Nr. 4, vol. XVIII, Nr. 1.
 Professor Dr. Fr. Dahl: Retspleje (Foredrag holdt ved de akademisk-sociale Kursus paa Kbhvns. Universitet 1927).
 Samme: Anders Sandøe Ørsted som Retslærd. Kbhvn. 1927.
 Fortegnelse over Institutioner til Værn for Børn og Unge i Danmark. Ved Overinspektør for Opdragelseshjemmene O. Skjerbæk. Kbhvn. 1927.
 Psykiatrisk Undersøgelse af Mandsfanger i Danmarks Straffeanstalter. Udgivet paa Foranledning af Direktoratet f. Fængselsvæsenet ved Dr. med. George E. Schröder. II. Del: Tugthusfanger. Kbhvn. 1927.

Forbrydelsens Retsfølger efter det italienske Straffelovsudkast af 1921.

Af Landsretssagfører, Dr. juris J. HARTVIG JACOBSEN.

1. *Positivismen og Lovgivningsarbejdet.* De italienske Positivister var stedse stærkest i Angreb paa og Kritik af det bestaaende Straffesystem. Paa dette Felt har de udmærket store Ting. De tvang overalt Strafferetsforskerne til at tage de egne Anskuelser op til Revision og virkede paa denne Maade som et Incitament til nye og uddybede Undersøgelser. De ledede herved den strafferetlige Udvikling i Europa og Amerika ind paa nye Baner. For dem var den Tanke, at Strafferetten som Videnskab kunde afgrænse sine Undersøgelser Omraade snævert og skarpt, urimelig og uvidenskabelig. Kravet om Studiet af Forbrydelsen som et naturligt og socialt Fænomen og om en mere vidtgaaende Individualisering indenfor Straffesystemet, baseret paa Undersøgelser over Forbryderens Person og Forhold, blev Indledningen til en virkelig Fornyelse af Strafferetsstudiet og dermed ogsaa af den praktiske Strafferet. Det lader sig i Virkeligheden knapt maale, hvor vidtgribende Positivismens Indflydelse blev. Dens Succes blev stor, fordi Tiden trængte til den. Til Held for de praktiske Fremskridt blev Positivismen dog intetsteds slugt raa. Dens Theses blev ikke akcepteret uden videre. Man tog det, som man efter ny Overvejelse og Prøvelse fandt holdbart. Det var mere den ny Maade at se Sagen an paa, end det var de Paa-stande, Positivisterne opstillede, der interesserede.

Selv om en Skole, der som den positivistiske har været helt indstillet paa Kritik og Polemik, erfaringsmæssigt ikke saa godt magter et praktisk Lovgivningsarbejde, maatte dog et Udkast til ny Straffelov, udformet af denne Retnings ypperste Repræsentanter, imødeses med ganske særlig Interesse. Saa meget mere som Straffelovgivningsarbejdet i de senere Aar er taget op i næsten alle europæiske Lande med Henblik paa Reformen i den af Positivisternes anviste Retning. Et Forslag fra disse selv, bygget paa Samfundets Beskyttelse som det bærende Grundprincip, maatte være velegnet som Basis for et Skøn over hele denne Retnings Værdi for Strafferetten, teoretisk som praktisk. Paa Frugten kendes Træet. Det gælder ogsaa Meninger.

Et saadant Forslag er som bekendt fremkommet. Ved et kgl. Dekret af 14. Sept. 1919 blev der nedsat en Kommission, der fik til Opgave at forberede en Straffelovsreform for Italien i Overensstemmelse med de af den positivistiske Skole opstillede Krav. I Kommissionen, der fik *Ferri* til Formand, forblev kun rene Tilhængere af Skolen. Dens Forslag til alm. Del med Motiver: »Progetto preliminare di codice penale italiano per i delitti, Libro 1«, blev offentliggjort i April 1921. De andelsteds kendte Brydninger indenfor Straffelovskommissionerne med deraf resulterede Flertals- og Mindretalsindstillinger er der ikke her Tale om. Det var Meningen, at Udkastet til alm. Del skulde efterfølges af et Udkast til speciel Del. Et saadant har dog ikke til Dato set Lyset.

Udkastet har ikke mindst i Italien, hvor Klassicismen har nogle af sine mest konsekvente Tilhængere, givet Signalet til en voldsom Meningskamp. Det er ikke Hensigten her at gaa ind paa den rent principielle Strid om de Grundprinciper, Forslaget hviler paa¹⁾. Nævnes skal blot, at

¹⁾ Se nogle Bemærkninger herom i min Afhandling i Tidsskrift for Retsvidenskab 1922 S. 318—333. I samme Tidsskrift 1926 S. 212—242 er Udkastet anmeldt af Rigsadvokat *Kjerschow*. Jfr. ogsaa Afhand-

Udkastet bryder med Tilregneligheds- og Skyldbegrebet og indfører en legal Ansvarlighed for alle, der begaar Forbrydelser, jfr. Art. 18: »Gli autori e compartecipi di un delitto ne sono sempre legalmente responsabili, tranne i casi di giustificazione del fatto.« Det er Meningen hermed, som det ogsaa siges udtrykkeligt i Motiverne S. 38, at opgive ethvert Forsøg paa at maale Forbryderens Skyld som Basis for det strafferetlige Ansvar, dette sættes derimod i Forhold til Forbryderens Farlighed. Saaledes bliver ogsaa den sindssyge ansvarlig for sine Forbrydelser. Som sagt skal der ikke her gaas ind paa en Afvejelse af Ønskeligheden eller Nødvendigheden af at opstille en saadan legal Ansvarlighed ud fra det Grundsyn, som Udkastet hviler paa: en mere effektiv Beskyttelse af Samfundet mod Forbrydelsen. Saa meget er klart, at dette Begreb dækker over en Konstruktion, hvis reale Indhold maa veksle i Forhold til de varierende Grupper af Forbrydere. Det vil derimod formentlig være af Interesse at undersøge dette reale Indhold. At se, hvorledes Udkastet faktisk vil behandle disse Forbrydergrupper. At prøve, hvorledes det »Straffe«system eller Sanktionssystem, Udkastet bringer, staar i Forhold til de andre moderne Straffelovsudkast. En saadan Undersøgelse »bag om Begreberne« vil klare, hvad Positivisternes rent praktisk vil naa og ved hvilke Midler. Den vil derhos oplyse om, hvor megen Positivism, der har nedfældet sig i de andre moderne Straffelovsudkast.

linger af Professor i Psykiatri ved Kölner-Universitetet, Dr. *Gustav Aschaffenburg*: Die Geisteskranken im Vorentwurf des italienischen Strafgesetzbuches, Zeitschrift für die ges. Strafrechtswissenschaft 1923 S. 15 ff., af Professor Dr. X. *Gretener*: »Die neuen Horizonte im Strafrecht und die Strafgesetzgebung mit besonderer Rücksicht auf das Progetto Preliminare di Codice Penale Italiano, Libro I, Roma 1921« i Der Gerichtssaal, 1924 S. 197 ff. og A. *Finger*: »Bemerkungen zum allgemeinen Teil des Entwurfes eines deutschen Strafgesetzbuchs (1919) und zum Vorentwurf für ein italienisches Strafgesetz (1921), Der Gerichtssaal 1922 S. 269 ff.

2. *Farlighedsprincip, Sanktionssystem og Gruppedannelse.* Enhver Gerningsmand til og meddelagtig i en Forbrydelse er for denne altid ansvarlig overfor Loven. Dette Ansvar paalægges ifl. Udk. Art. 20 ud fra Farlighedssynspunktet og varierer altsaa først og fremmest efter *Forbryderens* Beskaffenhed. Det var jo ogsaa det vigtigste Krav, Positivismen stillede: dyberegaaende Individualisering. Efter Gruppe og Individ. Om selve Farlighedsbegrebet siges det i Art. 20, 2. Stk.: »Farlighedens Grad bestemmes efter den forbryderske Handlings Alvorlighed og Beskaffenhed, de bestemmende Motiver og Forbryderens Personlighed«. Dette almindelige Begreb danner kun en Baggrund for Udmaalingen af Ansvars Størrelse¹⁾ og indeholder nærmere

¹⁾ Udkastet angiver i §§ 21 og 22 en Række Omstændigheder, der skal indicere en større eller mindre Farlighed. Det siges i § 21:

»De Omstændigheder, som indicerer en højere Grad af Farlighed hos Forbryderen, og som ikke maatte være taget i Betragtning som konstitutivt Element i eller modificerende Omstændighed ved Forbrydelsen, er:

1. uordentligt eller uhæderligt, forudgaaende personligt-, Familie- eller socialt Liv,
2. tidligere idømte og afsonede Straffe,
3. organiske og psykiske Abnormiteter *før, under og efter* Forbrydelsen, som ikke bestaar i Sindssygdом, og som røber forbryderiske Tilbøjeligheder,
4. tidlig Modenhed i at begaa en alvorlig Forbrydelse (*la precocità nel commettere un grave delitto*),
5. at have handlet ud fra uædle eller foragtelige Bevæggrunde,
6. Slægtskabs- eller social Tilknytning til den krænkede eller skadelidte,
7. overlagt Forberedelse af Forbrydelsen,
8. Forbrydelsens Tid, Sted, Redskaber og Udførelsesmaade, som har gjort den krænkedes eller skadelidtes Forsvar vanskeligere eller har vist højere moralsk Ufølsomhed hos Forbryderen,
9. Forbrydelsens Udførelse fra Baghold, ved List eller ved en anden Forbrydelse eller ved Misbrug af Bistand fra mindreaarige, afhængige, sindssyge, berusede eller ogsaa ved Hjælp fra andre Forbrydere,
10. Forbrydelsens Udførelse under offentlig eller privat Nødstilstand eller almindelig Fare,

beset ikke noget væsentlig nyt. Selv om Udkastet forsøger at give en detailleret Vejledning ved Bestemmelsen af Farlighedsbegreb og -grad, se Noten S. 284, er det ikke Meningen at overlade Domstolene et frit Skøn over den paa-

11. at have handlet med andres forud ordnede Meddelagtighed,
12. Misbrug af offentligt eller privat Tillidsforhold eller svigagtig Krænkelser af særlige Pligter,
13. Forbrydelsens Udførelse mod Genstande, der nyder publica fides eller er forvarede i offentlige Kontorer eller bestemte til offentligt Brug, Forsvar eller Udmærkelse,
14. Misbrug af personlig Underlegenhed hos den krænkede eller andre for ham ugunstige Omstændigheder,
15. at have forværret Følgerne af Forbrydelsen eller at have ved en og samme Handling og ikke ved blotte Tilfældigheders Tilkomst skadet eller krænket mere end én Person, eller at have ved samme Handling overtraadt forskellige Lovbestemmelser, eller ogsaa samme Lovbestemmelse til forskellige Tidspunkter ved Handlinger, der udføres ifl. samme Beslutning,
16. den dadelværdige Holdning opretholdt efter Forbrydelsen overfor den krænkede eller skadede eller dennes nære Slægtninge, nærværende eller tilfælede Personer,
17. for uagtsomme Forbrydelsers vedk. at have foraarsaget Skaden under Omstændigheder, der gjorde den i høj Grad mulig og let forudseelig.

Art. 22: »De Omstændigheder, som indicerer en mindre Grad af Farlighed hos Forbryderen, og som ikke maatte være taget i Betragtning paa anden Maade, er:

1. Hæderlighed udvist i det tidligere personlige, Familie- eller sociale Liv,
2. at have handlet ifl. Motiver, der er undskyldelige, eller i offentlig Interesse,
3. at have handlet i en Tilstand af undskyldelig Lidenskab eller Ophidselse, fremkaldt ved stærk Smerte eller Frygt eller ved Anfald af Vrede provokeret af andre uden Grund,
4. at have givet efter ved et særligt og forbigaaende Tilfælde eller for ekeptionelle og undskyldelige Betingelser i Henseende til Person eller Familie.
5. at have handlet i Drukkenskab eller anden Tilstand af Forgiftning, der var uforudseelig som Følge af transitoriske Sygdomstilstande eller ubekendte materielle Kendsgerninger,
6. at have handlet under Suggestion af en Mængde i Oprør,

krævede Sanktion. Farlighedsbegrebet fores ikke, end ikke for sindssyge Forbrydere, ud i sin Konsekvens. Dels skal Sanktionen anvendes, selv om Farlighed nu ikke skønnes at være til Stede, jfr. f. Eks., at en Person under forbiggende Sygdom, der har medført Forstyrrelse af de normale sjælelige Funktioner, har begaaet en Forbrydelse. Her maa Sanktionen anvendes uden Hensyn til, at det nu oplyses, at Individet ikke i ringeste Maade er farlig. Den begaaede Handling er at anse som en uafbeviselig Præsumption for en vis Farlighed. Dels og navnlig skal Farligheden ikke være enebestemmende for Reaktionens Karakter. Den Handling, som, naar Farlighedssynspunktet anlægges, i sig selv kun maa betragtes som et Symptom, et Udslag af den farlige Tilstand, skal efter Udkastet have selvstændig Betydning ved Fastsættelsen af Sanktionen. I den specielle Del skal Forbrydelserne grupperes, saaledes at de specielle §§ efter de paagældende Forbrydelsers større eller mindre Grovhed henviser til varierende Sanktioner. Først Kendskab til Indholdet af den specielle Del vil derfor muliggøre et Skøn over, i hvilket Omfang det er lykkedes at udnytte Farlighedssynspunktet. I det foreliggende Udkast til almindelig Del yder dels den ovenomtalte Bestemmelse af Farlighedsgraden, dels Udkastets Inddeling af Forbryderne i Grupper og endelig Fastsættelsen af de forskellige Sanktioners Indhold Bidrag til Besvarelsen af dette Spørgsmaal.

Med Hensyn til Inddelingen af Forbryderne i Grupper, gaar Udkastet den Vej at opstille særlige Regler om fire Grupper ved Siden af Reglerne om den »almindelige«

7. af egen Drift og umiddelbart efter Forbrydelsens Begaaelse at have virket for at formindske dennes Følger eller genoprette Skaden, ogsaa delvis, saafremt det sker med Opofrelse af egen økonomisk Status,
8. at have i Kraft af Erkendelse af egen Fejl tilstaaet den endnu uopklarede Forbrydelse eller forinden Afhoring i Retten eller at have anmeldt sig til Øvrigheden straks efter Forbrydelsens Udførelse.

Forbryder. Disse fire Grupper er: 1) ansvarlige for flere Forbrydelser og Recidivister, 2) Vaneforbrydere, 3) sindsyge Forbrydere og 4) mindreaarige Forbrydere. For disse særlige Grupper vedk. er en Sammenligning med andre moderne Straffelovsudkast uden videre mulig. Disse Udkast hviler alle mere eller mindre paa den Tanke, at Straf ikke i Nutiden bør være Samfundets eneste Reaktion overfor Forbrydelsen. Ved Siden af Straf som det normale Middel kræver de Plads for Sikkerhedsforanstaltninger og særlig Opdragelsesmidler. Hovedforskellen mellem disse Udkast — de *tyske, østrigske, schweiziske, svenske og danske* p. d. e. S. og det italienske af 1921 p. d. a. S., ligger deri, at de førstnævnte Udkast vil bevare Tilregnelighed, Skyld og Straf som Grundelementerne, og altsaa paa det bestaaendes Grund uden Brud i Udviklingen udvide Kredsen af Samfundets Midler til Bekæmpelse af Forbrydelsen, medens det italienske for *alle*, der begaar Lovovertrædelser, vil anlægge et udelukkende Farligheds- og Sikkerhedssynspunkt.

Ved en Bedømmelse af det italienske Udkasts Straffesystem maa man dels bemærke sig de af Udkastet opstillede Retsfølger (*sanzioni*)¹⁾, dels de særlige for de oven-

¹⁾ Ordet »Sanktion«, som træder i Stedet for det traditionelle »Straf«, skal, jfr. Mot. S. 76, give Udtryk for den Aktion (Forbrydelsen) tilsvarende Reaktion. Denne Reaktion — den strafferetlige Sanktion, skal opfattes som *én* af Samfundets Sanktioner, der virker i Forbindelse med de øvrige: den offentlige Menings Dom, Følger af økonomisk og politisk Karakter, Forholdsregler indenfor Forvaltningsretten og den borgerlige Ret. Ogsaa i de bestaaende Systemer træder Straffen ind som et Led i et større Hele. Hvor vidt man i den øvrige Lovgivning kan gaa i Retning af at støtte Straffesystemet, skal ikke tages op til Behandling her. Kun skal der peges paa, at det formentlig ikke saa meget paa disse Omraader er andre og nye *Følger* af Retsbrudet, der er paakrævet, som hensigtsmæssige *præventive Regler*, det vil komme til at dreje sig om, eksempelvis kan nævnes hensigtsmæssige Regler om Regnskabsaflæggelse og Revision, om Handel med brugte Genstande, om Pantelaanervirksomhed, offentlig Boligkontrol etc., etc. Ved Siden af de nævnte *tvungende Sanktioner* ønsker Kommissionen udviklet et System af *belonnende Sank-*

nævnte Forbryder-Grupper givne Regler om visse af Retsfølgernes Anvendelse.

3. *Sanktionssystemet*. De forskellige Arter af Sanktioner er opregnede i Artt. 39—43.

Art. 39: »Sanktionerne for de almindelige Forbrydelser begaaet af over 18aarige er:

1. Bøde,
2. Lokal-Forvisning,
3. Opholdspaalæg,
4. Tvunget Dagsarbejde,
5. Simpel Forvaring (segregazione) i Arbejdshus eller Landbrugskoloni,
6. Skærpet Forvaring i Anstalt,
7. Vedvarende skærpet Forvaring¹⁾.

tioner (sanzioni sociali rimunerative). »Naar tvingende Sanktioner er nødvendige overfor Forbryderne, bliver for de hæderlige ligesaavel belønnende og udmærkende Sanktioner, systematisk anvendt, nødvendige og nyttige.« Dette vil næppe vinde Bifald i Norden.

¹⁾ Denne Sanktion er den strengeste, Udkastet kender. *Dødsstraffen* foreslaas ikke genindført som eliminativ Sanktion »allerede paa Grund af de i de sidste 30 Aar i Italien gjorte Erfaringer«. I denne Forbindelse er det værd at lægge Mærke til, at Udkastet helt udelukker *Legemsstraffe*, »fordi deres Genindførsel vilde betyde en middelalderlig Atavisme, der strider mod Kriminalpsykologiens Data, ifølge hvilke Forbrydere med medfødt Tilbøjelighed til Forbrydelsen og Vaneforbrydere ved disse Revselsler kun ophidses og forraaes yderligere, medens Lejlighedsforbrydere omvendt nedslaaes og krænkes i deres personlige Værdighed, hvad der hindrer deres Forbedring. De nylig gjorte Erfaringer i Danmark, som indenfor faa Aar indførte og igen afskaffede Pryglestraffen, yder positiv Bekræftelse herpaa«.

Legemsstraffene skal imidlertid ogsaa ophæves som Disciplinærmidler. »... Disciplinen lader sig langt bedre opretholde ved psykologiske Midler end ved strenge Revselsler; i de ekstreme Tilfælde er de i Sindsygeanstalter paa urolige Syge anvendte Forholdsregler tilstrækkelige.« Paa dette Standpunkt stiller ogsaa de senere danske Udkast sig overfor Dødsstraf og Legemsstraf. Medens K. U. I § 11 foreslaar Dødsstraf som ordinær Straf og § 25 Legemsstraf (indtil 15 Slag med Rotting eller Kat) som Disciplinærstraf, tages der fra og med T. U. §§ 31 og 46 Afstand herfra, se T. U. Mot. S. 51 og S. 73, jfr. K. U. II §§ 33 og 51 og Regfsl.

Art. 40: »Sanktionerne for politisk-socialt Forbrydelser begaaet af over 18aarige er foruden Bøde og Sanktionerne i Art. 43:

1. Landsforvisning,
2. Simpelt Hæfte (detenzione),
3. Skærpet Hæfte.

Art. 41: »Sanktionerne for Forbrydelser begaaet af under 18aarige er:

1. Forsorg (liberta vigilata),
2. Fag- og Forbedringsskole eller Skoleskib,
3. Arbejdshus eller Agerbrugskoloni for mindreaarige,
4. Bevogtnings-Anstalt (casa di custodia).

Særlige Afdelinger skal indrettes for de farligste, som har begaaet grovere eller flere Forbrydelser eller er Recidivister eller Vaneforbrydere.

Art. 42: »Sanktionerne for Forbrydelser begaaet af over 18aarige sindssyge er:

1. Bevogtnings-Anstalt (casa di custodia),
2. Kriminal-Sindssygeanstalt (manicomio criminale),
3. Særlig Arbejdskoloni.«

Art. 43: »Komplementær-Sanktioner (Bi-Straffe) er, for saa vidt de ikke selvstændigt er hjemlede som Sanktioner:

1. Særlig Offentliggørelse af Dommen,
2. Sikkerhedsstillelse for god Opførsel,
3. Suspension for Udøvelse af Bestilling eller Næring,

1924 §§ 35 og 53. Samme Stilling overfor Dødsstraf og Legemsstraf indtager svensk Kommissionsudk. 1923 Kap. 7 § 1 og sveizisk Udk. 1918 § 34 (Mot. S. 12), medens de tyske Udk. 1913, 1919 og 1925 alle bevarer Dødsstraf, men ikke hjemler Legemsstraf, ligesaa østrigsk Regeringsforsl. 1912.

Naar det erindres, at der ogsaa fra positivistisk Side har gjort sig Strømninger gældende til Fordel for Anvendelse af Dødsstraffen, kan man kun med Tilfredsstillelse konstatere, at Udkastet tager Afstand fra denne Straf og fra Legemsstraffene. Selv med Samfundets Sikkerhed som Basis for den straffende Retshaandhævelse erkendes det, at Dødsstraffen er upaakrævet. Ud fra Positivismens Grundprinciper maa *ethvert nødvendigt* Middel i Samfundets Kamp mod Forbrydelsen være tilladeligt.

4. Frakendelse af de borgerlige Rettigheder,
5. Udvisning for Udlændinge.«

Ses der nu foreløbig bort fra de særlige Regler for sindssyge og mindreaarige Forbrydere, og sammenlignes det italienske Udkasts Sanktionssystem med de andre moderne Udkasts Straffe og Sikringsmidler, vil det vise sig, at det ikke m. H. t. Antal eller Art af Sanktioner frembyder Mulighed for en rigere Individualisering end de nævnte Udkast. Ejendommelig er dog »Tvunget Dagsarbejde« (la prestazione obbligatoria di lavoro diurno) som *selvstændig* Sanktion (Straf).

4. *Tvunget Dagsarbejde*. I en Række nyere Straffelovs-udkast er der vel — som forøvrigt allerede hjemlet ved den norske Straffelov af 1902 § 28, 1. Stk. — givet Bestemmelser om en vis Adgang for den bødefældte, der ikke evner at betale Bøden, og hos hvem denne har vist sig uerholdelig gennem Tvangsmidler som Udpantning etc., til at aftjene Bødens Beløb ved Arbejde for Stat eller Kommune. Af de danske Udkast har T. U. først foreslaaet en saadan Regel, se § 50, 3. Stk.: »Forinden Afsoningsstraffen fuldbyrdes, bør der saa vidt muligt gives den bødefældte, som andrager derom, Lejlighed til at aftjene Bøden ved frivilligt Arbejde for Staten, Kommunen eller saadanne velgørende Institutioner, som dertil af Justitsministeren er autoriserede, og efter nærmere af ham fastsatte Regler . . .«, jfr. ligesaa K. U. II § 57, 3. Stk. Regfsl. 1924 har ikke optaget denne Regel. Af de tyske Udkast har V. E. § 36, Entw. 1913 § 70 og 1919 § 58 bragt Bestemmelsen, medens ogsaa det sidste tyske Forslag (1925) har strøget den. Det siges herom i Mot. til dansk Regfsl. 1924 S. 81: »Man har udeladt denne Bestemmelse, idet man vel sympatiserer med den bagved liggende Tanke, men ikke ser, hvorledes en saadan Lovregel skal kunne gennemføres i Praxis«. Det er forstaaeligt nok, at man baade her og i Tyskland under Indtryk af de øjeblikkelige økonomiske Forhold (den store Arbejdsløshed) har ment, at en saadan Regel vanske-

lig lod sig praktisere. Men Straffeloven gives jo ikke blot for en kortere Krisetid. Og at det skulde være umuligt at praktisere Reglen, som den er tænkt, under normale Arbejdsforhold, maa bestrides. De nærmere Regler om denne Aftjening af Bøder skal jo gives administrativt og vil saaledes kunne læmpes efter Forholdene. Og den foreslaaede Regel giver ikke bødefældte et *Krav* paa at aftjene Bøden. Man kan sikkert uden Betænkelighed indføre Reglen i det begrænsede Omfang, hvori den her er foreslaaet, og saalade kommende Tiders Muligheder for at give Reglen praktisk Værdi staa aaben.

Det italienske Udkast har ment, at Institutet burde udvikles. Efter det er der ikke Tale om »frivilligt« Arbejde saa lidt som om Begæring fra den dømte. Og Sanktionen foreslaas ikke som blot Middel til at undgaa Bøders Forvandling til Frihedsstraf. Det er en rent selvstændig Sanktion, hvortil Lovovertræderen dømmes. At gennemføre Institutet som saadant vil støde paa Vanskeligheder, omend af en anden Art end de ovennævnte, der refererer sig til Umuligheden af at anvise den »frivillige« Arbejder passende Beskæftigelse. Naar Sanktionen bliver selvstændig, maa den nemlig knyttes til fast bestaaende Institutioner, og Arbejde maa saa anordnes og skaffes ganske som ellers, hvor tvunget, offentligt Arbejde anvendes som Straf. Det hedder i Overensstemmelse hermed i Art. 50: »Tvunget Dagsarbejde udstaas i et Arbejdshus eller en Stats-Landbrugskoloni, uden at den dømte holdes indespærret om Natten, i en Tid af ikke under 1 Maaned og ikke over 2 Aar«. Sanktionen tænkes bragt til Anvendelse overfor Lejlighedsforbrydere og ufarlige Gerningsmænd til mindre grove Forbrydelser. Mot. anfører som en Fordel ved denne Sanktion, at den dømte herved ikke berøves Adgang til Kønsomgang ». . . uden Tvivl den Tvang, som føles stærkest af de dømte gennem deres Indespærring i Fængsel, og som medfører alvorlige Udartningsfænomener og nervøs Udmattelse . . .« Vanskelighederne vil, selv om det tages i

Betragtning, hvilke Forbrydere Sanktionen er tiltænkt, straks melde sig, idet der ikke er stor Sandsynlighed for, at de dømte vil møde frivilligt Dag for Dag til Udstaaelse af Sanktionen, og det saaledes vel oftest vil blive nødvendigt at gribe til fuldstændig Frihedsberøvelse. Imidlertid bør Eksperimentet gøres, selv med Mulighed for et stort Procenttal Skuffelser. Samfundet staar sig ved overfor de begyndende, mindre farlige Forbrydere og Lejlighedsforbrydere at give disse »en Chance«.

5. *Bevægelsen bort fra de kortvarige Frihedsstraffe. Særlig om Bødesanktionen og betinget Domfældelse.* Medens »Tyngtet Dagsarbejde« er et Forsøg paa at læmpe de kortvarige Frihedsstraffes skadelige Virkninger for den dømte og dennes Familie, søger Udkastet paa anden Maade at komme bort fra disse. Her mødes det atter med Flertallet af de moderne Udkast. I Erkendelse af, at man dels i nogle Tilfælde staar sig ved at vise Mildhed, dels i andre Tilfælde kan ramme Lovovertræderen effektivt ved en rationel Ordning af Bødestraften eller -Sanktionen — hvad man nu vil kalde den —, gaar de nyere Udkast meget vidt, og det vil forhaabentlig forme sig saaledes, at Retsanvendelsen vil stille sig særlig imødekommende overfor disse Bestræbelser. En saadan »Handlen i Lovens Aand« bliver særlig nødvendig her, hvor Formuleringen af de nye Regler støder paa store Vanskeligheder, fordi de Hensyn, der skal tages, naar disse Forsøg skal krones med Held, er saa mangeartede.

Det italienske Udkast gaar her flere Veje. Først skal nævnes, at de i § 43 hjemlede Komplementærsanktioner (Bistrafte), se foran, ikke blot skal bruges som saadanne, men ogsaa som Hoved-Sanktioner¹⁾. For hvilke Forbry-

¹⁾ Efter dansk K. U. II skal den i § 79 hjemlede Frakendelse af Retten til at drive visse Virksomheder idømmes ved Siden af Straf. Dog er det i § 89 bestemt, at der ved Fastsættelsen af Straffen (Rettighedsfortabelsen anses ikke som Straf) bliver at tage Hensyn til, at paa-gældende Rettighed ifølge Dommen fortabes, og Straffen kan, hvis den ikke vilde have oversteget Hæfte, bortfalde.

delser dette tænkes foreslaaet, vil først Udkastet til den specielle Del oplyse. Det siges i Mot. S. 81—82, at de skal anvendes som selvstændige Hovedsanktioner paa »Forbrydere, som har begaaet en mindre grov Forbrydelse (lieve delitto) under Omstændigheder, der viser en mindre Farlighed.«

Dernæst omdannes Bødestrafen for at naa en større Effektivitet, hvorved den bliver i Stand til at erstatte kortvarige Frihedsstraffe. Art. 46 bestemmer: »Bøden bestaar i Betaling til Bøde- og Erstatningskassen (Cassa delle ammende) af en Sum ikke under 100 Lire og ikke over 100,000 Lire udmaalt under Hensyn til den dømtes og hans Families økonomiske Forhold¹⁾ og Forbrydelsens Grovhed.« Her kunde Udkastet utvivlsomt være gaaet videre, idet denne ubestemte Henvisning til den dømtes økonomiske Kaar ikke fører udover, hvad den bestaaende Bødeordning hjemler; heller ikke Motiverne giver nærmere Oplysning om, hvilke Omstændigheder Domstolene skal tage i Betragtning under Udmaalningen. Det er kun ved den kraftige Forhøjelse af Maksimum, Udkastet aabner Mulighed for en rationellere Bødestraf. Paa dette Omraade gør de nordiske Udkast sig større Anstrengelse for at hidføre et Vendepunkt i Bødestraffens Udvikling, jfr. det ved T. U. og K. U. II's Flertalsindstilling foreslaaede Dagsbodssystem, en Ordning, som nu ogsaa er optaget i det svenske Kommissionsudkast af 1923, Kap. VII §§ 14—21²⁾.

¹⁾ Formuleringen ligger nær den gældende danske Straffelovs § 59: »Ved Fastsettelsen af Bøders Størrelse bliver særligt at tage Hensyn til den skyldiges Formuesforfatning,« om hvilken Bestemmelse dansk K. U. II's Flertalsindstilling siger, Mot. Sp. 130 »... i Praxis er denne Bestemmelse hos os, som andet Steds, kun i ringe Grad gennemført, og Flertallet har ingen Tro til, at en Gentagelse af denne Bestemmelse i den ny Straffelov vilde føre til synderlig bedre Resultater, ej heller selv om man i Forbindelse hermed ophævede eller væsentlig forhøjede Maksimalbeløbet for Bødestrafen...«

²⁾ Dagsbodssystemet bør forsøges, fordi det aabner Mulighed for at ramme retfærdigere (ligeligere), idet Dagsbøden fungerer som et Slags

Selv om Bødestraffens Kapacitet udvides betydeligt, og selv om den i sin nye Skikkelse vil kunne blive en meget følelig Straf, er det dog klart, at den som *eneste* Straf vil være upassende ved alvorligere Lovovertrædelser. Samfundet kan ikke her nøje sig med at berøve Forbryderen en Pengesum, uanset at det ønsker at vise ham Mildhed. Institutet betinget Domfældelse har vist sig at være den rigtige Udvej, hvor Bøde ikke er tilstrækkelig¹⁾.

Indextal for vedk. Lovovertræder ved Bødens Fastsættelse, jfr. mine Bemærkninger i U. f. R. 1923 S. 210 ff, og fordi det saa at sige hæver Bødestraffen op i et højere Plan, saaledes at Frihedsstraf i videre Omfang, end det nu er Tilfældet, kan afløses af Bøde. Det er derfor ikke udtømmende, naar K. U. II's Mindretalsindstilling, Mot. Sp. 146 siger: »Da Dagsbodssystemet ikke kan eller er tænkt at skulle overflodiggøre Afsoningsstraffens Anvendelse paa . . . løse Individder, kan Hensynet til at undgaa de korte Frihedsstraffe derfor ikke begrunde Systemets Indførelse.« Det svenske Kommissionsudkast 1923 Kap. VII § 15 hjemler Dagsbodssystemet, men sætter til Forskel fra de danske Forslag bestemte Grænser for Dagsbøden. Det hedder i § 15, 2. Stk.: »Domstolen fastställa med hensyn till den sakfälldes förmögenhet, inkomst, försörjningsskyldighet och andra omständigheter, som inverka på hans betalningsförmåga, det belopp, som skall för honom anses utgöra en dagsbot. *Minsta dagsbot vare en krona. Högssta dagsbot vare ellusen kronor, där ej i särskilda fall är stadgat, att dagsbot må sättas till högre belopp.*« Ud fra det Grundsyn, det italienske Udkast har anlagt — Samfundsbeskyttelseshensynet — turde Dagsbodssystemet ogsaa være at foretrække for en blot Forhøjelse af Minimum og Maksimum. Maaske burde Loven, som det ital. Udkast hjemler, udtrykkelig henvise ogsaa til *Forbrydelsens Grovhed* som medbestemmende for Bødens Fastsættelse. Men det følger af de almindelige Udmaalingsregler, at under Dagsbodssystemet maa *Antallet* af Dagsbøder ansættes under Hensyntagen netop til dette Moment.

Iøvrigt bemærkes vedr. det italienske Udkast endnu, at det i Overensstemmelse med de fleste andre moderne Udkast hjemler Adgang til at idømme Bøde *kumulativt* med Frihedsstraf, naar en Forbrydelse er begaaet i Berigelseshensigt eller Vindesyge, jfr. Art. 46, 2°. Derimod er det noget for dette Udk. ejendommeligt, at det i Art. 47 fastsættes, at Bøden, naar den skyldige dør inden dens Betaling, hviler paa Boet, dog at den, naar der er Tvangsarvinger, ikke skal betales i saa stor Udstrækning, at den berøver disse Midlerne til Underhold.

¹⁾ Ogsaa Bødestraffen kan ifl. de fleste Udkast gøres betinget.

Netop ud fra det positivistiske Grundsyn kan man komme hertil. Programmet var jo strengere Behandling af Vane- og professionelle Forbrydere, men større Mildhed overfor Lejligheds- og Affektforbrydere. Paa disse sidste virker de kortvarige Frihedsstraffe erfaringsmæssig uheldigt.

Paa den anden Side gaar det ikke an, at Samfundet uden videre med den betingede Doms Afsigelse slipper den dømte af Syne og først interesserer sig for ham igen, naar han aller har forset sig. Betinget Domfældelse maa ikke indskrænkes til det blotte at give den dømte en Chance for at slippe for Udstaaelsen af Straffen. Men det kan ikke nægtes, at man i de fleste europæiske Lande, hvor Institutet er indført, har lagt Hovedvægten paa denne Side af Sagen. Man kom herved udenom den kortvarige Frihedsstraf baade i Tilfælde, hvor den dømte brød Betingelserne, og hvor han holdt dem. Og dette saa man som Institutets Opgave.

Det fremhæves i Mot. til Udkastet, at man i Italien, hvor den betingede Domfældelse blev indført i 1904, ikke har haft saa gode Resultater at opvise, som man havde ventet sig af dette Fremskridt. Grunden hertil formenes at være den, at Domstolene ved Afsigelse af betinget Dom er gaaet for mekanisk og routinemæssigt til Værks, hvorved der ikke er taget det fornødne Hensyn til Forbryderens Individualitet, hans Farlighed og endvidere — og ikke mindst —, at Loven ikke har sikret en tilstrækkelig og effektiv Kontrol med den dømte. Betinget Domfældelse maa derfor omændres, saa den bliver til en virkelig »Sanktion«, den dømte maa ikke slippes helt fri med Dommen, men skal stilles under Tilsyn.

Den Tanke, at Institutet skal afpasses efter Farligheden, d. v. s. kun anvendes overfor ikke-farlige, kommer til Orde paa flere Punkter i Udkastet. Det siges for det første udtrykkelig i § 78, 2. Stk., at Afgørelsen, der gaar ud paa betinget Domfældelse, skal begrundes efter Reglerne i Art. 20 (om Farligheden, se ovenfor). Herefter maa Dom-

stolen, baade naar den dømmer betinget, og naar den nægter Udsættelsen med Fuldbyrdsen, begrunde dette ved en Vurdering af den dømtes Farlighed. Dernæst kræver § 78 til betinget Doms Afsigelse, at der *positivt* paa-vises at foreligge mindst een af de i § 22 opregnede Omstændigheder, der indicerer en mindre Farlighed (foran S. 285 i Noten) og *negativt*, at Forbryderen ikke allerede tidligere har haft en Dom paa simpel eller skærpet Forvaring. Saadan Dom udelukker fra betinget Dom, selv om dens Udstaaelse er helt eller delvis eftergivet ved Amnesti, Benaadning eller Rehabilitation, thi disse juridiske Kendsgerninger spiller ikke en afgørende Rolle, naar Farligheds-synspunktet anlægges, ved Siden af den Kendsgerning, at Gerningsmanden tidligere har forset sig som nævnt. Endvidere skal i Overensstemmelse med Grundsynet betinget Dom finde særlig Anvendelse paa mindreaarige (12—18 Aar), jfr. Art. 36. Udkastet lader sig endelig ikke nøje med de nævnte Begrænsninger, der er hidledte fra Hensyntagen til Forbryderen som Individ. Det søger ogsaa Støtte i en ren objektiv Begrænsning, den begaaede Forbrydelses Grovhed. Betinget Dom kan ifl. Art. 78 kun afsiges, naar der for den paagældende Forbrydelse er foreskrevet en af de i § 39, 1—4 nævnte Sanktioner (Bøde, Lokalforvisning, Opholdspaalæg og tvunget Dagsarbejde) eller simpel Forvaring i ikke over 2 Aar, eller Dommen lyder paa en af de i § 40 nævnte Sanktioner i ikke over fem Aar, samt ved Dom til en af de i § 41, 1—3 og § 43, 3—4 hjemlede Sanktioner (Forsorg, Fag- og Forbedringsskole eller Skoleskib, Arbejdshus eller Agerbrugskoloni for mindreaarige, Frakendelse af Ret til Udøvelse af Næring eller Bestilling og Frakendelse af de borgerlige Rettigheder).

Hvad den objektive Grænse for Institutet betinget Dom angaar, fjerner det ital. Udkast sig ikke principielt fra de alt bestaaende Lovregler og de nyere Udkast. I det tyske Udkast 1925 § 35 siges det saaledes ganske almindeligt: »Gefängnisstrafen und Geldstrafen kann das Gericht im

Urteil bedingt erlassen . . .« Der nævnes ikke noget Maksimum¹⁾ af Fængselsstraf som Forudsætning for en betinget Dom, og det er derfor det almindelige i § 31 nævnte Maksimum, 5 Aar, der danner Grænsen. Af de danske Udkast har T. U. § 61 Grænsen simpelt Fængsel i 2 Aar eller Arbejdsfængsel i 1 Aar, K. U. II Hæfte i 2 Aar eller Fængsel i 1 Aar, og det svenske Udkast 1913 Kap. 10 § 1 hjemler kun betinget Dom indenfor en Straffetid af 1 Aar.

Derimod fremhæver det italienske Udkast særlig Hensynet til den dømtes Personlighed. Den Tanke, at Lovteksten særlig bør understrege det individuelle i dette Institut paa energisk Vis, har ogsaa gjort sig gældende i det tyske Udkast 1925 og det svenske 1923. Det siges i det første i § 37, 1°: »Bedingter Straferlass wird nur Verurteilten bewilligt, bei denen nach ihrer Persönlichkeit die begründete Erwartung besteht, dass die Hoffnung auf den Erlass der Strafe sie von weiteren strafbaren Handlungen abhalten wird«. Det svenske Forslag udtaler sig paa lignende Maade, Kap. 10 § 1 » . . . och finnes, med hänsyn särskilt till den dömdes karaktär och personliga förhållanden iöfrigt, skälig anledning antaga, att han skall utan straffets undergående låta sig rättas . . .« Det understreges ved saadanne Lovord, at den strafbare Handling normalt maa drage Straffen efter sig, og at betinget Domfældelse aldrig bør blive en Regel, heller ikke overfor Personer, der for første Gang er kommen i Konflikt med Loven²⁾.

¹⁾ I Motiverne S. 34 udtales det, at selv om — som hidtil — de betingede Domme i det væsentlige vil være at anvende overfor die kleine und mittlere Kriminalität, saa kan der dog tænkes Tilfælde, »wo die Tat eine erhebliche Freiheitsstrafe fordert, aber gleichwohl ausnahmsweise wegen ganz besonderer Umstände ein bedingter Straferlass in Betracht zu ziehen ist.« Derimod kan Tugthusstraf aldrig idømmes betinget. — Ved Sammenligning mellem de nyere Udkasts Regler om betinget Dom maa man iøvrigt erindre sig, at Adgangen til i særlige Tilfælde at se helt bort fra Straf er forskellig.

²⁾ Bør der overhovedet være Adgang til at afsige betinget Dom over samme Forbryder mere end een Gang? Naar Institutet som efter det

Det er ikke Meningen, at dette Institut skal virke som et Benaadningsinstitut. De danske Udkast har ikke udtalt sig om de personlige Forudsætninger hos Forbryderen for Anvendelsen af den betingede Dom. Paa Baggrund af de Erfaringer, man har gjort baade her og andetsteds, havde det været naturligt at lade dette bestemmende Hensyn træde klart frem i Forslaget til Lovteksten.

Det stemmer iøvrigt med dette Synspunkt overfor betinget Domfældelse, at Institutet, som foreslaaet i det italienske Udkast, indrettes som en virkelig Sanktion eller Straf. Den betinget dømte slippes ikke med Dommen. Denne udsætter Straffuldbyrdelsen i et Tidsrum af 5—10 Aar. I denne Tid kan der i Medfør af § 80 ved Dommen være paalagt den dømte bestemt Ophold, Forbud mod at færdes ude ved Nattetid, Forbud mod Samkvem med ilde berygtede Personer og Værtshusforbud, alt under Hensyn til hans sociale Stilling, personlige og huslige Forhold. Endvidere skal han stedse tilpligtes at udrede fuld eller delvis Erstatning til den ved Forbrydelsen skadelidte, saaledes at han inden en vis Frist maa have erstattet i det mindste den Del af Skaden, som Dommen har paalagt ham. Sker dette ikke, kommer Straffen til Fuldbrydelse. Endelig stilles den betinget dømte under Kontrol i Prøvetiden. Ganske vist ses det ikke af Afsnittet om betinget Domfældelse, at saadan Forsorg skal eller kan anordnes. I Motiverne (S. 103) hedder det imidlertid: »Men den afgørende Forudsætning for, at den betingede Domfældelse kan give de nyttige Resultater, den aabner Mulighed for,

italienske Udkast sættes i Forhold til Forbryderens Farlighed, og en tidligere begaaet Forbrydelse i Medfør af Art. 21, 2 skal anses som en Omstændighed, der indicerer en højere Grad af Farlighed, vilde det være selvmodsigende, om Loven aabnede Mulighed for gentagen Anvendelse af betinget Dom. Udkastet bestemmer derfor ogsaa i § 79: »Den betingede Dom maa aldrig indrømmes mere end een Gang, med mindre en tidligere Indrømmelse er sket for en Forseelse, heller ikke selv om den tidligere retskraftige Afgørelse, der gav betinget Dom for en Forbrydelse, er blevet ophævet ved Amnesti eller Rehabilitation.«

ligger deri, at den betinget dømte ikke overlades til sig selv, som det nu er Tilfældet i det kontinentale Europa. Det er omvendt nødvendigt i Prøvetiden at lade ham overvaage ved Personer, i U. S. A. og England kaldet probation officers. I dette Udkast er det de mandlige og kvindelige Embedsmænd og Inspektører, som ethvert Forsorgsraad (Consiglio di Patronato) betjener sig af for at overvaage de mindreaarige, der er idømt Forsorg (liberta vigilata) og de betinget dømte i Prøvetiden samt de betinget løsladte.« Naar Udkastet netop lægger saa afgørende Vægt paa denne Forsorg, er det besynderligt, at det ikke i Forslaget til Lovteksten optager en bindende Regel herom. Der findes ikke i de ret udførlige Regler i §§ 78—81 nævnt noget som helst om saadan Kontrol, medens det dog i § 80 fremhæves, at de ovennævnte *specielle Paalæg* kan meddeles ved Dommen. Konsekvensen af Udkastets Stilling bliver da med Hensyn til Kardinalpunktet det, at man ganske overlader til Domstolen at optage Forsorgen som Betingelse i Dommen. Men dermed er Forsorg netop ikke sikret.

Det hører iøvrigt til de omtvistede Spørgsmaal vedr. betinget Domfældelse, i hvilket Omfang Loven bør paalægge Kontrol i Prøvetiden. Det tyske Udkast 1925 § 39 lægger udtrykkeligt Afgørelsen i Domstolens Haand. »Das Gericht kann den Verurteilten, dem es bedingten Straferlass gewährt, unter Schutzaufsicht stellen. Es kann ihm auch besondere Pflichten¹⁾ auferlegen. Soweit es die wirtschaftliche Lage des Verurteilten zulässt, soll es ihm verpflichten, den Schaden wieder gutzumachen, den er durch die Tat verursacht hat. Das Gericht kann diese Anordnungen während der Probezeit auch nachträglich treffen.« Det svenske Udkast 1923 gaar videre. Kap. 10 § 4: »Den dömde skall, där ej, enligt vad här nedan sägs, annor-

¹⁾ Saasom Afholdspaalæg, Pligt til Anmeldelse af Flytning, Pligt til at overtage regelmæssigt Arbejde og andre lignende Pligter. Forsorgen kan af Retten anordnes for hele Prøvetiden eller en Del af denne.

lunda bestämmes, under prøvetiden stå under overvakning av därtill, på sätt särskilt är stadgat, förordnad person (övervakare).« 2. Stk.: »Kan av särskilda skäl antagas, att den dömda skall utan overvakning låta sig rättas, varde i domen föreskrivet, att overvakning ej skall äga rum.« 3. Stk.: »Kan, då sex månader av prøvetiden förflutit, av särskilda skäl antagas, att den dömda låter sig rättas utan overvakning, skall den domstol, varom i 5 § sägs, bestämma, att overvakningen skall upphöra«. § 5: »Overvakning, som i denna lag avses, skall stå under domstols vårdnad . . .«

I Danmark har det berörte Spørgsmaal rejst Strid. Medens K. U. I (Goos-Kommissionens Udkast af 1912) ikke indeholder Bestemmelser om Tilsyn, foreslaar Torp i sit Udkast en Regel herom. T. U. § 61 2. Stk. 2. Pkt.: »Under Provetiden sættes den dømte under Tilsyn (§ 65)¹⁾

¹⁾ Reglen i T. U. § 65 om Tilsynets Pligt (og Ret) er ikke udtømmende. »Naar Tilsyn anordnes i Henhold til Bestemmelserne i §§ 40, 53, 55, 57, 59 og 61, har den Tilsynsførende at rettede den, der er stillet under hans Tilsyn, at afholde ham fra at søge slet Selskab og om fornødent fra at nyde spirituøse Drikke, efter Evne at bistaa ham til at opnaa en Stilling eller fast Arbejde samt at paase, at han overholder de ham af vedkommende Ret eller Myndighed eller den Tilsynsførende selv givne Paalæg. Han er berettiget til at paalægge den, der er stillet under Tilsyn, at afgive saadanne Meldinger angaaende Bopæl, Arbejdsforhold o. l., som er nødvendige til Gennemførelse af Tilsynet, og har, naar de givne Paalæg ikke overholdes, derom at gøre Indberetning til Paatalemyndigheden.« Reglen er tildels beslægtet med det ital. Udk. § 80, men den er bedre aflattet. K. U. II har ikke optaget en saadan Regel, idet man, Mot. Sp. 151, finder det naturligst, »at Bestemmelserne herom — forsaavidt det er nødvendigt — træffes i Dommen.« Men Kommissionen har heller ikke, se Mot. Sp. 153, anset det for rigtigt at opstille nogen Begrænsning for de Vilkaar, Retten kan opstille for Straffens Bortfald. »Ogsaa paa dette Omraade har man ment, at Domstolene bør have Frihed.« Der er næppe Tvivl om, at Torp paa dette Punkt har set rigtigt. Som Kompetenceforholdet mellem Underret og Landsret stiller sig i Straffesager, kan man gaa ud fra, at det næsten undtagelsesfrit altid vil blive Underretterne, der vil komme til at faa Brug for Reglerne om betinget Domfældelse. Da der kun i de større Jurisdiktioner er særlige

gennem en i saadant Øjemed virkende Forening eller af en dertil egnet og villig, af Retten bestemt Person, med mindre saadant Tilsyn undtagelsesvis anses uforment under Hensyn til Lovovertrædelsens Ubetydelighed eller den skyldiges Forhold.« K. U. II's Flertal anser ikke en Regel om Tilsyn som *almindelig Hovedregel* for rigtig og vil overlade Domstolene et frit Skøn i saa Henseende, jfr. § 59 sidste Pkt. Samme Standpunkt indtager Regfsl. 1924.

Der bør sikkert være Adgang til at fritage den betinget dømte for Tilsyn. Ganske særlig naar Tilsynet organiseres som et lønnet, offentligt Hverv. At anordne Tilsyn ved en Person, der intellektuelt og kulturelt staar under den betinget dømte, gaar ikke an. Erfaringen viser derhos (Belgien), at man ved den Slags Hverv ikke kan forlade sig paa frivillige, ulønnede Kræfter. Hvorvidt man saa bør forme Retsreglerne som sket i T. U. og det svenske Udkast 1923 eller lade Domstolene skønne helt frit, maa de allerede indhøstede Erfaringer afgøre. Disse peger paa Tilsyn som det normale. Hvorfor da ikke give dette Udtryk i Loven?¹⁾

Straffedommere, og da man i Danmark ikke kræver en særlig strafferetlig Uddannelse som Forudsætning for Beskikkelse som Dommer, tør man vist gaa ud fra, at Praksis m. H. t. betinget Domfældelse og Tilsyn i Provetiden vil komme til at forme sig meget forskellig uden en saadan Vejledning i Loven, som den af Torp foreslaaede. I denne Forbindelse erindres, at det italienske Udkast kræver en særlig Uddannelse af Straffedommere, se den foræit. Afhandl. i Tidsskrift for Retsvidenskab 1922 S. 327.

¹⁾ Dette saa meget mere, som det har vist sig, at Domstolene ved Anvendelsen af de gældende Regler, i Danmark Straffelovstillæg ¹/₄ (1905 og) 1911 § 20, ikke er tilbøjelige til at anordne Tilsyn, jfr. *Torp Mot.* til T. U. S. 84 ff. Naar Tilsyn anordnes, bør Bestemmelsen herom kunne omgøres af Retten. Dette siges ikke udtrykkeligt i de danske Udkast, men ligger i Rettens Beføjelse til undtagelsesvis at undlade Tilsyn, T. U., eller frit at bestemme, om Tilsyn skal anordnes, K. U. II og Regfsl. 1924. I T. U. § 61, 3. Stk. siges det derimod, at Retten til enhver Tid, naar Omstændighederne kræver det, ved Kendelse kan forandre sin Beslutning om *Valg af Tilsynsførende*. Denne Regel er, naar Tilsynet ordnes

Endnu bemærkes til Bestræbelserne for at komme udenom de kortvarige Frihedsstraffe, at det italienske Udkast principielt foreslaar Frihedsberøvelse idømt paa relativ eller absolut ubestemt Tid og sætter ret høje *Minima* for de forskellige Former af Frihedsberøvelse paa relativ ubestemt Tid. M. H. t. de her behandlede Sanktioner for almindelige Forbrydelser, begaaet af over 18aarige, er Minimum for simpel Forvaring i Arbejdshus eller Landbrugs-koloni ifl. Art. 51 sat til 3 Maaneder, Minimum for skærpet Forvaring i Anstalt ifl. Art. 52 3 Aar og Minimum for tvunget Dagsarbejde ifl. Art. 50 1 Maaned.

6. *Simpel og skærpet Forvaring.* Det blev ovenfor nævnt, at det italienske Udkast med en enkelt Undtagelse ikke bringer helt nye Midler i Kampen mod Forbrydelsen, naar det ses i Forhold til de øvrige moderne Udkast. Det er den Maade, paa hvilken Sanktionerne indrettes, der særpræger Udkastet. Ogsaa for dette maa Frihedsberøvelsen, naar Dødsstraf og Legemsstraf forkastes, staa som Hoved-Sanktionen. Men netop paa dette Punkt — Frihedsstraffens Ordning — har Udkastet principielt draget visse Konsekvenser, der fører ud over, hvad de andre moderne Udkast med Dualismen Straffe — Sikkerhedsforanstaltninger kan akceptere.

Reglerne om simpel og skærpet Forvaring er overordentlig knapt affattede, særlig under Hensyn til, at det drejer sig om de Sanktioner, som hyppigst vil komme til Anvendelse. Fælles for disse Sanktioner er, at de kun idømmes paa relativ eller absolut ubestemt Tid. Den simple Forvaring tænkes bragt i Anvendelse for Flertallet af de almindelige Forbrydelser ifl. Bestemmelserne i den

som et offentligt, lønnet Hverv, overflødig. Svensk Udk. 1923 Kap. 10 § 4, 3. Stk. bestemmer, at Retten, naar Tilsyn kommer til Anvendelse, efter 6 Maaneders Forløb skal beslutte Ophør af Tilsyn, naar særlige Omstændigheder gør det antageligt, at det ikke behøves. Her *kan* Retten altsaa ikke beslutte Tilsynets Ophør forinden, men om et tidligere Ophør af Tilsyn vil der næppe heller kunne blive Tale.

specielle Del. Den skal anvendes paa Lejlighedsforbrydere, medens skærpet Forvaring bruges overfor de mere farlige Forbrydere.

Art. 51: »Simpel Forvaring i Arbejdshus eller Agerbrugskoloni bestaar i Pligt til industrielt eller Agerbrugsarbejde om Dagen med Isolering om Natten i en Tid af ikke under 3 Maaneder og ikke over 15 Aar. Simpel Forvaring skal af Retten anvendes som Arbejdshus eller Agerbrugskoloni under Hensyn til den dømtes tidligere Liv og hans Indstilling overfor Arbejdet . . .«

Art. 52: »Skærpet Forvaring i Anstalt paa Tid bestaar i Pligt til industrielt eller Agerbrugsarbejde om Dagen med Isolering om Natten i en Tid af ikke under 3 Aar og ikke over 20 Aar eller ogsaa paa absolut ubestemt Tid med Minimum paa 10 Aar . . .«

Art. 53: »Skærpet Forvaring er vedvarende (perpetua) i de i Loven nævnte Tilfælde.«

Art. 54: »Den til simpel eller skærpet Forvaring dømte kan ifl. sin Begæring eller paa Beslutning af Fængselsmyndigheden udstaa en Begyndelsesperiode med Isolering ogsaa om Dagen, som dog ved simpel Forvaring ikke maa overslige en Maaned, ved skærpet Forvaring 6 Maaneder og ved vedvarende Forvaring et Aar.«

Det italienske Udkast har med disse Bestemmelser ogsaa for saa vidt angaar de almindelige Forbrydere, d. v. s. saadanne, der ikke kan henføres til særlige Grupper — abnorme, arbejdssky, Vane- og professionelle Forbrydere eller mindreaarige —, gjort Springet over til Frihedsberøvelse paa ubestemt Tid. Dette fremgaar ganske vist ikke med Sikkerhed for alle Forvaringssanktioner af de citerede Bud. Men det siges i Mot. S. 77, at Forvaring stedse baade i Dommen og i Lovens 2. Bog (spécial Del) skal anordnes paa relativ eller absolut ubestemt Tid. »Thi Forvaring paa ubestemt Tid er en uadskillelig Betingelse for Opnaaelse af det tilstræbte Maal, Sikring af Samfundet og For-

bedring af Individet . . .« Dette Krav om Straffedomme paa ubestemt Tid har ogsaa stadig været et af Positivisternes Hovedkrav til en Straffelovsreform. Med Opgivelsen af »Skylden« som Maalestok for Straffen, havner man konsekvent netop her.

Hvor vidt Kommissionen imidlertid i saa Henseende har tænkt sig at gaa, er det ikke muligt at se af det foreliggende Udkast. Dette beloner, at selv om Udkastet opgiver Systemet med Straffedomme med en paa Forhaand fastsat Sluttermin for Frihedsberøvelsen, »skal der dog sikres Individets Ret de nødvendige Garantier«. Hvori disse skal søges, gøres der ikke nærmere Rede for. Den vigtigste Garanti vil blive de for de enkelte Forbrydelser fastsatte Grænser for Forvaring paa relativ ubestemt Tid. Det er jo muligt, at man der vil binde Domstolene ganske effektivt, saaledes at det foreslaaede System praktisk ikke vil komme til at afvige synderligt fra den Ordning, der i de andre nyere Udkast foreslaas naaet gennem Reglerne om Løsladelse paa Prøve og gennem Benaadningsinstituttet. At man ikke vil overlade Domstolene et altfor frit Skøn, tyder ogsaa de Regler paa, der i Udkastet er givet i §§ 74 ff. om Domstolenes Anvendelse af Sanktionerne. Her gives detaillerede, bindende Regler om Sanktionernes Udmaaling efter Farlighedsgraden¹⁾. Men et endeligt Skøn over dette

¹⁾ Der opstilles her en Skala af Maksima og Minima for Tilfælde, hvor der foreligger en eller flere Omstændigheder, der indicerer højere resp. lavere Grad af Farlighed, for Sammenstød af begge Arter af Omstændigheder, for usædvanlig svære og lette Tilfælde etc. etc. *Gretners* bemærker med Føje i den forancit. Afhandling S. 263—64, at hele dette System er øjensynlig »weniger durch die von der positiven Schule proklamirte *norma suprema* der staatlichen Reaktion bestimmt, wie durch die im Unterbewusstsein auch des Positivisten unausrottbar ruhenden Anschauungen des überlieferten Rechtes mit seiner Rückbeziehung der Strafe auf das begangene Verbrechen . . . Eindringlicher hätte die praktische Undurchführbarkeit des neuen Kriteriums der Kriminalität kaum illustriert werden können«.

særdeles vigtige Forhold kan ikke udøves paa det Grundlag, der foreligger.

Det synes derimod afgjort forkasteligt, naar Farlighedssynspunktet anlægges, at indrette praktisk talt 3 forskellige Former for Forvaring af almindelige Forbrydere. Netop naar Frihedsberøvelsen sker paa ubestemt Tid, e. O. skal være vedvarende, er det unødvendigt og uforsvarligt at skærpe den, som det er Udkastets Hensigt, under Hensyn til Forbryderens større Farlighed og den begaaede Forbrydelses Beskaffenhed. Der er ingen Fare for, at Forvaring under nogen Form vil blive for mild, men der er den største Sandsynlighed for, at Udkastets Bestemmelser vil kunne føre til aldeles urimelig Haardhed, særligt overfor de til stadig Forvaring dømte. Udkastet indeholder i hvert Fald intet, der sikrer herimod. Forvaring maatte principielt udstrækkes saa længe, Forbryderen skønnedes farlig, og ophøre samtidigt med Farligheden. Hermed var i hvert Fald Hensynet til Samfundets Sikkerhed iagttaget, og mere kunde dette Hensyn ikke fordre. Vil Udkastet tillige naa at indvirke paa Forbryderen i opdragende Retning, gaar Vejen hertil ikke gennem Strengheid. Det forekommer derfor lidet rationelt, naar Udkastet om *segregazione rigorosa* udtaler, Mot. S. 85, at denne Sanktion skal udstaa i Anstalter med strengere disciplinært Regime og haardere Arbejde end den simple Forvaring, medens *segregazione rigorosa perpetua* skal udstaa i specielle Anstalter og anvendes paa »delinquenti comuni piu pericolosi e responsabili dei piu efferati delitti«. Her er endvidere betinget Løsladelse og Forældelse udelukket, »oppure sarà perpetua«. Disse Resultater er ligesaa ubegrundelige og uheldige som Udkastets Regler om sindssyge Forbrydere¹⁾. De synes derhos vanskeligt forenelige med de Be-

¹⁾ Jfr. mine Bem. i Tidsskr. for Retsvid., 1922 S. 324 ff, *Aschaffenburg* i Zeitschrift für die ges. Strafrechtsw. 1924 S. 15 ff. og *Kjerschow* i Tidsskr. for Retsvid. 1926 S. 229 ff.

stemmelser, der regulerer Fangernes Arbejde, lavoro carcerario, §§ 70—73. Arbejdet skal nemlig herefter i alle Forvaringsanstalter¹⁾ foregaa i fri Luft, og der skal ydes de dømte, der er i Stand til at arbejde, samme Arbejds løn (og kræves samme Arbejdstid) som gælder i det frie Arbejds marked.

(Fortsættes i næste Hæfte.)

¹⁾ Jfr. Art. 71 »stabilimenti di detenzione«, hvilket Udtryk er forklaret i Art. 45: »Ved Benævnelsen stabilimenti di detenzione forstaas Arbejdshus og Agerbrugskoloni for mindreaarige og for voksne, Forvaringsanstalterne og Anstalterne til Udtaaelse af Hæfte«.

De čechoslovakiske Straffelovsforslag af 1926.

Af Professor CARL TORP.

Straffelovsreformer staar for Tiden paa Dagsordenen i de fleste europæiske Lande, ikke mindst i de ved Verdenskrigens Afslutning nyskable Stater, hvor dels Trangen til en nationalt præget Lovgivning, dels Nødvendigheden af at tilvejebringe Retsenhed indenfor Statsomraader, der tidligere har hørt under forskellige Retsordninger, særlig gør sig gældende.

I Cechoslovakiet blev Arbejdet paa en saadan Reform paabegyndt allerede i 1920 og det første Resultat heraf foreligger i Udkast fra 1926, der paa Foranledning af det cechoslovakiske Justitsministerium er udgivet ogsaa i en tysk Udgave under Titelen: Vorentwürfe eines Strafgesetzes über Verbrechen und Vergehen und eines Übertretungsgesetzes.

Som det allerede fremgaar af Titelen, har den Kommission, der — i nøje Samarbejde med Justitsministeriet — har udarbejdet dette Udkast, og hvis Formand var Professor A. Miřička, ligesom herhjemme Torps Udkast, foreslaaet at behandle Forseelserne i en særlig Lov. Naar Udkastet ved Siden deraf opretholder den nedarvede Sondring mellem »Verbrechen« og »Vergehen«, lægger det ikke derved væsentlig Vægt paa Handlingens objektive Beskaffenhed — Retskrænkelsens Art — men paa Forbryderens Sindelag, idet »Verbrechen« er den Forbrydelse, der er

baaret af et gement Sindelag »niedrige Gesinnung«, medens den samme Handling, naar den er fremgaaet af andre Bevæggrunde, anses som »Vergehen«. Betydningen af denne Sondring er, at de to Grupper af Forbrydere anses med forskellig Straf — Kerker og Gefängnis — der udstaaes paa forskellige Steder, saa at de to Grupper under Straffetiden aldrig kommer i Berøring med hinanden. Som karakteristisk Eksempel til Betydning af Udkastets System kan nævnes § 271 »Wer absichtlich einen anderen tötet wird mit Gefängnis vom 3 bis zu 15 Jahren bestraft« (=: Vergehen) og § 272 »Wer absichtlich einen anderen aus niedriger Gesinnung tötet, wird mit Kerker von 10 bis zu 20 Jahren oder mit lebenslangem Kerker bestraft« (=: Verbrechen). En nærmere Bestemmelse af Begrebet »niedrige Gesinnung« gives i § 14, 3. St.¹⁾.

Med Hensyn til Lovenes Struktur og Omraade skal endnu bemærkes, at de ogsaa gælder Militærpersoner, forsaavidt ikke andet udtrykkelig er udtalt (§ 4) og det siges i Motiverne, at de særlige militære Straffebestemmelser vil blive indskrænkede til det nødtørftigste Minimum. — En særlig Lov — omfattende baade den materielle Strafferet og Processen — skal dernæst finde Anvendelse paa Forbrydelser begaaede af Personer under 18 Aar.

En detailleret Gennemgang af Udkastenes enkelte Bestemmelser skal ikke her foretages. Kun Bestemmelser af særlig Vigtighed, eller som tager Stilling til stadig staaende Stridsspørgsmaal, skal omtales. Foreløbig haves herved kun Udkastet til Lov om Forbrydelser (Verbrechen und Vergehen) for Øje.

Medens Udkastet naturligvis fastholder den Sætning, at ingen kan straffes for en Handling, der ikke paa Be-

¹⁾ Hvor ikke andet siges, sigtes ved Paragrafangivelser til Vorentwurf über Verbrechen und Vergehen.

gaaelsestiden var strafbar (eller hvis Strafbarhed var bortfalden — f. Eks. ved Forældelse — ved den nye Lovs Ikrafttræden), anerkender det ellers, i Modsætning til næsten alle andre Love og Udkast, den Grundsætning, at Straffelovene har tilbagevirkende Kraft, saaledes at den nye Lov bringes til Anvendelse ogsaa, hvor den er strengere; dog med to Undtagelser: Der maa ikke idømmes længere Frihedsstraf end Maksimum af den, der var hjemlet ved den paa Handlingstiden gældende Lov, og naar denne Lov kun hjemlede Bødestraf, maa ingen anden Straf idømmes. Den i Motiverne givne Begrundelse for denne Fravigelse af de hidtil almindeligt anerkendte Grundsætninger, virker ikke meget overbevisende. Naar det særlig fremhæves, at Frygten for Misbrug, der stammer fra Oplysningstidens Kamp mod Statsmagtens (Enevældens) Vilkaarlighed, savner Rod i Nutiden, hvor Domstolenes Uafhængighed er forfatningsmæssig sikret og Lovgivningsmagten helt er lagt i Folkets Haand, lyder dette ikke særlig betryggende i en Tid, der har set de nyeste Eksperimenter med »Proletariatets« Diktatur eller »Fascismens« faste Haand.

Om Udlevering af Forbrydere findes Regler i §§ 10 og 11, hvorved særlig bemærkes, at Udkastet i Modsætning til, hvad der er almindelig kontinental Ret, men i Overensstemmelse med engelsk Ret — bortset fra politiske Forbrydelser — tillader Udlevering ogsaa af egne Statsborgere dog paa Belingelse af, at den fremmede Stat, hvor Forbrydelsen er begaaet — kun til denne kan Indlændinge udleveres — forpligter sig til ikke at straffe den paagældende for andre Handlinger end dem, i Anledning af hvilke han er udleveret, og ikke strengere end hjemlet ved Hjemstatens Lov.

Med Hensyn til Tilregnelserformerne (Schuldformen) opererer Udkastet med en Tredeling: Absicht — altsaa en særlig skærpet Form af Forsæt — Wissentlichkeit, der nærmest svarer til, hvad vi kalder Forsæt, naar Retsforstyrrelsen ikke er direkte tilstræbt, og Fahrlässigkeit.

Da Absicht og Wissentlichkeit — skøndt det i Motiverne med nogen Ret fremhæves, at den, der tilsigter Forbrydelsen i Reglen er farligere end andre forsættigt handlende, idet han maa formodes, hvis Forsøget mislykkes, at ville forsøge paany — praktisk talt behandles ens, faar den tilsyneladende Tredeling ikke synderlig reel Betydning. De givne Definitioner tilsigter positivt at holde dolus eventualis udenfor Forsætsbegrebet. Paa den anden Side sonderer Udkastet mellem grov og simpel Uagtsomhed. Til grov Uagtsomhed henregnes al bevidst Uagtsomhed og kun denne. At den ubevidste Uagtsomhed kan være ligesaa grov som mange Tilfælde af bevidst Uagtsomhed, synes overset. Formaalet med denne Distinktion har hovedsagelig været at aabne Adgang til at straffe grov (bevidst) Uagtsomhed i mange Tilfælde, hvor man har følt, at det er utilstrækkeligt blot at straffe den forsættelige Handling, men dog ikke har villet medtage al Uagtsomhed. Den samme Tanke har iøvrigt flere Steder faaet Udtryk ogsaa i de nyere danske Udkast uden at man der har følt Trang til at opstille en saadan almindelig Distinktion. Et andet Punkt, hvor denne faar Betydning er ved Bestemmelsen i § 16 om de ved en uforsættelig Følge kvalificerede forsættelige Forbrydelser, hvor Meningen — ifølge Motiverne — er, at den kvalificerede Straf kun skal indtræde, naar der m. H. t. Følgens Indtræden foreligger grov Uagtsomhed. Dette synes ganske vist ikke klart udtrykt ved §'ens Formulering: »wenn sich der Schuldige wenigstens der Möglichkeit bewusst ist, dass er durch sein Handeln diesen Erfolg herbeiführt«. Denne »Mulighed« vil den Handlende i mange Tilfælde være sig bevidst, uden at man derfor kan tale om Uagtsomhed, endsige grov Uagtsomhed, idet Muligheden ikke behøver at have været saa nærliggende, at det kan forlanges, at dette burde være bestemmende for hans Handlemaade¹⁾.

¹⁾ Jfr. herved min Kritik i mit Udkast Motiver S. 32--33 af K. U. 1912 § 42, der har en lignende Affattelse.

At Affattelsen saaledes ikke helt svarer til det, der ifølge Motiverne har været tilsigtet, kan dog muligvis skyldes en Mangel ved den tyske Oversættelse.

Af den Grundsætning, at den utilregnelige Følge af en Handling er uden Betydning for Strafbarheden, har Udkastet (§ 17) draget den — logisk saa nærliggende — Slutning, at den, der ved sin Handling har fremkaldt Fare for et ved Straffebestemmelser værnet Retsgode o: praktisk talt har handlet uagtsomt, ikke skal undgaa Straf blot fordi Følgen tilfældigt afværges. M. a. O. Retsforstyrrelsens Indtræden kræves ikke til Straf for Uagtsomhed. I Overensstemmelse hermed foreskriver f. Eks. § 279 i al Almindelighed Straf for den, der hidfører Fare for en andens Død eller grov Legemsbeskadigelse. At dette er logisk og konsekvent fra Tilregnelseslærens Standpunkt, kan ikke bestrides. Det er dog vel tvivlsomt, om de praktiske Hensyn, der i andre Lovgivninger har ført til en almindelig Begrænsning af Strafansvaret paa dette Omraade, ikke er saa vægtlige, at det er betænkeligt at tage denne Konsekvens.

Betingelserne for Forsøgets Strafbarhed angives i § 18 ved Ordene: Wer mit dem Entschlusse, eine strafbare Handlung zu begehen, sie unternimmt, wird, wenn die Tat nicht vollendet wurde bestraft. Af Motiverne fremgaar, at man har villet holde sig neutral i Striden mellem den objektive og den subjektive Forsøgsteori — skøndt Sympatien aabenbart er paa den sidstes Side — at man har villet udelukke fra Strafbarheden, ialtfald de fjernere Forberedelseshandlinger, men alligevel har villet drage Grænsen videre end angivet ved den gængse Formel: »Begyndelse paa Iværksættelsen«. Det kan dog næppe bestrides, at Udkastets Regel er mindst lige saa flertydig og vilkaarlig som hin berømte og omdisputerede Frase. I §'ens 3. St. udtales udtrykkelig, at ogsaa (alle) utjenlige Forsøg er strafbare, men at Benyttelse af overtroiske Midler er straffri. Forsøgsstraffen er ligesom i de nyere danske Udkast principielt den samme som for fuldbyrdet Forbry-

delse, med Adgang til Strafnedsættelse, naar den Maade, hvorpaa Forsøget er udført, vidner om ringe Fasthed i Forsættet eller ringe Farlighed hos Gerningsmanden.

Om Retsvildfarelse bestemmer § 20, 2. St., at Uvidenhed om Handlingens Retstridighed (der ikke skyldes faktisk Vildfarelse) kan medføre Strafnedsættelse og under særlige Omstændigheder Straffrihed, dog ikke, hvis Handlingen kan medføre Frihedsstraf over 5 Aar. Bortset fra denne sidste Begrænsning stemmer Reglen altsaa med N. Strfl. og de nyere danske Udkast.

I Tilregnelighedsspørgsmaalet gennemfører Udkastet i det hele den psykologiske eller maaske snarere den saakaldte biologisk-psykologiske (bandede) Metode. (Nogen Særregel om Beruselsens Indflydelse paa Tilregneligheden findes ikke)¹⁾. Den saakaldte formindskede Tilregnelighed giver Adgang til (fakultativ) Strafnedsættelse (§ 77). For begge Grupper bestemmes, at de paagældende, hvis de er almenfarlige, indsættes i en Anstalt for syge Fanger (§§ 54 og 55), hvor Straffen, hvis en saadan er idømt, bliver at udstaa.

Om Nødret indeholder § 23 en meget vidtgaaende Regel, idet den hjemler Straffrihed for Handlinger, hvorved nogen søger at afvende en ham eller andre umiddelbart truende Fare, naar han har gjort dette paa forsvarlig (angemessener) Maade. Da der ikke opstilles nogen Relativitetsgrundsætning, henskydes i Virkelighed Afgørelsen helt til Dommerens fri Skøn. Efter Udtalelserne i §'ens 2. St. (og Motiverne) synes det at være Meningen, at Straffrihed i Reglen kun skal være udelukket, naar det Gode, til Værn for hvilket Handlingen foretages, har et uforholdsmæssigt ringere Værd end den ved Handlingen voldte Skade. Undtagelse gøres dog for det Tilfælde, at den handlende var forpligtet til at udsætte sig for Faren (Soldaten, Brand-

¹⁾ Derimod findes i Übertretungsgesetz § 37 hjemlet Straf for selve Beruselsen i visse Tilfælde.

manden), eller naar det ellers billigvis kan forlanges, at han afholder sig fra en saadan Handling, fordi han selv har forskyldt Faren, kunde afværge den paa anden Maade eller, som ovenfor bemærket, fordi det truede Godes Værdi er uforholdsmæssig ringere end den forvoldte Skade. Er en Overtrædelse af Nødrettens Grænser undskyldelig, kan Straffen frit nedsættes.

Om Nødværge giver Udkastet (§ 24) en tilsvarende Regel, blot uden de ovennævnte Undtagelser; den falder altsaa ret nær sammen med Reglerne i N. Strfl. og de nyere danske Udkast. Ogsaa Bestemmelsen om Overskridelse af Nødværgerettens Grænser stemmer i Hovedsagen med disse sidste.

Ogsaa Bestemmelserne om Medvirken til Forbrydelser (§ 25) stemmer ret nær med de danske Udkast. Kun er Bestemmelsen om Straffrihed ved Tilbagetræden noget videregaaende. Hvis en Persons Medvirken ikke er afsluttet, kræves kun frivillig Tilbagetræden; hvis den er fuldendt, at han hindrer Forbrydelsen eller Anvendelsen af det af ham til Raadighed stillede Middel.

Om Paatalereglerne (§§ 26—30) er der kun Anledning til at fremhæve, at der synes altid at være Adgang til privat Paatale ved Siden af offentlig Forfølgning. Iøvrigt afviger Bestemmelserne ikke væsentlig fra de tilsvarende i nyere Love og Udkast.

Angaaende Strafophør kan bemærkes, at Bøder i visse Tilfælde (§ 48 jfr. nedf.) kan søges betalt i den skyldiges Dødsbo, hvis dette er beriget ved den strafbare Handling (§ 31). — Iøvrigt bortfalder ogsaa idømt Bødestraf ved den skyldiges Død. Forældelse saavel af Paataleretten som af idømt Straf er hjemlet ved alle Forbrydelser. Ved Benaadning kan ikke blot Straf men ogsaa Sikkerhedsforanstaltninger bortfalde. Dette sker dog kun, naar det udtrykkelig er udtalt i Benaadningsdekretet, der ogsaa kan hjemle Rehabilitation og Udslettelse af Straffekortet. Iøvrigt henhører Spørgsmaalet om de sidstnævnte Foranstaltninger

under Domstolenes Paakendelse, hvorom nærmere Regler gives i §§ 37 og 38. Har Udslettelse af Strafferegistret fundet Sted, maa ingen Meddelelse om Domfældelsen gives nogen (end ikke Retten) og den Dømte er — adspurgt angaaende Generalia — ikke pligtig at oplyse noget herom.

I tredje Kapitel (§§ 41—92) behandler Udk. samlet Straffe og Sikkerhedsforanstaltninger (Anbringelse i Arbejdshus; i Anstalt for syge Fanger [navnlig utilregnelige eller formindsket tilregnelige, jfr. ovenf.] eller i Sikringsanstalt [farlige, uforbederlige] — endvidere Udvisning, Tab af Næringsret o. l., Værtshusforbud, Konfiskation og Offentliggørelse af Dommen). Dødsstraf og Legemstraffe kender Udkastet ikke. Iøvrigt sondres mellem Hovedstraffe og Bistraffe.

I. Hovedstraffene er Tugthus (Kerker), Fængsel og Bøder; for Forseelser — og kun for disse — anvendes Hæfte (1 Dag til 3 Maaneder). Tugthus og Fængsel er sideløbende. Begge kan idømmes paa Livstid eller paa Tid — Tugthus fra 1 Maaned til 20 Aar, Fængsel fra 14 Dage til 15 Aar. De udstaas, hvis Straffetiden er 1 Aar eller mere, henholdsvis i Tugthuse eller Fængsler. Er Straffen kortere udstaas den i særlige Afdelinger af Arresthusene — altsaa afsondret dels indbyrdes, dels fra Varetægtsfangerne.

Som tidligere bemærket anvendes Tugthusstraf paa »Verbrechen«, Fængsel paa »Vergehen«, en Sondring der ikke bygger paa Retskrænkelsens objektive Grovhed, men paa Forbryderens Sindelag, saaledes, at de Forbrydelser der fremgaar af et gement Sindelag, er Verbrechen. Om Fuldbgyrdelsen af Straffe og Sikkerhedsforanstaltninger gives i 4. Kapitel (§§ 93—135) udførlige Regler.

Bøder idømmes i Reglen med et fast Beløb med et ret højt Maksimum (100 000 Kč. o: f. T. 11 à 12 000 Kr.). Men finder Retten, at selv Bødens Maksimum ikke vilde gøre saadant Indgreb i den dømtes vanlige Levelfod, som Retten efter Omstændighederne finder passende, forbeholder

den sig at forhøje Bøden med et Beløb, der svarer til den dømtes gennemsnitlige Indtægt i en Tid fra 7 Dage til 8 Maaneder. Den talmæssige Fastsættelse af Bøden foretager Retten da senere efter at have faaet Oplysning om den dømtes Gennemsnitsindtægt i de seneste Aar, hvorom Skattemyndighederne er forpligtede til at give Retten indgaaende Oplysning. — Det ses, at denne Ordning praktisk talt nærmer sig stærkt til det i Finland og Sverige indførte og hos os foreslaaede Dagsbod-System. — Bøderne tilfalder Staten. Men den Forurettede har Krav paa at faa Erstatning for Skade, forvoldt ved Gerningen, dækket af Bøden, hvis Dækning ikke kan faas paa anden Maade. Af Resten dannes en Fond, der anvendes til Fordel for løsladte Straffanger og for disses Familier under Straffuldbyrdelsen. Undtagelsesvis kan ogsaa heraf ydes Understøttelse til saadanne Skadelidende, der ved Handlingen har lidt en særlig følelig Skade. I Stedet for Bøden kan, naar denne ikke vilde ramme den skyldige selv, eller naar Gerningen skyldes Hang til Lediggang, som Hovedstraf idømmes Tvangsarbejde fra 1 til 28 Dage.

II. Som Bi- eller Tillægsstraffe nævner Udkastet følgende:

1) Paa lignende Maade som efter T. U. § 48 og D. K. U. 1923 § 53, 1. St. kan Bøde idømmes som Tillægsstraf, naar Lovovertrædelsen skyldes Vindesygge. Den fastsættes og anvendes paa samme Maade som andre Bøder. (§ 48).

2) Har den skyldige i sin Formue Genstande, hvormed han ved Forbrydelsen er blevet beriget, eller som han har skaffet sig for saadanne eller andet Ækvivalent for dem, kan de eller deres Værdi inddrages. Udbyttet heraf anvendes ligesom Bøderne. (§ 49).

3) Frihedsstraffe indtil 1 Aar kan, naar den skyldige har lagt særlig Raahed, Uforsømmethed eller Arbejdslede for Dagen, skærpes ved Faste (Vand og Brød) i højst 6 Uger fordelt med højst 3 ikke sammenhængende Dage om Ugen.

4) Ved Tugthusstraf under 1 Aar kan og ved samme Straf over 1 Aar skal Retten tillige frakende de borgerlige Ærerettigheder for en Tid dobbelt saa lang som den idømte Straf, dog ikke under 3 og ikke over 10 Aar.

III. Som Sikkerhedsforanstaltninger nævnes:

1) Hensættelse i en Tvangsarbejdsanstalt i Stedet for Straf under lignende Betingelser som efter T. U. §§ 52—53 og K. U. 1923 §§ 65—67 indtil Formaalet er opnaaet, dog mindst i 1, højst i 5 Aar. (§ 53).

2) Anbringelse i en Anstalt for syge Fanger af Sinds-syge, Aandssvage, drikfældige, legemlig eller aandelig svækkede eller formindsket tilregnelige Forbrydere. (§§ 54—57).

3) Anbringelse i en Forvarings-(Sikkerheds-)Anstalt af recidiverende almenfarlige og uforbederlige Forbrydere — efter Straffens Udtaaelse. Dog kan Retten, naar Straffen ikke er over 5 Aars Tugthus, bestemme, at ogsaa Straffen skal udstaas i Forvaringsanstalten. I Anstalten bliver den skyldige indtil Formaalet er opnaaet, dog mindst 5 Aar. (§ 58).

4) Udvisning af Udlændinge, der dømmes til Tugthus eller til Fængsel i mindst 1 Aar. (§ 59).

5) Fortabelse af Næringsret eller Forbud mod Udøvelse deraf for en Tid af 1 til 5 Aar. (§ 60).

6) Værtshusforbud fra 6 Maaneder indtil 3 Aar. (§ 61).

7) Konfiskation af Genstande ved hvis Hjælp den strafbare Handling er udført, som er frembragt ved denne eller som aabenbart er bestemt til Begaaelse af en saadan, hvis den offentlige Sikkerhed eller Orden kræver dette. (§ 62).

8) Offentliggørelse af Dommen i det offentliges, den krænkedes eller (efter hans Begæring) den uskyldig tiltaltes Interesse. (§ 63).

Om Straffens Udmaaling gives i §§ 64—81 en Række Bestemmelser, hvoraf her særlig skal fremhæves følgende:

Skønnes det, at Straffen for en Person under 30 Aar

ikke vilde blive under 1 og ikke over 8 Aar, og at den sigtede er »besserungsdürrtig«, kan Retten indenfor disse Grænser fastsætte en Straf af relativt ubestemt Varighed, der udstaaes i en Forbedringsanstalt for Voksne. Straffens virkelige Varighed bestemmes paa Grundlag af det ved Opdragelsen opnaaede Resultat af en særlig Fængselsret. (§ 67, jfr. § 114).

Som særlige Strafforhøjelsesgrunde foruden Gentagelse og Erhvervsmæssighed nævnes, at den skyldige har forledt en Person under 18 Aar til en Forbrydelse (Verbrechen oder Vergehen) og, at et Organ for den offentlige Magt har begaaet Forbrydelsen ved Udøvelsen af sit Embede eller sin Tjeneste. (§ 75). — Endnu bemærkes, at betinget Dom kan gives ikke blot, hvor Straf idømmes, men at ogsaa visse Sikkerhedsforanstaltninger — Hensættelse i en Tvangsarbejdsanstalt eller Anstalt for syge Fanger samt Tab af Næringsret eller Forbud mod Udøvelse af en vis Virksomhed paa lignende Maade kan gøres betinget. (§§ 91 og 92).

Kap. IV giver som tidligere berørt — udførlige — Regler om Fuldbrydelse af Straf og Sikkerhedsforanstaltninger. — Under Justitsministeriet oprettes et Centralraad bestaaende af Repræsentanter for Regeringen, Medlemmer valgte af Nationalforsamlingen og Fagmænd efter Regler, der nærmere fastsættes ved Anordning. Endvidere oprettes ved hvert Tugthus, Fængsel eller Sikringsanstalt et Tilsynsraad bestaaende af en af Justitsministeriet udnævnt Kommissær som Formand samt Medlemmer valgte af vedkommende Kommunalbestyrelse samt Fagmænd valgte af Ministeriet. Kommissæren skal opfylde Betingelserne for at beklæde Dommerembede. Endelig oprettes for hver af de nævnte Anstalter en Fængselsret, bestaaende af en af Justitsministeriet dertil beskikket Dommer som Formand samt to Bisiddere valgte for 3 Aar af Justitsministeriet efter Indstilling af Tilsynsraadet. De maa opfylde Betingelserne for at fungere som Nævninger.

Medens iøvrigt Enkeltthederne forbigaas, skal bemærkes, at legemlig Revselse heller ikke kendes som Disciplinærstraf, og at disse Straffe i lempeligere Tilfælde ikendes af Anstaltens Direktør og, hvor der er Tale om strengere Disciplinærmidler, af Fængselsretten, der ogsaa paakender egentlige i Anstalten begaaede Forbrydelser, naar Straffen ikke kan overstige 1 Aars Tugthus, samt virker som Appelinstans m. H. t. de af Direktøren idømte Disciplinærstraffe, naar disse overstiger et vist Minimum. Endelig har Fængselsretten som allerede tidligere berørt den endelige Afgørelse angaaende Detentionens Varighed, hvor denne ikke fikses i Dommen — Forbedringsanstalten for Voksne, Forvaringsanstalterne — ligesom den træffer Afgørelse om betinget Løsladelse.

Om Fuldbgyrdelse af Bødestrafen bestemmer § 129, at der kan gives Henstand indtil 3 Maaneder og Adgang til Betaling i Afdrag, ligesom Retten kan bevilge den Dømte Ret til at arbejde Bøden af, og skal paalægge ham dette, hvis Bøden ikke kan inddrives. Nærmere Regler om Inddrivelsen gives ved Anordning, Omsættelse til Frihedsstraf (Afsoning) synes ikke at være hjemlet.

Iøvrigt gives nærmere Regler om betinget Løsladelse, Prøvetiden og Tilsyn med de betinget løsladte samt Tilbagekaldelse, hvorom Bestemmelse ligeledes tages af Fængsels- (eller Fange-) Retten.

En almindelig Redegørelse for Udkastets specielle Del vilde føre for vidt og næppe have tilstrækkelig Interesse. Om denne skal derfor kun gøres nogle spredte Bemærkninger.

Ved visse Angreb paa Statens indre eller ydre Sikkerhed kan det i Dommen bestemmes, at en vis Del af den dømtes Formue skal tilfalde Staten som Erstatning for den ved Handlingen voldte Skade. (§§ 148, 165).

§ 210 straffer den, der ophidser til almindelig (massen-

hafte) Ikke-Opfyldelse af offentlige Forpligtelser, hvorved formentlig sigtes til almindelig Skattenægtelse, Nægtelse af at opfylde Værnepligten o. l. — Naar Udkastet i Forbindelse hermed vil straffe offentlig Ophidselse til at begaa Forbrydelser samt Indgaaelse af Komplot om Begaaelsen af en Række særlig nævnte grovere Forbrydelser, forklares dette ved, at Forsøgsreglerne drager ret snevre Grænser for Forsøgets Strafbarhed. — Meget vidtgaaende (og sikkert højst betænkelig) er Bestemmelsen i § 214, der straffer den, som offentlig roser eller udtrykkelig billiger en Forbrydelse, roser Gerningsmanden, belønner ham eller i den Hensigt at lægge sin Billigelse af Gerningen for Dagen, yder eller indsamler til Ydelse af Erstatning for Straffen. Af lignende Art er § 218, der rammer offentlig Ophidselse mod enkelte Befolkningsgrupper paa Grund af Nationalitet, Sprog, Race o. l.

Bestemmelserne om Pengefalsk finder Anvendelse ogsaa paa visse offentlig autoriserede Obligationer og Aktier, der lyder paa eller kan transporteres til Ihændeleveren samt dertil hørende Kuponer og Taloner.

I 11. Kapitel behandler Udkastet som »Strafbare Handlinger imod Erhvervsordningen« en Række ret heterogene Forhold: Ulovlig Forledelse til Udvandring, Krænkelser af de med Post-, Telegraf- eller Telefonbesørgelse forbundne Pligter, uberettiget Drift af Telegraf eller Telefon, Varefalsk, illoyal Konkurrence, Krænkelser af Sandhedspligten ved offentlig Regnskabsaflæggelse m. m., af Aktieselskabers o. l. Selskabers Bestyrelse etc., ulovlig Indvirken paa Børspriser, Forvanskning og Ændring af Grænseskæl og Misbrug af unge Personers Arbejdskraft. Herom giver § 234 den tilsyneladende meget strenge Regel, at Anvendelse af Personer under 16 Aar til et Erhverv, der udsætter deres Sundhed eller legemlige eller sædelige Udvikling for Fare, straffes med Fængsel indtil 6 Maaneder eller Tugthus indtil 1 Aar, hvorved bemærkes, at det ikke kræves, at nogen Skade er sket.

Angaaende strafbare Handlinger mod Familien kan bemærkes, at ved Ægteskabsbrud begge Parter straffes — og med samme Straf. Straffens Fuldbyrdelse betinges dog af, at Ægteskabet opløses senest 1 Aar efter at Straffedommen har faaet Retskraft.

I Sædelighedskapitlet bemærkes, at Straffen for Voldtægt efter vor Opfattelse er sat meget lavt — hvis Samleje er opnaaet ved »farlige Trusler« Tugthus fra 6 Maaneder til 5 Aar eller Fængsel fra 3 Maaneder til 3 Aar; hvis det er tiltvunget ved Vold Tugthus fra 1—8 Aar eller Fængsel fra 6 Maaneder til 5 Aar. — Blodskam mellem besvogrede straffes ikke. — Krænkelser af Blufærdigheden straffes kun naar den sker offentlig eller overfor Personer under 18 Aar.

Fra Kapitlet om Angreb paa Liv og Legeme bemærkes, at § 281 straffer den, der ved Samleje eller paa anden Maade udsætter en anden for at blive smittet med en Kønssygdom. Hvad der skal forstaas ved »paa anden Maade«, er ikke helt klart. Da Forseelsesloven — med en meget mildere Straf straffer den Kvinde, der skøndt lidende af Kønssygdom tager Stilling som Amme og den, der tager en Kvinde til Amme for et af Syfilis lidende Barn etc., maa der i § 281 vel nærmest være tænkt paa andre Kønsforbindelser end Samleje. — Det af en Læge med den besvangredes Samtykke foretagne Drab af Foster er straffrit foruden i Nødretstilfælde: 1) naar Besvangrelsen utvivlsomt har fundet Sted ved Voldtægt o. l. eller ved Misbrug af en Pige under 16 Aar; 2) naar der er Grund til at frygte, at det til Verden bragte Barn vilde være svært aandelig eller legemlig belastet; 3) naar den frugt-sommelige Kvinde allerede har 3 Børn, som hun maa forsørge, eller naar hun allerede har født mindst 5 Gange — i begge Tilfælde dog kun, naar det under Hensyn til hendes Forhold ikke med Billighed kan fordres af hende, at hun fører Svangerskabet til Ende, (§ 286) — altsaa en Række Tilfælde, hvor man har plejet at tale om »social« Indikation.

Ved Brandstiftelse etc. er Synspunktet »Fremkaldelse af Almenfare« gennemført i sin Renhed. (15. Kap.).

I 18. Kapitel (§§ 315—338) behandles Berigelsesforbrydelser og andre Formuekrænkelser. Kravet om Berigelseshensigt fastholdes ved Tyveri, Underslæb, Afpresning, Røveri, Bedrageri, Aager, Hæleri (?) og Krænkelser af Fordringshavere — derimod ikke ved et af de Forhold, der i de danske Forslag behandles som Utroskab (unehrliche Vervaltung (§ 318)). Den Fordringshaver, der fordrer eller modtager Betaling eller Sikkerhedsstillelse for en ham tilkommende Fordring, kan ikke straffes (§ 332). Meget vidtgaaende synes Bestemmelsen i § 337, 2. og 3. St., der straffer den, der lover, tilbyder eller yder en anden samt den, der lader sig tilsige, fordrer eller modtager en Formuefordel for at afholde sig fra at byde paa en offentlig Auktion.

Det samlede Indtryk af de foreliggende Udkast er, at de paa mange Omraader staar paa et fremskredent af den moderne Kriminalologi stærkt paavirket Standpunkt og langt mere frigjort fra den klassiske Skoles Doktriner end f. Eks. de nyeste tyske Forslag. Paa enkelte Punkter spores dog endnu en Vedhængen ved forældede Synspunkter — paa den anden Side, navnlig i den specielle Del, undertiden en vis Tilbøjelighed til vel radikale Eksperimenter. Det maa imidlertid herved erindres, at Talen er om et rent foreløbigt Udkast — et Forarbejde, der ventelig endnu skal gennem mangan Skærsild. Og Erfaringen andetsteds fra viser, at saadan Skærsild i Reglen virker stærkt modererende — om ikke reaktionært. Ialtfald fortjener Udkastet Opmærksomhed. Danske Læsere vil paa adskillige Punkter blive slaaet af en paafaldende Overensstemmelse med de danske Udkast, der kunde tyde paa, at disse har været ialtfald nogle af Udkastenes Forfattere bekendte, skøndt de intetsteds nævnes i Motiverne.

Svensk lagstiftning
om
förvaring av förminskat tillräkneliga och inter-
nering av återfallsförbrytare.

Av VIKTOR ALMQUIST.

En var, som äger någon erfarenhet om fångvårdsförhållanden, har förvisso länge burit på en känsla av tröstlöshet vid tanken på en hel del individer, som dömts till straff av någon mindre betydande längd och efter dennas utlöpande måste utsläppas i full frihet, ehuru all sannolikhet talar för att de snart ånyo skola förbryta sig mot samhällets lagar på ett måhända fruktansvärt sätt.

Den brottsliga gärningen är en yttring av moralisk sjukdom, men endast en yttring, icke sjukdomen själv. Av yttringen kan man dock sluta sig till sjukdomens mer eller mindre djupgående art, likväl utan möjlighet att på förhand bestämt avgöra, om eller efter hvilken tids behandling sjukdomen kan hävas.

Straffet har, vid sidan av den viktiga uppgiften att genom det varnande exemplet avhålla andra från brottsliga tilltag, väsentligen det ändamålet att betaga förbrytaren själv lusten och åtminstone till en tid förmågan att begå nya lagöverträdelser. Den allmänna strafflagstiftningen har trott sig om att kunna efter brottens — d. v. s. sjukdomsytringarnas — närmare beskaffenhet utarbета så att säga medicinska recept med angivande av vissa tider för deras användning, under förmenande att sedan ordinationen under dessa tider följts, skall sjukdomen i regel vara hävd.

Mer och mer blir det emellertid klart, att ingen lagstiftning och ingen domare kan före behandlingens början förutsäga längden av dess behövlighet. Detta gäller ju egentligen alla brottslingar, brottet må vara svårt eller mindre svårt. Härav följer, att om ej i det längsta hänsyn måste tagas till individen och dess rätt att icke underkastas annat tvång än som måste anses alldeles oundgängligt, varje straffdom borde avse en obestämd tid. Men en sådan obestämdhet innebär i sig själv ett så fruktansvärt strafflidande, att det ej gärna kan anses berättigat i andra fall än då det på förhand måste antagas, att ett till tiden fixerat straff skall visa sig verkningslöst.

Från dessa synpunkter torde man i Sverige hava utgått vid utarbetandet av de lagar, som den 22 april 1927 utfärdats om förvaring av förminskat tillräkneliga och om internering av återfallsförbrytare. Dessa lagar grunda sig dels å ett av dåvarande professorn i straffrätt vid Lunds universitet Johan C. W. Thyrén år 1916 framlagt utkast till strafflag, tredje kapitlet, och dels å det av strafflagskommissionen den 20 februari 1923 framlagda förslaget till strafflag, 8 kapitlet, om skyddsåtgärder. Efter genomarbetning av den s. k. lilla strafflagskommittén samt granskning av lagrådet har den viktiga frågan slutligen av Kungl. Majt. förelagts innevarande års riksdag och numera genom förenämnda lagar vunnit sin lösning.

Vid ett första betraktande av lagarna kan det synas, att man gått fram med allt för stor försiktighet. Detta kan dock icke med någon rätt klandras. Man har säkerligen ansett klokast att vid införande i lagstiftningen av den obestämda domens princip iakttaga synnerlig varsamhet.

För denna principens riktiga och framgångsrika tillämpning fordras nämligen icke blott insiktsfulla domare utan också fångvårdsmän av hög kvalitet. Visa sig de, som hava att taga befattning med lagarnas tillämpning, fullt vuxna uppdraget, så att den nya principen vinner allmänt

förtroende, då först må tiden vara inne att giva densamma ökad användning.

Efter et förutskickande av dessa erinringar torde en kort översikt över lagarnas innehåll vara på sin plats. Dessförinnan är emellertid skäl att påpeka, hurusom enligt nu gällande svensk lagstiftning den oegentligheten är rådande, att den mindre tillräkneliga — således den mest farliga — kan efter omständigheten ådömas lägre straff än den tillräkneliga. Detta betyder, att för närvarande straffet för den mindre tillräkneliga kan sättas hur lågt som helst men ingalunda höjas över det normala.

Mycket snäva begränsningar äro i de nya lagarna givna för deras användande. För att någon, som funnits vara *förminskat tillräknelig*, skall kunna dömas till förvaring i s. k. vårdanstalt, fordras sålunda, att han på grund av sinnesbeskaffenheten skall vara att anse såsom endast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan samt att han måste anses vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Detta är grundförutsättningarna. Men härtill komma såsom lika nödvändiga förutsättningar, att den ifrågavarande brottslingen antingen nu begått ett brott, som ådrager honom två års straffarbete, eller också tidigare undergått straffarbete och nu dömes på nytt till straffarbete eller, om såväl det tidigare som det nya brottet äro sedlighetsbrott, straffarbete *eller fängelse*. Genom sistnämnda bestämmelse har man velat underlätta möjligheten att få sedlighetsförbrytarna omhändertagna på obestämd tid.

Enligt lagen om internering av *återfallsförbrytare* gälla för möjligheten att internera någon i det närmaste samma grundförutsättningar, som jag nyss omnämmt i fråga om de förminskat tillräkneliga: förhållandena skola göra antagligt, att brottslingen icke låter rätta sig genom undergående av straff och han skall tillika vara att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Härtill

komma emellertid mycket stränga specialförutsättningar. Den tilltalade skall förut hava undergått straffarbete i minst tio år. Han skall hava begått det nya brottet inom fem år sedan han sist undergick dylikt straff. Det skall vara minst femte gången, han dömes till straffarbete, och han skall för det sista brottet dömas till minst två års straffarbete. Det torde i följd av dessa stränga bestämmelser icke bliva allt för många, på vilka interneringsbestämmelserna äga tillämplighet. Men redan kännedomen om den nya lagen har visat sig injaga en hälsosam skräck i förbrytarvärlden.

Man torde med lämlig visshet kunna förutsäga, att om än de såsom återfallsförbrytare internerades antal blir ganska ringa — i Norge lära ju hitintills under den avsevärda tid, en liknande lag därstädes varit gällande, endast helt få individer hava internerats — så blir nog antalet förminskat tillräkneliga, som dömas till förvaring i vårdanstalterna, med tiden ganska betydande, om nämligen behandlingen där lyckas vinna allmänt förtroende. Alla fångvårdens tjänstemän hava helt visst iakttagit, att i våra fängelser sitter ett synnerligt stort antal dömda, som i själva verket äro förminskat tillräkneliga och hellre hörde hemma i någon vårdanstalt, där de kunde kvarhållas nöjaktig tid. Och bland de av domstolarna på grund av otillräknelighet från straff frikända, vilka på framställning av länsstyrelserna omhändertagits av fångvården och nu taga i anspråk nästan hela tre för dem anordnade fångvårdsanstalter, äro säkerligen ej få så beskaffade, att om de nya lagarna funnits, de i stället för att förklaras straffria kommit att intagas till förvaring såsom förminskat tillräkneliga.

De ifrågavarande lagarnas ändamål är, såsom av de nyss omnämnda förutsättningarna framgår, att säkerställa samhällets medlemmar mot den fara, som ständigt holar från sådana individer, som dessa lagar avse, så länge de få gå fria omkring utan att hava botats från sin moraliska sjukdom, sin andliga förskämning eller omdömeslösa vil-

jeslapphet. Ett på förhand till tiden bestämt straff kan icke med någon säkerhet beräknas skola vare sig bota sjukdomen eller fortfara just så länge, som individens farlighet består. Det fordras ett omhändertagande under en tid, vars längd måste vara beroende av iakttagelserna under den sjukas behandling.

Nu kan måhända frågas, om ej rättskänslan och allmänpreventionen böra kräva, att dessa farliga individer underkastas samma straff, som andra mindre farliga, för liknande brott, och att, först om dylikt straff visar sig icke ha medfört tillräcklig verkan, förvaring eller internering *efteråt* vidtages för erforderlig tid. Så är saken ordnad på andra håll i fråga om internering. Men häremot kan med rätta erinras, att såväl förvaring som internering i regel måste omfatta vida längre tid än straffet och att det sålunda är rättfärdigt att låta denna längre tid kompenseras av den lindrigare form, under vilken förvaringen och interneringen äro avsedda att verkställas. Och från fångvårdens synpunkt tillkommer den betydelsefulla fördelen, att då förvaringen och interneringen omedelbart inträda utan att föregås av en tids straffverkställighet, behandlingen kan från början genomföras av tjänstemän och vid anstalter, inriktade å just det förelagda ändamålet. Hela saken kan sålunda läggas på ett rationellare vis.

Sovringen, urvalet av de individer, som komma att hänvisas till dessa anstalter, ligger visserligen till väsentlig del hos domstolen, men ingalunda helt. Med rätta har lagstiftaren ansett nödigt att vid sidan av domstolen ställa en rådgivande nämnd utrustad med vetorätt, om jag så må uttrycka mig. Domstolen kan nämligen icke besluta någons förvaring eller internering utan Nämndens samtycke. — Nämnden skall bestå av fem personer, bland vilka fångvårdens chef är självskriven ledamot; de övriga medlemmarna, av vilka en skall innehava domarämbete och en vara läkare, utses särskilt av Konungen.

Jämte skyldigheten att yttra sig i alla förekommande

fall, då förvaring eller internering ifrågasättes, har Nämnden det viktiga och i hög grad ansvarsfulla åliggandet att med enväldig makt besluta om utskrivning, villkorlig eller definitiv, från vård- och interneringsanstalter. Talan mot beslut av Nämnden får nämligen icke föras.

Utskrivning får icke ske från vårdanstalt, innan den förminskat tillräkneliga varit där intagen i minst två år och minst så länge han skolat undergå bestraffning, om ej förvaring trätt emellan. Men som utskrivning alls ej får förekomma, så länge han fortfarande på grund av sin sinnesförfattning är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, äro utsikterna för en utskrivning synnerligen små.

Än mindre torde en internerad hava utsikt att vinna utskrivning inom en beräknelig framtid. Visserligen kan den, som första gången internerats, vinna sådan efter tio år — eller i något enstaka fall, »där särskilda skäl äro», redan efter fem år. Interneringstiden måste dock i varje fall överskjuta strafftiden med två år. Då den tid, någon varit intagen i anstalten, uppgår till tjugu år, *skall* han frigivas, »så framt det ej synes uppenbart, att han fortfarande är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom». Begår den, som internerats, före eller efter utskrivningen ånyo brott, och dömes han till straffarbete i minst ett år, äger domstolen efter tillstyrkan av Nämnden förordna, att han skall, i stället för att undergå straffet, interneras på livstid. En viss ljusning i den för livstiden internerades öde är, att också han *kan*, under vissa betingelser, utskrivas på prov, nämligen efter tio år. Om Nämnden vågar sig på försöket.

Den på prov, d. v. s. villkorligt utskrivne skall, om han utgår från vårdanstalt, stå under tillsyn under minst tre år. Har han under en sammanhängande tid av sex år stått under tillsyn utan gravare anmärkning, skall tillsynen upphöra, och återtagande till anstalten får icke vidare ske på grund av den föreliggande domen. För den,

som utgår från interneringsanstalt, är prøvotiden minst tio år.

Så länge någon kvarsitter i ifrågavarande anstalter, skall Nämnden efter den för utskrivning fastställda minimaltidens förlopp och sedermera årligen pröva frågan om hans utskrivning. Härvid har Nämnden tydligen att i främsta rummet söka utröna, huruvida den dömda fortfarande är att anse såsom vådlig för andra, om han är, såsom man brukar uttrycka det, samhällsfarlig. Bedömandet härav är icke så mycket en läkarefråga som ej fast hellre en fråga ställd till människokännaren, psykologen, den praktiskt erfarne observatören.

Såsom vårdanstalt för förminskat tillräkneliga män är det förutvarande centralfängelset i Norrköping bestämt. Det är jämförelsevis fritt beläget invid Motala Ström och har ett ganska stort park- och trädgårdsområde. En del nyanordningar skola där vidtagas enligt godkänd plan. Till interneringsanstalt likaledes för män kommer det nuvarande kronohäktet i Ystad att användas. Också det ligger fritt och har ett nöjaktigt jordområde, vilket dessutom nu genom arrende från staden utvidgas. Häktet ligger invid havet och torde för de internerade erbjuda en så dräglig vistelseort, som deras förhållanden medgiva. För kvinnor, sannolikt högst få, avses delar av centralfängelset i Wäxiö.

Den verkställighetslag, som åtföljer förvarings- och interneringslagarna, angiver i stora drag, att en viss skilnad i behandlingen bör äga rum emellan å ena sidan dem, som äro intagna i vård- och interneringsanstalterna, och å andra sidan fängelsefångar och straffångar.

Varje fångvårdsman vet, hur svårt det är att i genomförandet inlägga avsedd olikhet i fängelsestraffet och i straffarbetet, så snart man har att göra med obemedlade personer. Nu tillkommer ytterligare en behandlingsform, som skall skiljas från de föregående. Detta torde endast kunna ske genom en viss nyansering, en större mjukhet i det

allvar, som i varje fall är oeftergivligt. Man får försöka utfinna små för säkerhet och ordning ofarliga förmåner, som låta fångens känsla av ofrihet i möjligaste mån dövas. Han kan belönas med att få en egen liten jordlott att bruka. Han kan sålunda förskaffa sig s. k. grönsaker till omväxling i den alldagliga kosten. Han kan tillerkännas rätt att från anstaltens marketenteri, om jag så får uttrycka mig, tillhandla sig oskyldiga läskedrycker, frukter, sötsaker m. m. Och hinder bör ej möta att låta honom under vissa förhållanden röka sin pipa. Djurvänner äro många bland fångarna. De som så önska, kunna ju få hålla sig med burfåglar, fiskakvarier och dyl., såsom jag sett det ske i Amerika. Vissa dagliga tidningar kunna de kanske få förskaffa sig.

Men hur skall nu den förvarade eller internerade kunna erhålla medel till allt detta? Därom säger verkställighetslagen, att han äger åtnjuta viss andel av sin arbetsinkomst och att han dessutom kan tillerkännas arbetspremie, något som — åtminstone på papperet — giver honom en förmånligare ställning än både straffångar och fängelsefångar, vilka alla likasom han äro underkastade arbetstvång men icke få tillgodonjuta både arbetsinkomst och arbetspremier. Fängelsefångarna få, så som vi veta, behålla inkomsten av det arbete, de förskaffa sig själva, obeskuren men få inga arbetspremier. Straffångarna få arbetspremier till uppmuntran men ingen direkt andel av sin arbetsinkomst.

En framträdande skillnad i de förvarades och de internerades behandling ligger däri, att förvaringsfångarna allt ifrån början skola behandlas utan hänsyn till vårt gällande cellsystem, under det att interneringsfångarna omedelbart efter intagandet i interneringsanstalten skola hållas i enrum högst tre månader men därefter icke mot sin vilja, om det ej påkallas av hänsyn till fara för ordningen eller säkerheten inom anstalten.

I övrigt ger lagen vid handen, att dessa fångar skola åtnjuta åtminstone lika stora förmåner som fängelsefångarna.

Ju större friheter och ju större förmåner, en fånge kan lagligen ernå, desto större anspråk måste ställas å deras urskiljning och rättvisa, som hava att tilldela dessa friheter och förmåner. Härei ligger en svårighet. Men denna är ofrånkomlig: det är nödvändigt, att åt förvarings- och interneringsfångarna ges så stora möjligheter, som utan våda kan ske, att visa sig värda en utskrivning. För egen del skulle jag finna önskvärt, att dessa fångar efter att hava i de vanliga anstalterna tillvunnit sig förtroende bleve överflyttade till en övergångsanstalt, anordnad enligt Singeshultsanstaltens mönster, ja gärna till en filial av denna. Här leva fångarna i det närmaste såsom fria jordbruksarbetare. Det synes mig nämligen knappast skola bliva möjligt för den omförmålta Nämnden att allenast på grund av iakttagelserna i de vanliga anstalterna med deras grad av tvång påtaga sig ansvaret för en utskrivning. Betydligt säkrare grund för en sådan åtgärd skulle Nämnden äga, om fången efterprövats under de friare formerna inom en övergångsanstalt, där dock bevakning finnes och disciplinmedel stå till förfogande. Utfaller provet i den fullständiga friheten efter utskrivningen ogynnsamt, är det för sent för Nämnden att reparera det begångna misstaget; om brott begåtts under prøvotiden, innebär ju detta, att behandlingen misslyckats. Om sådant skulle inträffa, komme helt visst Nämnden i ett ganska obehagligt läge inför allmänheten. Jag tror därför, att Nämnden i fråga om utskrivning kommer att iakttaga den allra största försiktighet, och att knappast någon utskrivning alls kan komma i fråga utan att Nämnden haft tillfälle att iakttaga individen å ett halvfritt övergångsstadium.

För att Nämnden på fullt sakliga grunder skall kunna pröva en fråga om utskrivning, är det tydligen ej nog, att Nämnden genom mer eller mindre ingående besök och samtal söker att skaffa sig en personlig uppfattning om fallet. Nämnden nödgas helt visst till stor del bygga på utlåtanden av tjänstemännen vid anstalterna. Ej minst på dessa tjänstemäns duglighet, deras omdömesförmåga och människokänedom hänger de nya lagarnas framgång.

De ifrågavarande lagarna hava ännu icke trätt i verkställighet. Det har varit nödigt att dessförinnan iordningställa de till vårdanstalter och interneringsanstalter avsedda fängelserna. Motses kan, att lagarna begynna tillämpas med ingången av nästkommande år.

Litteratur.

J. Hartvig Jacobsen: Dokumentforbrydelserne.
Med særligt Henblik paa nogle nyere Love og Lovudkast. 391 Sider. København 1927. Anmeldt af Professor Oluf H. Krabbe.

Forfatteren af denne Afhandling, der den 15. September 1927 blev forsvaret for den juridiske Doktorgrad ved Københavns Universitet, har (S. 4) sat sig til Opgave gennem Erkendelse af Dokumentforbrydelsernes juridiske Natur at afgrænse Omraadet for de Handlinger, en rationel Lov bør straffe som Dokumentforbrydelser, hvorunder Forf. indbefatter strafbare Dokumentmisbrug af enhver Art: materielt og intellektuelt Falsk, Undertrykkelse af Dokumenter m. m.

Bogen falder i tre Hovedafsnit: Dokumentforbrydelsernes juridiske Natur, Dokumentbegrebet og de enkelte Dokumentforbrydelser.

Under 1. Hovedafsnit giver Forf. i Kap. I nogle Hovedtræk af Dokumentforbrydelsernes historiske Udvikling i forskellige Lande, mest indgaaende i Danmark. Derefter gøres rede for Teoriens Stilling, saaledes at Forf. i Kap. II samler de vigtigste Teorier, der anerkender Dokumentforbrydelserne som *delicta sui generis*, og i Kap. III Teorier, som frakender dem selvstændig Karakter*). I Kap.

*) Anmelderen skal ikke komme nærmere ind paa denne dogmehistoriske Fremstilling, men maa tage Afstand fra Forf.s Kritik af Niels Lassen S. 30—31, og finder det vildledende, naar Forf. om Goos' Lære siger, at det er den bedst underbyggede »publica fides Teori«, hvorved Goos anbringes i Gruppe med Filangieri og andre gamle Forfattere, der uden at have Blik for Dokumentets Egenskab som Bevisbærer anser publica fides som et selvstændigt ved Straffen for Dokumentfalsk retsbeskyttet Gode — iøvrigt i forskellige Betydninger. Goos bruger kun Udtrykket publica fides som illustrerende den Tillid, der af Almenheden bør kunne tillægges Dokumenterne.

IV gives en Oversigt over Dokumentforbrydelserne i nogle nyere Love og Udkast, hvorefter Forf. i Kap. V fremstiller sin egen Opfattelse af, hvad han kalder »Dokumentforbrydelsernes juridiske Natur«. Han fremhæver her de — kendte — Betragtninger, der begrundes, at Loven bør værne om Dokumentet som vigtigt Bevis- og Bestemmelsesmiddel i Retssamkvemmet og straffe Dokumentmisbruget som saadant 3: som Brud paa et Retsgode af specifik Natur, altsaa uden Hensyn til, hvilket (yderligere) Retsgode der krænkes eller søges krænket ved Dokumentmisbruget. Forf. anfører (S. 78), at der ogsaa er overvejende Enighed herom i Teorien og moderne Love, hvorimod der er megen Strid om, hvorledes selve dette (specifike) Retsgode, som saaledes beskyttes, nærmere skal bestemmes. Efter en Kritik af de saakaldte *publica fides* Teorier og efter at have betonet, at Dokumentinstituttet i Samfundslivet efterhaanden har udviklet sig til sin nuværende fremtrædende Skikkelse, overtaget af og støttet af Retsordenen, bestemmer Forf. (S. 82) den til det retligt ordnede Dokumentinstitut knyttede Samfundsinteresse som det beskyttede Retsgode ved Straffebestemmelserne for Dokumentmisbrug. Ud fra dette Udgangspunkt bliver det muligt at afveje Strafværdigheden af de forskellige Former for Dokumentmisbrug, hvorhos Synspunktet medfører fuld Klarhed over Dokumentforbrydelsernes Forhold til andre beslægtede Forbrydelser: Bedrageri, Mened, Pengefalsk m. m.

Naar Forf. udtaler, at der er megen Strid om, hvorledes det beskyttede Retsgode nærmere skal bestemmes, skønnes dette ikke at være rigtigt, forsaavidt angaar Tilhængerne af den moderne Teori, der jo forlængst er klare over, at det er Dokumenternes Funktion som Bevismidler eller Bevisbærere, der begrundes Dokumentforbrydelsernes Karakter som *delicta sui generis*. Man ser ganske vist de Retshensyn, der ligger til Grund for Dokumentfalskbestemmelserne, fremhævede i forskellige Ord og Vendinger hos forskellige Forfattere, men nogen egentlig Modstrid har Anm. ikke kunnet finde f. Eks. mellem *Binding*, *Goos*, *Niels Lassen* og *Thyrén*. Forf.s Bestemmelse af »det retsbeskyttede Gode« falder da i Realiteten ogsaa ganske noje sammen med de nævnte Forfatters, ligesom de ovenfor fremhævede Følgeslutninger fra Forf.s Synspunkt jo ogsaa falder ganske sammen med, hvad Goos lærer. Heller ikke i de følgende Afsnit af Bogen ses Forf.s Synspunkt eller Formulering at

have afsat særlige Spor. — Hvorvidt Forf. selv mener, at hans Synspunkt indeholder noget nyt, er efter hans Fremstilling ikke helt klart, men i Belysning af det anførte maa det i hvert Fald betegnes som ubeføjet, naar Forf. S. 53—54 udtaler, at »det ikke er lykkedes saa fremragende Forfattere som . . . Binding, Goos og Thyrén . . . at paa tilstrækkelig overbevisende Maade paavise det særlige Retsgode, som krænkes ved Dokumentfalsk. Selv om man nu ikke uden videre kan slutte sig til disse Teorier, saa skal man dog være varsom med at frakende dem enhver »Rigtighed«.

Forf. tillægger utvivlsomt Bestemmelsen af dette »retsbeskyttede Gode« en overdreven Betydning, ligesom han fejlagtigt anser en Forbrydelses »juridiske Natur« for udtømmende bestemt ved Paavisningen af dette Gode.

Det er ganske vist en af Strafferetsvidenskabens Opgaver at efterspore de retlige Interesser, som tilsigtes værne ved de enkelte Straffebestemmelser, altsaa at udfinde de gennem Straffeloven »retsbeskyttede Goder«. Disse tjener som systematisk Grundlag for den videnskabelige Fremstilling, tildels ogsaa for Straffelovene. Udover denne formelt systematiske Opgave har Bestemmelsen af det retsbeskyttede Gode for Strafferetten en videre rækkende reel Betydning, idet Kravet om, at der ved alle Straffebud skal kunne paavises en værnet Samfundsinteresse, er Udtryk for, at Straffeloven ikke er sig selv nok, ikke er hvad Tyskerne kalder »Selbstzweck«, men at Straffebudet kun er beføjet, naar det tjener et udenfor Straffeloven liggende Formaal*), den beskyttede Interesse. Det er denne Interesses Kvalitet og Styrke, der maa ligge til Grund for kriminalpolitiske Overvejelser om Fastsættelsen af det strafbares Omraade, ligesom den de lege lata kan faa Betydning som Fortolkningsdatum ved foreliggende Straffebestemmelser. — Men det vilde være en Misforstaaelse at mene, at den tekniske Opbygning af Straffelovens Bestemmelser i Enkeltheder skulde kunne udledes af en formelmæssig Opstilling af det retsbeskyttede Gode. En saadan urigtig Tankegang synes Forf. imidlertid stærkt inde paa, naar han udfra sit Synspunkt ikke blot til det yderste forfægter Dokumentforbrydelsernes »abstrakte« Karakter, men tillige rejser principielle Indvendinger mod de Love og de

*) Jfr. v. Liszt: Rechtsgut und Handlungsbegriff im Bindischen Handbuche. Strafrechtliche Aufsätze. I. S. 223.

Forfattere, som ved Straffebestemmelserne for Falsk vil tage Hensyn til Falskets Evne til at foraarsage Skade, hvad enten det nu sker ved Fastsættelse af en Fællesstraf for Falsk og Bedrageri eller saaledes, at der opstilles forskellige Strafferammer for det materielt uskadelige og det materielt skadelige Falsk.

For de fleste gældende Straffeloves Vedkommende er Forholdet, som Forf. fremhæver S. 82*), det, at der, selv om man iøvrigt har udsondret Dokumentfalsket fra Bedrageri, dog idømmes en fælles Straf for disse to Forbrydelser, naar Falsk udøves som Middel til Bedrageri, jfr. saaledes dansk Strfl. § 268. Forf. siger herom, at der ikke ud fra den rationelle Opfattelse i dette Tilfælde saa lidt som ellers er nogen Grund til at »konstruere ny Forbrydelsestyper, hvor een Handling udgør flere Forbrydelser, men Reglerne om Sammenstød maa komme til Anvendelse«. Forf. gør sig herved skyldig i den overfor berørte Fejl udfra Bestemmelsen af det retsbeskyttede Gode at ville foretage en bestemt praktisk-teknisk Opbygning af Forbrydelsen i Straffeloven, idet han overser andre relevante Momenter. — Forholdet er jo i Virkeligheden det, at Livet frembyder den typiske Enhed: det ved Falsk iværksatte Bedrageri, og Spørgsmaalet er dette, om der for Loven er tilstrækkelig Grund til at konstruere to Forbrydelser af denne Enhed: 1) Bedrageriet og 2) den »abstrakte« Falskforbrydelse, med Anvendelse af to Strafferammer. For danske Domstole, der er vante til at arbejde med Enheden, vil dette vistnok falde noget kunstlet. — Som en oplysende Parallel kan fremhæves Røveriforbrydelsen, som er et ved Vold iværksat simpelt Tyveri, og som ingen dog tænker paa at splitte i dets Bestanddele under Henvisning til en »rationel Opfattelse«, hvorefter Vold og Tyveri hver for sig er selvstændige Forbrydelser, og til at Sammenstødsreglerne skulde kunne gøre Fyldest.

Og kan iøvrigt Sammenstødsreglerne gøre Fyldest?

Ved Røveri aabenbart ikke. En Anvendelse af Sammenstødsreglerne paa Vold (Strfl. § 200 eller § 203) og simpelt Tyveri (§ 228) vilde ikke paa langt nær kunne føre til den strænge Strafferamme i § 243. Grunden hertil er naturligvis den, at naar Volden anvendes som Middel til

*) Forf. burde som Undtagelse foruden den norske Strfl. tillige have nævnet den tyske Rigsstraffelov.

Tyveriet, saa faar baade Volden og Tyveriet en ganske kvalificeret Farlighed, som de gængse Sammenstodsregler med deres modererede Kumulation ikke regner med, idet de bygger paa det nøgne Faktum, at to Forbrydelser foreligger til samtidig Paakendelse. — Paa tilsvarende Maade stiller Sagen sig vistnok ved Falsk-Bedrageriforbrydelsen. At skrive en falsk Veksel og benytte den i lovligt Øjemed, f. Eks. til Bevis for sin Identitet — altsaa den rene, abstrakte Bevisforbrydelse — er en ringe Forseelse, der vel bør straffes, men efter Sagens Natur ikke bør føre sin Mand i Tugthuset. Men at benytte samme Veksel til at hæve dens Paalydende, altsaa som Middel til et Bedrageri, er en alvorlig Forbrydelse, hvis Strafværdighed ikke er udtømt ved en Strafferamme, der endog vilde sammenlægge en (rimelig) Straf for den abstrakte Bevisforbrydelse og en (rimelig) Straf for et sædvanligt (abstrakt?) Bedrageri.

Thyrén har i sin Bog om Forfalskningsbrotten S. 20 ff. gjort opmærksom paa, at den ideelle Konkurrence mellem Falsk og Bedrageri stiller sig paa en særlig Maade, idet begge disse Forbrydelser har et fælles Moment, nemlig den udviste Svig. Der foreligger derfor ikke som ved sædvanligt Sammenstød det, *Thyrén* kalder fuld Addition, men hvad han kalder partiel Addition af to Forbrydelser. *Thyrén* naar ikke længere end til denne deskriptive Paavisning, og man kunde saa, hvis man vilde ræsonnere i Sammenstodsreglernes Aand, slutte, at denne »halve Konkurrence« burde føre til en særlig lemfældig samlet Bedømmelse. Men ser man kriminalistisk paa Sagen, og tager man den fælles Svigs potenserede Farlighed i Betragtning, holder denne Slutning naturligvis ikke Stik.

Hvor vanskeligt, ja vel umuligt, det er for en Lovgiver praktisk at operere med den af Forf. — i Tilslutning til de sidste danske Udkast — forsvarede rent abstrakte Falskforbrydelse, fremgaar af Strafferammerne i disse Udkast. Naar K. U. II i § 160, 2. Stk., lader Straffen for Benyttelse af en falsk Veksel eller Check stige til Fængsel i 8 Aar, Regeringsforslaget 1924 endog til 10 Aars Tugthus, saa lader disse strænge Straffe sig i Virkeligheden kun forklare ved, at der — i Strid med Forslagernes teoretiske Udgangspunkt — faktisk maa være taget betydeligt Hensyn til den ved Falsket tilsigtede Skade, navnlig Bedrageriet. Der hjemles her i Virkeligheden Straf for noget mere end den blotte

Krænkelser af Dokumentets Bevisfunktion, og der ligger heri en — stiltiende, og aabenbart ikke tilsigtet — Erkendelse af, at Sammenstødsreglerne ikke vilde kunne gøre Fyldest. Man anstrænger sig for at frigøre Falsket fra Bedrageriet, men det lykkes ikke paa Grund af det, af Thyrén fremhævede, fælles Svigs-Moment i begge Forbrydelser. Falsk og Bedrageri i *concurso idealis* er som to sammenvoksede Tvillinger med fælles Blodomløb. En Adskillelsesoperation er farlig og ikke mulig uden Blodtab for hver af Parterne.

Da Forf. som anført ikke giver noget nyt almindeligt Synspunkt for Dokumentforbrydelsernes juridiske Natur, er det forstaaeligt, at hans følgende Undersøgelser i 2. og 3. Hovedafsnit om Dokumentets Begreb og de enkelte Dokumentforbrydelser heller ikke fremtræder i ny Belysning og ikke har ført Forf. til Resultater, der paa væsentlige Punkter afviger fra, hvad der læres eller kan udledes af den gængse Teori og har fundet Udtryk i nyere Love og Udkast. Men netop i Betragtning heraf maa det forekomme overflødigt og urimeligt, at Forf. i disse senere Afsnit af sin Bog optager saa at sige alle Hovedproblemerne: om Dokumentets Form og Indhold, de objektive og subjektive Straffbarhedsbetingelser o. s. v. til fornyet Undersøgelse paa bredeste Basis og herved føres ind paa i vidt Omfang at genoptage og referere Diskussioner og Anskuelser, som efter Videnskabens og Retsanvendelsens nuværende Stilling til Emnerne enten er forældede eller staar ganske fast. — Forf. har gjort flittige og indgaaende Studier af fremmed — navnlig fransk og tysk — Ret, og naturligvis kan det have sin Interesse at blive bekendt med fremmed Rets Stilling til de behandlede Problemer, men det forekommer Anm., at Forf. ogsaa her har medtaget langt mere Stof og navnlig langt flere Enkeltheder end rimeligt begrundet ved Afhandlingens Formaal og Hensynet til Bogens danske Læsere.

En nærmere Gennemgang af Bogens enkelte Afsnit finder Anm. herefter upaakrævet og skal indskrænke sig til enkelte kritiske og kommenterende Bemærkninger.

Naar Forf. S. 105 i Kap. VII om Dokumentets Form siger, at Goos indskrænker sig til at konstatere, at den danske Strfl. maa antages alene at have skriftlige Dokumenter for Øje, men ikke kommer nærmere ind paa Mærkebegrebet, maa det dog hertil bemærkes, at Goos,

sp. Del II S. 8, under det rationelle Begreb om Falskforbrydelsen, ligesom Forf., udtrykkelig vil medtage ogsaa Falsk m. H. t. andre Bevisbærere som Tegn, Mærker o. desl.

I Kap. VIII giver Forf. S. 116—140 en Oversigt over fremmed Rets og dansk Rets Krav til Dokumentets Indhold. Udviklingen S. 117—119 er blevet noget uklar, vistnok som Følge af, at Forf. ved Citeringen af *code pénal* § 162 foran Ordet *certificats* har undladt at citere »*Les faux*«, hvorved det udtrykkes, at Dokumentfalsket skal kunne medføre *possibilité de préjudice*. At der ikke fra denne Bestemmelse kan udledes noget om, hvorvidt Dokumentet efter sit Indhold skal være bestemt til eller egnet til Bevis, skulde det synes overflødigt at udvikle. S. 135 hævder Forf., at Forskellen mellem de i dansk Strfl. § 268 og § 270 ommeldte Dokumenter ikke som antaget af *Goos* beror paa, om Dokumentet er bestemt og egnet til at yde processuelt Bevis eller ej. Heri er Anm. enig med Forf. Men naar Forf. under § 270 vil medtage ogsaa skriftlige Meddelelser, der kun tilfældigvis viser sig at kunne benyttes til Bevis — Breve o. desl. — er dette vistnok for vidtgaaende. Baade § 268 og § 270 maa sikkert efter hele Sammenhængen indskrænkes til Dokumenter, der paa en forud given objektiv Maade fremtræder som typiske Bevisbærere: dispositive Dokumenter, Bevidnelser o. desl.

Udviklingen S. 140—150, hvor Forf. efter en Kritik af *Thyréns* Udkast 1925 fremstiller sin egen Anskuelse om Kravene til Dokumentet Indhold *de lege ferenda*, forekommer Anm. i høj Grad ufyldstgørende.

Forf. spørger S. 141 med *Weismann*, om man ikke under den Tvivl og Usikkerhed, som gør sig gældende i Lovgivning og Teori, bør søge tilbage til det gamle Begreb »Skademulighed«, saaledes at den abstrakte Affattelse af Dokumentfalskreglerne opgives og der tillægges det Retsgodes Beskaffenhed, mod hvilket Dokumentet benyttes som Angrebsmiddel, en større Betydning. — Forf. gør derefter *Thyréns* Udkast af 1925, der delvis slutter sig til *Weismanns* Tanker, til Genstand for en meget overlegen, men efter Anm.s Opfattelse aldeles forfejlet Kritik.

Thyrén staar, som det fremgaar baade af selve hans Forslag og af dets Motiver (S. 151), i Principet paa det moderne (abstrakte) Standpunkt, der betragter Dokumentforbrydelserne som Krænkelser af Dokumentets Bevisfunktion, og ikke — saaledes som *code pénal* — begrebsmæss-

sigt til Forbrydelsen vil kræve Skade eller Skademulighed. Det er derfor urigtigt, naar Forf. S. 142 gaar ud fra, at Thyrén »bygger Gruppen Dokumentforbrydelser« paa Skademulighedsprincippet. Thyrén sondrer ganske vist i sit Udkast mellem Misbrug med forskellige Arter offentlige og private Dokumenter og opstiller forskellige Strafferammer, eftersom Misbruget kan medføre »Fare for Skade« eller ej. Men denne Ordning er ikke i Strid med det af Forf. hævdede Abstraktionsprincip eller Forf.s Bestemmelse af det retsbeskyttede Gode, hvorved det strafbares Omraade fikses og Forbrydelsen i dens rene Type bestemmes. Thyréns Sondringer er baade vel begrundede og vel praktikable, idet der er al mulig Grund til f. Eks. at straffe Brugen af en falsk Veksel forskelligt, alt eftersom den benyttes til overensstemmende med dens Bevisfunktion at hæve dens Paa-lydende, eller til at skaffe Foreviseren Kredit paa et Værts-
hus eller til blot at bevise Foreviserens (rette) Identitet i et Retsforhold. At det her i Virkeligheden kun drejer sig om Lovteknik, synes Forf. selv at indrømme, naar han (S. 49) udtaler, at det naturligvis er en rigtig og sund Tanke ved Strafbarheden af Dokumentfalsk i høj Grad at lægge Vægt ogsaa paa Betydningen af det Retsgode, som krænkes ved Dokumentmisbruget, men at det bør ske ved en rummeligere Strafferamme for Falsk og iøvrigt Anvendelse af Sammenstødsreglerne. Det er ikke let at bringe Overensstemmelse mellem denne sidste Udtalelse og Forf.s »sonderlemmende« Kritik af Thyrén, der kulminerer med en Paa-stand om, at Thyrén i sin § 3 forudsætter, at »et Angreb, der efter sit Begreb medfører Skademulighed, in concreto kan ske uden Skademulighed«. For at antage en saadan Mangel paa Logik frembyder Thyréns Udkast intetsonhelst Holdepunkt.

S. 144 er Forf. naaet til selvstændigt at bestemme sit eget Dokumentbegreb. Forf. opregner 4 forskellige Grupper af Meddelelser: Dispositive Erklæringer, offentlige Dokumenter o. desl., private Bevidnelser m. v. og endelig som den 4. Gruppe Erklæringer eller Meddelelser, der ikke direkte refererer sig til det Bevistema, der har retlig Betydning, men for hvilket det ved Tilfældighedernes Spil bliver af bevisende Betydning. Som Eksempler nævnes Kærestebreve og Rejsebreve, der dvæler ved visse Kendsgerninger. Efter nogle kritiske Bemærkninger til de danske Udkast opstiller Forf. (S. 150) sin foreløbige Dokumentdefinition: »Enhver

Genstand, som indeholder en Meddelelse, der efter sit Indhold kan benyttes som Bevis i Retsforhold» og (S. 202), efter at »Mærkerne« er gennemgaaede, sin endelige Definition af Dokumentbegrebet: »Enhver Genstand, som indeholder en Meddelelse, der efter sit Indhold er af Betydning i Retsforhold eller kan benyttes som Bevis i saadant«. Hovedvægten i disse Definitioner ligger paa, at Dokumentet skal være egnet til Bevis for et retligt relevant Faktum, men ikke behøver at være bestemt eller fremtræde som bestemt til Bevis; man savner imidlertid hos Forf. en nærmere Redegørelse for, hvad han vil forstaa ved denne Bevisegnethed, en Redegørelse, som navnlig er paakrævet af Hensyn til den ovennævnte 4. Gruppe (Rejsebrevene m. m.).

Forf. siger S. 148, at det er »den paa objektiv Maade fremtrædende Egenskab at være egnet til Bevis for et retligt relevant Faktum, der er Kærnen i Dokumentbegrebet«. Denne Beskrivelse passer ogsaa paa Forf.s 3 første Grupper, der alle omfatter typiske Bevisbærere, der har den generelle objektivt fremtrædende Egenskab i Samkvemets regelmæssige Medfør at være egnede til at fremkalde Viljesakter af retlig Betydning. Der er forsaavidt ogsaa en almindelig Trang til Værn for Erklæringer af disse Typer. De er generelt taget »bevisegnede«, og Benyttelse i Retsforhold af forfalskede Dokumenter af denne Art straffes (efter den gældende Strfl.) uden Hensyn til, om det falske Dokument *in concreto* er egnet til Bevis eller af Betydning som Bevis i det paagældende Forhold. I denne Forstand er de af Forf. nævnte Breve derimod ikke Bevisbærere, og en tilsvarende generel Trang til at værne om disse skriftlige Meddelelser er ikke tilstede. — Hermed skal ikke være sagt, at der ikke kan være god Grund til at værne Handle- eller Bestemmelsesfriheden ogsaa, naar den søges paavirket ved falske Meddelelser af sidstnævnte Art, og heri er jo ogsaa de foreliggende danske Udkast enige. K. U. I og K. U. II gør i saa Henseende Skridtet fuldt ud ved — i Lighed med Thyréns Udkast — i Virkeligheden at opgive ethvert Krav om et objektivt fremtrædende specielt Dokumentindhold og straffe enhver Handling, hvorved en falsk skriftlig med Belegnelse af Udstederen forsynet Meddelelse, ligegyldigt med hvilket Indhold, søges benyttet til Skuffelse i Retsforhold. Af de to Formuleringer maa sikkert K. U. I (»søges benyttet«) foretrækkes. — I principiel Modsætning hertil staar T. U.,

der ligesom Forf. har Bestemmelsen »kan benyttes«, som en paa Forhaand given Dokumentsegenskab.

At der her er Tale om to principielt forskellige Standpunkter, synes Forf. i sine Bemærkninger om de danske Udkast ikke at have været helt klar over. Men under alle Omstændigheder skylder Forf. som nævnt en nærmere Forklaring af den »Bevisegnethed«, hvormed han opererer. Skal den bedømmes konkret eller abstrakt? Skal Dokumentet være eller kunne være eller blive af bevisende Betydning i et bestemt Retsforhold? Og hvorledes vil Forf., naar de nævnte Breve medtages, drage Grænsen mellem Erklæringer, som i deres »objektive Fremtræden« er egnede til Bevis, og andre Meddelelser? Om hvilke Meddelelser af faktisk Indhold kan det paa Forhaand betegnes som udelukket, at de ikke under et eller andet Sammentræf af Begivenheder kan blive bevisende for et eller andet retligt relevant Faktum? Forf. ender sin Opregning med Breve (altsaa Henvendelser fra Brevskriveren til en Tredjemand), der dvæler ved visse Kendsgerninger. Men nu Indbydelser eller Takkebreve? Disse kan meget vel tænkes at faa Betydning som Led i et Alibibevis. Eller Dagbogsoptegnelser? Anm. har en Gang deltaget i Paadømmelsen af en Skilsmisssag, hvor lyriske Udgydelser i en Dagbog om et erotisk Forhold var saa kompromitterende, at de overflodiggjorde alt andet Bevis. — I Alimentationssager fremlægges undertiden gamle skidne Lommebøger med blotte Dato-Optegnelser som »Bevisligheder« med Hensyn til Konceptionstiden. Er saadanne Optegnelser Dokumenter? Er de i deres »objektive Fremtræden« egnede til Bevis for et retligt relevant Faktum?

I Kap. IX—XI giver Forf. en i det hele klar og velskrevet Fremstilling af det hidtil lidet opdyrkede Emne: Vareomsætningens Mærker og Stempler, Afgiftsmærker og Postfrimærker, Bevismærker og Identitetstegn. At Garantimærker i egentlig Forstand bør værnes som Dokumenter, er der almindelig Enighed om, hvorimod der er forskellige Opfattelser om, hvorvidt saadanne Mærker bør holdes ude fra Dokumentbegrebet eller inddrages under et videre omfattende Dokumentbegreb. Forf. foretrækker i Tilslutning til T. U. dette sidste, medens K. U I og K U II har foretrukket den første Ordning. Som Udkastene foreligger, faar den forskellige Opstilling for saa vidt praktisk Betydning, som Undertrykkelse af saadanne Mærker efter T. U.

bliver strafbart som Dokumentfalsk, medens de andre Udkast kun straffer Benyttelse af falske Mærker o. desl. — I Modsætning til de danske Udkast vil Forf. ikke inddrage Varemærker under Dokumentbeskyttelsen. Hvad Forf. (S. 172) anfører til Støtte for sin Opfattelse — at Varemærket ikke opfylder de Krav, der maa stilles til Dokumentet i Henseende til Form og Indhold — forekommer temmelig svagt i Betragtning af det formløse og indholdsfattige Dokument, Forf. iøvrigt vil nøjes med. — Forf.s Udvikling S. 181—182 om Stempelovens § 41 kan ikke bifaldes. Efter at der i § 41, 1. Stk., er fastsat Straf for Eftergørelse og Forfalskning af Stempelpapir og Stempelmærker, bestemmes det i 2. Stk.: »Som Eftergørelse og Forfalskning af Stempelpapir eller Stempelmærke anses ogsaa Benyttelse af tidligere anvendt Stempelpapir eller Mærke, paa hvilket Tegnet paa den tidligere Benyttelse er fjernet«. At Kassationspaategningen paa et Stempelmærke maa anses som et Dokument, er — sikkert med Rette — antaget i Praksis. Men naar Forf. saa heraf vil udlede, at Stempelovens § 41, 2. Stk., har faaet den Mission for et specielt Omraade at udfylde et Hul i den gældende Straffelov, der som bekendt ikke hjemler Straf for Undertrykkelse af Dokumenter i Almindelighed, saa beror dette paa en Misforstaaelse. Hvad § 41 ganske jævnt og ligefremt bestemmer, er dette, at Eftergørelse og Forfalskning af Stempelmærker er strafbar, og at det i saa Henseende er ligegyldigt, om det urigtige Mærke frembringes som et helt nyt Produkt eller ved Rensning af et ved Kassation annulleret ældre Mærke. Fuldbyrdsesmomentet er forskelligt i 1. og 2. Stk., idet 2. Stk. kræver Benyttelse til Fuldbyrdselse, medens 1. Stk. nøjes med Eftergørelse eller Forfalskning. Ligegyldigt er det, hvem der kasserer det falske Mærke eller har kasseret det rensede Mærke. Derimod indeholder § 41, 2. Stk., ingen Hjemmel for at straffe Undertrykkelsen, altsaa Rensningen, som saadan; det er kun Benyttelsen af det rensede Mærke som nyt, der straffes. — I Kap. XI vil Forf. ligesom den tyske Strfl. under Dokumenter medtage Bevismærker, Garderobemærker, Transportmærker m. m., men ikke blotte Identitetsmærker. Grænsen mellem disse Grupper er maaske principielt klar, men de store Vanskeligheder, den har forvoldt den tyske Retspraksis, frister ikke til Efterfølgelse. Forf.s Kritik af Kriteriet »Betegnelse af Udstederen« som Skelnemærke falder sammen med

Torps og maa i Principet anerkendes for rigtig. Forf. har ganske Ret, naar han (S. 199 og S. 80) kritiserer en Udtalelse i Motiverne til K. U. II om, at Betegnelse af Udstederen skulde give Dokumentet eller Mærket en Art »Normalbeviskraft«. Denne Udtalelse i Motiverne er ganske sikkert uheldig.

Forf.s Udvikling i Kap. XIII—XV om de objektive og subjektive Betingelser for Dokumentfalskets Strafbarhed er nærmest en haandbogsmæssig Fremstilling, der giver overmaade lidt nyt i Forhold til Fremstillingens Bredde og medtager meget overflødigt — jfr. særlig S. 289—304, hvor Forf., uagtet der i gældende dansk Retspraksis ikke er nogen Tvivl om, hvad der udkræves til Forsæt ved Dokumentfalsk, optager dette Spørgsmaal til Undersøgelse ligefra D. L. til Nutiden og endog S. 294—299 udførligt refererer Niels Lassens af Goos forlængst gendrevne Anskuelse om en særlig videre rækkende Falsk-Hensigt.

Naar Forf. S. 237 til Støtte for sin Antagelse af, at Udstederen af et Dokument selv kan begaa Falsk ved at foretage Ændringer i dette, paaberaaber sig forskellige danske Domme (S. 237—8) er ingen af disse afgørende, idet Forholdet ikke i noget af de paadømte Tilfælde forelaa rent: Ændringen i Dokumentet foretoges først efter at det var forsynet med Tinglæsningspaategning eller noteret af Kassekontrollen.

I Kap. XVI giver Forf. en — paa *Garrauds* Fremstilling bygget — Oversigt over fransk Rets Regler om intellektuelt Falsk og i Kap. XVII en Kritik af disse Regler. Denne Kritik — navnlig S. 328—332 — forekommer Anm. at være baade vel skrevet og rammende. Forf. betoner her med Rette de forskellige reale Hensyn, der gør sig gældende ved Vurderingen af det materielle og det intellektuelle Falsks Strafværdighed, og fremhæver det misvisende i ganske at sammenstille disse to Arter af Dokumentmisbrug samt den væsentlige Forskel mellem det uægte og det usande Dokument, navnlig ogsaa med Hensyn til Gerningsmandens Mulighed for at unddrage sig Opdagelse, som jo er typisk for det materielle i Modsætning til det intellektuelle Falsk*). Forf.s Udvikling har her et kriminalistisk Præg, som hans Afhandling ellers i en beklagelig Grad savner.

*) Jfr. herved min Afhandling i nærværende Tidsskrift 1918 S. 12 ff., hvor jeg — uden at nævne Dokumentfalsk — har fremhævet dette Synspunkt ved den alm. Vurdering af Forbrydelsers Farlighed.

I Kap. XVIII gør Forf. sig til Talsmand for en Udvidelse af Strafbarheden af det intellektuelle Falsk, men vil dog efter en Del Overvejelser frem og tilbage blive staaende ved de sidste danske Udkasts Standpunkt, nemlig foruden offentlige Dokumenter kun at medtage Lægeattester og Dyr-lægeattester. Der kunde dog maaske være Grund til — ligesom K. U. II, norsk Strfl. og Thyréns Udkast — at gaa noget videre. En lille Straf for ligefrem løgnagtige private Bevidnelser vilde vistnok være ganske nyttig til at afslive den herskende slappe Attestmoral.

Endnu skal kun gores nogle Bemærkninger til Forf.s Fremstilling af Undertrykkelse af Dokumenter i Kap. XIX S. 365—378. Forf. gør S. 375 gældende, at Værnet om Dokumentet i dets Bevisfunktion kræver almindelig Strafbarhed af Undertrykkelse af Dokumenter, og at Tilintetgørelse af Dokumentet som Bevismiddel er en Handling, der i Strafværdighed maa ligestilles med Falsk. Forf. slutter sig for saa vidt til de sidste danske Udkast, der hylder samme Opfattelse, og Forf. kritiserer K. U. I, naar det i subjektiv Henseende stiller Krav om Forsæt til at skille en anden ved hans Ret. Rationelt, efter Synspunktet, skal der kun kræves Forsæt til at skille en anden ved Bevismidlet. Denne Deduktion fra Værnet om Dokumentets Bevisfunktion er imidlertid sikkert noget overfladisk. Allerede den Omstændighed, at Lovgiverne først sent og sparsomt er naaet til at straffe Undertrykkelse af Dokumenter i noget betydende Omfang — alene norsk Strfl. har en generel Straffebestemmelse herom — er Udtryk for, at Trangen til Forholdets Strafbarhed er langt ringere end Trangen til Straf for Falsk. En nærmere Overvejelse vil da vistnok ogsaa godtgøre, at der er en strafferetligt afgørende Forskel mellem at tilintetgøre en Leveattest og skrive en falsk Leveattest, at tilintetgøre en Veksel og benytte en falsk Veksel. — Det, som *ex professo* præger Falskforbrydelsen, nemlig Dokumentets ejendommelige Funktion som Bevismiddel gennem den fikserede, af Tid og Rum uafhængige, legemliggjorte Erklæring; Nødvendigheden af at kunne stole først og fremmest paa dennes Ægthed, Besværligheden med at skulle kontrollere Rigtigheden o. s. v. — alt dette træder jo ikke frem, naar Dokumentet undertrykkes. I Principet synes der ikke at være nogen betydelig Forskel mellem Undertrykkelse af Dokumenter og Undertrykkelse af andre Bevismidler, der kan have Betydning for Retsfor-

hold. En nærmere kriminalistisk Betragtning af Forbrydelsen og Forbryderen vil yderligere uddybe denne Forskel mellem Forfalskningen og Undertrykkelsen: Den, der vil skrive en falsk Veksel, har det i sin Magt at lade den lyde paa 100 Kr., 1000 Kr. eller 10,000 Kr.; han kan vælge de Navne, han finder mest formaalstjenlige, og søge den afsat i den Bank, han finder bedst skikket, og han kan — som f. Eks. ved falske Postanvisninger — foretage Forbrydelsen en gros, før han bliver standset. Men i de praktiske Tilfælde, hvor der skal opnaas noget ved en Undertrykkelse af et Dokument, er alle disse Muligheder paa Forhaand begrænsede, sædvanligvis til et bestemt Retsforhold med en bestemt Person angaaende et bestemt Dokument lydende paa et bestemt Beløb. Undertrykkelsen har med andre Ord ikke den almenfarlige Karakter som Falsket. Og dersom en Vandelsattest eller en Leveattest tilintetgøres — ja saa er Ulykken ikke større end, at der kan skaffes en ny. Af Betydning for Strafværdigheden maa det her nødvendigvis være, om der kan ske nogen Skade eller ej, og derfor er K. U. I, der kræver Hensigt til at skille nogen ved hans Ret, i hvert Fald at foretrække for T. U. og K. U II. Men overhovedet er den ved alle Udkastene etablerede Ligestilling mellem de to Forbrydelser vistnok forfejlet og burde formentlig revideres. Bestemmelsen i K. U. II § 159 er heller ikke afstemt efter Dokumentdefinitionen i § 158. I § 158 defineres Dokument bl. a. som en Tilkendegivelse, der benyttes som Bevis for en Rettighed o. s. v. Efter § 159 straffes den, som hindrer en anden i at benytte et Dokument som Bevismiddel. Men heri er der jo en aabenbar Modsigelse. Naar Dokumentet først opstaar ved Benyttelsen, kommer Forbrydelsen Undertrykkelse til at mangle sin begrebsmæssige Genstand; i hvert Fald bliver denne indskrænket til den anden i § 158 nævnte Form af Dokumenter: de, der fremtræder som bestemte til Bevis.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology. Februar og Maj 1927.

I Februarhæftet af ovennævnte Tidsskrift findes en særdeles oplysende Artikel af *Charles S. Hyneman* om »The Problem of Providing Incentive for Prison Labor«. Artiklen bygger paa en i 1923 foretaget Undersøgelse omfattende 104 Straffeanstalter for voksne Fanger i de forenede Stater. Anstaltens daglige Gennemsnitsantal af Fanger var 84,761, og allerede finansielle Hensyn giver det rejste Spørgsmaal sin store Betydning; thi uden Belønning for god Arbejdsydelse eller Straf for utilfredsstillende vil Fangeren ikke yde sit bedste. Forfatteren tror ikke paa »Pisken«, og Beskæring af opnaaede Begunstigelser slaar ikke til som Stimulans for Arbejdsviljen. Praktisk taget er da kun tilbage som Belønning for tilfredsstillende Flid Afkortning i Straffetid (»good time«) og Pengeydelse (»money wage«), og disse Midler er begge bragt til Anvendelse. Afkortning i Straffetiden er gennemført paa forskellig Maade f. Eks. saaledes, at en Straffetid paa 6 Maaneder nedsættes til 5, naar Fangens Forhold er, som de bør være, og Afkortningen stiger med Straffens Længde, eller saaledes at Fangeren faar fra 3—10 Dages Afkortning for hver Maanedes første Klasses Arbejde. Forfatteren forsøger ikke en nærmere Vurdering af de opnaaede Resultater, men siger kort, at man efter Afkortningens voksende Popularitet maa antage, at den er et væsentligt Led i det ideelle Belønningssystem. — Forfatterens Hovedinteresse knytter sig tydeligt til Lønbetalingen. Den har mødt stærk Modstand, fordi den bringer det Offentliges Udgifter i Vejret, men det overses, at Lønbetalingen gør det muligt for Fangeren at støtte sin Familie, som ellers ofte vilde falde Samfundet til Byrde; ved saadan Støtte kan derhos be-

vares et værdifuldt Baand mellem Fangen og hans paa-
 rørende. Det er ogsaa af Betydning, at Fangen kan opspare
 et Beløb, som kan lette ham den første vanskelige Tid efter
 Løsladelsen. Lønnen er endelig et saadant Incitament for
 Arbejdslysten, at den kan antages at forøge Arbejdsudbyttet
 maaske med mere end dens eget Beløb. — Med Hensyn til
 Spørgsmaalet om at betale Fangerne Løn deles Staterne
 indenfor U. S. A. i fire Grupper: 14 Stater betaler over-
 hovedet ingen Løn, 7 Stater betaler Løn til alle Fanger,
 10 Stater betaler Løn til alle beskæftigede Fanger og 10
 Stater betaler kun Løn til Fanger, som er beskæftiget ved
 specielle Arter af Arbejde, saasom Fremstilling af Varer,
 der skal sælges; for 7 Staters Vedkommende havdes ingen
 Oplysninger. Der er stor Uensartethed i Henseende til de
 Beløb, der betales Fangerne, og den Maade, hvorpaa de
 beregnes. Nogle Stater betaler »a flat rate«, varierende fra
 ca. 5 til ca. 25 cents pr. Dag. I nogle Tilfælde ydes en
 »Bonus«, der under visse Forhold kan stige til omkring
 1 Dollar om Dagen, og i andre fastsættes et Arbejdsmaal
 saaledes, at de, der udfører mere end Maalet, faar større
 Beløb end dem, der ikke naar over det; der nævnes Eksem-
 pel paa højere Løn til Forsorgere end til ikke Forsorgere.
 Medens de indhentede Oplysninger, som her kort angivet,
 viser stor Uensartethed i Staternes Praxis, er Udtalelserne
 fra Sagkyndige og Forfattere mere overensstemmende, idet
 det synes en almindelig Mening, at Løn bør betales, hvor-
 hos de fleste vil have den fastsat alene efter den økono-
 miske Værdi af Fangens Arbejde; i sidstnævnte Henseende
 er der dog afvigende Anskuelser, idet navnlig Hensynet til,
 om Fangen er Familieforsorger, og til hans Villighed og
 Opførsel fremhæves som Momenter, der bør komme i Be-
 tragtning. Forfatteren selv hævder, at Lønnen bør fastsæt-
 tes saa nær som muligt efter samme Hensyn som dem, der
 bestemmer Lønnen for tilsvarende Arbejde udenfor Fængs-
 let; dette skal saa vidt muligt give en industriel Træning
 og lære Fangen Forstaaelse af sine Muligheder som Arbej-
 der. Paa den anden Side maa Lønnen ikke være større
 end den, som den individuelle Fange kan vente at tjene
 som fri Mand. — Forfatteren vender sig imod den ofte
 hævdede Anskuelse, at Udbyttet af Fangens Arbejde i første
 Række skal tjene til at betale Straffesagen, eventuelt Er-
 statning og Fængselsophold; der bør vel ske et Fradrag,

thi ellers vilde Fangen have større Opsparingsevne i Fængslet end udenfor, men Fradraget skal fastsættes lig Leveomkostningerne for en Industriarbejder; derved nærmes Fangens Vilkaar dem, han kan vente, naar han loslades. — De fremkomne Oplysninger om Virkningen af Lønbetalingen kan samles deri, at Lønbeløb — naar alle Fradrag var gjort — paa gennemsnitlig 6 til 50 cents pr. Dag bragte Fangerne til at præstere, hvad de vedkommende Myndigheder ansaa for et »reasonable« Dagsarbejde, og der gives Udtalelser om, at Indførelse af Systemet har bragt særdeles tilfredsstillende Resultater saavel fra moralsk som fra økonomisk Synspunkt. — Hvad angaar Fangens Adgang til at disponere over Lønnen, opstilles som Rettesnor, at Problemet maa løses saaledes, at Baandet mellem Fangen og hans Familie søges bevaret, og at Løsladelsesvan- skelighederne lettes ham, uden at man dog ødelægger det i Lønnen liggende Incitament til Arbejde. Staternes Praksis paa dette Omraade varierer imidlertid lige fra, at Bestemelsesretten ligger hos en af Fængslets Embedsmænd, og til, at den er Fangens. Mellem disse Yderpunkter ligger forskellige Ordninger, som fastsætter Fordeling i vekslende Forhold mellem Paarørende, Løsladelsesfond og Fangens egne Fornødenheder. Hos Forfattere og Sagkyndige er Meningerne om den rette Løsning delte; medens en vil give Fangen den fulde Dispositionsret, dog saaledes at der ved Benaadning kan tages Hensyn til, hvorledes Fangen har disponeret, anser en anden »Penge i Fangens Haand for det værste, han kan have«. Iøvrigt beror Divergenserne paa, hvilken Vægt der tillægges de enkelte af de ovenomtalte 3 Formaal samt Erstatningen af den ved Forbrydelsen voldte Skade. Hynemman kommer for sit eget Vedkommende til den Konklusion, at en Del af Lønnen maa overlades Fangen til Brug under Fængselsopholdet, at Fangen maa tvinges til at bidrage til sin Families Underhold, og at Resten, hvis der er en saadan, skal bevares til Brug ved Løsladelsen. Det opstilles i denne Orden, fordi Lønnens første Formaal er at befordre Fangens Arbejdsomhed. Det foreslaas nærmere udformet saaledes, at Beløbet til Fangens fri Anvendelse fastsættes til en eller anden, f. Eks. 25, pCt. af Lønnen, eller saaledes at det frie Beløb først fremkommer, naar et fastsat Tal er naaet. Understøttelse af Familie, som har det behov, gaar forud for Opsparing til Los-

ladelsesfond; thi hvis det er nødvendigt, er det bedre for Staten en Gang for alle at yde Fangen Hjælp ved Løsladelsen end at betale Understøttelse til hans Familie. — Forfatteren sammendrager Artiklens Resultat i følgende Punkter:

- »1) Der maa gives Fangen Incitament til Arbejde — til dels i Form af Løn (»money wage«).
- 2) Lønnen til den enkelte Fange maa fastsættes efter samme Faktorer, som bestemmer den udenfor Fængslet.
- 3) Staten skal fradrage Lønnen et Beløb svarende til Leveomkostningerne for en fri Arbejder ved samme Beskæftigelse.
- 4) Fangen skal have en vis Del af Lønnen til fri Raadighed (»as spending money«).
- 5) Af Resten skal Fangen bidrage, hvad der maatte være nødvendigt, til sin Families Underhold, og er der yderligere tilovers, skal det opspares som Løsladelsesfond.
- 6) Dette System vil forøge Fængslernes Produktion mere end nok til at opveje Beløbet, der betales som Løn.«

Af Hæftets øvrige Afhandlinger er Grund til at nævne et Forsøg, *K. M. Banham Bridges* har gjort paa at give en Oversigt over »Factors Contributing to Juvenile Delinquency«. Oversigten omfatter Factorer, der er fundet som medvirkende i forekomne Sager, hvoraf »nogle Tusinder« er studerede; Faktorerne inddeles i 6 Hovedgrupper, nemlig I Barnets legemlige Forhold (12 Underinddelinger), II dets mentale Forhold (19 Underindd.), III Forhold i Hjemmet (16 Underindd.), IV i Skolen (8 Underindd.), V i Naboskab (7 Underindd.) og VI ved Barnets Beskæftigelse (7 Underindd.). Der gives en kort Analyse af hver Faktor, men nogen Vurdering af deres Vægt forsøges ikke. Oversigten har sin Værdi som Hjælpemiddel navnlig for Praktikeren til at blive opmærksom paa forekommende Fejltrins Aarsager.

I Majhæftet gør Professor i Sociologi *Louis N. Robinson* nogle Bemærkninger om det moderne Fænomen: »The Revolt of the Jury«. Anledningen er en Udtalelse af Dommer Nott, der gengives saaledes: »Efter min Mening ligger det svage Punkt i vor Straffeforfolgning ikke saa meget hos vort Politi, eller vore Paatalemyndigheder, eller vore Domstole som hos vore Nævninger, hvilket vil sige det

samme som: hos vort Folks almindelige Stilling overfor Forbryderen. Den amerikanske Jurys Tendens er ikke at afgive en Kendelse overensstemmende med Beviset, men at udtale en Slags Salomonsdom, skønt Nævningernes Forudsætninger for en saa delikat Opgave staar i usædvanlig slaaende Modsætning til den Konges, som de efterligner.« Professor Robinson bemærker, at Dommer Nott kun er en af de mange Jurister, der begræder Nævningernes nuværende Holdning. Han betvivler ikke, at Forholdene ligger, som Nott angiver, men naar Dommeren antager, at Ondets Rod maa søges i, at man ikke længere tror paa Disciplin, og at man har en sentimental, letbevægelig Taalsomhed overfor Forbrydere, hvad Film og »baseball« i Fængslerne er Vidnesbyrd om, rejser Professor R. Indsigelse. Det er hans Overbevisning, at Nævningernes Holdning er Resultat af den almindelige Oplysning og Udviklingen af bedre Forstaaelse af Forbrydelsesproblemet, og hvor odelæggende den end maa blive for den nuværende Ordning af Straffeforfølgning, saa vil den i det lange Løb bringe Fremskridt i den evige Kamp mod Forbrydelse. Nævningernes nuværende Holdning er den sunde Fornufts Oprør; den er en Protest mod den abstrakte Retfærdighed, for hvilken Gudinden med Bind for Øjnene er Symbol, og som Menigmand nu forstaar er langt fra den guddommelige. — Formaålet for Straffeforfølgning er at beskytte Samfundet. Det fyldestgøres teoretisk ved, for det første at Lovgivningsmagten specificerer de for Samfundet skadelige Handlinger og bestemmer, hvad der skal gøres ved dem, som begaar disse Handlinger, for det andet at Politiet paagriber Gærningsmændene, for det tredje at Retten fastslaar at paagældende er Gærningsmænd, og for det fjerde at vedkommende Myndighed fuldbyrder Straffen. Her bortses fra Kirkens, Skolens, de sociale Foranstaltningers Rolle i Kampen mod Forbrydelse og tænkes kun paa Straffeforfølgning som et af Midlerne i Kampen. Faa Jurister har agtet paa, hvad der kan kaldes Tidselementet i Strafferetten. Det er ikke ualmindeligt at se, at Lovgivningsmagten for hundrede Aar siden fastslog ikke blot, at den og den Handling var skadelig for Samfundet, men ogsaa hvad der skulde gøres ved en Person, endnu ufødt, og om hvem intel kunde vides, som vilde begaa Handlingen i Aaret 1926. Ret beset synes det at være, ikke umuligt, men meget uklogt (»foolish«), ja

endog meget urigtigt at gøre det, og den eneste Undskyldning derfor er, at Lovgivningsmagtens hele Opmærksomhed var indstillet paa Handlingen, Forbrydelsen, og ikke paa Manden eller Kvinden, som maatte begaa den. Hvad er det nu, der sker i Retten: Politiet fremstiller Sigtede, tiltalt af Staten for at have begaaet den kriminelle Handling. Domsforhandling skrider frem under Dommerens Forsæde, og med Forsvarerens Forsøg paa at bevise Tiltalles Uskyld. Nævningernes Rolle er at lytte til begge Parter Bevisførelse og afgøre, om Tiltalte har begaaet Forbrydelsen eller ej. Dette er alt, hvad Nævningerne forudsættes at gøre, og det er, hvad de mere eller mindre vægre sig ved at gøre. Enten vil de ikke erklære Manden skyldig, skønt Beviset klart viser, at han er det, eller de forsøger, som Dommer Nott siger, at fælde en salomonisk Dom i Sagen. Vi har nu Forudsætningerne for at forstaa deres Synspunkt: Bevidst eller ubevidst er de imod den Rolle, de forudsættes at skulle spille i Spillet, hvis Maal er Samfundets Beskyttelse. I enhver Sportskamp afhænger et Holds Succes af, at enhver Deltager gør sin Pligt, men det er ikke let at faa en Deltager til at gøre sin Pligt, til at være »paa Tæerne«, naar han ikke længere tror paa, at Maalet kan naas, selvom han udfører sin Del godt. — Tanken illustreres med et Eksempel: For hundrede Aar siden fastsatte en vis Lovgivning, at den, der tog fremmed Ejendom paa en vis Maade, skulde ti Aar i Straffeanstalten. Nu i 1926 tiltaltes en Mand for at have taget Ejendom paa denne Maade. Er Beviset fyldestgørende, og gør Nævningerne, hvad de forudsættes at skulle gøre, bliver Manden dømt til ti Aar i Straffeanstalten. Dette er i Sandhed »den døde Haand« med Hævn. Hvorledes kunde Lovgivningen for hundrede Aar siden sige, hvad der bør gøres med denne Mand? Vidste den, hvad Slags Menneske han var, hvilken Opdragelse han vilde faa, under hvilke sociale og økonomiske Forhold han vilde blive født o. s. v.; vidste de, hvad ti Aars Ørkesløshed i en overfyldt Straffeanstalt vilde bringe den Mand? Svaret bliver nej. — Robinson slutter saaledes: »Hvad end nu vore Lovbøger maa sige om Emnet, vi som et Folk tror ikke længere paa den Art Relfærdighed. Nævningernes nuværende Holdning skyldes ikke Slappelse af Disciplin eller Indflydelse af sentimentale og halvgale Kvinder (»moonstruck maidens«), som spilder deres Taarer paa Forbrydere. Vi bryder os

ikke længere om Abstraktioner, og hvad man end vil sige, er vor Straffelov i sin Grund abstrakt, skabt af det attende Aarhundredes formelle Logikere, som ud fra den Tro, at alle Mennesker var skabt ens (»equal«), kunde udforme en Straffeforfølgning, hvori selve Mennesket overhovedet ikke figurerede. Hvis alle Forbrydere var lige, saa var naturligvis Forbrydelsen det afgørende Forhold. Resultatet af denne abstrakte Tankemaade var Udviklingen af en Strafferet, der drejede sig om Forbrydelsen ikke om Forbryderen, om Gærningen ikke om Gærningsmanden. Vi har, Gudskelov, ændret alt dette i Behandlingen af de unge Lovovertrædere. Ungdomsdomstolens Opgave er ikke at give den skyldige en Straf, som en fortidig og glemte Lovgiver fastsatte for det da ufødte Barn; dens Opgave er først og fremmest at vende dette Barn fra slette Veje. Hovedinteressen samler sig om Barnet, ikke om dets Forbrydelse. Dette er Vidnesbyrd om den Revolution, som er sket i vor Tankemaade med Hensyn til Strafferetten. Vi har endelig faaet Interesse for Forbryderen. Det vil aldrig mere lykkes at tvinge Nævningerne til at lukke Øjnene for Forbryderen, medens de koncentrerer deres Opmærksomhed om hans Gærning. Jeg gentager, at dette er en stor Vinding, og tilsidst vil Jurister forstaa, at det er det. I Øjeblikket er det naturligvis forstyrrende for dem, der holder paa at spille det gamle Spil. Det, som er at gøre, er imidlertid at omforme Spillet, eller hvis man er imod, at jeg kalder det et Spil, at indføre en ny Ordning for Straffeforfølgning.«

Hæftet bringer af mere almindelig Interesse Afhandlinger af *Helen Leland Witmer* om »The History, Theory and Results of Parole«, af *F. E. Haynes* om »The Individual Delinquent« og af *Robert B. Montgomery* om »Classification of Foot-Prints«, samt enkelte andre Afhandlinger m. m.

Jesper Simonsen.

Mindre Meddelelser.

Fra Japan.

I den »Sammlung ausserdeutscher Strafgesetzbücher in deutscher Übersetzung«, som Redaktionerne af »Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft« og »Mitteilungen der Internationalen Kriminalistischen Vereinigung« udgiver paa Walter de Gruyter & Co.s Forlag i Berlin og Leipzig, er i dette Aar udkommet nogle japanske Love vedrørende Strafferetsplejen, nemlig Nævningeordningen af 18. April 1923 og Straffuldbyrddelsesloven af 28. Marts 1908 med den til sidstnævnte Lov sig sluttende justitsministerielle Anordning om Lovens nærmere Gennemførelse samt 3 mere specielle Straffelove. I et Forord udtaler Prof. *Kohlrausch* i Berlin Ønsket om, at Collegerne i Japan i Oversættelsen vil se en Hilsen fra det Land »til hvilket de kom for at se og lære, men som de samtidig bragte rige Impulser«.

Det vil maaske have Interesse at nævne, at Loven anordner Nævninger i Straffesager, som angaar Forbrydelser, der straffes med Livsstraf eller med livsvarigt Tugthus eller livsvarigt Fængsel, dog at den Anklagede lige til Statsadvokatens Indledningsforedrag kan frafalde Nævningemedvirken, ligesom Nævningerne aldrig medvirker i Straffesager vedrørende Forbrydelser mod den kejserlige Familie, Højforræderi, Landsforræderi, Mytteri og Opløb, Forraaden af militære Hemmeligheder, Overtrædelser af de militære Straffelove eller Overtrædelser af de Love, der vedrører de offentlige Valg. Endvidere kan Anklagede forlange Nævningebehandling i Straffesager, som vedrører Forbrydelser, der straffes med tidsbestemt Tugthusarbejde eller Fængsel paa over 3 Aar og hører under Landsretternes Competence, men saaledes at den Anklagede, hvis han domsfældes, skal tilpligtes helt eller delvis at betale Omkostningerne ved Nævningernes Indkaldelse samt Diæter og Rejsegodtgørelser

til Nævningerne. — Hvis der efter de stedlige Forhold er Grund til at frygte, at Nævningerne ikke vil være upartiske, kan Statsadvokaturen andrage den nærmest højere Ret om at henlægge den stedlige Competence til en anden Ret; Andragendet anses for bortfaldet, hvis den Anklagede frafalder Nævninger.

Med Hensyn til Nævningernes Kaldelse er der den Hovedforskel fra Ordningen hos os, at der ikke finder nogen Udvalgelse Sted indenfor Kredsen af dem der opfylder Lovens Betingelser for at kunne være Nævning, men at kun Loddet afgør, hvem af disse der kommer til at fungere. Af Lovens Betingelser er de vigtigste: Kun mandlige Statsborgere, som er mindst 30 Aar, som mindst i de sidste 2 Aar har boet i vedkommende Kreds og i direkte Skat til Staten betalt over 3 Jen, og som kan læse og skrive japansk, kan fungere. Vedkommende maa dernæst ikke være umyndiggjort eller Fallent, døv, stum eller blind eller straffet med Tugthusarbejde eller Fængsel i 6 Aar eller derover. Udelukket er de fleste Embedsmænd, Præster, Sagførere, Notarer og offentlige Skrivere, Læger, Tandlæger og Apotekere samt — hvad der virker mere ejendommeligt — Studenter og Skoleelever. Nævningehverv kan afslaaes af Personer som er over 60 Aar gamle, af alle tjenstgørende Embedsmænd og Lærere samt af Parlamentsmedlemmer, saalænge Samlingen varer.

Med Hensyn til Sagens Behandling anordner Loven to Tempi: Først finder en forberedende Forhandling Sted, uden Nævninger; under denne forhøres den Anklagede af Retsformanden; ogsaa de andre Dommere saavel som Statsadvokaten og Forsvareren kan selv stille Spørgsmaal til ham efter at have indhentet Formandens Tilladelse. I øvrigt gaar den forberedende Forhandling ud paa at ordne Bevisførelsen, idet Statsadvokat og Forsvarer vel ogsaa før den forberedende Forhandling kan stille Begæring om Afhøring af et Vidne, Optagelse af et Skøn osv., men efter den forberedende Forhandling kun kan fremkomme med saadanne Begæringer indtil senest syv Dage før Hovedforhandlingen.

Med Hensyn til Hovedforhandlingen gør Loven det Buk for Umiddelbarhedsprincippet, at den i § 71 bestemmer: »Retten kan, saafremt ikke andet er bestemt, kun afgøre Processen paa Grundlag af de Beviser som den har faaet umiddelbart forelagt«. Tilføjes »saafremt ikke

andet osv.« har Hensyn til §§ 72—75, hvorefter Protocollater af Vidneafhøringer, Embedserklæringer og skriftlige Skønsforretninger kan benyttes som Bevismidler, naar en Medanklaget eller et Vidne er død eller af anden Grund ikke har kunnet stævnes, naar en Anklagets eller et Vidnes Forklaring under Hovedforhandlingen paa væsentlige Punkter afviger fra hans tidligere Forklaring, og naar en Anklaget eller et Vidne vægrer sig ved at svare. Mere betænkeligt synes det at være, at Protocollater af Afhøringer af Anklagede eller Vidner i helt andre Sager kan benyttes som Bevismiddel, naar den Afhørte »er død eller paa Grund af Sygdom eller andre Grunde ikke kunde stævnes«. — Endelig kan Protocollater altid benyttes som Bevismidler, hvis Procesparterne erklærer sig enige deri.

Hovedforhandlingen afsluttes som hos os med Formandens Retsbelæring til Nævningerne. Det er udtrykkelig forbudt ham at tilkendegive sin egen Mening om Bevisets Tilstrækkelighed og den Anklagedes Skyld.

Ejendommelig er den Bestemmelse, at Retsformanden kan forbyde den Nævning, som uden hans Tilladelse forlader Nævningernes Raadslagningsværelse eller har Samkvem med Udenforstaaende, den videre Udøvelse af hans Funktion. I Sammenhæng med denne Bestemmelse staar det sagtens, at Loven anordner 12 Nævninge-Suppleanter.

Hovednævningernes Tal er som hos os 12. Men til den bekræftende Besvarelse af Skyldspørgsmaalet kræves kun »over Halvdelen af« Nævningernes Stemmer.

Det har jo altid sin Interesse at se fremmede Landes Love. Men det maa herved ikke glemmes, at — jfr. Ørsted — de skrevne Love kun giver et ufuldkomment Indtryk af, hvad der virkelig er gældende Ret. Man tør derfor ikke anstille altfor vidtgaaende Betragtninger, naar man ser, at den nævnte japanske Lov i § 95 bestemmer: »Eragter Retten Nævningernes Kendelse for inadæquat, kan den til enhver Tid under Processens videre Forløb ved Beslutning anordne Tilkaldelse af andre Nævninger«. Hvor dybt dette tilsyneladende Grundskud mod Nævningeinstitutionen faktisk rammer, derom giver Paragrafens tørre Ord os ingen Oplysning. —

Japan har 3 Slags Fængselsbygninger: 1) Tugthuse, i hvilke Tugthusstraffe og »Fængsels«straffe udstaas — Forskellen er, at Tugthusstraffen er forbundet med Arbejds-

tvang, hvad »Fængsels« straffen ikke er — 2) Anstalter, hvori »Hæfte« udstaas, og 3) Varetagtsfængsler. Den almindelige Straf for grovere Forbrydelser er Tugthus, for mindre Forbrydelser Hæfte; »Fængsel« (i den specielle Betydning af en Frihedsberøvelse strængere end Hæfte, men mildere end Tugthus) idømmes forholdsvis sjældent.

Allerede deraf, at Varetagtsfængsel saaledes udstaas i særskilte, til dette Brug alene bestemte Bygninger, ses den bestemte Adskillelse, japansk Ret i Modsætning til dansk gør mellem denne Art Frihedsberøvelse og Frihedsberøvelse som Straf. Varetagtsfanger har en ubetinget Ret til at beholde deres eget Tøj og deres egen Seng; de har fremdeles Ret til selv at bestemme deres Kost, dog at Anstaltens Inspektør synes at have Ret til at bestemme Leverandøren; Varetagtsfanger har ubetinget Ret til at modtage og afsende Breve, som ikke er af upassende Indhold, blot at de med Undtagelse af Breve til Justitsministeren maa gennemlæses af Inspektøren; endelig har de — i velgørende Modsætning til Forholdet hos os — Lov til at modtage Besøg uden anden Begrænsning end, at Besøg kun maa ske i Tjenesteliden og hvert Besøg kun vare $\frac{1}{2}$ Time. De til Straf indespærrede maa derimod som Regel nøjes med Fængslets Kost — som Drik kogt Vand og, om nødvendigt, Bygsaft eller Te. — Tugthusfanger maa kun modtage 1 Besøg hver anden Maaned, »Fængslede« 1 Besøg om Maaneden og »Hæftede« 1 Besøg hver 10. Dag, og samme Tidsbegrænsninger gælder for disse Fangers Ret til at afsende og modtage Breve, bortset fra Breve til Justitsministeren, som ogsaa Straffanger har Ret til at afsende lukkede og uigennemsete. Varetagtsfanger har — naturligvis — selv Ret til at bestemme, om de vil bære langt eller kort Haar, hvorimod Straffanger skal klippes kort 1 Gang om Maaneden og barberes hver 10. Dag. Spændetrøje, Lænkning med Jernkugle eller Lænkning til en Medfange tillades kun overfor Tugthusfanger, Spændetrøje indtil 6 Timer og Jernkugle indtil $\frac{1}{2}$ eller 1 Aar, eftersom begge Ben er lænkede eller kun det ene, og kun som forebyggende Foranstaltning, ikke som Disciplinærstraf. Som disciplinære Straffe tillades kun: Fratagelse af Begunstigelser, Forbud mod Læsning i indtil 3 Maaneder, Fratagelse af egne Klæder og egen Seng eller af Retten til Selvforskjoning, alt i indtil 15 Dage, Fratagelse af Retten

til Bevægelse i det fri for indtil 5 Dage, hel eller delvis Fortabelse af sammensparet Arbejdsudbytte, Kostindskrækning i indtil 7 Dage, let Arrest indtil 2 Maaneder og mørk Arrest uden Seng indtil 7 Dage. Flere af disse Straffe kan combineres. Kostindskrækning maa ikke anvendes overfor Varetægtsfanger, og saavel denne Straf som Arrest maa kun anvendes, hvis Lægen erklærer det forsvarligt, ligesom Fangen skal underkastes Lægeundersøgelse med bestemte Mellemrum under disse Straffes Udstaaelse og strax efter deres Ophør.

Fremhæves kan endvidere, at Straffanger under 18 Aar skal have 4 Timers daglig Undervisning i Sædelære, Læsning, Skrivning og Regning, og at Straffanger, som har gennemgaaet Folkeskolens øverste Klasse, skal have passende fortsat Undervisning i 2 Timer daglig. Fangernes Arbejdsudbytte tilfalder Staten, men Fangerne vil faa en Belønning derfor i Forhold til Arbejdets Art, Omfang og Godhed samt til Fangens Opførsel og Sindelag. Ved Arbejdets Bestemmelse for den Enkelte skal Hensyn tages ikke blot til hans Ydeevne, men ogsaa til hans tidligere og fremtidige Erhverv. Arbejdet hviler paa store Højtids-dage samt 31. December og 1. og 2. Januar; endvidere skal en Fange, der faar Meddelelse om sin Faders eller Moders Død, i 3 Dage være fri for Arbejde. —

De specielle Straffelove, Hftet bringer i Oversættelse, er en Lov om Tvekamp af 30. Decbr. 1889, Lov om den offentlige Sikkerhed af 22. April 1925 samt to Love, der staar noget stejlere til moderne vesteuropæiske Begreber: en Lov af 7. Marts 1900, som forbyder Personer under 20 Aar at ryge Tobak, og en Lov af 3. Marts 1922, som forbyder samme Aldersklasse at drikke Vin eller »vinlignende« Drikke.

P. Skadhauge.

Nordisk Fængselskongres i Stockholm.

Den første fællesnordiske Fængselskongres afholdtes i Stockholm i Dagene fra den 22. til den 24. August i Aar. Initiativet til Kongressen var udgaaet fra det svenske Fængselsselskab.

Begyndelsen til et nordisk Samarbejde blev gjort i 1923, da danske og svenske Fængselsfolk samledes til et 2 Dages Møde i Malmø og København. Paa Kongressen

var samtlige 5 nordiske Lande repræsenteret, og Deltagernes Antal var godt op imod 100.

Kongressen aabnedes af Formanden for det svenske Fængselselskab: Fængselsdirektor Leander. Til Dirigent valgtes Öfverdirektör Almquist og til Vicedirigenter: Expeditionschef Omsted, Öfverdirektör Arvelo og Kontorchef Weibüll.

Paa Kongressens første Dag holdt Öfverdirektör Almquist Foredrag om de i Sverrig i April Maaned i Aar vedtagne Love om Forvaring af formindsket tilregnelige og Internering af Recidivister og om de Krav, disse Loves Udførelse i Praxis vil stille til Fængselstjenestemændene.

Taleren gjorde nærmere Rede for de Betingelser, der ifl. de nye Love kræves for Anvendelse af Forvaring eller Internering, og for Reglerne om Løsladelse paa Prove, hvormed Bestemmelse træffes af et Nævn, af hvilket Chefen for Fængselsvæsenet er født Medlem, efter et Skøn over Fangens Evne til fremtidig at kunne klare sig paa fri Fod uden at være en Fare for sine Omgivelser. Han udtalte Haabet om, at de forøgede Krav, disse Love stiller til Fængselspersonalet, maatte bidrage til at højne Fængselstjenestens Kald, og han henviste i saa Henseende til den Vægt, man i England lægger paa at faa de bedste Kræfter i Fængselsvæsenets Tjeneste.

Om Eftermiddagen aflagdes Besøg paa Långholmens Centralfængsel, hvor Professor Petrén holdt et kort Foredrag om den paa Fængslet indrettede Sindssygeafdeling, idet han stærkt pointerede Nødvendigheden af, at Fanger — om hvis Tilregnelighed der opstaar Tvivl — inden Løsladelsen overføres til Fængslets Sindssygeafdeling til Observation, for at man derved kan sikre sig mod Løsladelse af Personer, der er farlige for deres Omgivelser.

Paa Kongressens anden Dag holdt Expeditionschef Omsted Foredrag om den strafferetlige Behandling af de unge Lovovertrædere.

Han ønskede den i Norge gældende Aldersgrænse for Værgeraadsbehandling i Stedet for Straf — 16 Aar — hævet og omtalte udførligt en Behandling, som de unge Lovovertrædere, der herefter ikke faldt ind under Værgeraadene, burde undergives — en Behandling, som i det væsentlige burde afvige fra den almindelige Behandling af voxne Fanger. Han henviste til, hvorledes Borstal-Systemet i England faktisk havde bestaaet i 8 Aar, inden det blev lov-

fæstet — i Modsætning til, at man — som i Norge — om Forvaring af farlige Recidivister gav Love, der faktisk aldrig blev anvendt.

Ved at paapege de næsten forfærdende høje Tal, man naaede til i Recidiv-Statistiken, slog han fast, at man ikke havde Raad til at lade Spørgsmaalet om Behandlingen af de unge Lovovertrædere ligge uafgjort hen.

Efter Besøg i Stockholms Ransagningsfængsel og Politibygning holdt Öfverdirektör Arvelo om Eftermiddagen Foredrag om Dagbødesystemet i Finland, hvorefter man ikender Dagbøder fra 1 til 300, saaledes at f. Ex. Hälsingfors Dagbødens Størrelse er fastsat til $\frac{1}{4}$ af Dagsindkomsten. De Erfaringer, man i Finland havde gjort m. H. t. Dagbødesystemet, havde i det store og hele været tilfredsstillende.

Derefter holdt Kontorchef Weibüll Foredrag om Beskæftigelse af Fanger, og gjorde herunder nærmere Rede for de med Regiesystemets Indførelse i Danmark forbundne Fordele baade i Henseende til økonomisk Udbytte og Forbedring af Disciplinen.

Paa Kongressens 3die og sidste Dag foretoges med Damper en Udflugt til Tvangsarbejdsanstalten for Mænd paa Svartsjö.

Her holdt Kancelliraad Nymann fra Justitsdepartementet Foredrag om Løsgængerlovgivningen i Sverrig, hvori han gjorde Rede for denne Lovgivnings historiske Udvikling, dens nugældende Bestemmelser samt de forskellige i de seneste Aar fremkomne Forslag til nye Regler om Løsgængeriet.

Om Aftenen var Kongressens Deltagere Byens Gæster paa Stadshuset og dermed sluttede Kongressen.

V. W.

Overværgeraadets Statistik for 1926. I 1926 er der af Værgeraadene truffet Beslutning om 982 Børns endelige Fjernelse fra Hjemmet; af disse var 356 fra Hovedstaden, 277 fra Provinskøbstæderne og 349 fra Landdistrikterne. Ialt er der i Henhold til Værgeraadsloven af 1922 taget 3620 Børn under Værgeraadsforsorg, og af disse var 3072 endnu under Forsorg ved Udgangen af 1926. Af de i Henhold til den ældre Børnelov (1905) under Forsorg tagne Børn var ved Udgangen af 1926 endnu 1967 under Forsorg, og det samlede Antal Børn under Værgeraadsforsorg

udgjorde saaledes 5039. Forlængelse af Forsorgen ud over det fyldte 18de Aar er i 1926 besluttet i 213 Tilfælde (for de i Ungdomshjem anbragte eller derfra foreløbig udskrevne Elever vedvarer Forsorgen uden særlig Forlængelse til det fyldte 21de Aar, medmindre Værgeraadet efter Indstilling fra Forstanderen lader den ophøre tidligere).

Det i N. T. f. S. 1926 S. 347 omtalte Interregnum i den overordnede Ledelse af Børneforsorgen er nu tilendebragt, idet Ekspeditionsssekretær, cand. juris *O. Garde* er udnævnt til Formand i Overværgeraadet efter at have været konstitueret i Embedet under Raadsformand *Kochs* Sygdom og efter hans Død.

E. O.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Fra Nær og Fjært (Dansk Fangeblad). Nr. 67—72.
 Defensor legis. 1927. Nr. 5—6.
 Andreas Bjerre: The psychology of murder. Translated by E. Classen. London 1927.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform, 18. Aargang, Hft. 7—8.
 Sammlung ausserdeutscher Strafgesetzbücher. Nr. 44: Japanische Strafgesetze. Berlin und Leipzig (Walter de Gruyter & Co.) 1927.
 P. I. Paulsen: Retsplejelovene. Oslo (Aschehoug & Co.) 1927.
 Actes du congrès pénitentiaire international de Londres aout 1925. Volumes I—IV. Bern (Stämpfli & Cie) 1927.
 Tidsskrift for Retsvidenskab. Ny Række VI, Hft. 2.
 Svensk Juristtidning. 1927. Hft. 2—5.
 Tidskrift, udg. av Juridiska föreningen i Finland 1927. Hft. 2—3.
 J. Hartvig Jacobsen: Dokumentforbrydelserne. Kbhvn. 1927.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XLVIII Bd., Hft. 1—3.
 Rivista penale. CV, fasc. 2—6.
 Revue de droit pénal et de criminologie et Archives internationales de médecine légale. VII année, No. 1.
 Etudes criminologiques. I année, No. 3.
 Juridisk Tidsskrift. 12. Aargang, Hft. 11—12, 2. Række 1. Aargang, Nr. 1—2.
 Journal of criminal law and criminology (U. S. A.), vol. XVIII, Nr. 2.